

ພວກກຽດກະເຂຣ-ໄກຍ

ຄຳບັນຍາຍພຣະອາວຸທານກາຣ໌

ເລ່ຍ ໒

ຄ-ຜ

បទបញ្ញត្តិករខេត្ត-កែប

សម្រាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងតំបន់

ស្រុក ២

៣-៨

พิมพ์ที่ รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์ เลขที่ ๙๓/๑ ถ.นครสวรรค์ ใกล้สถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง
นายวิกรม วิจารณ์ธะ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๒๑ โทร. ๒๔๑๔๒๔๓

ทุนพระยาอนุমানราชชน

ทุนพระยาอนุমানราชชนเริ่มขึ้นเมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ ด้วย
ความริเริ่มของคณะศิษย์ของพระยาอนุমানราชชน เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่ท่านในวัน
เกิดครบรอบ ๗๐ ปี มีความมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าทางภาษา ประวัติ
ศาสตร์ วรรณคดี ศิลปะ และวัฒนธรรม บรรดาศิษย์ของพระยาอนุमानราชชน
ได้ร่วมบริจาคเงินตลอดเวลานับแต่ตั้งทุนจนปัจจุบัน ทำให้มีผลงานเป็นพจนานุกรม
ภาษาเขมร-ไทย ดังปรากฏอยู่ ณ เมืองนานี้ลุ่ยไปแล้ว งานต่อไปก็คือพจนานุกรม
ภาษามอญ-ไทย ซึ่งคงจะปรากฏผลตามมาในเวลาไม่ช้านัก เพราะได้เตรียมต้น
ฉบับไว้เรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการทุนพระยาอนุमानราชชน จึงหวังว่าคงจะได้
รับความร่วมมือจากบรรดาศิษย์ของพระยาอนุमानราชชนอีกต่อไปเช่นที่เคยมา

คณะกรรมการทุนพระยาอนุमानราชชน ขณะนี้คือ คุณหญิงอุบล หะนันท์
เป็นประธานกรรมการ กรรมการได้แก่ นายขจร สุขพานิช (ถึงแก่กรรม) นางมานี
ธรรมครองอาตม์(ถึงแก่กรรม) นางสาวบรรจบ พันธุเมธา นางกุหลาบ มัลลิกะมาส
นางสาวช่อนกลิ่น พิเศษสกุลกิจ ม.ล. จิรายุ นพวงศ์ คุณนิลวรรณ ปิ่นทอง
นายทองสับ สุทะมาร์ค นายทวี ทวีวรรณะ และนางสาวจิรี มีสุข เป็นกรรมการ
และเลขานุการ

คำปรารภ

คณะกรรมการทุนพระยาอนุমানราชชน มีความปรารถนาที่จะผลิตงานอันใดที่จะเป็น
อนุสรณ์ถึงท่านศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชชน ผู้นับเป็นปราชญ์ทางภาษาและวรรณคดี
อันเป็นที่ยอมรับกันทั้งภายในและภายนอกประเทศ การให้ทุนสำหรับการค้นคว้าเป็นสิ่งที่ เป็น
ประโยชน์ ซึ่งคณะกรรมการก็ได้เคยจัดการให้ทุนไปแล้ว แต่การที่จะสร้างงานอันคงทนถาวร
และเผยแพร่ชื่อนามของท่านออกไปให้เป็นที่ยกย่องในบรรดาศิษย์ของท่าน และบรรดานักศึกษาทั้ง
หลายนั้น พจนานุกรมจะเป็นงานที่เหมาะสมแก่ความประสงค์ คณะกรรมการทราบว่างาน
สร้างพจนานุกรมมีใช้ประโยชน์ของง่าย ต้องใช้กำลังแรง กำลังทรัพย์ กำลังเวลา และกำลังใจ
อย่างมาก ในอันที่จะให้งานเช่นนี้สำเร็จรูปขึ้นมา แต่คณะกรรมการก็มีได้ข้อแก้ เพราะเห็นว่า
จะยังประโยชน์สมแก่กำลังทุกประการที่ได้ลงทุนไป ฉะนั้นจึงได้มีมติให้จัดสร้างพจนานุกรม
ภาษาเขมร-ไทยขึ้น โดยที่ในขณะเริ่มต้นนั้น มีตัวบุคคลที่จะจัดทำพจนานุกรมได้พอ กาลเวลา
ได้ล่วงมา ความยากลำบากที่ไม่ได้คาดคิดก็เกิดขึ้นนานาประการ คณะกรรมการก็ได้พยายาม
ขบปัญหาต่าง ๆ ลงไปจนในที่สุดก็สามารถจัดทำเป็นรูปเล่มขึ้นมาได้ กระนั้นก็ยังเป็นปัญหาเกี่ยว
กับเวลาและกระดาษที่ไม่สามารถจะพิมพ์ให้จบตัวอักษรสุดท้ายได้ในเล่มเดียวกัน จึงตัดสินใจ
ตัดตอนมาพิมพ์ขึ้นเพื่อให้ผู้ที่สนใจได้เห็นรูปงานในตอนต้น และมีกำลังใจที่จะรอในตอนต่อไป

งานของเราสำเร็จลงไปได้ด้วยความอุตสาหะพากเพียร และความสามารถของอาจารย์
บรรจบ พันธุเมธา ผู้ซึ่งเป็นกำลังใจหาหนทางแก้ไขปัญหาทุกประการให้แก่คณะกรรมการ
จนกระทั่งงานสำเร็จลุล่วงมา คณะกรรมการจึงขอถือโอกาสขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ และขอขอบคุณ
บรรดาผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดทำพจนานุกรม ซึ่งนามของท่านปรากฏอยู่ในคำชี้แจงในหน้าถัด
ไป ท่านเหล่านั้นได้ถ่ายทอดความรู้ทางด้านภาษาเขมรของท่านไว้เป็นหลักฐานและเป็นประโยชน์
แก่ผู้ใฝ่รู้รุ่นหลัง

คณะกรรมการขอขอบคุณบรรดาศิษย์เจ้าคุณอนุমানราชธนทุกท่าน ที่ได้บริจาคเงิน
สมทบทุนเพื่อการค้นคว้า การวิจัย และการผลิตพจนานุกรมฉบับนี้ และหวังว่าท่านคงจะชื่น
ชมกับงานอันยากลำบากที่ได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายท่าน พจนานุกรมเล่มแรกนี้จะเป็น
งานที่จะแสดงให้เห็นว่า สิ่งที่คุณท่านรอคอยอยู่นั้นเป็นผลขึ้นมาแล้ว เล่มที่ประกอบด้วย
ตัวอักษรลำดับต่อไปก็จะติดตามมาในไม่ช้า

หากพจนานุกรมฉบับนี้ยังประโยชน์แก่ท่านสมตามความปรารถนาของคณะกรรมการ
แล้ว ขอให้ท่านจงส่งจิตรำลึกถึงท่านศาสตราจารย์พระยาอนุমানราชธน ขอให้วิญญาณของ
ท่านจงเป็นสุข และเป็นมิ่งขวัญแก่บรรดาศิษย์และนักศึกษาสืบไป

ขอขอบคุณทุกท่านที่ร่วมมือและร่วมงาน

อุบล หุვნันทน์

คุณหญิงอุบล หุვნันทน์

ประธานกรรมการทุนพระยาอนุমানราชธน

คำ^๕แจง

พจนานุกรมภาษาเขมร-ไทย ฉบับทุนพระยาอนุমানราชชน^๕ คณะกรรมการทุนพระยาอนุমানราชชน ได้ลงมติให้จัดทำตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๒ ในตอนแรกได้ขอให้ศาสตราจารย์นำทองคำวรรณ อาจารย์สอนภาษาเขมรในคณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กับมหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นผู้จัดทำ แต่เนื่องด้วยเวลากับสุขภาพไม่อำนวย ศาสตราจารย์นำจึงได้แนะนำให้มอบนายชวน ทองคำวรรณ ผู้เป็นหลานรับทำและทำนองเป็นผู้ช่วยให้คำปรึกษาแนะนำ แต่ด้วยเหตุที่งานทำพจนานุกรมเป็นงานยืดยื้อ ต้องให้เวลาผู้ทำนานพอ เร่งรัดไม่ได้ เมื่อเสร็จแล้วยังต้องมีการทบทวนตรวจทาน รวมเวลาที่มอบหมายให้นายชวน ทองคำวรรณ ทำ จึงร่วม ๔ ปี แม้กระนั้นก็ตาม งานที่ถือว่าเสร็จแล้วก็ยังไม่เรียบร้อยพอจะใช้เป็นต้นฉบับสำหรับการพิมพ์ได้ จำต้องเรียบเรียงใหม่ให้เป็นแบบที่จะพิมพ์ได้ง่ายใช้สะดวก แต่ขณะนั้นนายชวนทองคำวรรณ ได้ไปประกอบอาชีพอื่นเสียแล้ว ไม่มีเวลาพอจะมาทำให้ได้ ทั้งศาสตราจารย์นำก็ป่วยและได้ถึงแก่กรรมไปในที่สุด คณะกรรมการทุน ฯ จึงได้มอบหมายให้ข้าพเจ้าจัดการไปตามที่เห็นสมควร ข้าพเจ้าไม่อาจหาผู้ใดมารับทำงานนี้ได้โดยไม่คิดค่าตอบแทน และถ้าหากจะต้องเสียค่าตอบแทน ทุน ฯ ก็คงไม่มีเงินเพียงพอในการพิมพ์ ข้าพเจ้าจึงได้พยายามทำเสียเองตามปัญญาความสามารถ ๕๕ เพื่อสงวนเงินทุนไว้ใช้ในเรื่องอื่น

เมื่อรับทำงาน^๕ ข้าพเจ้าก็ได้เห็นว่ามีความยากลำบากหลายประการด้วยกัน ทั้งการถ่ายอักษรเขมรเป็นไทย กับการบันทึกเสียงอ่านคำเขมรด้วยอักษรไทย ตลอดจนความหมายกับที่ใช้ของคำบางคำ ถึงแม้จะถือการออกเสียงตามหนังสือ “หลักภาษาเขมร” ของศาสตราจารย์นำ ทองคำวรรณ กับถือความหมายและรายละเอียดอื่น ๆ ตามพจนานุกรมเขมร ของสถาบันพุทธศาสน์เขมรฉบับ ค.ศ. ๑๙๓๘ กับ ค.ศ. ๑๙๒๗ เป็นหลักก็ตาม ก็ยังมีข้อแย้งขัดกันก่อให้เกิดปัญหาน่าหนักใจยิ่งนัก ยังนับว่าโชคดีที่อาจารย์ทองสืบ ศุภะมาร์ค อาจารย์ภาษาเขมรมหาวิทยาลัยศิลปากร ได้กรุณารับเป็นที่ปรึกษาตามคำเชิญของคณะกรรมการทุน ฯ จึงได้ช่วยคลายความหนักใจลงไปได้มาก แต่ก็คงไปเพิ่มความหนักใจให้แก่อาจารย์ทองสืบไม่น้อย เพราะปรากฏว่าการบันทึกเสียงอ่านบางเสียงนั้น ผิดแปลกไปกว่าที่เคยคุ้น และอาจารย์ทองสืบไม่เห็นด้วยเลยกับการบันทึกเสียงเช่นนั้น

อันที่จริงการทำพจนานุกรมมุ่งที่ความหมายเป็นสำคัญ การบันทึกเสียงอ่านเป็นเพียงส่วนประกอบช่วยให้ผู้ใช้พจนานุกรมเห็นแก่การออกเสียงภาษาเขมรเท่านั้น แต่เมื่อตกลงว่าจะมีการบันทึกเสียงอ่านไว้ด้วยก็ย่อมมีปัญหาว่าควรใช้ภาษาถิ่นใด ทั้งนี้เพราะการออกเสียงภาษาเขมร นอกจากบางเสียงจะไม่มีในไทย จนหาวิธีเขียนให้ตรงกับเสียงไม่ได้อยู่แล้ว ก็ยังมีเสียงที่ต่างกันไปตามท้องถิ่น และถ้าจะบันทึกก็ควรบันทึกตามถิ่นพนมเปญ เพราะเป็นเมืองหลวง แต่ว่าผู้ทำเป็นคนถิ่นพระตะบอง การบันทึกเสียงอ่านย่อมต้องบันทึกไปตามภาษาที่ตนถนัด เพราะใช้อยู่ และในการบันทึกเสียงอ่านบางเสียง ความเห็นของผู้ทำกับของข้าพเจ้าไม่ลงรอยกันก็มี แต่ท้ายที่สุดข้าพเจ้าก็ต้องยอมให้บันทึกตามนั้น ทั้งที่ไม่เห็นด้วย (ดังกล่าวไว้ข้างท้าย)

ทั้งนี้เพราะถือว่าภาษาเขมรเป็นภาษาถิ่นกำเนิดของผู้ทำ ผู้ทำย่อมวินิจฉัยได้ดีกว่า ทั้งผู้ทำก็ได้ยึดถือการออกเสียงใน “หลักภาษาเขมร” ของศาสตราจารย์ฉ่ำ ทองคำวรรณเป็นหลักอยู่แล้ว แต่เสียงใดที่ไม่ตรงกันกับถิ่นอื่น ก็ได้เทียบไว้ให้เห็นแล้วข้างท้ายนี้ ผู้ที่รู้ภาษาเขมรก็อยู่แล้ว และคุ้นกับเสียงถิ่นใด ก็อาจออกเสียงตามที่ตนคุ้นและถนัดได้ ส่วนผู้ที่ยังไม่สนิทก็โปรดอย่าถือว่า พจนานุกรมคือหนังสือสอนอ่าน หากต้องการจะเรียนให้ใช้ได้ ก็เห็นจะต้องศึกษาเล่าเรียนฝึกพูดฝึกฟังจากครูชาวเขมร แล้วแต่ครูจะเป็นคนท้องถิ่นใด

แต่อย่างไรก็ตาม ข้อผิดพลาดย่อมมีได้เป็นธรรมดา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเสียงหรือเรื่องความหมาย ซึ่งข้าพเจ้าก็ถือเป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้าโดยตลอด หากมีโอกาสคงจะได้แก้ไขกันต่อไป

ส่วนเรื่องการพิมพ์นั้น แต่เดิมคณะกรรมการทุน ฯ ได้ลงมติให้แยกพิมพ์พจนานุกรมเขมร-ไทยนี้เป็น ๒ เล่ม เล่ม ๑ จะเริ่มต้นตั้งแต่อักษร ก ถึง ม และเล่ม ๒ จะเริ่มแต่อักษร ย ถึง อ แต่ด้วยเหตุที่เกิดภาวะกระดาศขาดแคลน มีราคาแพงและหายาก ทางโรงพิมพ์จึงขอให้เก็บเล่มเสียครึ่งหนึ่งก่อน ตั้งแต่อักษร ก ถึง ต เมื่อสถานการณ์คลี่คลายลง เล่ม ๒ และเล่ม ๓ (บางที่อาจแยกเป็นเล่ม ๔) คงจะทยอยตามกันมา อาจจะกินเวลานานอยู่บ้าง เพราะกว่าเล่ม ๑ จะเสร็จออกมาได้ก็กินเวลาร่วม ๒ ปี ข้าพเจ้าจึงใคร่ถือโอกาสนี้ในนามของคณะกรรมการทุน ฯ ขอบคุณโรงพิมพ์เลียงเชียงจงเจริญ และเจ้าหน้าที่เรียงพิมพ์ไว้ ณ ที่นี้ด้วย ที่ตั้งใจให้พจนานุกรมฉบับนี้เสร็จลงอย่างดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ แม้จะต้องเสียเวลามากก็ตาม

บรรจบ พันธุเมธา

คำชี้แจงสำหรับเล่ม ๒

กว่าพจนานุกรมภาษาเขมร-ไทย เล่ม ๒ จะสำเร็จเป็นรูปเล่มต่อจากเล่ม ๑ ก็กินเวลาถึง ๕ ปี จนกรรมการถึงแก่กรรมไปแล้วถึง ๒ ท่าน และนายชวน ทองคำวรรณ ผู้ทำต้นร่างไว้ก็ไม่อาจหาตัวได้ ซึ่งได้เป็นปัญหาแก่ข้าพเจ้าผู้ปรับปรุงเรียบเรียงต้นฉบับเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีข้อขัดแย้งหลายต่อหลายแห่ง เกี่ยวกับความหมายบ้าง เสียงบ้าง ไม่อาจจะได้ถามได้เมื่อไม่มีทางสอบถามผู้ทำได้ ก็จำต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ทางความหมายส่วนใหญ่ ได้ถือพจนานุกรมภาษาเขมร ของสถาบันพุทธศาสน์เขมร ฉบับ ค.ศ. ๑๙๓๘ กับ ค.ศ. ๑๙๖๗ เป็นหลัก แต่เรื่องเสียงบางเสียงไม่มีทางตรวจสอบจากพจนานุกรมดังกล่าวได้ โดยเฉพาะเสียง พ ควบกับพยัญชนะอื่น มี พ ควบ ร เป็น พุร เป็นต้น ตามกฎการออกเสียง ควรออกเสียงเป็น ปุร แต่ผู้ทำต้นร่างเขียนไว้เป็น พุร ตลอด ทั้งนี้คงไม่ใช่ความพลั้งเผลอแน่นอน เพราะแม้แต่ในตัวอย่างก็ใช้ พุร แทน ปุร จึงทำให้ลงหน้าจะเป็นการออกเสียงตามท้องถิ่นของผู้ทำต้นร่างหรืออย่างไร เมื่อเป็นเช่นนั้นก็ต้องบันทึกไว้ตามต้นฉบับเดิม แต่เรื่องการออกเสียงภาษาเขมรเป็นเรื่องใหญ่ จะออกเสียงให้ถูกต้องก็ต้องอาศัยฟังและฝึกฝนกับเจ้าของภาษาเอง ซึ่งอาจจะต่างกันไปบ้างตามท้องถิ่น ในเล่มนี้ ได้เขียนคำอธิบายการออกเสียงพยัญชนะต้น ๒ เสียงของเขมรเสียใหม่ให้ชัดเจนขึ้นด้วย

แม้ว่าพจนานุกรมเขมร-ไทย เล่ม ๒ จะออกล่าช้า แต่ก็ทำได้ทำล่วงถึงอักษร ม ดังตั้งใจไว้ไม่ ทั้งนี้เพราะได้เก็บคำเพิ่มเติมจากต้นร่างอีกมาก ตามที่เห็นว่าสมควรและจำเป็น และเมื่อถึงอักษร ผ ก็เป็นจำนวนถึง ๒๕ ยก จึงจำเป็นต้องเก็บเล่มเสียก่อน เพื่อให้ทันใจผู้อ่าน โดยเฉพาะผู้ที่มิได้เล่ม ๑ ไว้แล้ว ส่วนต่อไปนั้นเชื่อว่าคงจะไม่ล่าช้าเท่านี้ เพราะต้นฉบับเตรียมไว้เสร็จเรียบร้อยแล้ว จะไปล่าช้าก็ตรงพิสูจน์อักษรที่ต้องพิสูจน์ถึงตอนละ ๔ ครั้ง แม้กระนั้นก็ยังมิที่ผิดหรือลดหายไปจนได้ จึงได้ทำใบแก้คำผิดไว้ในเล่ม ขอได้โปรดแก้ไขเสียก่อนใช้ด้วย อนึ่งสำหรับเล่ม ๑ ก็ได้พบที่ผิดเพิ่มไปจากเดิม จึงได้แก้ไขในเล่มนี้ไปพร้อมกันด้วย ส่วนคำที่พบเพิ่มเติมจากต้นร่างและไม่มีปรากฏในเล่ม ๑ จะรวบรวมไว้เป็นคำเพิ่มเติมตอนสุดท้าย เพราะถ้าหากพิมพ์ในเล่มนี้จะทำให้เสียเวลาล่าช้า ไปอีก

ถึงแม้ว่าข้าพเจ้าผู้ปรับปรุงและเรียบเรียงต้นฉบับจะได้พยายามสักเท่าใดก็ตาม เพื่อให้พจนานุกรมเล่มนี้ถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด แต่ก็ยังมีข้อผิดพลาดอยู่เสมอ ซึ่งจำเป็นต้องแก้ไขอยู่เรื่อยไป แต่อย่างไรก็ตามก็หวังว่าผู้ใช้พจนานุกรมนี้คงจะได้ประโยชน์ตามสมควร สมดังเจตนาของคณะกรรมการทุนพระยาอนุমানราชชน ผู้จัดพิมพ์

บรรจบ พันธุเมธา

(๕)

ลำดับอักษรในการค้นศัพท์

พยัญชนะ

ก	จ	ฎ	ต	บ	ย	ว
ข	ฉ	ฐ	ถ	ผ	ร	ส
ค	ช	ฑ	ท	พ	ฤ	ห
ฌ	ฌ	-	ธ	ภ	ล	ฬ
ง	ญ	ณ	น	ม	ภ	อ

สระ

อ	ุ-	เ-อ	-ไ	-°
-า	ู-	เ-ย	โ-	-ำ
-อ	ัว	-	-า	-ำง
-า	-เ	แ-	-	-ะ

หมายเหตุ คำที่มี ฌ ขึ้นต้นศัพท์เท่าที่บันทึกในพจนานุกรมเขมรของสถาบันพุทธศาสน์เขมร
ล้วนเป็นคำที่ได้มาจากภาษาสันสกฤต ซึ่งคำเหล่านั้นไม่มีที่ใช้ในภาษาไทย จึงไม่ได้
เก็บคำดังกล่าวไว้

หลักการออกเสียงภาษาเขมร

พยัญชนะ

พยัญชนะเขมรแยกเสียงเป็นเสียงอโฆษะกับเสียงโฆษะ พยัญชนะโฆษะ (ยกเว้น ฌ) ออกเสียงเป็น **โ** (ชาวพระตะบองออกเสียงเป็น **อัว**) พยัญชนะอโฆษะออกเสียงเป็น **อก** ดังนี้

พยัญชนะอโฆษะ			พยัญชนะโฆษะ		
ก (กอ)	ข (ขอ)	ค (โก)	ฌ (โค)	ง (โง)	
จ (จอ)	ฉ (จอ)	ช (โจ)	ฌ (โจ)	ญ (โย)	
ฎ (ดอ)	ฏ (ดอ)	ท (โต)	ฒ (โท)	ณ (นอ)	
ด (ดอ)	ถ (ดอ)	ท (โต)	ธ (โท)	น (โน)	
บ (บอ)	ผ (ผอ)	พ (โป)	ภ (โพ)	ม (โม)	
ส (สอ)	ห (หอ)	ย (โย)	ร (โร)	ล (โล)	ว (โว)
ฟ (ลอ)	อ (ออ)				

เมื่อพยัญชนะเหล่านี้ผสมสระก็ตาม ควบกล้ำกันเองก็ตาม มีตัวสะกดบางรูปก็ตาม เสียงย่อมเปลี่ยนไปต่าง ๆ ดังนี้

พยัญชนะกับสระ

พยัญชนะอโฆษะ เช่น ก ผสมกับสระ ออกเสียงดังนี้

อักษร	ก	กา	กิ	กี	กึ	กึ	กู	กัว	เก	เกอ
เสียงอ่าน	กอ	กา	เกะ	เกีย	เกอะ	เกอ	โกะ	โก	กัว	เกอ
อักษร	เกีย	เก	แก	ไก	โก	เกา	กึ	กึ	ก้า	กะ
เสียงอ่าน	เกีย	เก	แก	ไก	โก	เกา	กม	ก้อม	ก้า	กะห์

(๖)

พยัญชนะโฆชะ เช่น ค ผสมกับสระ ออกเสียงดังนี้

อักษร	ค	กา	กิ	กี	คิ	คึ	คุ	กู	กัว	เก	เกอ
เสียงอ่าน	โก	เกีย	กิ	กึ	กึ	กึ	กู	กู	กัว	เกอ	เกอ
อักษร	เค	เค	แค	ไค	โค	เคอ	คึ	คิ	คั	คะ	
เสียงอ่าน	เกีย	เก	แก	กีย	โก	โก้ว	กุม	กัวม	เกอุม	เกียะห์	

พยัญชนะเหล่านี้อาจแปลงสภาพจาก อโฆชะ หรือ โฆชะ มาเป็น โฆชะ หรือ อโฆชะได้ ถ้าใช้เครื่องหมายบางรูปกำกับ คือ

เครื่องหมายมุสิกทัณฑ์ 'ใส่ข้างบนพยัญชนะโฆชะ ๘ เสียง คือ ง ญ น ม ย ร ล ฬ ที่ควรออกเสียงโอ เป็น โง โญ โน โม่ โย โร โล वो ให้เป็นเสียง ออ คือ งอ ญอ นอ มอ ยอ รอ ลอ วอ แต่ถ้าพยัญชนะทั้ง ๘ มีรูปสระอยู่ข้างบนอักษร ต้องเปลี่ยนมุสิกทัณฑ์เป็น 'ไว้ข้างใต้อักษร เช่น น น้า นู นู กับ นิ นิ นี นี น้า

เครื่องหมายตรีศัพท 'ใส่ข้างบนพยัญชนะ อโฆชะ ๓ เสียง คือ ส ห อ ที่ออกเสียงเป็น สอ หอ ออ ให้เป็นเสียงพยัญชนะโฆชะ คือ โอ เป็น โส โฮ โอ แต่ถ้ามีรูปสระอื่นอยู่ข้างบน ต้องเปลี่ยนเครื่องหมายตรีศัพทเป็น 'ไว้ใต้อักษร เช่น สี่ (คงออกเสียง สี่ อย่างเสียงโฆชะ ไม่ใช่ เซีย อย่างอโฆชะ)

พยัญชนะต้น ๒ เสียง

คำภาษาเขมรอาจมีพยัญชนะต้น ๒ เสียง ซึ่งอาจเป็นเสียงควบกล้ำหรือนำกันมา ในการออกเสียงต้องเป็นไปตามกฎการออกเสียงที่เกี่ยวข้องกับพยัญชนะอโฆชะกับพยัญชนะโฆชะ และทั้งพยัญชนะอโฆชะกับโฆชะยังจำแนกเป็นพยัญชนะเสียงแข็งกับพยัญชนะเสียงอ่อน พยัญชนะวรรคตั้งแต่แถวที่ ๑ - ๔ รวมทั้ง ส ห อ (อโฆชะ) ถือเป็นพยัญชนะเสียงแข็ง ส่วนพยัญชนะ แถวที่ ๕ ง ญ น ม กับพยัญชนะเศษวรรค ย ร ล ฬ ถือเป็นเสียงอ่อนอโฆชะ ฉ กับ ฬ เป็นเสียงอ่อนอโฆชะ

กฎการออกเสียงพยัญชนะต้น ๒ เสียง มีดังต่อไปนี้ (แม้คำที่แยกกันเป็นสองพยางค์ เช่น ตาลา ก็อนุโลมใช้กฎเดียวกันนี้ด้วย)

๑.) พยัญชนะต้นกับพยัญชนะตามเป็นพยัญชนะอโฆชะ หรือ โฆชะด้วยกัน แยกออกดังนี้

(๓)

๑. พยัญชนะอโฆษาเสียงเดียวกันทั้งพยัญชนะต้นกับพยัญชนะตามหรือพยางค์ต้นกับพยางค์ที่ ๒

ก. พยัญชนะอโฆษาเสียงแข็งกับเสียงแข็ง ออกเสียงเป็น อโฆษา ตามเดิม เช่น บุจี เป็น เกจี๊ ภูบง เป็น ค้อมบอง

ข. พยัญชนะอโฆษาเสียงแข็งกับเสียงอ่อน ได้แก่ ห กับ ณ ออกเสียงเป็น อโฆษา ตามเดิม เช่น ภูพู เป็น ค้อมโลง จัณง เป็น จ้อมนอง

๒. พยัญชนะโฆษาเสียงเดียวกันทั้งพยัญชนะต้นกับพยัญชนะตาม หรือพยางค์ต้นกับพยางค์ที่ ๒

ก. พยัญชนะโฆษาเสียงแข็งกับเสียงแข็ง ออกเสียงเป็น โฆษา ตามเดิม เช่น ภูชิต เป็น พุจิต ขัทาว เป็น จัวมเตี่ยว

ข. พยัญชนะโฆษาเสียงแข็งกับเสียงอ่อน ออกเสียงเป็น โฆษา ตามเดิม เช่น ชุร่า เป็น เจร้อ้ม คัราม เป็น กัวมเรียม

๒.) พยัญชนะต้นกับพยัญชนะตามเป็นพยัญชนะต่างกัน คือ อโฆษา กับ โฆษา หรือ โฆษากับอโฆษา

ก. พยัญชนะอโฆษาเสียงแข็งกับพยัญชนะโฆษาเสียงแข็ง พยัญชนะตัวตามหรือพยางค์ที่ตามมา ต้องออกเสียงคงเดิมเป็นพยัญชนะโฆษา เช่น จัโพะ เป็น จ้อมปัะห์ ตุรคาก เป็น ตุรอกเกยก

ข. พยัญชนะอโฆษาเสียงแข็งกับพยัญชนะโฆษาเสียงอ่อน พยัญชนะตัวตามหรือพยางค์ที่ตามมา ต้องออกเสียงตามพยัญชนะอโฆษา เช่น จุรมุะ เป็น จุรอมะห์ ตุลู้ เป็น โตลุ่ม

ก. พยัญชนะโฆษาเสียงแข็งกับพยัญชนะอโฆษาเสียงแข็ง ออกเสียงพยัญชนะตัวตามหรือพยางค์ที่ตามมา ตามพยัญชนะโฆษา เช่น ขัหฺร เป็น จัวมฮัรว์ พุร หาม เป็น พุรว์เอียม พุรหฺก เป็น พุรว์ฮก แต่ที่ออกเสียงคงเดิมเป็นพยัญชนะอโฆษา ก็มี เช่น ภาสา เป็น เพียซา พิสี เป็น ปิเซีย ทนฺสง เป็น ต่วนซอง

(๘)

ง. พยัญชนะโฆษะเสียงอ่อนกับพยัญชนะโฆษะเสียงแข็ง พยัญชนะตัวตาม หรือพยัญชนะตัวตามออกเสียงคงเดิมเป็นพยัญชนะโฆษะ เช่น มหุบ เป็น โหมบ ลอ เป็น ลออ ลุหฺง เป็น ลุฮง วิสุทุธ เป็น วิโซัด แต่ที่ออกเสียงเป็นโฆษะก็มี เช่น วิหาร เป็น วิเฮียร์

พยัญชนะตัวสะกด มักมีส่วนสัมพันธ์กับสระ บางทีกับพยัญชนะต้นด้วย

ส สะกด ไม่ออกเสียง ส แต่จะออกเสียงอย่าง วิสฺรฺก (วิสฺรค) ในสันสกฤต คือ เป็นเสียงลมหายใจแรง ๆ และสระมักเป็นเสียงสั้นลง ถ้าหาก ส มากับสระเสียงยาว เช่น มาส เป็น เมยะสฺ โปรส เป็น โปรสฺ

ร สะกด มักไม่ออกเสียง เช่น การ เป็น กา

ก สะกด ถ้ามากับสระเสียงสั้นมักไม่ออกเสียง ก เช่น ปรากฺ เป็น ประกฺ แต่ ถ้ามากับสระหน้า คือ อี เอ แอ เสียง ก สะกด บางทีออกเสียงคล้าย จ สะกดแบบเขมร เช่น แมก เป็น เมจ

จ สะกด ออกเสียงเหมือน จ ควบ ย เช่น กาจฺ เป็น กัจยฺ ไม่ใช่เป็นเสียง แมกคอย่างของเรา

ญ สะกด ออกเสียงอย่างแมกน แต่เป็นเสียงชนจุมก

ถ สะกด กระตกดินอย่างเสียง 1 ของอังกฤษ

พยัญชนะตัวสะกดที่มากับสระและมีเครื่องหมายกำกับเสียงสระ จะออกเสียงต่าง ๆ กันไป ถ้าพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะโฆษะหรือโฆษะต่างกัน ดังนี้

สระ อา มีเครื่องหมายรัสตัณญา ' บนตัวสะกด เสียง อา ที่กลายเป็นเสียง อะ อาจออกเสียงต่างไปตามพยัญชนะต้นกับตัวสะกด

ก. ถ้ามากับพยัญชนะโฆษะ ตัวสะกดไม่จำกัด (ยกเว้น ง) เสียง ๑- เป็นเสียงสั้น คือ เสียง อะ เช่น กาจฺ เป็น กัจ แต่ถ้า ง สะกด เขียนรูป-ำง เช่น ก้าง เป็น กัจ

ข. ถ้ามากับพยัญชนะโฆษะ ตัวสะกดเป็นพยัญชนะวรรณก ออกเสียงเป็นเอียะอย่างเสียง อะ โฆษะ เช่น คากฺ เป็น เกียก ถ้าเป็น ง สะกดเขียนรูป-ำง เช่น ค้าง เป็น เกียก

ค. ถ้ามากับพยัญชนะโหมะและตัวสะกดเป็นพยัญชนะวรรคอื่นๆ นอกจาก ก กับ เป็นพยัญชนะวรรค ฎ ต ป กับ ล ส พ ออกเสียงเป็น เอื้อะ เช่น มาน่ เป็น เมี้ยน ชาติ เป็น เทียด (ชาวพนมเปญออกเสียงเป็น เอะ คือ มาน่ เป็น ม้อน ชาติ เป็น ทียด)

สระอะ มีไม้หันอากาศหรือเครื่องหมายสังโยคสัญญากำกับ คงออกเสียงเป็น อะ อย่าง ๑- ข้างต้น โดยเฉพาะคำในบาลีสันสกฤตที่มีพยัญชนะต้นเป็นอโหมะ แต่ถ้าเป็นโหมะ และตัวสะกดต่างกัน จะออกเสียงต่างกันไป ดังนี้

ก. ถ้ามากับพยัญชนะอโหมะ ตัวสะกดไม่จำกัด คงออกเสียง อะ เช่น สังฺข เป็น สัง

ข. ถ้ามากับพยัญชนะโหมะ ตัวสะกดเป็นพยัญชนะวรรค ก ออกเสียงเป็น เอื้อะ ตามเสียงโหมะ เช่น ยกฺข เป็น เยียก

ค. ถ้ามากับพยัญชนะโหมะ ตัวสะกดเป็นพยัญชนะวรรค จ ออกเสียงเป็น เอะ เช่น พัจน์ เป็น เป็จ คำบาลีสันสกฤตบางคำถึงไม่ใช้ไม้หันอากาศก็คงออกเสียงเป็น เอะ เช่น วจฺ เป็น เว็จ

ง. ถ้ามากับพยัญชนะโหมะ ตัวสะกดเป็นพยัญชนะวรรค ฎ ต ป ล ส พ ออกเสียงเป็น เอื้อะ เช่น พัทฺธ เป็น เปียด (พนมเปญออกเสียงเป็น เอะ เป็น บียด) บางคำไม่ใช้ไม้หันอากาศก็คงออกเสียง เอื้อะ เช่น กนฺธชาติ เป็น เกือนเทียะเจียด

จ. ถ้ามากับพยัญชนะโหมะ ตัวสะกดเป็น ย ออกเสียงเป็น อียฺ หรือ เอีย อย่างเสียง ไอ โหมะ เช่น ชยฺ เป็น จียฺ หรือ เจีย

ฉ. ถ้ามากับพยัญชนะโหมะ ตัวสะกดเป็น ร หรือ ร เฬะ ออกเสียงเป็น เอือร์ เช่น ชรฺ เป็น เชือร์ ธรรม เป็น เทือร์ (พนมเปญออกเสียงเป็น ออ คือ เป็น จือร์ กับ ทือร์)

รายละเอียดคนนอกจากนี้มีในหลักภาษาเขมรของศาสตราจารย์ ฉ่ำ ทองคำวรรณ

สระอื่น ๆ ได้แก่ อี อื อึ อึ อู อู เอื้อ เอ แอ ไอ คงเขียนตรงตามรูปเดิม
นอกจากนั้นเขียนตามแบบไทย ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ได้แก่

(๑๑)

สระ เอีย เขียนตามแบบไทย คือ มี ย แยกกับสระ (ของเขมรติดไปกับรูปสระ) ทำให้ดูเหมือนรูปสระเออเขมร เช่น เขุสีย (เขุขีย)

สระ โอ เขียนตามแบบไทยดังกล่าแล้วข้างต้น

สระ อัว เขียนตามแบบไทย คือมี ว ด้วย แต่เมื่อมีตัวสะกดไม่มีไม้หันอากาศ ในพจนานุกรมนี้ใช้ไม้หันอากาศด้วย เพื่อให้อ่านสะดวก โดยเฉพาะเมื่ออยู่ติดกับคำอื่น แต่บางคำก็อาจจะไม่มีด้วยความปลอดภัย

พยัญชนะ ใช้ตรงตามแบบเขมรโดยมาก

ง ญ น ม ย ร ล ว ที่มีเครื่องหมายมุสิกหันท์ " เพื่อแสดงว่าเปลี่ยนเสียงโฆษะเป็นอโฆษะ คือเป็นเสียง งอ ญอ นอ ฯลฯ กับทั้งเมื่อมีสระอยู่บนอักษรต้องเปลี่ยน " เป็น ' ไว้ข้างใต้อักษร ก็ได้คงรูปเครื่องหมายไว้ตรงตามนั้น

ป มีเครื่องหมายมุสิกหันท์ แสดงว่าเป็น ป ตอนแรกก็ได้ใช้ตามนั้น แต่ภายหลังได้เปลี่ยนเป็นใช้ ป แทน และคงจะต้องใช้ ป ตลอดไป

ก กับ ฎ มีอยู่เพียง ๒ คำที่ใช้ไม้ไต่คู้ คงเขียนตามนั้น

ฎ กับ ต ต ของเขมร (รูปร่างเหมือน ค ของไทย) กล่าวว่าแต่เดิม ใช้รูปเดียวกันออกเสียงได้ทั้ง ต และ ด แต่ภายหลังได้ใช้ ฎ แทนเสียง ด แต่แม้กระนั้น เสียงของตัวอักษรทั้งสองก็คงใช้รูปเป็น ต อย่างเดียวกัน เมื่อควบคู่มากับพยัญชนะอื่น จึงมีปัญหาว่าควรจะใช้อักษรไทยอักษรใดแทน ต หรือ ฎ ถ้าจะให้เป็นเสียง ด ตามเสียงของเขา เราก็ควรต้องใช้ ด แต่ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าเป็น ด ของเขมร ซึ่งที่จริงเขาใช้ ฎ สำหรับเสียง ด ในพจนานุกรมเขมรบันทึกไว้ว่าเป็นเชิง ฎ แต่ ฎ ของเราไม่มีเชิง จึงได้ใช้ ฎ ตัวเต็มของเราลงไปในคำนั้น ๆ เช่น กุฎาร สุฎี แต่เมื่อบันทึกการออกเสียงใช้ ด เป็น กุฎาร์ เสฎีย

จ กับ จมู คำบางคำเขียนต่างกันเป็น ๒ แบบ เช่น จรับ กับ จมรราบ จโละ กับ จมโละ จรุระ กับ จมรุระ ตามแบบเก่าใช้ จ แต่แบบใหม่ใช้ จมู ออกเสียงต่างกันไป คือ จ ออกเสียง จัวม และ จมู ออกเสียง จุม ได้บันทึกไว้ทั้งสองแบบ เพื่อให้คนได้โดยสะดวก

(๑๒)

ติ กับ ตมู ก็เช่นเดียวกัน ได้บันทึกไว้ทั้งสองรูป เฉพาะคำที่เขียนต่างกันเป็นสองแบบ เช่น ตีรา กับ ตมูรา ตีระ กับ ตมูระ แม้เขียนต่างกันก็ออกเสียงเป็นเสียง ต้อม อย่างเดียวกัน คือ ต้อมรา ต้อมระห์

ฏี กับ ตี เช่นในคำ ฎีณ กับ ตีณ ได้คงไว้ทั้งสองรูป แต่การออกเสียงต่างกันไปเป็นเสียง ต้อม กับ ต้อม คือ ต้อมนอ กับ ต้อมนอ (ตามการออกเสียงในหลักภาษาเขมรของศาสตราจารย์ฉ่ำ ทองคำวรรณ)

ฎี กับ ตมู เช่นในคำ ฎีกาต์ กับ ตมูกาต์ ฎีเก็ง กับ ตมูเก็ง ได้คงไว้ทั้งสองรูปเช่นเดียวกัน การออกเสียงก็ต่างกันเป็น ต้อม กับ ต้อม ดังข้างต้น

เมื่อถึงคำที่เขียนด้วย ชมู ตมู ตี ได้บันทึกไว้อีกครั้งหนึ่งเพื่อให้คนได้โดยสะดวก

อ เขมรมีรูปสระสองแบบ คือแบบที่มีแต่เสียงสระไม่มีพยัญชนะอยู่ด้วย เรียก สระลอย แต่ถ้ามีพยัญชนะอยู่ด้วย เรียก สระจม แต่เราไม่มีแบบการเขียนสระลอย จึงต้องใช้ อ เป็นเหมือนพยัญชนะต้นศัพท์ตลอดไป เช่น อินทุร

พยัญชนะซ้อนและควบกล้ำ พยัญชนะเขมรแต่ละรูปมีสองส่วนคือ ส่วนที่เป็นตัวกับส่วนที่เป็น เิง (ติน) ส่วนที่อยู่บนตัวอักษรเรียก สก (ผม) มีไว้เพื่อความสวยงามเท่านั้น ไม่ได้เกี่ยวกับการออกเสียง แต่รูปพยัญชนะของไทยมีรูปเดียว เมื่อนำมาใช้เป็นพยัญชนะซ้อนหรือควบกล้ำชนิดที่พยัญชนะตัวตามจะต้องใช้เชิงของคำนั้น ๆ เขียน เราไม่อาจแสดงให้เห็นได้ว่า เป็นพยัญชนะที่ควบคู่กันมาหรือแยกกัน จึงต้องใช้จุดพิงทุใส่ไว้ข้างใต้พยัญชนะตัวต้น กับที่พยัญชนะตัวสะกด เช่น ขนุร (โค่นร์) กุสตุรีย (กะสัด)

เครื่องหมายอื่น ๆ ได้แก่ ไม้ยมก ไม้จัตวา ก็คงเขียนไว้ตามนั้น ทั้งนี้เนื่องจากเครื่องหมายที่ไม่มีตัวพิมพ์จะพิมพ์ได้เช่นเครื่องหมายตรีศัพทจึงได้เว้นเสีย

การบันทึกเสียงคำเขมรด้วยอักษรไทย

มีเสียงหลายเสียงในภาษาเขมรที่ไม่มีในระบบเสียงภาษาไทย บางเสียงถึงจะถือเป็นเสียงเดียวกัน เช่นเสียงอัว เสียงออ ที่มากับพยัญชนะโอฆะ หรือเสียงเอีย ที่มาจากสระอามากับพยัญชนะโฆฆะ แต่เมื่อฟังเสียงชาวเขมรแล้วจะเห็นได้ว่า ไม่ตรงกับเสียงไทยที่เดียวกัน แต่เราไม่มีรูปสระใด หรือวิธีเขียนอื่นใดให้ตรงกับเสียงสระดังกล่าวได้ จึงต้องคงเขียนรูปสระ

(๑๓)

ไว้เช่นนี้ การบันทึกเสียงคำเขมรในพจนานุกรมเล่มนี้จึงบันทึกได้แต่เสียงที่ใกล้เคียง ส่วนการออกเสียงจริง ๆ ต้องไปฟังจากปากชาวเขมรเอง

อนึ่งเสียงภาษาเขมรก็มีอยู่หลายเสียงที่ต่างกันไปตามท้องถิ่น โดยเฉพาะถิ่นใหญ่ ๆ ได้แก่พนมเปญกับพระตะบอง ที่จริงควรต้องบันทึกตามเสียงพนมเปญ เพราะเสียงที่นั่นควรเป็นเสียงมาตรฐาน แต่ด้วยเหตุที่ไม่อาจหาชาวพนมเปญมาทำพจนานุกรมได้ นายชวน ทองคำวรรณ ที่รับทำเป็นชาวพระตะบอง จึงจำต้องบันทึกเสียงตามนั้น แต่ก็จะได้เทียบความต่างกันได้ให้เห็น

ตามหลักคำรออกเสียงภาษาเขมร โดยเฉพาะที่ศาสตราจารย์จำ ทองคำวรรณ กล่าวไว้ในหนังสือหลักภาษาเขมร เสียงสระที่มีปัญหา คือไม่ตรงกับเสียงไทย ทั้ง ๆ ที่เป็นรูปสระเดียวกัน มีอยู่ ๕ เสียงและได้บันทึกลงไว้ดังนี้

สระที่มากับพยัญชนะโอโฆะ ได้แก่

เออ เขมรออกเสียงคล้าย ออ กับ อี หรือ อา กับ เออ เช่น เกิด เราไม่มีรูปสระอื่นบันทึกได้ จำต้องใช้รูปสระเออ เป็น เกิด

โอ เขมรออกเสียงก่อนไปทาง ออ จึงใช้เสียง ออ บันทึก และ โอะ คือเสียงโอ มีจุดสองจุดที่เป็นเครื่องหมายเสียงหนัก และใช้วรรณยุกต์แทนนั้น ไม่ได้หมายความว่าเสียงสั้น คือ สระเอาะ แต่เป็นเสียง ออ ที่มีลมหายใจแรงอยู่ด้วย จึงเขียนเป็น ออะห์ ที่ใช้ ห์ ก็ต้องการให้รู้ว่าเป็นเสียงหนัก เช่น โจระ เป็น จอระห์

สระที่มากับพยัญชนะโฆะ

เอีย ที่มาจากสระอาที่มากับพยัญชนะโฆะ เขมรทำให้้ออกเสียงอย่างเดียวกับ เอีย ที่มีแต่ตั้งเดิมไม่ แต่ออกเสียงคล้าย อี กับ อา หรือ เอีย กับ อา เช่น เมียน จาก มาน (มี) ออกเสียงต่างกับ เมียน (ลำไย) และเสียง เอีย เช่นข้างต้นไม่มีในระบบเสียงของไทย ไม่อาจหาวิธีใดบันทึกได้ จึงต้องบันทึกด้วยรูปสระเอียเช่นเดียวกัน

แอ เขมรออกเสียงครึ่ง เอ ครึ่ง แอ แต่ก่อนไปทาง เอ จึงบันทึกด้วย เอ เช่น แคน เป็น เกน

โอ เขมรออกเสียงเป็น อียี หรือถ้าจะให้ง่ายก็เป็น เอีย ในพจนานุกรมนี้บันทึกเป็น เอีย เช่น ไน (แห่ง ของ) เป็น นีย

เสียงที่บันทึกตามเสียงชาวพระตะบองและต่างกับเสียงชาวพนมเปญ มีดังนี้ คือ

อ มากับพยัญชนะโมหะ บันทึกเป็นเสียง อัว (เสียง อัว นี้ก็ไม่เหมือนกับเสียง อัว ของไทยที่เดียวกัน) เช่น ก บันทึกเป็น กัว ไม่ใช่ โก เมื่อมีพยัญชนะควบกล้ำหรือมีตัวสะกด คงใช้ อัว เช่นเดียวกัน คือ

กร (กรัว) กรก (กรวก)

เมื่อมีเครื่องหมายรัสัญญา ที่ตัวสะกดทำให้เสียงสั้นลง ก็ใช้ไม้ไต่คู้แสดงไว้ เช่น ชก (จัวก) คงออกเสียงเป็น อัว อย่างข้างต้น

เมื่อมีนิคหิตเป็น อ จึงออกเสียงเป็น อัวม เช่น คราม เป็น กัวมเรียม ไม่ใช่ กมเรียม

แต่บางคำออกเสียงเป็น อุม เช่น นี เป็น นุม ภนี เป็น พนุม แต่ที่คงเป็น อม อย่างอื่น ๆ ก็มี เช่น ชี เป็น ทม

อา มากับพยัญชนะโมหะ คำตาย (ยกเว้นพยัญชนะวรรค ก) มีเครื่องหมายรัสัญญา ที่ตัวสะกดออกเสียงเป็น เอือ ไม่ใช่ ออ อย่างอื่น จึงบันทึกเสียงตามนั้น เช่น ชาติ เป็น เทือต มาต เป็น เมือต ไม่ใช่ ทือต และ มือต

โอ มากับพยัญชนะโมหะ มีเครื่องหมายจุดสองจุด แสดงว่าเป็นเสียงหนัก ออกเสียงเป็นอวะห์ เช่น โกระ เป็น กรวะห์ โลมะ เป็น ขมวะห์

เอา มากับพยัญชนะโมหะ ออกเสียงเป็น เอวิ ก็มี โอวิ ก็มี อวิ ในพจนานุกรม ใช้ เอวิ แทน โอวิ ทั้งนี้เพื่อให้เสียงไม่ไปซ้ำกับ อูว เช่น ฝูว เป็น ฟูวิ เป็นต้น

พยัญชนะต้นเดียว ไม่สู้มีปัญหามาก คงบันทึกได้ตรงตามเขมร

พยัญชนะตัวสะกด มีการออกเสียงต่าง ๆ ดังกล่าวในหลักการออกเสียง แต่ในการบันทึกเป็นไปดังนี้คือ

ร สะกด ถึง ร จะไม่ออกเสียง แต่คงเขียน ร ไว้เพื่อให้เป็นที่สังเกตว่าคำนั้น ๆ มี ร สะกด เวลาเขียนจะได้สะกดถูก มีผู้กล่าวว่าบางท้องถิ่นคงออกเสียง ร สะกด และออกเป็นเสียง รัว ไม่ใช่เป็นเสียงแมกนอย่าง ร ของเรา

ก สะกด คงเขียน ก สะกดทุกคำไป เพราะผู้ทำกล่าวว่าการออกเสียง ก กรุ่นหายไปก็ดี ออกเป็นเสียง จ สะกดในคำที่มากับสระหน้าก็ดี มิได้ออกเสียงเป็นเช่นนั้นทุกคำไป

(๑๕)

ทั้งการออกเสียงเช่นนี้ มิใช่การออกเสียงที่ถูกต้อง จึงขอให้คง ก ไว้ เสียงที่ถูกต้องควรเป็นเสียง
ที่ออกตรงตามตัวเขียน เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ทำกับข้าพเจ้ามีข้อโต้แย้งกันหนักที่สุด ข้าพเจ้า
เห็นว่าถ้าจะบันทึกเสียงอ่านก็ควรบันทึกตามเสียงที่เขากออกเสียงจริง ๆ ไม่ใช่ที่เขาควรออกเสียง
แต่ผู้ทำก็ขึ้นกรานว่าคนไม่ได้ออกเสียงดังกล่าวนั้นทุกคนไป ทั้งคำที่ใช้กำหนดตายตัวลงไม่ได้ว่า
จะต้องออกเสียงตามกฎนั้น ๆ ทุกคำไป ดังนั้นเพื่อตัดปัญหา ข้าพเจ้าจึงจำต้องยอมเขียน ก ใน
คำที่มี ก สะกดทุกคำไป ให้ผู้อ่านกำหนดเอาเองว่า คำใดออกเสียงอย่างไร

ส สะกด เขมรไม่ออกเสียง ส สะกด แต่ออกเสียงเป็นเสียงหนักแทน คำใดที่มี
ส สะกด จึงเขียน ะ วิสวรรณียกำกับไว้ ทั้งยังใส่ ส ไว้ด้วย เพื่อให้ผู้ใช้รู้ได้ว่า คำนั้น ๆ
เป็น ส สะกด ไม่ใช่คำที่มี : จุดสองจุดอันเป็นเครื่องหมายเสียงหนัก เมื่อเขียนกลับไปเป็นคำ
เขมรจะได้เขียนได้ถูก

พยัญชนะควบกล้ำ มีหลายเสียงที่บันทึกตามเสียงพูด อันอาจจะต่างกับหลักเกณฑ์
ไปบ้าง คือ

กฺน ออกเสียงเป็น กฺน ดังคำ กฺนฺง บันทึกเป็น กฺนง

กฺน ออกเสียงเป็น กฺน ดังคำ กฺนา บันทึกเป็น เกฺนีย

พฺร คงเป็น พฺร ตามบันทึกของผู้ทำ เช่น พฺระ ใพฺร บันทึกเป็น เพฺรียะห์
กับ เพฺรีย เหตุผลมีกล่าวไว้ในคำชี้แจงเล่ม ๒ ทั้งยังมีกล่าวใน “หลักภาษาเขมร” ว่าถ้า พฺร มา
กับ อฺว เอื่อ อาจออกเสียงได้ทั้ง พฺร และ ปฺร เช่น พฺรวม ออกเสียงได้ทั้ง พฺรวม และ ปฺรวม

กฺม ออกเสียงเป็น กฺม ในคำ เกฺมง ออกเสียง เกฺมง

กฺล ออกเสียงเป็น กฺล ในคำ เกฺลีย ออกเสียง เกฺลือ

ปฺล ออกเสียงเป็น พฺล ในคำ ปฺลอม เป็น พฺลืออม

บ ๑. ในคำบาลีสันสกฤต ออกเสียง ป เช่น บสฺจิม เป็น ปะสฺจิม

๒. ในคำที่มี ร ล ควบ ออกเสียง ป เช่น บรฺหิต เป็น ปฺรือเอ็ด

การบันทึกคำที่มีพยัญชนะควบกล้ำของเขมรด้วยวิธีใช้จุดพินทุข้างใต้พยัญชนะต้น แทน
ที่จะเขียนตามแบบไทย เช่น เมฺวง เขียน เขฺวง แทน ขเวง หรือ ขะเวง ทั้งนี้เพราะการ
เขียนแบบไทยจะทำให้เข้าใจว่า พยัญชนะต้นออกเสียงเต็มเสียง ทั้งที่จริงแล้ว เขาออกเสียงเบา
กว่าของเรามาก บางคำแทบไม่ได้ยินเลย เช่น ผฺทก (ผฺตวะก-ปลาช่อน) เขาออกเสียงได้ยิน
เพียง ตวะห์ ส่วน ผฺ นั้นออกเสียงเพียงนิดเดียว

ณ

ณ (ทอง) ทอง

ณ (ทอง) ทอง

ณ (ทอง) ทอง (คำไทย)
 ทองความ ใช้ ณณณณ (ทอง
 เกด) ใช้เป็นกริยาหมายว่า ว่าความ
 ก็ได้ เช่น ณณณณณณณณณณ
 (ณณณณณณณณณณณ) ฉะนั้นความ
 ให้เขา

ณณ (ทองณ) ทองณ (คำไทย)
 ใช้ ณณณ (ณณณณณ)

ณณ (ทองณ) ทองณ (คำไทย)
 ใช้ ณณณ (ณณณณณ)

ณณ (ทองณ) กระดาษทองอังกฤษ (ว่า
 จากคำไทย ทองณ) กระดาษสีทอง
 ใช้ประดับสิ่งต่าง ๆ มาจากประเทศจีน

ณณ (ทองณ) ทองณ (คำไทย) ใช้
 ณณณ (ณณณณณ)

ณณ (ทองณ) เขียนหมกรูปสี่เหลี่ยม
 ลักษณะเหมือนหีบหมากแต่สูงกว่า เป็น
 ของจำเป็นใช้ในการแต่งงาน

ณ (ณณ, ณณ) ณณ ณณ (คำไทย)
 ณณณ (ณณณณณ) ณณณณ
 ณณ (ณณณ) ณณณณณณณ
 (ณณณณณ) ณณณณณณณณณณ
 (ณณณณณ) ณณณณณณณณณณ

ณ (ทอง) ๑. อีคยัค คัน แน่น
 ณณณ (ทองณณณณ) แน่นณณ
 ณณณณ (ทองณณณณ) อีคยัคณ
 ใจไม่คล่อง

๒. นึกเกรงจะ นึกกลัวจะ เช่น
 ณณณณณ (ทองณณณณ) นึก
 กลัวจะไม่ได้

ณณ (ทองณ) ณณณณณณณณณ
 ณณณณณณ (ทองณณณณณณณณ) ณณณ
 ณณ

ณ (ทอง) ณณณณณ (ทองณณณ)
 ณณณณณณณณณณณณณณ
 ณณณณณณณณณณณณณณ
 ณณณณณณณณณณณณณณ
 ณณณณณณณณณณณณณณ

ณณณ (ทองณณ) ณณณณณณณณณ (คำไทย)
 ใช้ ณณณณณณณณณ (ณณณณณณณณ) ณณ
 ณณณณณณณณณณณณณณณณณณณ

ณ (ท) ๑. ว่า ณณ เช่น ณณณ
 (ณณณณ) ว่าณณณณณณณ (ทณณ)
 ว่าให้ ณณณณณ (ทณณณณ) ว่าณณ
 เขา

๒. ว่า เช่น ณณณณณณณ (ณ
 ณณณณณ) เขาณณณณ

ณณณ (ทณณ) ทณณ (คำไทย) ที่มี
 ทณณ หรือโดยปริยายหมายความว่า ทณณ

ถาบ (ทับ) ทาบตอซับอย่างทาบกระดากสี่
ได้ลายฉลุ (จาก ทับ คำไทย) กระจาด
ถาบ (กรอดะสัทับ) กระดากรองซับ
ได้ลวดลาย

ถาว (ทาว) ไม่สั้นไม่ยาวสำหรับจับใน
การเล่นว่าผู้ใดจะเล่นก่อนเล่นหลัง

ถาส (ทะส) ถาก ใช้เป็นลักษณนามถ้วย
เช่น มุหุบ ๑ ถาส (มุขม้วยทะส)
อาหาร ๑ ถาก ถาสม้าสันเจี๋ย
(ทะสมาซันเจี๋ย) เครื่องเล่นแผ่นเสียง

ถิรเวลา (ถิระเวเลีย) ระยะเวลาที่กำหนด
ไว้นั่นเอง เช่น ถิรเวลาในกิจของสงฆา
เนมะนิกถัมมวณฺหา (ถิระเวเลียเนีย
เก็จซ็อนยานะห์เมียนกัอมนัอมวณฺหา)
ระยะเวลาของสัญญาณมีกำหนดหนึ่งปี

ถึ (เทีย) ๑. ครู (คำญวน) เป็นคำใช้
เรียกเลขอาธิการหรือเลขานุการที่เป็นล่าม
ภาษาฝรั่งเศส

๒. ทำไม อะไร เช่นเดียวกับ ถู
แต่ ถึ มักใช้สำหรับผู้ใหญ่พูดแก่เด็ก หรือ
คนเสมอกัน ถ้าจะใช้แก่คนสูงกว่า ผู้
ใหญ่กว่า ต้องใช้ ทาน หรือ ทานโปรส
(เตียนหรือเตียนโปรส) คำแสดงความ
เคารพไว้ด้วย เช่น ทานถึ (เตียนเตีย)
อะไรครับ

ดูจ ! ดูจอะ ! (ไ้จ ! ไ้จอะห์ !) เฮีย
คำอุทาน เพื่อให้ศัตรูที่พบโดยไม่รู้ตัว

หยุดชะงักหรือจ้งจ้ง ไม่เข้ามาประชิด
ตัวได้

ถู (โท) ภาชนะใส่น้ำรูปเหมือนโถแต่มีคอ
มีฝาครอบเหมือนเป็นจุก ใช้เป็นลักษณ
นาม เช่น ถึก ๑ ถู (ติกม้วยโท) น้ำ
๑ โถ (จาก โถ คำไทย)

ถูน (โทน) โทน

ถั่ว, ถัว (ทัว) ถั่ว การพนันของจีนอย่าง
หนึ่ง

ถวน, ถวน (ทวน) พอ กุ่ม ครอบกัน
สม เช่น ปรางค์ ๔ เรือลมนถวนนึ่ง
กมุด้างแฉุดคาค่วยเชว้การ (ประก
บวนเรือลมนทวนนึ่งก็อมลัจแคลเกือจจว
เทวอการ) เงิน ๔ เหรียญไม่คุ้มกับแรง
ที่เขาช่วยทำงาน

ถวน (ทวน) คำใช้กับ แถ ถู แถ

ถึบ (เทิบ) จูบ กุม เช่น มุฎายถึบ
ถุพาลักุน (มุคยเทิบเทบ้อลโกน) แม่
จูบแก้มลูก ถึบมุกา (เทิบมุกา) กุม
กอกไม้

ถือก (เถือก) ไม้ตะบองสีเหลี่ยมอย่างหนึ่ง
มีรูปร่างเหมือนไม้วัดของญวน (คำ
ญวน) ใช้เป็นลักษณนามก็ได้ เช่น
ววยถูกบาล ๑ ถือก (ไวถูกบาลม้วยเถือก)
ตีหัวด้วยตะบองถือก ๑ ที

ถอยส้วด (ไทยซ็องวส์) การปลอม
เพศเป็นภิกษุหรือสามเณร

เดร (เทร) มั่นคง ใ้กับ ฐิต เช่น
ฐิตเดร คุ ฐิตเดร

เดระ (เดระห์) เดระ หมายถึงพระภิกษุ
ที่บวชนาน ตั้งแต่ ๑๐ พรรษาขึ้นไป
เดระภูมิ (เดระห์ภูมิ) ชั้นของพระเดระ
เดระนุตเดระ (เดระนุตเดระห์) พระ
เดระผู้ใหญ่ผู้น้อย

เดรวาท (เดระवाद) เดรวาท พุทธศาสนา
นิกายหนึ่ง

แด (แด) คุแลรักษา เช่น แดกุน
(แดโกน) คุแลลูก แดผทะสัแบง
(แดเมตียะห์ซัอมแบง) คุแลบ้านช่อง
แดถวน (แดทวน) เอาใจใส่คุแล
แดท่า (แดเตียม) ทนุถนอม บำรุง
รักษา ปกปักรักษา

แดบ (แดบ) ๑. ตีเหล็กตีเชื่อมกับเหล็ก
อ่อนเพื่อให้คม เช่น แดบกำบิต (แดบ
กำเบ็ด) เชื่อมเหล็กทำมีด (คำญวน)
แฉกแดบ (แดกแดบ) เหล็กที่เชื่อมแล้ว
๒. แฉงตากยา ทำด้วยไม้ไผ่
ใบตาล ใบค้อ หรือใบจาก เลียบ
ก็เรียก แฉงบังแดดบังฝน เฝิง

แดม (แดม) ๑. แดม เพิ่ม ช้ำ เช่น
แดมบาย แดมลุย (แดมบาย แดมลุย)
แดมข้าว แดมเงิน วายแดม (ไวแดม)
ตีช้ำ

แดว (แดว) ๑. โรงแดมมีลักษณะยาว
(คำไทย) ฤฎิแดว (กคแดว) ฤฎิที่ปลูก

ยาวไปมีห้องหลายห้อง มีฝากระเป็น
ห้อง ๆ ไป

๒. แดว บริเวณ (คำไทย)

ได (ไท) ไทย เช่นเดียวกับ เสียม

โด (ทอ) โด (คำไทย)

โลก (โทก) ถูก ราคาต่ำ เช่น รมสโลก
(รวบอะสโลก) ของถูก มนุสสุตโลก
(มนุสสิริกโลก) คนมารยาททรม
โลกทาบ (โทกเดียบ) ต่ำช้า เลวทรม
ต่ำต้อย

โละ (ทอะห์) ปี่เถาะ ใ้ ฉนำโละ
(ชุน่าทอะห์)

เถาแก (เทาก) เถ้าแก (คำจีน)

เถาพิง (เทาลีจ) ไ้ เย็บด้วยผ้าใ้ใส่
เงินคากเอว ตามแบบคนจีนใ้(คำจีน)

ถ่า (ท่า) ตระหนี่

ถ่าง (ทัง) ถังไม้สำหรับตักน้ำ ใ้เป็น
เครื่องตวงถ้วย เช่น สรุวมวยถ่าง
(โซริ้วมวยทัง) ข้าว ๑ ถัง เท่ากับ ๒
เตา คือ ๕๐ หรือ ๖๐ ทะนาน

ถูกร (ถูกร) ๑. ผูกตะกอลำหรับทอดผ้า
๒. ปลานชนิดหนึ่ง จำพวกปลา
ฉลาม

ถูกล (ถูกล) ๑. หนุนหรือค้ำให้สูงขึ้น
เช่นเดียวกับ ฎีกัล หรือ ตักัล หรือ
ตมุกัล

๒. นั่ง แน่แข็ง ใ้ นั่งถูกล
(นั่งฎีกัล)

อุกาท (อุกัต) เจ็บ บ่วย เป็นคำใช้ผสม
กับ ณี เป็น ณีอุกาท (หรืออุกัต) เจ็บ
ใช้ได้บ่วย ในสมัยโบราณมักใช้ อุกาท
คำเดียวหมายว่า เจ็บบ่วย

อุกาน (อุกาน) ๑. ทรง มุ่งทรง มุ่งไปสู่
(มักใช้แต่ในกาพย์กลอน)

๒. คำใช้ผสมกับ เถกิง (เถกิง)
รุ่งเรือง เป็น เถกิงอุกาน (เถกิงอุกาน)
รุ่งเรือง มีเกียรติยศชื่อเสียงขจรขจาย

อุกาน (อุกาน) คืบด้วยคิม

อุกาส (อุกาส) หมายชนิดหนึ่ง

อุกัว (อุกัว) ต้นตะกูหรือต้นก้านเหลือง
ถูกสุก ๆ กินได้ มีรสเปรี้ยวชนิด ๆ

เถกิง (เถกิง) รุ่งเรือง เลื่องลือ สูงศักดิ์
มีผู้เคารพนับถือ เช่น ประเทศเถกิง
ชาติเถกิง (ปรอเต้สเถกิง เจียดเถกิง)
ประเทศรุ่งเรือง ชาติรุ่งเรือง ถกั หรือ
ถกัเถกิง (ถกมเถกิง) รุ่งเรือง

เถกียบ (เถกียบ) คืบด้วยสิ่งที่ใช้คืบหรือ
ด้วยนิ้วมือนิ้วเท้า

โถก (โถก) กอยสอคล้อง กอยคุเหตุ
การณ พ่วงเล็ง โถกโกลโทส (โถก
โกล) พ่วงโทษ

ถกั, ถกั (ถกม) คุ เถกิง

ถลาม (เถกียบ) กรวม

โถกล (โถกล) โผล่ขึ้น พุ่งขึ้น เช่น
กรเพ็งกับโกล (กรอเปอเจบ

กบาลโกล) จระเข้เงยหัวโผล่ขึ้น แผลง

โกล (แผลงโกล) กว้นพุ่งขึ้น

ถง (ทง) ไม้ไผ่ชนิดหนึ่ง ขั้วท่ง เนื้อ
บาง เรียก ถงสี่ถง (ริสสี่ทง)

ถงบ (ทงบ) ทุเลาลง เช่น ชิงช้าถงบ
บนตึก (จ้วงจอบบนตึกบ้นเค้ง)

โรคใช้ได้ทุเลาลงหน่อย

ถงน (ทงน) ต้นกุ่มบก

ถงส (ทงส) ๑. หน้าผาก

๒. หัวหน้าว เรียก ถงสโกรม

(ทงสกรอม)

ถงจถง (ทงจทง) สะบัดสะบั้ง

ถงจ (ทงจ) ทำหน้าบึ้งตึงเดินตุบ้ตบ้อง
ไป

ถงญ, ถงย (ทงญ, ทงย) เรียบ เสมอ
กัน ใช้ขยาย กับต (ถอมบต) ตัวน
เป็น กับตถงญ (ถอมบตทงญ)

ถงร (ทงร) คราง ใช้ สุรถงร (โสร
ทงร) เสียงคราง เถกถงร (เถกทงร)
นอนคราง โดยปริยายหมายความว่า พร่ำบ่น
เช่น เถวการมิงถงร (เทวการมิงทงร)
ทำงานไม่ปรีปากบ่น

ถงว (ทงว) กระกุกกระกนไต่

ถงวอ (ทงวอ) เสียงควายร้องเรียกหากัน
ใช้ กับถงวอ (กรอเบยทงวอ)

โถง (ทง) ๑. ทวงทะวัน โถงตุรง
(ทงตุรง) ทะวันเที่ยง เที่ยงวัน

๒. วัน • โถง (มวยโทง) วัน
หนึ่งซึ่งมี ๒๔ ชั่วโมง แต่ตามธรรมดา
๑ ยប់ • โถง (มวยยប់มวยโทง) คืน
หนึ่งกับวันหนึ่ง จึงนับเป็นหนึ่งวัน
โถงเนะ โถงแสะอก โถงขานแสะอก
(โถงนิะห์ โทงแสะอก โทงคานแสะอก)
วันนี้ วันพรุ่งนี้ วันมะริ่นนี้

โถก (โถกก) กู ตรโถก โถกกกฏาร
(โถกกกฏาร) กู ตรโถกกกฏาร โถกก
เชิงแจว (โถกกเชิงแจว) กู ตรโถก
เชิงแจว

ถุก (ถุก) ๑. ชายพก เช่น ถุก
แผลกนทวตถุก (ตักแผลกน
ตวตถุก) ใส่ลูกมะยมในชายพก
ใช้เป็นลักษณะนามด้วย เช่น แผลกนทวต
๑ ถุก (แผลกนตวตถุก) ลูก
มะยม ๑ ชายพก

๒. ที่เป็นแอ่ง เป็นหลุม เป็นบ่อ
เช่น ถุกผูลู (ถุกผูลู) หลุมบ่อ
ตามหนทาง

ถูง (ถูง) สวิง

ถุม (ถุม) ๑. ถนอม ทนถนอม เช่น
ถุมกุน, ถุมขุลวน (ถุมโกน,
ถุมคูลวน) ทนถนอมลูก ทนถนอม
ทัว ถุนากถุม (ถุนากถุม) คอย
ปกปักรักษา ถุนิตถุม (เท้นิตถุม)
ทนถนอม

๒. ค่อย ๆ เช่น ถุ่ยถุม ๆ
(เคอร์ถุม ๆ) เดินค่อย ๆ เดินเบา ๆ
กานถุม (กานถุม) จับเบามือ
ถุม (ถุม) ที่มีวัยรุ่นราวคราวเดียวกัน
มีความเสมอกันและสนิทสนมกัน ใช้
กับ ถุนา (เค้น) กัน เช่น ถุนาถุม
(เค้นถุม) กันเอง

ถูล (ถูล) ถน ถูลทึง (ถูลทึง)
ถนตักขวาง ถูลแบกวน (ถูล
แบกวน) ถนมีสี่แยก เรียก ถูลต
แพงแกง หรือ ถูลตแพงแกงวน
(ถูลตแพงแกง หรือ ถูลตแพง
แกงวน) ก็ได้

ถุนาก (ถุนาก) ขึ้น ขึ้น เช่น ปรพเพ่ง
มวถุนาก (ปรพเพ่งมวถุนาก)
สอขึ้นขึ้น ถุนากทิมว (ถุนากทิมว)
ขึ้นที่หนึ่ง

ถุนากถุม (ถุนากถุม) กู ถุม

ถุนากถูล (ถุนากถูล) ความชุ่มชื้น
หมองใจ

ถุนากถุนาง (ถุนากถุนาง) ความกลุ้มใจ
อึดอัด ความชุ่มหมองใจ

ถุนาล (ถุนาล) ตาคกถูล สำหรับการปลูก
ข้าวหรือยาสูบเป็นต้น ใช้ ถุนาลถุนาล
(ถุนาลถุนาล) ตาคกถูล ถุนาล ๑
ถุนาล (โกนทนามวถุนาล) ตาคกถูล
ยาสูบ ๑ แปลง

ณาส (ทนะส) จนกระทั่ง ใช้ **ณาสแด**
(ทนะสแด)

ณิก (เทนิค) คำใช้กับ **ณม** (ทนม)
กู **ณม**

ณิก (เทนิค) แข่งงานในการลากจูง เช่น
โคณิก (โกเทนิค) วัวแข่งงาน เก่ง
ชำนาญ สันทัด หนักโดยเคยชิน เช่น
เชื้การณิก (เทวอการ์เทนิค) ทำงาน
เก่ง สันทัด

ณิง (เทนิง) เถาส้มลม ทั้งใบ ดอก ผล
มีรสเปรี้ยวใช้ใส่แกง

ณูร (โทนุร) รากที่แตกเปลี่ยน (ไทยใช้
สนนราคา)

เณร (เทนุร) ทะเขีบทะเขีบ

โณล (โทนล) ไม้ต่อ

ณำ (ทนำ) ยา สี (ทาบาน) เช่น
ณำเขียว (ทนำเขียว) ยาเขียว **ณำ**
๑ บาญ (ทนำมยบญ) ยา (ทั้ง) ๑ ทั้ง
ณำชก (ทนำจวก) ยาสูบ **ณำ**ขลัง
(ทนำคลง) ยาฉุน **ณำ**สาบ (ทนำซบ)
ยาจิก **ณำ**โชสย (ทนำโคซย) ยาไม้
สู้ฉุน

ณำง (ทนำง) ขั้ว เช่น **ณำง**ไฉ (ทนำงไฉ)
ขั้วนิ้วมือ **ณำง**ตุส (ทนำงรัสเซย)
ขั้วไม้ไผ่ **ณำง**อเพา (ทนำงอัมเบวี)
ขั้วอ้อย

ณำงณำก (ทนำงทนำก) กู **ณำก**ณำง

ณะ (ทนะ) เกือบ **ณะ**นิ่งฉุล (ทนะ
นิงฉุล) เกือบจะถึง **ณะ**มรหรือมรณ์
(ทนะที่เมียะเรยะ) เกือบตาย(คำโบราณ)

ณก (ณบัก) สอย โดยเฉพาะสอยผลไม้

ณาล (ณบิล) แก้ม **ณาล**ณิพง (ณบิล
ณิพง) แก้มเป็นพวง **ณาล**ผด
(ณบิลผด) แก้มตอบ

ณิน, ณิน (ณบั้น, ณบั้น) กู **ณิน**

ณิน (ณบั้น) บัง ปีก พรางตาด้วยเวท
มนตร์คาถา หรือกลอุบายอย่างใดอย่าง
หนึ่ง **ณิน**ณน (ทบั้นเพน) บังตา
พรางตา จงสัพทณินณน (จงซอม
บิวดณบั้นเพน) ผูกผ้าปีกตาบังตา

ณุต (ทบุต) พัน อย่างพันเชือกต่อกัน
ให้เป็นเส้นยาว โดยปริยาย ใช้ พากษ
ณุต (เบียกทบุต) หมายถึง คำพูด
สับปะติดสับปะต่อ บันน้ำเป็นทัว ใช้
อีกอย่างหนึ่งว่า **ณุต**ผดสงเรื้ชาญ
(ณบุตผดสงเทวอเจียม) มีความหมาย
ตามศัพท์ว่า บันควันให้เป็นก้อน

เณจ (ณบิจ) คัด อย่างคัดกตคัดฝ้าย
ใช้ **เณจ**ณบาส (ณบิจณบัส)
คัดฝ้าย

ณพก (ณูปก) ลั่น ใช้ **ณาล**ณพก
(ณาลณูปก) หัวล้าน

ณม (ทนม) หิน **ณม**แถว (ทนมแถว)
หินอ่อน **ณม**บายเกริยม (ทนมบาย

เกรียม) คีตาแสง ถุมเขมา (ทุมอเคมา)
หินทับเบิก หินคำ ถุมภัน (ทุมอพนม)
หินลูกรังทำถนน

ถมาค (ถมัด) พับ จีบ ใช้เฉพาะพลู
คือ ถุมาค่มล (ถมัดมล) จีบพลู
ถมาคัสลา (ถมัดสะลา) เจียนหมาก
หมากพลูที่ทำเช่นนั้นแล้วเรียก มล
ถมาค กับ สลถมาค (มลถมัดกับสล
ถมัด) พลูจียบหมากเจียนเป็นคำ ๆ
เราเรียกหมากสมัก

ถุมาร (ทุมาร์) ถู ถ่ม

ถุมิ (ทุมัย) ใหม่ ถุมิแจส (ทุมัยแจส)
ใหม่เอี่ยม

ถุมิร (ทุมอร์) กาด เวลา เช่น ถ่มิร
ถามบ (ทุมอร์นาอบ) เวลาไหนหยุด
คำนี้นึกกันกลายเป็น ถุมาร ก็มีบ้าง

ถุมิรเชิง (ทุมอร์เชิง) ๑. ทหารราบ ใช้
ทาทานถ่มิรเชิง (เตี้ยเขียนทุมอร์เชิง)
ก็มี พลถ่มิรเชิง (บิวลทุมอร์เชิง) ก็มี

ถุมิรไพร (ทุมอร์เพรีย) ผู้เดินป่า พรานป่า

ถม (ทุม) ถ่มึงทิ้ง เช่น สมถ่มึงถม
(ซ้อมเจ้งทุม) จ้องถ่มึงทิ้ง

โถมง (โทมง) ใหม่ เพิ่งมี เพิ่งพบ เช่น
จันโถมง (จ้อมเนี้ยโทมง) อาหาร เพิ่งมี
โถมงถุมิ (โทมงทุมัย) เพิ่งพบ เพิ่ง
ได้ใหม่

ถลง (ทลง) ทนวก ทนวกหู เช่น
ตรเจียกถลง (ตรอเจียกทลง) หูทนวก
มนุสสถลง (มนุสทลง) คนหูทนวก
ถลงณาส์สุณามินภาท (ทลงนบส
สดับมินลือเต) ทนวกหูจ้ง ฟังไม่ได้ยิน
หรือ

ถลา (ทลา) ไส เช่น ทิกถลา (ติกทลา)
น้ำใส

ถลาง (ทลาง) หม้อกะน

ถลาญ (ทลัญ) ถันไม้ชนิดหนึ่ง

ถลัน (ทลัน) งูเหลือม

ถลึง (ทลึง) ๑. ชั่งน้ำหนัก เช่น ถลึงมาส
(ทลึงจิมยะส) ชั่งน้ำหนักของ ถลึงโทส
(ทลึงไต้ยะส) กำหนดโทษ

๒. เครื่องทคน้ำเข้าาชนิดหนึ่ง

ถลุก (โทะลัก) ปลักที่ควายนอน ที่เป็น
แอ่งมีโคลน ถลุกซงหูก (โทะลักจ้วงหูก)
ที่เป็นแอ่งเป็นหลุมเป็นบ่ออย่างตาม
ถนนหนทาง

ถลึง (ทลึง) คนฮึกเหิม ก้าวร้าว ทะลึง
ตึงตึง ถลึงบะ (ทลึงบะห์) พวก
ฮึกเหิมก่อความไม่สงบ ไม่เคารพกฎ-
หมายหรือเกรงกลัวอาชญา

ถลิม (ทลิม) ถับ จิตตถลิม (เจ็ดทลิม)
จิตใจ มาสถลิม มาสถลิมไถล
(เมียสทลิม เมียสทลิมไถล) ยอกรัก
คำเรียกหญิงที่รัก ถลิมไถล (ทลิม

ไถล) ก็ว่า โดยปริยายใช้ เถลิมธ
(เถลิมทม) หมายถึง กำแหง ทะลึ่ง
เถลิมอณเฎ็ก (เถลิมอ้อนเด็ก) ๑. ต้นไม้
ชนิดหนึ่งขึ้นในที่ชื้นแฉะ เรียก เถลิม
เถลิมอณเฎ็ก (เดิมเถลิมอ้อนเด็ก)

๒. หินชนิดหนึ่งสีแดงเข้ม เรียก
ถมเถลิมอณเฎ็ก (ถมอเถลิมอ้อนเด็ก)

แถลง (แทะลง) แถลง พุทธอธิบายคติต่อ
กันยิตยาว ใช้ แถลงเสถกฏี (แทะลง
ขจกฏี) แถลงความ แถลงสุนทรกถา
(แทะลงโชนเตียะเรยะกะทา) กล่าว
สุนทรพจน์

แถลอน (แทะลอน) จิ้งเหลน

ไถล (ไถล) ๑. มีราคา แพง เช่น
สรูว ๑ หาบไถล ๓ เรียล (โซรุ่มวย
หาบไถลเบียเรียล) ข้าว ๑ หาบมีราคา
๓ เทรียล ลูกไถลณาส (ล้วยกไถลนัส)
ขายแพงมาก

๒. ราคา เช่น របស់នៃប្រណ
มาน (ร่วบอสนี้กัไถลปมนาน) ของ
นี้ราคาเท่าไร

๓. ที่นับกันเป็นญาติ เช่น บงไถล
(บ้องไถล) ป๋อนไถล (โป๋อนไถล)
สาจไถล (ซัจไถล) ไถลบง (ไถลบง)
นางยอครักของพี่ ไถลอุลา (ไถลอุลา)
โสศก อุลาไถล (อุลาไถล) ก็ว่า
ไถลพิส (ไถลปี้เซีย) ยอครัก (คำ
เหล่านี้ใช้แต่ในกาพย์กลอน)

ไถลณูร (ไถลโทนร) มีค่านับถือ นำ
สรรเสริญ เช่น ลูกไถลณูรณาส
(ริกไถลโทนรณัส) มารยาทน่าสรรเสริญ

ไถลส (ไถลสะ) อวบ ใช้ได้ทั้งเด็กและ
ผลไม้ เช่น กนเนะไถลสณาส (กอน
นัะกัไถลสะนัส) เด็กนี้อวบจ้ง ให้นำ
เนะทักเกดียงสรวัด ผลเอ้เจริน
ไถลส (ข่มาดิกเพดียงซรวาล แพลเชอ
เจรินไถลสะ) ปีนน้ำฝนสะดวก ผลไม้
มักอวบ ไถลสจิตต (ไถลสะเจ็ด)
ไถลสคินิต (ไถลสะกัวมนิค) ใจอีกเหิม
คิกอีกเหิม สมญไถลส (จ้อมเคียไถลสะ)
คำพูดก้าวร้าว

ไถลสะ (ไถลสะห์) หลุด ตก พลัด กลับ
กลาย เสีย เสียหาย ไถลสะไก (ไถลสะห์ไก)
ลั่นไก ไถลสะการ (ไถลสะห์การ) เจกาน
เสียการ ไถลสะมุข (ไถลสะห์มุข) หน้า
เสีย ไถลสะสรไส (ไถลสะห์ซอร์ไซ)
แพง ไถลสะงาร ไถลสะบณยศักดิ์
(ไถลสะห์เจียร์ ไถลสะห์บณยศักดิ์) เสีย
งานเสียยศศักดิ์ ไถลสะโรดลย (ไถลสะห์
ไถลลย) พลังพลาค หละหลวม
สะเพรา

ถวาก (ทวาก) ท่าง ถ่าง ตาก คือ แยก
ออกไปทางข้าง ๆ อย่างเขาควาย เช่น
กรับแสนงถวาก (กรอเบียแสนงทวาก)
ควายเขาตากหรือเขากาง

ถวาง (ทวาง) ท้นเลขชนิดหนึ่ง มีใบใหญ่

ถวาค (ทวัก) ๑. ท้นที่ท้นโค

๒. คำใช้ผสมกับ ถวาย (ทวาย)
ถวาย เป็น ถวาคถวาย (ทวักทวาย)
เช่น ถวาคถวายบังคม (ทวักทวายบัง
คม) กราบถวายบังคม

ถวาย (ทวาย) ถวาย เช่น ถวายเครื่อง
บรรณาการ (ทวายเครื่องบรรณาการ)
ถวายเครื่องบรรณาการ ถวายบังค
(ทวายบังคม) ถวายบังคม ใช้ทั้งเจ้า
นายและพระภิกษุสงฆ์

ถวิจ (เทว็จ) ปรีก (เสียงถ่มน้ำลาย)
เช่นเดียวกับ ขวิจ (เคว็จ)

ถวิ (เทวีย) ทำไม อะไร ถวิหะ ถวิเหีย
(เทวียหะห์ เทวียเฮย) อย่างไร เหตุใด
(คำโบราณ)

ถวิลนิต (เทวียกัวมนิต) แนวทางความคิด
ที่เกื้อเกี้ยว เก่ง ชำนาญ

ถวิลไถ (เทวียไค) ฝีมือ

ถวิลเบ (เทวียเบอ) ถึงแม้ว่า

ถวิลมาต (เทวียเมือต) ฝีปาก เช่น สมุฏ
ถวิลมาต (ซ้อมเคี้ยเทวียเมือต) ถ้อยคำ
ที่เป็นฝีปาก ถวิลพระโอษฐ (เทวีย
เพวียะห์โอฐ) ฝีพระโอษฐ์ (ราชา
ศัพท์)

ถวิล (ทวีย) ถุย เสียงถ่มน้ำลายแสดง
อาการดุเดือด

ถว (ทว) เรือกำปั่น เรือใหญ่ชนิดหนึ่ง
เรียก ทุกถว (ตุกทว) ทุกถว
(ตุกทว) ใช้โดยปริยายในสมัยโบราณ
หมายถึงคนมั่งมี ใช้เพียง ถว (ทว)
ก็มี เช่น สำนวนที่ว่า ถวทุกตามถว
(ถวมถวทุกตามทว) อย่าเอาอย่างคนมั่งมี

ท

ท (ตว) รางรองน้ำฝน เช่น ฝุทะโกละ
๕ ขุนงมานท ๔ กนแฉง (เพตียะห์
พลัะห์ปรัคนองเมียนตวับนกัอนแฉง)
เรือน ๕ หลังแฝดมีรางน้ำ ๔ แห่ง

ท (ตว) เดียว มีเพียงหนึ่งสำหรับสิ่งที
การมีสอง เช่น ภูถุกทก ภูริมาน
ภูถุกทก (พุกทว) ค้อมเรียเมียนพุก

ทว) งาเดียว ช้างมีงาเดียว อนุทะทก
(อันเคี้ยะห์ทว) อันทะทองแฉง
(เฉพาะของคน ของสัตว์ใช้ โคมล
(โคมล) กู โคมล)

ทก (ตว) ยู่ บั้น แหวก เช่น แขสทก
(แขซตว) เชือกยู่ ภูโยทก (ค้อม
โยตว) ทบให้บั้น เปริปราสโย

ทาล์แตก (เปโรปรัสโยเทิลส์แตก) ใช้สอยจนป็นแหลก ทกั (ตัวก) แหลกป็นปี่ เช่น พวกเกมงรต์เลงกุนง จมูการชาน่ทงครุสทกัท้อส (พวก เกมงรต์เลงกุนงจอมการ เจื่อนดวงครุช็อกตัวกคือออส) พวกเท็กวิ่งเล่นในไร่ เขียบก้านแทงแหลกป็นปี่หมด ทกัเทญ (ตัวกเตญ) ระบายผู้นัก้วยการไป บันเขาบ้อย ๆ ทำให้เขารำคาญ

ทกันิทาน (เตียกเขมาเตียน) ทักนิทาน ทาน ทานอุทิกให้ผู้ตาย

ทกันิทาวฏ, ทกันิทาวรี (เตียกเขมาเวียด, เตียกเขมาเบียด) ทักนิทาวฏ เวียนขวา

ทกันิเณษบุคลล (เตียกเขเนี่ยเยะบกักวล) ทักนิเณษบุคลล บุคลลผู้ควรรับทักนิเณษ

ทกันิเณษ, ทกันิเณษ (เตียกเขเนียด, เตียกเขเนียด) น้ำทักนิเณษที่หลั่ง ในเวลาทำทาน

ทกันิ (เตียกเขเนียด) ทักนิณ ทักได้ ใช้ ทิสทกันิ (คัสเตียกเขเนียด) เวียน

ทง (ดวง) ก้าน (ส่วนที่ต่อกอกหรือผล กับกิ่ง) เถา อย่างเถาไม้เลื้อย เช่น ทงครุพาจ ทงเลพา ทงมลู (ดวงครุ ลาง ดวงลัวเบัว ดวงมลู) เถาพักเขี้ยว เถาพักทอง เถาพลู โดยปริยายหมายถึง

เค้า ทำนอง แบบแผน เหตุการณ์ เช่น เถิมทง (เดิมดวง) ต้นเค้า ทากทง (เตียกดวง) เกี่ยวข้อง เช่น พากุยทากทงคณา (เขียกเตียกดวงเคมีย) ถ้อยคำ เกี่ยวข้องกัน

ทงกนไทร (ดวงกอนไทร) ๑. นกแขวงแขวหางบัว

๒. ขนมอย่างหนึ่งทำด้วยแป้งข้าวเจ้า ใส่น้ำมัน รสจืด ๆ ก็มี หวาน ๆ ก็มี เรียก นกทงกนไทร (นกกอนไทร)

ทงกนลง (ดวงกอนลง) ร้องรอย เค้าเงื่อน ทำนอง

ทงครุส (ดวงครุช็อก) เต้นกล่อกลงผัก

ทงครา (ดวงครา) ท้องครา หนังสือจากเสนาบดี แม่ทัพ หรือพระราชโองการที่ประทับตรา (ใช้แต่ในสมัยโบราณ)

ทงเตรา (ดวงเตรา) ชื่อชนิดหนึ่ง จำพวกงูเขี้ยว มีลำตัวเรียวยาวเหมือนก้านเผือกสีเขี้ยวแก่ เรียก พสทงเตรา (บ้วยส์ดวงเตรา) บางถิ่นเรียก พสธางเตรา (บ้วยส์เตียงเตรา)

ทงบงหวั (ดวงบ้องหวั) กู ภูงบงหวั

ทงวง (ดวง-วง) อ่อนช้อย (ใช้แต่ในกาพย์กลอน)

ทง (ตัวง) ๑. ถึงกันไปถึงกันมา รังกันไปรังกันมา มักใช้ ทงทาญ หรือ ทาญทง (ตัวงเตียญ หรือ เตียญตัวง)

โดยปริยายหมายความว่า แนะนำชักจูง
ให้ทำตาม

๒. ธง ท่งชัย (ต้วงเจีย) ธงชัย
วันธงชัย

ทงคต (ต้วงกวด) กู ฏุงคต

ทงคิจ (ต้วงกัจ) โคน กระทบ ทงคิจทงเค
(ต้วงกัจต้วงเกอ) กระทบโดยแรงจน
โยกคลอน

ทงคิยะ (ต้วงกิยะ) หวนคินึง กรุ่นคิก เช่น
ยัโสภทงคิยะขุสิกขุสวล (ยุมโสภต้วง
กิยะขุสิกขุสวล) ร้องให้เสรวาโสภ
ตะอิกสะฮัน

ทงคุก (ต้วงกุก) ชนโดยเผอเรอ ใช้
ปะทงคุก (ปะทต้วงกุก) กระทบ
ทงคุกทงคิจ (ต้วงกุกต้วงกัจ) กระทบ
กระทั่ง

ทงโคล (ต้วงโกล) โขมก กู ฏุงโคล

ทงคู้ (ต้วงกุ่ม) เป็นพุ่ม กู ฏุงคู้

ทงคะ (ต้วงเกียะ) ทางผายออก เช่น
สุมาทงคะ (สุมาต้วงเกียะ) ป่าทาง
โคกบาลทงคะ (โคกบาลต้วงเกียะ)
วัวหัวใหญ่ทาง

ทงแง (ต้วงแคง) ทองแคง (คำไทย)

ทงหฺวา (ต้วงเวีย) นาก เช่น ปุรอบ
ทงหฺวา (ปุรอบต้วงเวีย) ผอบนาก
เพวทงหฺวา (เลวต้วงหฺวา) กระคุ่มนาก

ทง (ต้วง) หยุดชะงัก โดยเฉพาะกำลัง
เดินหรือกำลังวิ่ง มักใช้ ทงกัก (ต้วงจ็อก)

ทญ (ต้วง) ๑. กัน จน อย่างจนปัญญา
จนความคึก ใช้ ทญคินิต ทญจิตุด
(ต้วงกัวมนิต ต้วงเจ็ด) จนความคึก
จนใจ คินิตทญ (กัวมนิตต้วง) ก็มี

๒. ทนุน ยัน เช่น ทักทญ
(ตักต้วง) น้ำหนุนหรือยันกัน

ทญท, ทญทะ (เต็น, เต็นเตียะ) ทณฑ์
โทสทญท (โทะสเต็น) โทะษทณฑ์

ทญทกมม (เต็นเตียะทัก) ทณฑ์กรรม
การลงโทษ

ทญทมาฏ, ทญทมาต (เต็นเตียะเคียด)

๑. การพิฆาตฆ่า

๒. ไม่ทญทมาต ใช้สับนพัญ
ชนะที่ไม่ออกเสียง เช่น ขลิมนจนทน์
(เคลิมจัน) แก่นจันทน์

ทต, ทตพระเนตร (ตวด, ตวดเพรียะเทเนต)
ทตพระเนตร (ราชาศัพท์) ใช้ ทต
ทตพระเนตร (ต้วงตวดเพรียะเทเนต)

ทต (ต้วงตวด) ไปเรือที่สานด้วยใบลาน
กู ทร้าง

ทท (ต้วงเตือ) สันระริก เช่น เถียรหาด
เกลี้ยงรงาญากทท (เคือรฮาลเพเลีย
รวเจียญียกต้วงเตือ) เคนตากฝนหนาว
สันระริก

ททา (ต้วงเตีย) นกกระทา

ททาก (ต้วงเตีย) ร้อน อย่างร้อนแฉ่ง
ใช้ ททากเมสา (ต้วงเตียกเมสา) ร้อน

แบ่ง ทหาก่นุทก (ตัวเดียวก่อนตัวก)
ร่อนว่า (ข้าว)

ทหาก่ทาม (ตัวเดียวก่อนตัวม) ทิกชัก
ชักขวาง ยุ่งเหยิง เช่นเดียวกับ
ทาก่ทาม

ทการ (ตัวเดียว) ลาก อย่างหลังคา ทรง
ข้ามกับ โจด (ใจค) ชัน เช่น ภูมิล
ผทะทการณาส (คือมโบลเพติยะที่ตัว
เดียวก่อน) หลังคาบ้านลากมากอย่างที
เรียกหลังคาตาก

ททาส่ทนาง (ตัวเดียวก่อนตัวเต) ชัดแย้ง
ชักขวาง ไต่แย้งกัน เช่น ภูเณรเน
นำโยยททาส่ทนางขุลาณาส (คือม
เนอ์น๊ะที่เชื่อมโยยตัวเดียวก่อนตัวเตคง
นอ์) เรื่องนี้ทำให้ชัดแย้งและไต่เถียง
กันรุนแรงนัก

ททัทธ (ตัวเดียว) สั่นรัว สั่นก ๆ
สั่นแล้วสั่นอีก เช่นเดียวกับ ทัทธ
(ตัวเดียว) เช่น ภูมิกทาทัทธ
(เดอ์โมกเดย้งตัวเดียว) เดินมา
ทั้งสั่นก ๆ

ททิงทาง (ตัวเดียว) เกะกะ แก้ง
เช่น กุ่มกทิงทางชิตเค (กมโมก
ตัวเดียวเจดเค) ย่อมมาเกะกะไถ้ ๆ
เขา

ททิมทาม (ตัวเดียว) แก้ง บ้วน
เปียน

ททิมทิม (ตัวเดียว) จุ่มง่าม

ททิสทาส (ตัวเดียว) บัดไปบักมา
เพ่นพ่าน เปะปะ เช่น อนุเกะเน
สรวังสรวังภูททิสทาสเพญแต่พลู
(เมย้งน๊ะที่ชอเว้งชราเคอ์ตัวเดียวก่อน
เดย้งส่เบญแต่พลู) คนนี้เมาเหล้าเดิน
บักไปบักมาเต็มหนทาง

ททิก (ตัวเดียว) เปียก เช่น ททิกเก็ลยง
(ตัวเดียว) เปียกฝน ททิกโชก
(ตัวเดียว) เปียกโชก สัพททิก
(คือมบ๊วดตัวเดียว) ผ่าเปียก อาวททิก
(อ่าวตัวเดียว) เสื่อเปียก

ททิง (ตัวเดียว) ๑. ความกว้าง ก้านกว้าง
คู่กับ บณโญบ (บ่อนโดย) ความยาว
ทางยาว เช่น ททิง ๘ เมตร บณโญบ
๑๖ เมตร (ตัวเดียว) บ่อนโดย
คือมบ๊วดตัวเดียว) ความกว้าง ๘ เมตร
ความยาว ๑๖ เมตร

๒. ชัดขวาง ชัด เช่น ททิงโอวาท
(ตัวเดียว) ชัดโอวาท ททิงพากุบ
จาส (ตัวเดียว) ชัดค่าเก่า

๓. ขวาง เช่น ภูททิงผูลู
(เดอ์ตัวเดียว) นอนขวางทาง ททิง
คาง (ตัวเดียว) ขวางเกะกะ ททิงไถ
(ตัวเดียว) ขวางตะวัน เช่น โรง
ททิงไถ (โรงตัวเดียว) โรงขวาง
ตะวัน

ทึงทแหง (ตัวตึงตัวเตง) เกะกะ เปะปะ
 เก็กัง โดยปริยายหมายความว่า แอ้งซัก
 ไม่รู้จักที่คำที่สูง ใช้ นิยายทึงทแหง
 เผลอสุณาส (นิยายตัวตึงตัวเตงเผดะส
 ผดะส) พุดแอ้งซัก

ทึงทิส (ตัวตึงต๊ะ) ขวาง ๆ รี ๆ ที่
 ขวางทิส ไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์
 แบบแผน โดยปริยายหมายความว่า ที่ตรง
 กันข้ามกับความเป็นจริง เช่น นิยาย
 ทึงทิส (นิยายตัวตึงต๊ะ) พุดผิด
 ความจริง

ทิม (ตัวติม) ตันทับทิม ทับทิม (พลอย)
 ใช้ ตบุงทิม (โตบุงตัวติม) ทับทิม
 หัวแหวน ปทุมราค หรือ ปทุมราค
 (ปัดเตียะเมียะเรียก หรือ ปดุมเมียะเรียก)
 ก็เรียก

ทุง (ตัวตุง) สูงสล้างเห็นราง ๆ แก่ไกล
 เช่น ภูษท่งทุง (พุ่มขบู่จะสตัวตุง)
 เขาสูงสล้าง

ทูก (ตัวตุง) รบเร้า เช่น ฆาตการณ์โอย
 เทา วาเจะแตทูกสุเทา (เคียดทาถม
 โอยเดีรวาเจะห์แตตัวตุงชมเดีว) ห้ามว่า
 ไม่ให้ไป มันก็ย้งรบเร้าขอไป ทูกทเท
 (ตัวตุงตัวเต) กะยั้นกะยอ

ทูร (ตัวตุร) กลุม กลุมโปง เช่น ทูร
 สัพ (ตัวตุรซุ่มบิวัด) กลุมผ้า เอา
 ผ้ากลุมหัว แฉกทูร (เดกตัวตุร)
 นอนกลุมโปง

ทวล (ตัวตวล) รับ ถ้อนรับ ยอมรับ
 ใ้ว่า ททวลพากย (ตัวตวลเบี้ยก)
 รับคำ ททวลเกญียว (ตัวตวลเพญียว)
 รับแขก ททวลปรากฏีเค (ตัวตวลประก
 บี้เก) รับเงินจากเขา ททวลสกาล
 (ตัวตวลเสก้อล) รับรอง รับว่ารู้จัก
 ททวลทาน (ตัวตวลเตียน) รับประทาน
 ททวลพระราชทาน (ตัวตวลเพรียะห์
 เรียดเจียะเตียน) รับพระราชทาน
 (ราชาศัพท์ ใช้สำหรับพระเจ้าแผ่นดิน)

ทเต็ม (ตัวเต็ม) งุ่มง่าม ทุ พเต็ม

ทเทสทแหง (ตัวเตอะสตัวเตง) เกะกะ
 เก็กัง ทำให้กึกขวาง

ทเท (ตัวเต) เปล่า เปล่า ๆ เช่น ใญทเท
 (ไคตัวเต) มือเปล่า โอยทเท (โอย
 ตัวเต) ให้เปล่า ๆ นิยายมาดทเท
 (นิยายเมีร์ดตัวเต) พุดปากเปล่า
 เทาทเท (เคีตัวเต) ไปเปล่า ๆ ยกทเท
 (ยวกตัวเต) เอาเปล่า ๆ

ทเท (ตัวเต) ๑. บื้อ กรือคอย่างไ้ เช่น
 มาน์เกียงญีทเท (เมี้อเกียงญีตัวเต)
 ไ้ก่ต้อนตัวเมียบื้อ กรือบื้อวคทเท
 (กรือเบี้ยวคตัวเต) กวายอวคตัวบื้อ

๒. คำใช้กับ ทูก (ตัวตุง) รบ
 เร้า เป็น ทูกทเท (ตัวตุงตัวเต)
 กะยั้นกะยอ ทุ ทูก

ทโทก (ตัวโทก) ไกว แกว่ง เช่น องคฺยุ
ทโทกแข็ง (อึ้งกยตัวโทกแข็ง) นั้ง
แกว่งเท่า

ททะ (ตัวเตยห) กระพือ เช่น มาน่ททะ
สุลาบรจาว (เมื่อนั้นตัวเตยหสุลาบรว
เจียว) ไก่กระพือปักขัน

ททรด (ตัวทรวด) กระผลก เช่น เญีรท
ทรดๆ (เคอร์ตัวทรวดๆ) เคนกระผลกๆ

ททรวบ (ตัวทรวบ) ยอบทัว คุกกลาน
ยอตัวเข้าไป

ททรม (ตัวทรวม) ยับเ็น

ททรวัก (ตัวเตยหัก) ระริก ส่นระริก

ททรวิบทรวบ (ตัวทรวิบตัวทรวบ) ไชยกเขยก
ย่องแย่ง

ททรวิบทรวบ (ตัวทรวิบตัวเตยหบ) กระผลก
กระผลก

ททรวีมททรม, ททรวีมททรม (ตัวทรวีมตัว
ทรวม, ตัวเตยหมตัวทรวม) บ้อแป๊ๆ
ออกแอค อย่างคนเจ็บไข้

ททรวิบ (ตัวทรวิบ) กระคิบๆ เช่น เญีรททรวิบ
(เคอร์ตัวทรวิบ) เคนกระคิบๆ

ทเทร็ก (ตัวเตยหกร) คิกๆ เช่น ภัยญรท
เทร็ก (เพียญเออร์ตัวเตยหกร) กลัว (ตัว)
ส่นคิกๆ รงาทเทร็ก (รวเจียวตัวเตยหกร)
หนาวส่นคิกๆ

ทเทร็ด (ตัวเตยหกร) ยิกๆ เช่น ญาก่ทเทร็ด
(ญักตัวเตยหกร) กระคุกยิกๆ (อย่างร่อน
ของ)

ทเทรคทเทรค (ตัวเตยหคตัวเตยหกร) โชเซ
ใช้ เญีรทเทรคทเทรค (เคอร์ตัวเตยหค
ตัวเตยหกร) เคนโชเซ

ททาก (ตัวเตยหก) ถีบเรียวๆ ใช้ ททากแข็ง
(ตัวเตยหกแข็ง) ถีบเท่า

ทท (เตยห) นม.เปรี้ยว

ทท (ตัวท) อ่อน เช่น สาจ่ทท (ซัจตัวท)
เน้ออ่อน

ททญี (ตัวทญี) ตันไม้ชนิดหนึ่ง มีขนาด
เล็ก รากใช้ทำยาถ่ายได้

ททญอน (ตัวทญอน) อ่อนช้อย สุภาพ
อ่อนโยน ใช้ ถูกพาทญอน (รักเบีย
ตัวทญอน) มารยาทอ่อนช้อย สักญอน
ญอน (ซ้อมเตยหตัวทญอน) ถ้อยคำ
สุภาพอ่อนโยน

ททต (เตยห) ๑. พัน งา พระทต
(เพียหเตยห) พระทต (ราชาศัพท์)
ททตเพทย (เตยหตะแปด) ทนทแพทย

๒. สี่พัน ชำระล้างพื้นเวลาล้าง
หน้า เช่น (คำโบราณ) โลกคุรุเตนเหีย
กัฟงทต (โลกคุรุเตนเหียกัฟงเตยห)
ท่านอาจารย์เตนแล้วกำลังล้างหน้าสี่พัน

ททตริ (ตัวทตริ) กระทืบ คุ ทนตริ

ททเตน (ตัวทเตน) กราก วี คุ ทนเตน

ทททบ (ตัวททบ) ค่อยๆ ย่อง เช่น
เญีรทททบหลบจุลทา (เคอร์ตัวททบ
ลัวลวบโจลเตยห) เคนย่องแอบเข้าไป

หนุทาน (ตัวนเต๋อัน) จวน เกือบทัน
หวัตหวิต เช่น เห็รหนุทานคณา
(เคอร์ตัวนเต๋อันเค้นย) เดินเกือบทันกัน

หนุทญ (ตัวนตญ) กำไ้กับ ลก (ลัว
ลวก) เช่น ลกหนุทญ (ลัวลวกตัวน
ตญ) ซ้อขายแลกเปลี่ยน

หนุทึง (ตัวนตึง) รอท่า รอคอย

หนุทิม (ตัวนติม) เทียม เข้าคู่กัน เช่น
ฎากหนุทิมคณา (ดักตัวนติมเค้นย)
วางคู่กัน เห็รหนุทิมคณา (เคอร์ตัวน
ติมเค้นย) เดินเทียมกัน กุณทิมสุม
(โกนตัวนติมซุม) ลูกเทียมบ่า คือโต
เทียมพ่อแม่แล้ว

หนุทฐ (ตัวนตฐ) กำไ้คู่กับ หนุเทญ
(ตัวนเตญ) ท่อง ดู หนุเทญ

หนุทง (ตัวนตง) ผิงผาย สวยงาม ไ้
เห็รหนุทง (เคอร์ตัวนตง) เดินผิงผาย

หนุเทญ (ตัวนเตญ) ท่อง เช่น หนุเทญ
เมเรียน (ตัวนเตญเมเรียน) ท่องบท
เรียน หนุเทญหนุทฐ (ตัวนเตญตัวนตฐ)
ท่องซ้ำ ๆ ท่องบ่น

หนุททำ (ตัวนเต๋ม) งอนซ้อย เช่น ฎิรฎุลก
งหนุททำ (ด้อมเรี่ยพุลกงตัวนเต๋ม)
งาข้างงอนซ้อย หนุทงหนุททำ หรือ
หนุททำหนุทง (ตัวนตงตัวนเต๋ม หรือ
ตัวนเต๋มตัวนตง) งอนงาม

หนุทราน (ตัวนเตรียน) ล้า รุกล้า บุกย่า
เช่น หนุทรานที (ตัวนเตรียนตี) รุกที
หนุทรานไพร์ (ตัวนเตรียนเพรีย) บุก
ป่า

หนุทรานเขต (ตัวนเตรียนเขต) พืชชนิด
หนึ่ง ตันกลม ๆ เล็ก ๆ มักขึ้นในป่า
ละเมาะ เป็นพืชที่รุกรานพืชต้นเล็ก ๆ
อื่น ๆ ทำให้กินดี

หนุทราม (ตัวนเตรียม) เดินเร็วจนเกือบ
เป็นวิ่ง ไ้ เห็รหนุทราม (เคอร์ตัวน
เตรียม)

หนุลา (ตัวนเลี่ย) ตันกุ่มน้ำ

หนุลาก (ตัวนเลี้ยก) ที่ตกอย่างน้ำตก ไ้
หนุลากทัก (ตัวนเลี้ยกตัก) ที่มีน้ำตก
ทักหนุลาก (ตักตัวนเลี้ยก) น้ำตก
หนุลากญ (ตัวนเลี้ยกญ) ที่ตกซา
เสียงน้ำตกที่ดังอยู่เช่นนั้นเรื่อยไป

หนุลาบ (ตัวนเลือบ) ตันมะพลับ

หนุลิง (ตัวนลึง) ๑. ปลอก อย่างปลอก
สำหรับใส่เท้าเวลาขึ้นต้นไม้หรือใส่เท้า
ช้าง

๒. เถาวัลย์ขนาดใหญ่อย่างหนึ่ง
ใช้ทำปลอกสวมเท้าช้าง

หนุเล (ตัวนเล) แม่น้ำ หนุเลขสาจ
(ตัวนเลขซัจ) ทะเลทราย หนุเลสาบ
(ตัวนเลซาบ) ทะเลสาบ (ทะเลน้ำจืด)
หนุเลเมกง (ตัวนเลเมกง) แม่น้ำโขง

ส่วนตอนที่อยู่ในเขมรเรียก **ทนต์**
(ตัวนเลขม) ส่วนแถวที่ไหลมาออก
ทนต์ (ตัวนเลขม) เรียก **ทนต์**
(ตัวนเลไต้จ)

ทนส่ง (๔๗๗๗) ๕๕

ทนุสา (ตัวหนา) ๑. ก้น แขนของอาวุธ
ที่อยู่ในกำ ใช้ ทนุสากำบิต (ตัว
หนากำเบ็ด)

๒. ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ต้นเล็ก ๆ
จำพวกต้นลาน ที่เรียก ทูร้าง (เดริยัง)
หรือต้นหมากป้า ที่เรียก สุลลาโพร
(ซาลาเพรีย) ใช้ เถ็บทอนสา (เค็มต้นชา)

ทนต์ หรือ ทนต์กำเนิด (ตัวนขา หรือ
ตัวนขาก่อนเกิด ปัจจุบันใช้ องุสา หรือ
องุสากำเนิด) คำเรียกวันทั้ง ๗ ที่ต้อง
กับปีเกิดตามชตาของนคน ดังนั้น คือ
ปีชวดกับปีมะแมเป็น ทนต์สาอาหิตย
(ตัวนขาอาหิต) ปีฉลูกับวอก เป็น
ทนต์สาจนทร (ตัวนขาจัน) ปีชาล
กับระกาเป็น ทนต์สาองุคาร (ตัวนขา
อองุเกียร) ปีเถาะกับปีจอเป็น ทนต์
สาพุช (ตัวนขาปุช) ปีมะโรงกับปีกุนเป็น
ทนต์สาพรหสฺสปัตติ (ตัวนขาปรัวธธส) ปี
มะเส็งเป็น ทนต์สาสุกร (ตัวนขาสก)
และปีมะเมียเป็น ทนต์สาเสาร์ (ตัวนขา
เสาร์)

ทนาย (ตัวแทน) กระทำ (สัตว์)

ทวน (๕) ทวน (๕) ทวน (๕)

ทนโสง (ต่วนโสง) วัวแดง

ทัพ (ตฺย) กัน กัน เช่น ทัพทัก (ตฺยตัก)
 กันน้ำ กลั้น สะกด เช่น ทัพจิตุด
 (ตฺยเจ็ด) กลั้นใจ สะกดใจ ยัน เช่น
 ยกเชิงทัพ (ยักเชิงตฺย) เอาเท้ายัน
 กด เช่น ทัพแจว (ตฺยแจว) กดแจว
 พยุง เช่น ทัพขลุวน (ตฺยคล้วน)
 พยงตัว

บทที่ ๑ (๑๖๖) คำจุน พยุพยง เช่น
 กุเมิลบิณาควรชวยบทที่๑๖๖ (กม
 เมิลบิณาควรชวยบทที่๑๖๖ (กม
 ย่าตคาย ควรชวยคำจุนกันด้วย

ท้าว (เตี๊ยะ) ท้าว เมท้าว (เมเตี๊ยะ) แม่ท้าว

ทพฺพะ (เตี๊ยะเปี๊ยะห์) ทัพพะ เครื่องใช้
ไม้สอย ค. ทรพย (เตรี๊ยะ)

ทพพสมภาระ (เตี๊ยะเปี๊ยะซื่อมเพียเรี๊ยะห์)
 ทัพพะสมภาระ เครื่องที่คุมกันเข้าเป็น
 รูป เช่นเครื่องไม้ที่ประกอบกันเข้า
 เป็นเรือนหรือเกวียน เป็นต้น

ทม (ตม) ๑. ดอกที่ออกเป็นกระจุก
อย่างจันทผาก จันทะพรวัว หรือตาล
หรือที่ห่อหุ้มอยู่อย่างปลีกล้วย และยัง
ตมอยู่ยังไม่บาน

๒. ออกดอก อย่างตอกลึงกล้าว
ข้างต้น จึงเรียก ทวม

หมัก (เตี้ยๆ ทุ้มเยือก) ควบคู่ข้าง คนฝึกข้าง
เขียนกันเป็น ทรมาก (ดรว์เยือก) ก็มี

ทมิฬ (ตมิฬ) ๑. ชนชาติทมิฬในอินเดีย
๒. ร้าย กล้วย เช่น จิตตทมิฬ
(เจ็ดตมิฬ) ใจร้าย ใจทมิฬ มนุส
สทมิฬ (มนุสตมิฬ) คนใจทมิฬ

ทมนัน, ทังน (ตัมจ้วน) ความหนัก น้ำ
หนัก เช่น มานทมนันปุนมาน (เมียน
ตัมจ้วนปุนมาน) มีน้ำหนักเท่าไร โดย
ปริยาย หมายถึงกรรม เช่น มานทมนัน
๕ แขนหยา (เมียนตัมจ้วนปฺราแคเฮย)
มีกรรม ๕ เคือนแล้ว

ทมร (ตัมรอร) เครื่องรอง เช่น ทมรเชิง
(ตัมรอรเจิง) เครื่องรองเท้า ทมรแคร
(ตัมรอรเกร) เครื่องรองแครรองเตียง

ทมร่ง, ทรง (ตัมร้วง) ๑. ทรวงทรวง
สัณฐานรูปทรวง เช่น ทมร่งแวงพืสุวสม
(ตัมร้วงแวงปุมไช้วซอม) ทรวงยาวไม่
ค่อยเหมาะ รมสเนมานทมร่งสมรมบ
(รวบอะสนะที่ตัมร้วงซอมรม) ของนั้นมี
รูปทรวงเหมาะสม

๒. เครื่องทรวงของกษัตริย์ (ราชา
ศัพท์) ใช้ พระทมร่งขุริ (เพรียะที่ตัม
ร้วงไชร้ง) มีคโณน พระทมร่งคทาวัช
(เพรียะที่ตัมร้วงเกียะเตียวุด) กทา
พระทมร่งมณิรัตน (เพรียะที่ตัมร้วง
เมียนนิเรียด) พระธำมรงค์ พระทมร่ง
อคคิ (เพรียะที่ตัมร้วงอคคิ) ปั้น พระ
ทมร่งอสิ (เพรียะที่ตัมร้วงอะเซ) พระ
แสงคาบ

ทมร่งถาร (ตัมร้วงถาร์) พิธีแต่งงาน

ทมร่งสฤติ (ตัมร้วงสฤ) ระเบียบแบบ
แผนพุดจากตามลำดับตำแหน่งและยศ
ของข้าราชการใหญ่น้อย

ทมร่น, ทรร่น (ตัมร้วน) เหยาะเหยะ
ห้อยแก้ม ห้อยถอย จ้องไม่มองอาจ กำลัง
ถอย อ่อนระโหย เช่น ตรรวนขี้ปริง
โอยเพญกมุล้างเพ็ง ก็ทมร่น (โครว
ค้อมเปริงโอยเบญก้อมล้งเลิง กมตัมร้วน)
ต้องพยายามให้เต็มกำลังขึ้น อย่าห้อย
ถอย

ทมรม (ตัมรรวม) ความทรุดโทรม อ่อน
เปลี้ย

ทมรึง, ทริง (ตัมรึง) อึ้ง อ้าอึ้ง เช่น
ทมรึงมินเฉลย (ตัมรึงมินเชลย) อ้า
อึ้ง ไม่ตอบ

ทมรุต, ทรรุต (ตัมรรุด) ทำให้ทรุดลง
ยุบลง กดไว้ เช่น ตรรุตทมรุตหา
กัโอยวาเพ็งจิตตเพ็งจางเพก (โตรว
ตัมรรุตเวีย กมโอยเวียเลิงเจ็ดเลิงจางเบ็ก)
ต้องกดเขาไว้ อย่าให้ไต่ใจนัก

ทมเรีต, ทเรีต (ตัมเรอะต) ๑. ทามใจ
เช่น ทมเรีตกุน (ตัมเรอะตโกน)
ทามใจเก็ก

๒. ทำให้ได้ใจ เหลิง เช่น กุน
ทมเรีต (โกนตัมเรอะต) เก็กเหลิง

ทมฺเรต, ทฺเรต (ตัวมฺเรต) ทำให้เอน เช่น
ทมฺเรตบงฺโกล (ตัวมฺเรตบงฺโกล) ทำ
เสาให้เอน เอนอย่างเอนหลัง คือ
นอนเอน

ทมฺเรล (ตัวมฺเรล) ๑. กอง ก. ทำให้
เป็นกองพะเนิน เช่น ทมฺเรลคณฺรจํเบง
กํโอยวาชฺพสฺเพกเกรงวารล (ตัวมฺเรล
กัณฺณวํวํจํมเบง กมโอยเวียชฺบวํสฺเพก
เกรงเวียรวล) กองฟางให้เป็นกอง
อย่าให้สูงนัก เกรงมันจะโค่น

๒. การกอง สิ่งทีกอง เช่น
ทมฺเรลคณฺรสราม (ตัวมฺเรลคัณฺณวํ
จํมราม) กองขยะ

ทมฺโรบ (ตัวมฺโรบ) ตะกรบ ตะปบ
การตะกรบ

ทมฺโรม, ทฺโรม (ตัวมฺโรม) ทำให้โตรมลง
ยุบลง ย่อตัวลง โดยเฉพาะข้าง เช่น
ทมฺโรมฏฺ (ตัวมฺโรมค้อมเรีย) บอก
ข้างให้ย่อตัวลง เรียกโตรมข้าง

ทมฺร่า, ทฺร่า (ตัวมฺเรียม) จนกว่า จนกระทั่ง
ทราบ เช่น ทมฺร่าบายณฺ (ตัวม
เรียมบายณฺ) จนกว่าข้าวสุก ทมฺร่า
เกมกฏล (ตัวมฺเรียมเกณฺค้อล) จน
กว่าเขามาถึง

ทมฺลาค, ทฺลาค (ตัวมฺเลี้ยก) ทั้ง ปล่อย
ลง ทำให้หล่นลง เช่น ทมฺลาคํผลณฺ
(ตัวมฺเลี้ยกผลเชอ) (เขย่า) ทำให้ผล

ไม้หล่น ทมฺลาคํกรณฺ (ตัวมฺเลี้ยกกรณฺ)
ย่นกรณ ทมฺลาคํจิตฺ, ทมฺลาคํคณฺด
(ตัวมฺเลี้ยกเจ็ด, ตัวมฺเลี้ยกคัณฺณด) ปล่อย
ใจ ปล่อยความคิด โดยปริยาย ใช้
ทมฺลาคํบิพ (ตัวมฺเลี้ยกบิพมบิพ) ฟาค
วงกับคินให้ ได้นเหมือนทั้งกระบอ
ลงบนคิน ใช้แก่ข้าง เช่น ฏฺรํทมฺลาคํ
บิพโอยสณฺญาธา วาทวลสฺญาบ
บงคูปเหีย (ค้อมเรียตัวมฺเลี้ยกบิพมบิพ
โอยสณฺญาธา เวียตัววลสฺคิบบิพมบิพ
เฮ) ข้างเอางวงฟาคคินให้สณฺญาณว่า
มันยอมรับฟังคำสั่งแล้ว (ยอมให้จับได้)

ทมฺลอบ, ทฺลอบ (ตัวมฺเลือบ) ๑. ทำให้
เคย เช่น ทมฺลอบชฺลวน (ตัวมฺเลือบ
ชฺลวน) ทำให้เคยตัว ทมฺลอบจิตฺ
(ตัวมฺเลือบเจ็ด) ทำให้ใจเคยชิน ทมฺลอบ
ไญ (ตัวมฺเลือบไค) ทำให้เคยมือ
ทมฺลอบมาต (ตัวมฺเลือบเมือด) ทำให้
เคยปาก

๒. ความเคย ความเคยชิน เช่น
ทมฺลอบจาสฺบุรณ (ตัวมฺเลือบจัสฺบุ
รณ) ความเคยชินแต่เก่าก่อน เชื้อ
ตามทมฺลอบพินฺนมก (เทวดตามตัวม
เลือบพินฺนมก) ทำตามความเคยชิน
แต่ก่อนมา

ทมฺลาย, ทฺลาย (ตัวมฺเลีย) ทำให้ทลาย
ทำให้แตกให้พัง ทำลาย เช่น ทมฺลาย

ท้นบ่ (ตัวมเลี้ยยตัวมบ) ทลายทำนบ
 บิถุณำทมลายบุต (เบ็ดท่นำตัวมเลี้ยย
 โบธส์) บิถุณำทำให้ผีแตก

ทมลายรต (ตัวมเลี้ยยรต) ว่านบำรุงกำลัง
 งอกเกาะกับต้นไม้ ใช้เป็นยารักษาโรค
 ต่าง ๆ มี ๒ ชนิด คือ ทมลายรตญี
 (ตัวมเลี้ยยรตญี) มีคอกสีขาว กับ
 ทมลายรตโถมล (ตัวมเลี้ยยรตโถมล)
 มีคอกสีแดง

ทมลายตมง (ตัวมเลี้ยยตมง) ตันไม้ชนิด
 หนึ่ง มีขนาดเล็ก มีหนาม มักขึ้นตาม
 ดินจอมปลวก

ทมลายอากาศ (ตัวมเลี้ยยอากาศ) น้ำผึ้ง
 เป็นคำเรียกของแพทย์แผนโบราณเขมร

ทมละ, ทละ (ตัวมละ) ทำให้ทะเล ทะ
 ลวง เช่น ทมละภลิสระ (ตัวมละ
 พุโลนระ) ทะลวงคันทนา ขวงทมละ
 ภูฎาร (ควงตัวมละทักดาร์) เจาะกระ
 กานให้ทะเล ทมละทมลาย (ตัวมละ
 ตัวมเลี้ยย) มีความหมายโดยปริยายว่า
 ทำให้ทะเลทลาย

ทอ (ตวย) ๑. งอน เช่น คุททอ (คุตตวย)
 กั้นงอน

๒. แอน เช่น ทยคุท (ตวยคุท)
 แอนกัน

ทร (ตัวร) ๑. เล่นงาน คำว่า กล่าวหา
 เอา คำทอ

๒. กิน ใช้แก้หมา เช่น แถกทร
 นือส (แถกตัวร่นมอธส์) หมากินขนม
 หมก

ทล (ตัวล) ๑. แถกขึ้น คันขึ้น อีต ปีก
 หนัก ปีกเบา เช่น ทลุ่มตุร (ตัวลุ่มตุ)
 ปีกเบา ทล่ลามก (ตัวล่เลี้ยมัวก) ปีก
 หนัก ทล่โพะ (ตัวล่บัวะห์) แน่นท้อง
 ท้องอืด ทล่ขยล (ตัวล่ขยล) ลมแตก
 ขึ้น ทล่ญูเหิม (ตัวล่ค้องเอิม) แน่น
 หน้าอก ลมคันขึ้น

๒. ถ้ำ ยัน เช่น ทล่ผะ (ตัวล
 เมตยะห์) ถ้ำบ้าน เขียน ทพห ก็มี

ทล่ผอก (ตัวล่ผอก) จุก อย่างคนที่ตก
 หรือกระโดดลงมาจากที่สูง

ทล่องแร, รญ่องแร (ตัวล่อ่องแร รญ่อ่องแร)
 ชื่อการเล่นอย่างหนึ่งซึ่งใช้สากคำที่ทอง
 คันกันไปมาเป็นการประลองกำลังกัน
 ใช้ เลงทล่องแร (เลงตัวล่อ่องแร)

ทล (เต็ล) จน จนแถม ชักสน เช่น
 ทล่ผลว (เต็ลผลว) จนหนทาง
 ทล่คินิด (เต็ลคินิด) จนความคึก
 ทล่ทรพย (เต็ลทรพย) จนทรัพย์สิน
 มนุสสทล (มนุสสเต็ล) คนจน (เงิน
 ทอง) ทล่ปจ (เต็ลปจ) จนตรอก

ทลิตท, ทลิตร (เต็ลลิต) ยากจน (ใช้ใน
 กาพย์กลอน) เช่นเดียวกับ ทล

ทส (ตฺยส) สิบ ใช้ผสมกับคำอื่น เช่น
ทสกณฐ (ตฺยสกัน) ทสกันฐ์ ทสพล
(ตฺยสปีวล) ทสพล พระผู้มีกำลังสิบ
คือพระพรเจ้า

ทส (ตฺยส) กัน ชัก ทาน ทก เช่น
ทสธนส์ (ตฺยสทฺยส) บั๊กกะบังรัง
เผือก เพื่อกักปลา ทสทักโอยจาล
(ตฺยสทักโอยจล) กันน้ำให้ขังอยู่ ภิ
ขุทสส์พตบงสุกุล (พิทฺโคตฺยสสซอม
บิวดบองโอะโกส) พระภิกษุชักผ้าบัง
สุกุล ทสบนฺลุง (ตฺยสบนฺโลง) ชัก
ผ้าป่าที่เขาทอดไว้ ทสทัพ (ตฺยส.ตือบ)
ยันทัพ

ทสวคฺตฺร (ตฺยสเวอิด) ทศวรรษ รอบ
สิบปี

ทสฺสน, ทสฺสนะ (ตฺยสสนะ) ทรรคนะ
การเห็น

ทา (เตย) เป็ด ทากาปา (เตยกาปา)
เป็ดเทศ ตัวโตกว่าเป็ดธรรมดา ตรง
หัวมีปุ่มสี่แฉกเหมือนลูกมะระสุก บิน
ได้คล้ายไก่ ทาไฟรุ (เตยเพรีย)
เป็ดป่า หรือเป็ดน้ำ บินได้สูงเหมือน
พวกนกยาง

ทาก (เตย) ทาก

ทาก (เตย) ๑. ท่อ อย่างท่อสัตว์ เช่น
ทากมาน (เตยเมอีน) ท่อไก่ ทากลด
(เตย-ลัวลวก) ท่อนกเขา ทากูรี

(เตยค้อมเรีย) ท่อช้าง ทากททา
(เตยคัวเตย) ท่อนกเขา

๒. เกี้ยว พุคจาประเล้าประโลม
ให้จับใจ เป็นที่ชอบใจ เช่น ทากจิต
(เตยเจ็ด) ประโลมใจ หรือ พุกจูงใจ
เช่น ทากโอยบานชาคฺนา (เตยโอย
บานเจียเคฺนย) เกี้ยกล่อมให้ตกใจ

ทากทง (เตยคตวง) เกี้ยวข้อง เกี้ยวโยง
เกี้ยวคอง ใช้ พากุยทากทงคฺนา (เตย
เตยคตวงเคฺนย) ถ้อยคำเกี้ยวโยงกัน
เสกกุยทากทงคฺนา (ซจเคฺนยเตยคตวง
เคฺนย) ข้อความเกี้ยวข้องกัน การณ์-
เนะทาล่แต่ ทากทงชามวยนิงโอยพุก
ขุญเฑิบฎึงปฺรากฎฺบาน (การ์นิงเทอิด
แต่เตยคตวงเจียมวยนิงโอยปุก ขุญมเตย
เคฺนยปฺรากฎฺคฺบาน) เหตุการณ์นั้นจนกระทั่ง
เกี้ยวข้องกับพ่อ ฉะนั้นจึงได้รู้จริง

ทากทาม, ทากททาน (เตยเคเตย, ตว
เตยคตวเตย) ทิดชัก ชักขวาง ยุ่งเหยิง

ทากทิน (เตยเคเตน) ๑. เป็นหนี้เป็นสิน
๒. ความเกี้ยวโยง การคาบเกี่ยว
๓. ทำราโหรอย่างหนึ่ง สำหรับดู
เวลาดีชั่ว เรียก กุบวนทากทิน หรือ
ตมฺราทากทิน (กุบวนเตยเคเตน หรือ ค้อม
ราเตยเคเตน) ทำราทักทิน

ทาง (เตย) ใกล้เคียง (ครึ่งใกล้เคียงกับ
ใกล้เคียง) เรียก มานทาง (เมอีนเตย)

ทาจ (เตยจ) ๑. ท้องมาน ไซ้ เกิดทาจ
(เกิดเตยจ) เป็นท้องมาน

๒. อวัยวะอย่างหนึ่งที่เรียกว่า ตม
รงปัสสาวะ (คือมรองปัสสาวะ) ท่อ
ปัสสาวะ

ทากู (เตยกู) กิ่ง เช่น ทากูใหญ่ (เตยกู
โค) กิ่งมือ ทากูแขน (เตยกูแขน)
กิ่งเขือก

ทากูท่ง (เตยกูท่ง) กู ท่ง

ทากูพรต (เตยกูพรต) ชักเย่อ

ทากูธาดู, ทากูธาดู (เตยธาดู) พระ
เขี้ยวแก้ว

ทาด์ (เตียด) เทะ คู้ยเขีย สง บัด ยก
เล็ก เช่น ทาด์สี (เตียดสี) เทะทะ-
กรือ ทาด์โจล (เตียดโจล) เทะทัง
บัดทัง เล็ก ทาด์สำราม (เตียดซ้อม
ราม) คู้ยเขียขะ ทาด์สมเบ็ง (เตียด
ซ้อมเบ็ง) สงฟาง ทาด์พากุย (เตียด
เขียก) บัดคำ กลับคำ ทาด์เสกกุฎ
(เตียดซัจเกดัย) บัดเนื้อความ ยกเล็ก
เนื้อความ

ทาน (เตียบ) ๑. คว้า เป็นคำที่ผู้น้อย
พูดกับผู้ใหญ่ด้วยคารวะ ไซ้ไว้หน้า
ประโยชน์ได้ ท้ายประโยชน์ได้ เช่น
ทาน บานเหี้ย หรือ บานเหี้ยทาน
(เตียน บานเฮย หรือ บานเฮยเตียน)
คว้าได้แล้วหรือได้แล้วคว้า

๒. ประทาน ไซ้ ทานโปรส
(เตียนโปรส) ขอประทานโปรส สุม
ทานซราบ (ไซมเตียนเจรียบ) ขอประ
ทานทราบ สุมทานอภัยโทษ (ไซม
เตียนอหะเพียโทษ) ขอประทานอภัยโทษ

๓. ทาน เช่น โอยทาน (โอย
เตียน) ให้ทาน สุมทาน (ไซมเตียน)
ขอทาน เร้วทาน (เทวอเตียน) ทำ
ทาน ทานกณท (เตียนะกัน) ทาน
กัณฑ์ ทานบารมี (เตียนะบาระเมีย)
ทานบารมี

ทาน์ (เตียน) ทัน เช่น เร้วโอยทาน์เพล
(เทวอโอยเตียนเพล) ทำให้ทันเวลา
เร้วโอยทาน์เคทา (เคอ์โอยเตียนเก
เตวี) เดินไปให้ทันเขา มินทาน์ มิน
ทาน์บาน (มินเตียน มินเตียนบาน)
ไม่ทัน ไม่ทันได้

ทาน์หนั (เตียนฮ้อน) กระทันหัน จับ
พลัน ทันทีทันใด ทันตา บาปโอย
ผลทาน์หนั (บาปโอยพอลเตียนฮ้อน)
บาปให้ผลทันตา สุลាប់ทาน์หนั
(ซุลับเตียนฮ้อน) ตายทันทีทันใด

ทาบ (เตียบ) ท่า เตี้ย ลุ่ม

ทาม (เตียม) ๑. ทาม เชือกมัดคอสัตว์
พาหนะมีวัวเป็นต้นให้เข้ากับแอก เรียก
แขุสทาม (แขุสเตียม) สายทาม

๒. เกาะ ก. เช่น เกาะลึงทม
(เล็งเดิม) ปลิงเกาะ ทามก (เดิม
-ก) เกาะคอก ทามกบาลฉวี (เดิม
กบาลค้อมเรียว) ชีคองช้าง

๓. ขอบแบ่ง ขอส่วนแบ่ง ใช้
ทามจันแฉก (เดิมจ้อมแนก)

ทามทาร์ (เดิมเตียร์) ทวง ขอบแบ่ง
ทาย (เดิม) ทาย เช่น ไทรทาย (ไสร
เดิม) ไทรทาย

ทายก (เดี่ยวก) ทายก ทายิกา (เดี่ยก)
ทายิกา

ทายาท (เดี่ยียด) ทายาท ผู้รับทรัพย์
มรดก บุตรหญิงชายหรือญาติ ผู้ที่สืบ
วงศ์ตระกูล

ทาร์ (เดียร์) ทวง เช่น ทาร์ปรางค์
(เดียร์ปรางค์) ทวงเงิน ทาร์ไถลผะ
(เดียร์ไถลผะ) ทวงค่าบ้าน ทวง
ค่าเช่าบ้าน ทาร์ปรางค์พนธ (เดียร์ปรางค์
เขื่อน) ทวงเงินค่าภาษี

ทาร์ก (เดียร์วก) ทาร์ก ทาริกา (เดียร์กา)
ทาริกา

ทารา (เดี่ยเรีย) ทาระ ภรรยา (ใช้แต่
ในกาพย์กลอน)

ทาร์ณ (เดียร์น) ทาร์ณ ร้ายกาจ ชั่ว
ทาร์ณกมม (เดียร์นกกม) ทาร์ณกรรม

ทาล (เดี่ยล) ทู เช่น จุกกำปิตทาล
(โจ่งกำเบ็ดเดี่ยล) ปลายมีกทู

ทาล์ (เดิ้ล) ๑. ตัน จน เช่น ทาล์จรก
(เดิ้ลจรก) จนตรอก ทาล์คินิต
(เดิ้ลกั๊วมนิด) จนปัญญา จนใจ ทาล์
ผลว (เดิ้ลโพลว) จนมุม จนแต้ม
ทาล์โสหุ่ย (เดิ้ลโซหุ่ย) อัดคักโสหุ่ย
ไม่มีโสหุ่ย ทาล์กร (เดิ้ลกร) อัดคัก

๒. ตันบุก ทาล์แต (เดิ้ลแต)
จนกระทั่ง

ทาส (เดี่ยส) ๑. ทัวคอก บัคคอกนอก
ทาง ใช้ ทาสเจญ์ฟลว (เดี่ยสเจญ์
ฟลว) ขจัดออกจากทาง ทาสคินิต
(เดี่ยสกั๊วมนิด) ทาสจิตต หรือ จิตต
ทาส (เดี่ยสเจ็ด หรือ เจ็ดเดี่ยส) กิด
นอกล้นนอกทาง

๒. เถววัลย์บ้านคินหนึ่ง

๓. ทาส ทาสะ (เดี่ยชะ) ก็ใช้
ทาสา (เดี่ยชา) ทาสา ทาสี (เดี่ยเซีย)
ทาสี

ทาส์ (เดี่ยส) ๑. ชัด ชัดแย้ง ชัดขวาง
ผิดใจกัน ทะเลาะกัน

๒. ผิดสำแดง

๓. ไรผิดสำแดงเกี่ยวกับกร
กลอศบุตร หรือผิดอาหารอย่างใดอย่าง
หนึ่ง

ทาทาน (เดี่ยเนียน) ๑. กล้า กล้าหาญ
ใช้ มนุสสุทาทาน (มนุสเดี่ยเนียน)
คนกล้าหาญ เกมมทาทาน (เกมมเดี่ย

เขียน) เด็กกล้า อุนกโนะทาหามาต
(เนี้ยกนุหะเตียเขียนนอส) คนนั้นกล้านัก

๒. ทหาร ทาหามาต (เตีย
เขียนเจิงโลก) ทหารบก ทาหามาต (เตีย
เขียนเจิงติก) ทหารเรือ ทาหามาต
เจิงอากาศ (เตียเขียนเจิงอากาศ)

ทหารอากาศ

ทิมพร (ติคมบัวร์) ทิคมพร คนถือศาสนา
เช่นที่ประพฤติตนเป็นคนเปลือย

ทิงท่าง, ทังท่าง (ติงเตียง) เก่งกล้า ไข้
เถื่อนทิงท่าง (เคอร์ติงเตียง) เค้นเกะก้าง
ทิงท่าง (ติงเตียง) ท้าว

ทิจ (ติจ) ค่อย อย่างผึ่ง แผลงบ้อง ไข้
หมุ่ทิจ (คุมุติจ) ผึ่งค่อย ขุทวยทิจ
(ขุทวยติจ) แผลงบ้องค่อย โอวหมุ่ทิจ
(โอวหมุ่ติจ) ทัวค่อย สว่างทิจ
(สว่างติจ) ทัวแค้นค่อย

ทิญ (ติญ) ชื้อ ทิญเชื้อ (ติญเจือ) ชื้อเชื้อ

ทิญฐิ (ติคเณ) ทิจฐิ ความเห็น มิจฉาทิญฐิ
(มิจฉาติคเณ) มิจฉาทิจฐิ ความเห็นผิด
สมมาทิญฐิ (ซัมมาติคเณ) สัมมาทิจฐิ
ความเห็นชอบ

ทิตียน (ติเตียน) ทุติตะ ตัณเฑ หรืออุณเฑียล

ทิน (ติน) วัน ไข้ ปุรกุติทิน (ปุรอกุติ
เตะติน) ปฏิทิน ทินกร (ติเนยะกอร์)
ทินกร พระอาทิตย์

ทิพ, ทิพย (ติบหรือติบ) ทิพย์ ที่เป็นของ
เทวดาหรือเกี่ยวกับเทวดา เช่น ตรีเจียก
ทิพพ แถนทิพพ มาตทิพพ (ตรอ
เจียกติบ เพนกติบ เมอติบ) หุทิพย์
คาทิพย์ ปากทิพย์ ทิพพอกุ (ติบเบีย
จักโขะ) ทิพยจักขุ คาทิพย์ ทิพพญาณ
(ติบเบียญ์เยน) ทิพยญาณ ญาณทิพย์
ทิพพเนตร (ติบเบียเนต) ทิพยเนตร
คาทิพย์ ทิพพรส (ติบเบียรวัส)
ทิพพรส รสทิพย์

ทิล, ทิล (ติล, ติล) ญาติคนหนึ่งจำพวก
วาน มีหัวกินคืบได้ ขึ้นในคันทราย

ทิวกลต (ติว่วงกวด) ทิวกลต

ทิวา (ติเวีย) ทิวา กลางวัน ทิวาราตรี
(ติเวียเรียเต็รีย) ทิวาราตรี ทั้งกลางวัน
กลางคืน

ทิส (ติส) ทิศ มี ๑๐ ทิศด้วยกัน คือ
บูรพา (โบร์เบีย) บูรพา ทิศตะวันออก
อาคเนย์ (อาเคุน) อาคเนย์ ทิศตะวันออก
ออกเฉียงใต้ ทกสิน (เตียกเซ็น) ทก
สิน ทิศใต้ นรติ (นเรียเต็รีย หรือ นติย)
นรติ ทิศตะวันตกเฉียงใต้ บสจิม
(บะสเจ้ม) บสจิม ทิศตะวันตก พายัพ
(เบียเยอ์บ) พายัพ ทิศตะวันตกเฉียง
เหนือ อุดต (อุดตอร์) อุดต ทิศเหนือ
อีสาน (อีสาน) อีสาน ทิศตะวันออก
เฉียงเหนือ โกรม (โกรม) ล่าง เล็
(เลอ) บน

ทิสานุกิต (ติสฺสชานฺติสฺส) ทิศานุกิต ทิศ
ใหญ่ น้อย บุรพ ทกฺกลิน บสฺสจิม อุตฺตร
ทั้ง ๔ นี้เป็นทิศใหญ่ อาเคณีย นรติ
พายพุย อีสาน ทั้ง ๔ นี้เป็นทิศเล็ก
โกรม เล็ก ถือเป็น ทิสกณฺฏาล (ติสฺส
กัณฺธาล) ทิศกลาง

ทิสปาโมกฺข (ติสฺสชปาโมก) ทิศปา
โมกข์ อาจารย์ผู้เป็นใหญ่ของศิษย์ทั่ว
ทิศ อาจารย์ผู้มีความรู้มากอย่าง
สามารถฝึกสอนศิษย์มาจากที่ต่าง ๆ ทั่ว
ทิศ ใช้ อาจารย์ทิสปาโมกฺข (อาจารย์
ติสฺสชปาโมก) อาจารย์ทิสปาโมกข์
ศาลาทิสปาโมกฺข (ศาลาติสฺสชปาโมก)
หรือ โรงเรียนทิสปาโมกฺข (โรงเรียน
ติสฺสชปาโมก) สถานที่สอนวิชาของ
อาจารย์ทิสปาโมกข์

ที (ติ) ที ทิณา (ติณา) ทีโหน ทีเนะ
(ตินิหฺ) ทีนี ทีโนะ (ตินุหฺ) ทีนัน
ทีนุะ (ตินุหฺ) ทีนัน ทีเอโณะ (ติเอโนหฺ)
ทีโน้น ทีฟิง (ติบิง) ทีฟิง ทีพันัก
(ติปฺมเนยฺก) ทีพันัก ทีพักฟิง ทีรลิก
(ติรวลิก) ทีระลิก ทีฟิง เช่น ยกพระ
รัตนตรัยชาติรลิก (ยกพระรัตนตรัยเป็น
ไตรเจียรลิก) เอาพระรัตนตรัยเป็น
ทีฟิง ทีสุฎฺฎการ (ติสุฎฺฎการ) ทีว่าการ
ทีสุรพาญ (ติสุรลัญ) ทีรัก

ทีโก (ติโก) ภาษา रूपว่างคล้ายกาคมน้ำ
ใช้ ทีโกทิก (ติโกติก)

ทิม, ทิมะ (ติเคียหฺ) ยาว ทิมสระ
(ติเคียหฺสระ) ทิมสระ สระเสียงยาว
ทิมนิกาย (ติเคียหฺนิกาย) ทิมนิกาย
ชื่อคัมภีร์ ขนาดยาวในพระสุตตันตปิฎก
ทิมาย (ติเคียหฺ) ทิมาย อายุยืน

ทิง, ทิง ๆ (ติง, ติง ๆ) ๑. เท่ง ๆ เสียง
กลองใหญ่ที่ขึ้นไว้ตึง

๒. กลองใหญ่ที่ตีแล้วมีเสียงกัง
เช่นนั้น เช่นเดียวกับ สฺครทุง (ชฺกัรว
ตุง) มักใช้คู่กันเป็น สฺครทึงสฺครทุง
(ชฺกัรวตึงชฺกัรวตึง)

ทิงหาง (ติงเตยฺง) กู ทิงหาง

ทิงท่าง (ติงเตยฺง) กู ทิงท่าง

ทิงโมง (ติงโมง) อ้ายโม่ง กู ตาโมง

ทีทฺย (ติตฺย) นกที่คึกคึก มีขนบนหัวเหมือน
เขา แสนงทีทฺย (แสนงติตฺย) ผมเด็ก
ที่โกนเหลือไว้เพียงสองแฉะ เรียก
โกรทูกแสนงทีทฺย (โกรฺตูกแสนงติตฺย)
ทีเทีร, เทเทีร (ติเตอรฺ, เตเตอรฺ) ลังเล
พวันพวัน

ทีไท (ติไต) ต่าง อื่น เช่น ผุทะทีไท
(เผติยหฺติไต) บ้านอื่น อนุชามวย
มฺญาวยทีไท (เนยฺกเจียมวยมฺญาวยติไต)
คนพ่อเดียวคนละแม่ เนาผุทะมฺญาวย
ทีไท เทาโพรมฺญาวยชามวย (เนยฺกเผติยหฺ)

มคายตีได เดวีเพริยมคายเจียมวย)
มีความหมายว่า ไม่ว่าไปที่ไหนที่ใด
ต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ช่วยเหลือ
กันเหมือนเป็นพี่น้องท้องเดียวกัน

ทีนัง, ทีนาง (ดีเนียง) พระทีนัง (คำไทย)
หมายถึงพาหนะทรง (ราชาศัพท์) เช่น
พระทีนังอสุตร (เพริยะหัตตีนังอะ-
สุตอร์) ม้าพระทีนัง ม้าทรง **พระที**
นังกเชนทุร (เพริยะหัตตีนังเกยะเอน)
ช้างพระทีนัง **พระทีนังนาวา** (เพริยะหัต-
ตีนังเนยเวีย) เรือพระทีนัง

ทีโป (ดีโป) ปลาเทโพ บางทีออกเสียง
เพียง โป ใช้ **ตุรีโป** (เตริยโป) มี
๒ ชนิด คือ **ตุรีโปพुरुย** (เตริยโปปुरुย)
กับ **ตุรีโปเขมาตุรเจียก** (เตริยโป
เคมาตุรเจียก)

ทีมทาม (ดีมเตียม) สองจิตสองใจ ตัก
สินใจไม่ถูก ไม่รู้จะอย่างไร จะไป
ทางไหน เก๋ก

ทีว (ดีว) ตัว ไม้สำหรับใส่คะแนนเวลา
ทวงข้าวเปลือก (คำจีน)

ทิก (ตีก) น้ำ **ทิกกอก** (ตีกกอก) น้ำแข็ง
ทิกกรุด (ตีกกรุด) น้ำกรด **ทิกกลส**
ทิกสงข (ตีกกลอะสติกขัง) น้ำสังข์
ที่ใช้ในงานสมรสมหราภิเษก **ทิกเขมะ**
(ตีกแคะมะห์) น้ำส้มสายชู **ทิกเขมา**
(ตีกเคมา) น้ำหมัก **ทิกสรเสร** (ตีก

ซอร์เซร์) กัว **ทิกเกรือง** (ตีกเกรือง)
น้ำพริกจิ้มอย่างเดียวกับของไทย **ทิกณมู**
(ตีกณุม) น้ำผึ้ง **ทิกจณฺหา** (ตีกจัน)
เหล้า **ทิกจต**, **ทิกอมจต** (ตีกจ็อค,
ตีกอ้อมจ็อค) น้ำผาคที่ไชย้อมสบงจีวร
ทิกจิตต (ตีกเจ็ด) น้ำใจ **ทิกขุร่า**
(ตีกเชริอัม) น้ำคร่า ขุร่า กัว **ทิกกูป**
(ตีกค็อบ) ทองน้ำสิบ คือทองร้อย
เปอร์เซ็นต์ เรียก **มาส์ทิกกูป** (เมียส์
ตีกค็อบ) **ทิกกวม** (ตีกคอม) น้ำท้อย
น้ำในเกสรดอกไม้ น้ำเสียงไพเราะกว่า
สัพเพฆมานทิกกวม (ซ็อมเลงเมียนตีก
คอม) **ทิกกุง** (ตีกโดง) น้ำมะพร้าว
ทิกโกะ (ตีกคอะห์) น้ำนม **ทิกโกะโค**
(ตีกคอะห์โก) นมวัวหรือนมกระป๋อง
ทิกโกะخاب (ตีกคอะห์خاب) นมข้น
ทิกโกะขลา (ตีกคอะห์คฺลา) หนุ่
ชนิดหนึ่ง **ทิกโกะซุรเพ็งพพะ** (ตีก
คอะห์จู้ร์เลิงบู้ปะห์) นมเปรี้ยวขึ้น
ฟอง **ทิกโกะราชสีห์** (ตีกคอะห์เรียด
เจียะเซีย) นำนมราชสีห์ ชื้อหนุ่
ชนิดหนึ่ง ชื้อกล้วยชนิดหนึ่ง **ทิกโกะ**
สุรต (ตีกคอะห์ซุระส) นมสด
ทิกโตนต (ตีกโตนด) น้ำตาลโตนด
ทิกตุรี (ตีกเตริย) น้ำปลา **ทิกโนม**
(ตีกโนม) น้ำปลาสาวะ **ทิกมุต**
(ตีกมุด) หรือ **ทิกปลาสาวะ** (ตีกบด

ชาวะห์) ว่า ทักนึ่ง (ตักนึ่ง) น้ำทรง
 น้ำนึ่ง ทักบาน (ตักบาน) น้ำอัฐบาน
 ทักบาย (ตักบาย) น้ำข้าว ทักบนสาร
 (ตักบ่อนสาร) น้ำประสานทอง ทักพิ
 ภาททสจจา (ตักปพิยัคสัจจา) น้ำ
 พระพิพัฒน์สัตยา ทักเกณก (ตักเพนก)
 น้ำตา ทักเกลี้ยง (ตักเพี้ยง) น้ำฝน
 ทักโกละ (ตักพลวะห์) น้ำทวนหัว
 ทักมนุต (ตักม้วน) น้ำมนต์ ทักมาต
 (ตักเมียด) น้ำลาย ทักมาต (ตัก
 เมียด) ทองบรอนซ์ ทักกรไน (ตัก
 รัวไน) น้ำเหลือง ทักสือว (ตักชือว)
 น้ำชือว (คำจีน) ทักสับถ (ตักซ้อม
 บัด) น้ำสาบาน ทักสับว (ตักซ้อม
 บั้ว) น้ำที่เตรียมไว้ทำนมนต์ออบควน
 เทียน ใส่ผักส้มป่อย ทักสัพเพง
 (ตักซ้อมเลง) น้ำเสียง ทักอบ
 (ตักออบ) น้ำอบ น้ำหอม ทักอมรุต
 (ตักออมรุต) น้ำอมฤต ทักอพา
 (ตักออมเบว) น้ำอ้อย ทักเพ็งทักจะ
 (ตักเล็งตักโจะห์) น้ำขุ่นน้ำลง

ทักธูลาก (ตักเทุลียก) น้ำตก
 ทักบั๊ก (ตักบั๊ก) น้ำไหลแรงพุ่งจากที่สูงลงมา
 ทิง, ทิง ๆ, ทิง, ทิง ๆ (ตึง, ตึง ๆ) เสียง
 ตึงหรือ ตึง ๆ เสียงของหนักตกลงบน
 พื้นกระดาน

ทิงทำง (ตึงเตีย้ง) ตึงตัง (เสียง)
 ทิงมึง, ทิงมึง (ตึงมึง, ตึงมัวมึง) ขริม
 ไม่ค่อยพูดค่อยจา ใช้ มนุสสุทิงมึง
 หรือ ทิงมึง (มนุสสุตึงมึง หรือ
 ตึงมัวมึง) คนขริม

ทีบ (ตีบ) ปิดทอง อย่างปิดแผ่นทองคำ
 เปลวที่พระพุทธรูป ใช้ ทีบมาต
 (ตีบเมียด) ปิดทอง ทีบพระพุทธรูป
 (ตีบเพรียะห์ปุดเทียะรูป) ปิดทองพระ
 ทีบสาสุตรา (ตีบชะสตรา) ปิดทอง
 คัมภีร์

ทิม (ตีม) ๑. เทียม อย่างเอาวัวมาเทียม
 แอเทียมเกวียน

๒. ต้น อาหารประเภทต้น เช่น
 ทาทิม (เตียตีม) เบ็ดต้น มานทิม
 (เมียนตีม) ไก่ต้น

ทิล, ทิล (ติล, ทิล) ชื่อ ไม้ขยาย เผล็ด
 (เผล็ด) แตกต้น เช่น เผล็ดทิล หรือ
 ทิล (เผล็ดติล หรือ ทิล) แตกชื่อ

ทื่อ (ตื่อ) สองจิตสองใจ ลังเล

ทื่อ, ทื่อ ๆ (ตื่อห์, ตื่อห์ ๆ) ตัก (เสียงคำ)
 พลัก (เสียงถีบหรือของหนักหล่น)

ทุก (ตัก) เก็บ ไว้ เก็บไว้ เช่น ทุกทวย
 (ตักเตรือบ) เก็บทรัพย์ ทุกบายโอย
 (ตักบายโอย) เก็บข้าวไว้ให้ ทุกปราก
 ทุกกาต (ตักประกัตทุกกะต) เก็บเงิน
 เก็บทอง ทุกฎาก (ตักฎัก) เก็บให้

เป็นระเบียบ จัดให้เป็นระเบียบ ทุก
ฎากฎนเจ้า (ตักกโกณเจ้า) จัดแจง
ลูกหลานให้มีครอบครัวตามระเบียบ ทุก
ฎากฎนโอยมานพพะ (ตักกโกณ
โอยเมียนเผดัยะห์) จัดแจงลูกสาวให้
มีเรือน ยกจิตตทุกฎาก (ยวกเจ็ดตัก
ก) เอาใจใส่

ทุกจิตต (ตักเจ็ด) ไว้ใจ เช่น ทุกจิตตธา
เค็งเงวการเนะเก็ด (ตักเจ็ดทาเค็ง
เทวอการันะห์เก็ด) ไว้ใจว่าเขาจะทำ
งานได้

ทุกชา, เบื้ทุกชา (ตักเจีย, เบอตักเจีย) ถึง
แม้ว่า

ทุกทฐ (ตักตฐ) นกชนิดหนึ่งที่ร้องเสียง
ทุกทฐ ๆ (ตักตฐ ๆ)

ทุกบาตร (ตักบาต) ใส่บาตร (คำโบราณ)
ปัจจุบันใช้ว่า ฎากฎบาตร หรือ ฎากฎ
บาตรโลก (ตักบาต หรือ ตักบาตโลก)
ใส่บาตรหรือใส่บาตรพระ

ทุกกฏ (ตักก๊อด) ทุกกฏ อาบัติประเภท
หนึ่ง

ทุกกรกิริยา (ตักกะระกะระยา) ทุกกร
กิริยา

ทุกข (ตัก) ทุกข์ เช่น เกิดทุกข (เกิดตัก)
เกิดทุกข์ มานทุกข (เมียนตัก) มี
ทุกข์ ทุกขนิโรธ (ตักชนะนิโรธ) ทุกข
นิโรธ การดับทุกข์ ทุกขลาภ (ตัก

ชะเลียบ) ทุกขลาภ ทุกขเวทนา

(ตักชะเวเตียะเนีย) ทุกขเวทนา

ทุกขสมุทยสัจ (ตักชะชะมุเตียชัจ
อะ) เหตุแห่งทุกข์

ทุกคต, ทุกคตะ (ตักก๊วด, ตักเกียะเตียะ)
คนยากจนเข็ญใจ

ทุกคติ (ตักเกียะเตะ) ทุกคติ

ทุง (ตุง) ๑. นกกระทง มี ๒ ชนิด คือ
ทุงสัพา (ตุงซ็อมเป้ว) มีสีขาวผสม
ชมพู กับ ทุงเฉะ (ตุงชะห์) มีสีเทา

๒. ตุม ตุมตาม เสียงปืนใหญ่
หรือเสียงระเบิด เช่น บานุก้าเกลิงทุง
(บันุก้าเพลิงตุง) ยิงปืนใหญ่ตุม ทุง
(ตุง) ก๊ว

ทุง, ทุง ๆ (ตุง, ตุง ๆ) ตุม ตุม ๆ เสียง
กลองขนาดใหญ่

ทุงจริต (ตุงจะเร็ด) ทุงจริต

ทุงติย (ตุงติยะ) ทุงติยะ ที่สอง

ทุงติยาสาณ, ทุงติยาสาธ (ตุงติยาสาต) เคื่อน
แปดหลัง

ทุน (ตุน) ทุน ฎุ่่มทุน (เคิมตุน) ต้นทุน
ขาดทุน (ขาดตุน) ขาดทุน

ทูปพล (ตูปบ๊วล) ทูปพล อ่อนกำลัง แร้ง
ถอย ไข้ จาส์ทูปพล (จัสตูปบ๊วล)
แก้ทูปพลภาพ ในภาพยกลอนมักใช้
ทูปพล (ตูเรียะบ๊วล) หรือ ทูรพล
(ตูเรียะบ๊วล)

ทุพภิกขภัย (ตฺพภิกฺขะเพีย) ทุพภิกขภัย
ทุยมุข, ทุยมุข (ตฺยมุข, ตฺยมฺมุข) ชีม
 เชา ยีถยาต ปรีบ ๗ (สำหรับตา)
 ไม่ค่อยมีที่ใช้ ใช้ **มนุสฺสทุยมุข**
 (มนุสฺสตฺยมุข) คนชิมเขา ถูกพาทุยมุข
 (วิกเปยตฺยมุข) กิริยายีถยาต
ทุรคต (ตฺเรยะกัฏ) ทุรคตะ เข็ญใจ
ทุรน (ตฺรวณ) ทุรคโทรม กระเสือกกระสน
 อาการหนัก ใช้ **มนุสฺสทุรน** (มนุสฺส
 ตฺรวณ) คนอาการหนัก **ทุรนทุรา**
 (ตฺรวณตฺเรยะ) ทุรนทุรายหนัก **ทุรน**
 กัฏว่า
ทุราจาร (ตฺเรยะจาร์) ประพฤติชั่ว ใช้
มนุสฺสทุราจาร (มนุสฺสตฺเรยะจาร์)
 คนประพฤติชั่ว
ทุเรน (ตฺเรน) ทุเรียน ชื่อมะม่วงชนิดหนึ่ง
 เรียก **สวายุทุเรน** (ชวายุตฺเรน)
 มะม่วงทุเรียน
ทุรชน, ทุรชน (ตฺรวณ ตฺเรยะจวน) ทรชน
 คนชั่ว
ทุรยส (ตฺรียะส ตฺเรยะยะส) ทุรยส
 ปราศจากยศ ใช้ **มนุสฺสทุรยส**
 (มนุสฺสตฺเรยะยะส) คนปราศจากยศ
ทุล (ตฺล) ๑. ตุง หนู พุน เช่น บายทุล
 ครอบน้าง (บายตฺลกรวบหนัง) ข้าว
 พุนฝ่าหม้อ ทำพังทุลฎี (ตฺวมเปยยัง
 ตฺลเตีย) หน่อไม้คุดิน หรือแทงคิน
 ขนมา

๒. กระเพาะปลาสวายหรือปลาเท
 โพอ ใช้ **ทุลตฺรึปฺรา** (ตฺลเตียปฺรา)
ทุลแหบ ๗ (ตฺลแหบตฺลแหบ) ปะงาบ ๗
 ใช้เฉพาะปาก เช่น องคฺยเหตุมาตฺทุล
 แหบ ๗ (อองคฺยเหตุเมอิตฺตฺลแหบ
 ตฺลแหบ) นึ่งทำปากปะงาบ ๗
ทุ (ตฺ) ๑. ตู้ **ทุกญฺจก** (ตฺกัฏญฺจก)
 ตู้กระจก
 ๒. ผ้าโยงบังสกุล เรียก **สัพตฺทุ**
 (ช้อมบั่วตฺต) หรือ **ผาโยง** (ผาโยง)
 (คำไทย)
ทุก (ตฺก) ๑. เรือ มีชนิดต่าง ๆ เช่น
 ทุกกัโรล (ตฺกกัอมโรล) เรือโกลน
 ทุกผกาจาร (ตฺกผกาจาร์) เรือคอก
 ทองกวาว ทุก-ง (ตฺกงัว) เรือแข่ง
 (ห้วงอน) ทุกแจว (ตฺกแจว) เรือแจว
 ทุกจมลง (ตฺกจ้อมลง) เรือข้ามฟาก
 ทุกแกลด (ตฺกแกลด) เรือเอี่ยมจัน
 อัมทุก (อมตฺก) พายเรือ **ปรณ้างทุก**
 (ปรอน้างตฺก) แข่งเรือ
 ๒. ทบเกวียน
 ๓. เรือ ตัวหมากรูกพวกหนึ่ง
 ๔. ไม้ที่เล่นพุ่งแทงกัน
ทุง, ทวง (ตฺง, ตฺวง) ๑. ตี เช่น ทุงกฺบาล
 วา ๑ **อนฺตฺงเทา** (ตฺงกฺบาลเวียมว
 อีอนโลงเตวี) ตีหัวเขา ๑ ที่ ทุงสุกร
 (ตฺงชุกวี่) ตีกลอง

๒. ตุ่ม ตุ่ม ๆ เสียงกลองใบใหญ่
ชนไว้ตึงยิ่งกว่ากลองที่ได้ยินเสียงทิ้ง ๆ
(ดัง ๆ)

ทูล (ตุล) เล็ก เช่นเดียวกับ ตุล (โตล)
แต่ ทูล เป็นคำใช้กันเป็นธรรมดาทั่ว
ไป เช่น อาทูล (อาตุล) อ้ายเล็ก
เมทูล (เมตุล) อีเล็ก นางทูล
(เนียงตุล) นางเล็ก กุนทูล (โกนตุล)
ลูกเล็ก ถ้าจะให้ไพเราะอ่อนหวาน ใช้
นจ (นอ)

ทูล (ตูล) ยัด (สิ่งอ่อนหรือนุ่ม) ลงไปจนเต็มล้นหรือพูน เช่น จุรอกสาจักทูลยวบาว (จุรอกซักกัฏทูลยวบาว) ยัดนุ่นจนล้นกระสอบ พมบายทูลมาต (พมบายตูลเม๊อ็ค) เป็บข้าวจนคับปาก

ทูลถวาย (ตูลถวาย) ย่อท้อ ครั้นคร้าม
เช่น เหว่มขทูลถวาย (เทวอมขตูล
ถวาย) ทำหน้าครั้นคร้าม

ทฤษฎีบท (ตู่ญโอบุญ) ยักเสียล้นจนปากตู่ญ
 เช่น พมญาคู่ทาคู่แตมาคู่เพ็งทู่ญบุญ
 (บ่มญักเตอแลแต่เมืออักเล็งตู่ญโอบุญ)
 เป็บยัก (เต็มปาก) จนปากตู่ญ

ทต (ตต) ทต **ราชทต** (เรียดเยียดตต)
ราชทต **ทตตานทต** (ตตตานตต) ทต
นทต

ทต, ทต ๆ (ตต, ตต ๆ) ฟุค เสียงบีบถม
ออกจากสิ่งที่โป่ง หรือ เสียงหวดเร็วดัง
ว๊ตเป็นต้น

พุทธ, ทวัตร (ตุเตอร์, ตัวเตอร์) สนั่นห้วน
ไหว แพร่สะพัด เช่น กิตติศัพท์รบ
อนกปราชญ์ อาจเลงกาพุทธสพ
ทิสที (เกิดดิสหวับอะส์เนี้ยกปราชญ์
อาจเลลือตุเตอร์สับเบยะต๊ะสั) กิติ
ศัพท์ของนักปราชญ์อาจไดยินแพร่กระ
จายไปทั่วทิศ

ทหาต์ (ตุตเอด) ทัชชาต เล็กนบถือ
 ทหิม (ตุตม) ทัม ทังเกา เช่น เมฆทหิม
 (เมกตุตม) ฟ้าครมอย่างฝนตงเกา
 จะตก

ททกบ (ตุตถก) เจ้าทกข์ เช่น มนุสสุททกบ
(มนุสสุตตุตถก) คนเจ้าทกข์

ททา, ทัวทา (ตุเตวี, ตัวเตวี) ทัวไป ไม่
จำเพาะ

ทวนมาน (ตุนเมียน) ส่งสอนอบรม
 ทร (ตุร) เทียบ เช่น รบสัขญุทรนึ่งรบสั
 เค (รวบอะสัขญุทรนึ่งรวบอะสัเก)
 ของฉันเทียบกับของเขา

ทรน (ตุรวน) ด ทรน
 ทรคมนาคน (ตุเรยะเกียะเมียะเนียกุม)
 ทรคมนาคน เป็นชื่อกระทรวง เรียก
 กรตวงไปรตณีนึงทรคมนาคน
 (กรอขวางไปรตณีนึงตุเรยะเกียะเมียะ
 เนียกุม) กระทรวงไปรษณีย์และ
 โทรคมนาคม

พุทธสุตม์ (ตุรียะต๊ะส) โทรทัศน์ การ
เห็นจากที่ไกล เครื่องรับโทรทัศน์

ทูลเลข (ตูลเลข) ไทเลข เช่น วายทูลเลข
(ไวตูลเลข) ส่งไทเลข บานททวล
ภูณิงตามทูลเลข (บานตัวตวลค้อม
เน็งตามตูลเลข) ได้รับข่าวตามไทเลข
(เกิมเรียก แขสลัวต (แขสลัวะส)
สายลวค)

ทูลสพท (ตูลเรยะสับ) ไทศัพท ใช้ นิยาย
ทูลสพท (นิเยยตูลเรยะสับ) พุค
ไทศัพท บานททวลภูณิงตามทูล-
สพท (บานตัวตวลค้อมเน็งตามตูล
เรยะสับ) ได้รับข่าวจากไทศัพท
(เกิมเรียก แขสลัวสขสับ (แขสลัวะส
เคขบ) สายลวคกระขบ)

ทูล (ตูล) ๑. เทิน ทุน เช่น ทูลกญูเซ
(ตูลก๊อนเจอ) ทุนกระเซอ

๒. ทูล บอก (ราชาศัพท) ใช้
กราบทูล (กราบทูล) กราบบงค้ทูล
(กราบบ้องกุมตูล) สุมกราบบงค้ทูล
โกรมล่องธูลีพระบาทใน.....สุม
ทรงชุราบ (โขมกราบบ้องกุมตูล
โกรมล่องธูลีเพรียะห์บาทใน.....โขม
ตรึงเจรียบ) คือ กราบทูล กราบบัง
คมทูล ขอกราบบังคมทูลใต้ละออธูลี
พระบาทแห่ง...ขอทรงทราบ

ทูลพระบงค้, ทูลพระบงค้ชาบุญ (ตูลเพรียะห์
บ้องกุม, ทูลเพรียะห์บ้องกุมเจียคญม)
ข้าพระพุทธเจ้า **ทูลพระบงค้ชาบุญ**

เป็นคำสูงกว่า **ทูลพระบงค้** และ
ทูลพระบงค้ชาบุญ โกรมล่องธูลีพระ
บาท (ตูลเพรียะห์บ้องกุมเจียคญม
โกรมล่องธูลีเพรียะห์บาท) เป็นคำ
สูงกว่าคำทั้งสองนั้น ถ้าเป็นสตรี ใช้
ขญุมจาตโกรมล่องธูลีพระบาท
(คญมมจาตโกรมล่องธูลีเพรียะห์บาท)

ทูลาย (ตูลैया) กว้าง กว้างขวาง ใหญ่
ใช้ **ผทะทูลาย** (เผดียะห์ตูลैया)
บ้านกว้าง **ผลวทูลาย** (โพลวตูลैया)
ทางกว้าง **อาวทูลาย** (อาวตูลैया)
เสื้อตัวใหญ่ **จิตตทูลาย** (เจ็ดตูลैया)
ใจกว้าง ไม่ตระหนี่เหนียวแน่น **ทูลัท**
ทูลาย (ตูลมตูลैया) กว้างขวาง เพื่อ
แผ่ ใช้ **จิตตทูลัททูลาย** (เจ็ดตูลมตูล
ैया) ใจกว้างขวาง เพื่อแผ่ เสมอ
หน้ากัน

ทวง (ตวง) ตู ทุง

ทวญ (ตวญ) ร้องไห้คร่ำครวญ

ทวด (ตวด) ทวด ยายทวด (เยียตวด)
ยายทวด ย่าทวด ตาทวด (ตาทวด)
ตาทวด ปู่ทวด ชีญทวด (จีโดนตวด)
ย่าทวด ยายทวด ชีตาทวด (จีตาทวด)
ปู่ทวด ตาทวด

ทัวทัว (ตัวเตือร์) ตู ทูทัว

ทัวเทา (ตัวเตือว์) ตู ทูเทา

ทวน (ตวน) ๑. แพร่ต่วน

๒. ทวน (อาวฺฐ)

๓. นาย คุณ เป็นคำเรียกแขก
ชายผ้าที่เป็นชาวอินเดียได้ (กลิ้ง)
หรือชาวอาหรับ

๔. เป็นคำใช้กับ มวน (มวน)
กระซิบ มั่นคง เช่น มวนทวน (หนัก
แน่น มั่นคง กระซิบ) ใช้ สัตถ์มวนทวน
(ซ้อมเดียวมวนทวน) คำพูดหนักแน่น
กนิมมวนทวน (กัณณิมมวนทวน)
ความถึกคึกคัก

ทวม (ตวม) เป้ ที่ขีดเข้าหากัน ใช้จำเพาะ
ขา กับการเดิน ใช้ เชิงทวม (เชิงตวม)
ขาเป้ ภู่อื่นทวม ๆ (ด้อมเนอ์ตวม ๆ)
เดินขาเป้ ๆ

ทวล (ตวล) โลก เนิน

เท็กมเม็ก, เท็กเม็ก (เต็กมัวเม็ก, เต็กเม็ก)
เชื่อง ๆ เช่น มนุสฺสเท็กมเม็ก
(มนุสฺสเต็กมัวเม็ก) คนเชื่อง ๆ ภู่อื่น
เท็กเม็ก (ด้อมเนอ์เต็กเม็ก) เดิน
เชื่อง ๆ

เทิง (เติง) อียาก ต้องการ (คำโบราณ)

เทิงเมิง (เติงเมิง) ๑. โม่งโค้ง ใหญ่โตไม่
สมรูป เช่น กุบาลเทิงเมิง (กุบาล
เติงเมิง) หัวโม่โค้ง

๒. เชื่อง ๆ เช่น มนุสฺสเทิงเมิง
(มนุสฺสเติงเมิง) คนท้อ ๆ เท่อ ๆ
(คำอุหมิ่น)

เทิด (เติด) ขัดขวาง กระทบกระทั่ง ว่า
ให้นิด ๆ หน่อย ๆ กระแหนะกระแหนะ
เทิดเทิง, เทิดเพิง (เติดเติง, เติดเบิง) เสี่ยง
ตะโพน

เทิบ (เติบ) จึ่ง เพิง เช่น ขุญฺ์เทิบนึ่ง
มกัฏล (คฺญุมเติบนึ่งโมกค้อล) นั้น
เพิงจะมาถึง เรือล่อเทิบบานล่อ
(เทวลล่อเติบบานล่อ) ทำดีจึงได้ดี

เทิม ๆ (เติม ๆ) กระคืบกระคืบ กระคืบ ๆ
คุ่ม ๆ เช่น เฌือเทิม ๆ (เตอ์เติม ๆ)
เดินคุ่ม ๆ วารเทิม ๆ (เวียร์เติม ๆ)
กลานกระคืบ ๆ

เทียร (เตอ์) ค้างอยู่ เช่น แผลทมิขุระมก
เทียรเล็ปรคาบ (แผลทมิขุระที่โมก
เตอ์เลอปรอเกียบ) ผลไม้สุกหล่นมา
ค้างอยู่บนคำคอบไม้

เทิล, เทิลเงิล เหม่อ ๆ เช่อ ๆ

เทิส (เตอะส) ขัด เกะกะ กัดขวาง เทิส
แทง ขวาง ๆ รี ๆ

เทียง (เตียง) เทียง แน่นนอน ซื่อตรง
เช่น สัตถ์เทียง (ซ้อมเดียวเตียง) คำ
พูดอันแน่นนอน นาฬิกาเนะเฌือเทียง
(เนี้ยละกานะที่เตอ์เตียง) นาฬิกา
เดินเทียง เทียงตรง (เตียงตุร็อง)
เทียงตรง เทียงทาด (เตียงเตอ์ด)
เทียงแท้ แน่แท้ แน่นนอน เทียงเทร
(เตียงเตอ์) บ่ายคล้อย เลยเทียง เทียง

แต่นิ่ง (เตียงแต่นิ่ง) น่าจะ เช่น
เทียงแต่นิ่งบาน (เตียงแต่นิ่งบาน)
น่าจะได้

เทียบ (เตียด) อีก เช่น ยกมกเทียบ
(ยวกโมกเตียด) เอามอีก มุฎกเทียบ
(มุดองเตียด) อีกครั้งหนึ่ง มุย่างเทียบ
(มุยางเตียด) อีกอย่างหนึ่ง

เทียบ (เตียน) ๑. เทียน เทียนกลุย
(เตียนกลั) เทียนที่จุกอุทิศแก่บุคคลที่
ใกล้จะตาย เทียนโกล (เตียนโกล)
เทียนหลัก เทียนขนาดใหญ่ที่ใช้ฝัง
หนัก ๑ ตำลึงขึ้นไป ใช้ในงานพิธีมงคล
ต่าง ๆ หรือจุกข้างธรรมาสน์ เทียนชัย
(เตียนเจีย) เทียนชัย ขนาดฝังหนัก
๑๖ ทะนานขึ้นไป ใช้จุกในงานเฉลิม
พระชนมพรรษา หรือพิธีสวดภาณยักษ์
ในพระราชวัง เทียนวสุธา (เตียน
วัดธา) เทียนพรรษา ที่ทายกทายิกา
ทำถวายพระภิกษุสงฆ์ในวันเข้าพรรษา
อาจเป็นวันขึ้น ๑๕ ค่ำ หรือแรมหนึ่งค่ำ
เดือน ๘

๒. จำนวน ๖๐ กะสั เทากับ ๒
เซนต์ (คำญวน) เตียน กัว่า ดู
เตียน

เทียบ (เตียบ) ๑. น้อยหน้า มี ๓ ชนิด
คือ เทียบบาย (เตียบบาย) หรือ
เทียบสาจุราย (เตียบซัจเจรีย)

กับ เทียบสุวิต หรือ เทียบสาจสุวิต
(เตียบเซวิต หรือ เตียบซัจเซวิต) อีก
ชนิดหนึ่งเรียก เทียบบนลา หรือ เทียบ
เทศ (เตียบบ็อนลา หรือ เตียบเตะสั)

๒. ไกล่ จวน เช่น ผุทะเทียบ
กุนา (เผดัยะห์เตียบเค้นย) บ้านไกล่
กัน โม่ ๔ เทียบภูลี (โม่บวนเตียบ
พูลือ) ๔ นาฬิกาไกล่สว่าง เทียบทาน
เกือบัน

เทียบโกะ (เตียบกอะห์) แหลม น. เส้ทีร
โกะ (เสดอ์รกออะห์) กัว่า

เทียบ (เตียว) นกตะขาบ

เท (เต) หรอก เลย เป็นคำใช้กับคำปฏิเสธ
มิน (มึน) ไม่ หรือใช้กับคำ ฤ (รี) หรือ
เช่น มินแมนเท (มึนเมนเต) ไม่ใช่
หรอก มินถึงเท (มึนเด็งเต) ไม่รู้เลย
บานฤเท (บานรีเต) ได้หรือไม่

เทญ (เตญ) และ สันผิดขนาด เช่น มนุสสุ
เชิงเทญ (มนุสส์เชิงเตญ) คนชาสัน

เทเต (เตเตอ) ต่างหาก เช่น มินแมน
เจียวเท ไบตงเทเต (มึนเมนเคียวเต
ไบตองเตเตอ) ไม่ใช่สัครามหรอก
สึเจียวต่างหาก (ภาษาปาก ใช้ อีเตอ
หรือ แอเตอ) เต กัว่า ดู เต ๑

เทตย (แต๊ด) แทตย์ ปีสัจพวกหนึ่ง เขมร
ออกเสียงกลายเป็น แทบ (แตบ) ดังคำ
ยายแทบ (เยียแตบ)

เทเหิร (เตเตอร์) คุ ทิเหิร

เทพ (เตบ) เทพ เทวตา เทพตา (เตบ
เปยะตา) เทพตา เทพธิดา (เตบเปยะ
ทิดา หรือ เตบเปยะทิดา) เทพธิดา
เทพนิมิต (เตบนิมิต) เทพเนรมิต
เทพปรมณฺย (เตบปรอนอม) เทพนม
เทพประณม เทพริชวล (เตบรมจวล)
ชื่อมนตร์เสน่ห์อย่างหนึ่ง ชื่อต้นไม้ชนิด
หนึ่งดอกมีกลิ่นหอมฟุ้ง มักมีตามภูเขา
บางแห่ง เทพอุปสร (เตบอับซอร์)
เทพอุปสร เรียกกลายเป็น เทพอกุสร
(เตบอักษอร์) ก็มี เทพารกฺษ (เตบเปีย
เรียก) เทพารักษ์ เทพรกฺษ (เตพรัก)
ก็ว่า

เทพี (เตบ) เทพี มเหสี อัครมเหสี

เทยฺยทาน (ไตเยยะเตียน) เครื่องไทย-
ทานที่ถวายพระสงฆ์ เทยฺยธรรม (ไต
เยยะเทือร์) ไทยธรรมหรือ เทยฺยวัตถุ
(ไตเยยะเวือ๊ดโอะ) ไทยวัตถุ ก็ว่า
เทร (เตร) เอน เอียง ลาด เท เช่น
เอนิมโตนตเทร (เอนิมโตนตเตร) ต้น
ตาลเอน จรั้งเทร (จรั้งเตร) ตลิง
ลาด พระอาทิตย์ยเขรเทรทาบทา
ขางทิสปฺสจิม (เพรียะห้อติดเจรเตร
เตียบเตวิคางต๊ะส๊ะปะส๊ะเจิม) พระอา-
ทิตย์ย้ายคล้อยไปทางทิศตะวันตก

เทวตา (เตเวียะตา) เทวตา

เทวทูต (เตเวียะเตือ๊ด) เทวทูต

เทวทูต (เตเวียะตู๊ด) เทวทูต

เทวปฺสฺร (เตเวียะบุค) เทวปฺสฺร

เทวรูป (เตเวียะรูป) เทวรูป

เทวโลก (เตเวียะโลก) เทวโลก

เทศ (เตะส) ๑. ประเทศ พื้นที่ (มีคน
อยู่หรือไม่มีคนอยู่ก็ได้) สรุเทศ
(ไชร์กเตะส) ภูมิประเทศ

๒. ชักเซพเนจร เช่น ฎีรเทศ
(เคือร์เตะส) เณรชักเซพเนจร

๓. เรียกของบางอย่าง มักมาจาก
ต่างประเทศ สัพตเทศ (ซ็อมบ๊วด
เตะส) ผ้าดิบ เครื่องเทศ (เกือรง
เตะส) เครื่องเทศ อาหารทิพฺพเทศ
(อาฮาร์ตัพเตะส) อาหารรสเลิศประ-
คูดอาหารทิพย์ สะเทศ (แซะห์เตะส)
ม้าเทศ กบฏาตเทศ (กั๊บบั๊สเตะส)
ฝ้ายนอก จัปเทศ (จ็อมเปียเตะส)
ล้นทมดอกเล็ก มาจากต่างประเทศ

เทศ, เทศน์ (เตะส) เทศน์ เช่น นิมนต
โลกเทศ หรือ เทศน์ (นิมฺวนโลก
เตะส) นิมนต์พระเทศน์ สฎาบเทศน์
(สุดับเตะส) ฟังเทศน์ เทศนา (เตสะ
นา) ก็ว่า

เทศกาล (เตะสะกาล) เทศกาล คราวสมัย
ของบ้านเมือง เวลาที่กำหนดไปตาม
บ้านเมือง เวลาที่ผิดแปลก เวลาที่มี
เหตุเกิดขึ้นผิดธรรมดา

เทศจร (เตะสะจอร์) ทักษนาจร
เทศจรณ์ (เตะสะจอร์) การักษนาจร ชื่อ
 สำนักงานักษนาจร เรียก **กฐสง**
เทศจรณ์ (กฐองวงเตะสะจอร์)
เทศภาพ (เตะสะเพียบ) ทศนียภาพของภูมิ
 ประเทศ
เทศาภิบาล (เตสาพิบาล) เทศาภิบาล
เทหะ (เตหะห์) หรอกหรือ (คำโบราณ)
 ปัจจุบันใช้ **เทหา** (เตรี) บางทีก็ใช้
เทรี (เตเรีย) เช่น **มินภยาเทรี** (มิน
 ลือเตเรีย) ไม่ได้ยินหรอกหรือ
แทง (แตง) ๑. ทนโท่ แจ้ง เช่น **ภลิจาบล**
แทง (พลือจบะสแตง) สว่างแจ้ง
เจิญแทง (เกิญแตง) เห็นทนโท่
เจิญแทง (เจิญแตง) ออกรับ
 ๒. คำใช้กับ **ทาส** (เตอะส) **ทาส**
แทง (เตอะสแตง) ขัดขวาง **ทาสแทง** (เตอะสแตง)
 ขัดขวางกัน แก้งเกะกะ
แทน (เตน) ๑. แทน (คำไทย) **พระแทน**
(เพริยะห์เตน) พระแทน **พระแทน**
สยนา (เพริยะห์เตนสะเยยะเนีย)
 พระแทนที่บรรทม (ราชาศัพท์)
 ๒. คำขยาย **แมน** (เมน) ใช้
 ไม่ผิด เช่น **แมนแทน** (เมนเตน)
 จริงจัง แน่นอน
แทนทอย (เตนตวย) ไม่ทำแขนรองรับเชิง
 กลอนของโบสถ์วิหารหรือศาลาเป็นต้น

เทพ (เตบ) ดู **แทตย**
เทลมัว, ทิลมัว (เทลโมว, ติลโมว) โรค
 ชันนะตุ
เทลแมล **เทลมแมล** (เทลเมล, เทลมัว
 เมล) สันอ้อต้อ เตี้ยล่ำ ลำสัน ใช้
รางเทลแมล (เรียงเทลเมล)
แทะ (เตะห์) แทะ เช่น **แทะคราบไผ่**
(แตะห์เกรือบไผ่เล็ก) แทะเมสัดแตง
 โม **กณฎฐแทะคราบไผ่** (ก๊อน
 ไผ่ไผ่เกรือบไผ่) หนูแทะเมสัด
 ข้าวไผ่
ไท (ไต) ไถ่ ย่าม เช่น **ตาชุกสพายไท**
(ตาจูกสพายไถ) ตาชุกสพายไถ
 หรือย่าม
ไทกรู (ไตกรู) ผ้าประเจียด
โท (โต) โท สอง เช่น **ชานโท** (เจี้ยน
 โต) ชันโท
โทจ (โตจ) ชะนี
โทจกรยาน (โตจักกระเยียน) รถจักรยาน
 สองล้อ เช่นเดียวกับ **ก่ง** (ก๊อง) หรือ
รทะก่ง (รวทะห์ก๊อง)
โทง (โตง) ๑. ชิงช้า ใช้ **โยลโทง**
(โยลโตง) โยนชิงช้า แกว่งชิงช้า
 ๒. สาลิบรรทุกของ
โทงโมง (โตงโมง) โผล่หัว โผล่ขึ้น
โทณ (โตน) เครื่องทวงอย่างหนึ่งจุได้ ๑๖
 ทะนาน

โทม (โตม) ๑. อีโก้ง นกชนิดหนึ่งมีขา
ยาว ขนมีสีต่าง ๆ สลับกัน คือ เขียว
ขาว แดง

๒. เกรียก (วัดแต่นิ้วหัวแม่มือไป
จดนิ้วชี้ที่กางเต็มที่) ใช้ ประแวง๑โทม
(ประแวงมวโยโตม) ความยาว ๑

โทมนัส (โตมเมียะเนือะส) โทมนัส
เคราโศก

โทร (โตร) โนม โอนเอน เช่น แมก
เฌีโทรเทารกผูลูว (แมกเชอโตร
เติร์วักโพลัว) กิ่งไม้โนมลงไป
หาทาง (เดิน) สรวังโทร (ซุรเวง
โตร) เมาเหล้าโงนเงน โทรทน์ หรือ
ทน์โทร (โตรต่วน หรือ ต่วนโตร)
โอนอ่อน เช่น มานจิตตโทรทน์เทารก
(เมียนเจ็ดโตรต่วนเติร์วัก) มีใจโอน
อ่อนไปหา

โทรทน์ (โตเรียะตั่วส) โทรทน์

โทรเลข (โตเรียะเลข) โทรเลข

โทรศัพท (โตเรียะลัษ) โทรศัพท

โทล (โตล) ๑. ความหนาด้านตั้ง

๒. เกี้ยว โตดเกี้ยว โทน เช่น
ปราสาทโทล (ปราสาทโตล) ปรา
สาทเกี้ยว ธาตุโทล, กิริยาศัพทโทล
(เทียดโตล, เกะระยาลัษโตล) ธาตุ
หรือกิริยาศัพทที่มีพยัญชนะเกี้ยว

โทส (โตะส) โทษ

โทสะ (โตสะ) โทสะ เช่น มนุสฺสุมาน

โทสะ (มุนะสฺเมียนโตสะ) คนมีโทสะ

โทสจริต (โตสะจะเร็ด) โทสจริต

โทสาคติ (โตสาเกียะเตะ) โทสาคติ

โทสานุโทส (โตสานุโตะส) โทษานุโทษ

โทษใหญ่่น้อย

โทโส (โตโส) โทโส

โทะ (ตั่วห) แม่

โทะชา, โทะณาชา (ตั่วหเจีย, ตั่วห้นา
เจีย) แม่ว่า ถึงแม่

โทะบี (ตั่วหเบีย) หากว่า แม่ว่า

โทะบีชา (ตั่วหเบียเจีย) เช่นเดียวกับ

โทะชา, โทะณาชา

โทะบีเป, โทะโยบี (ตั่วหเบียเบอ, ตั่วห
โยเบีย) หากว่า (คำโบราณ)

เทา (เตวี) ไป

เท้า (เตวี) ไป เป็นคำห้วนกระซอกกระซาก

ทุ (ตุม) ๑. สุก เช่น แผลเฌีทุ (แผล
เชอตุม) ผลไม้สุก ใช้แกเผือกถึงเวลา
จะแตกว่า บุตทุ (โทะสตุม) ฝีสุก
หรือโรคไข้ที่ทั้งไวจนเกินจะรักษาได้
ใช้ว่า โรคทุณาส์เทาเหี้ย (โรคตุม
นะสฺเตวีเฮย) โรค (สุก) เป็นมาก
เกินไปแล้ว

๒. ใช้เข้าคู่กับ จาส (จัส) แก่
เป็น จาสทุ (จัสตุม) แก่ห่อ้ม

ทำ (ตุ้มฮู) ต้มหู (คำไทย) เช่น ทำหูฉีดยา
เพชฌ (ตุ้มฮูคำเบ็ด) ต้มหูฝั่งเพชร
ทำ (ตุ้ม) ๑. จับ เกาะ เช่น แกะกอกทำ
 เล็กแมกอมพิล (แกะกอกตุ้มเลอแมก
 อ้อมปลัด) กากจับบนกิ่งมะขาม

ทำงาน (ตัวม้วน, ตม้วน) ดู **ทมนง**
ทำนง (ตัวมนง) ทำนอง แบบอย่างระเบียบ
 ถ้วน เช่น **เชวี่ซุสทำนง** (เทอ
 โคะส์ตัวมนง) ทำผิดทำนอง **เชวี่ตุรว**
ทำนง (เทอโต้วตัวมนง) ทำถูกต้อง
 นองระเบียบแบบแผน

ทฤษฎี (ตี๋วมนี้่วญ) การจำนน จน เช่น

ท่านตพระเนตร (ตัวมนวดเพ็ญะห์เนด) การ
 ทอดพระเนตร (ราชาศัพท์)

ท้นบ่ (ต๋วมถั่วบ) ทำนบกั้นน้ำ โดยปริยาย
หมายความว่า อุบาย ทรัพย์สินหรือสิ่งของที่ใช้ติดสินบน เช่น กู้ฉ่างท้นบ่ ซาง
จวบบ่ (กมอ้างต๋วมถั่วบเจี้ยงจวบ) อย่ำอ้างสินบนยิ่งกว่ากฎหมาย

ทำนาย (ตัวมเนี่ยญ) การตั้ง เช่น ทำนาย
โทษ (ตัวมเนี่ยญโทษ) การตั้ง
 ค่าอยู่ ๆ หรือเบา ๆ

ทํานาน (ตัวมนนั้น) สมัย รุ่งเดี๋ยวกัน รุ่ง

ราวคราวเดียวกัน เวลาที่คนเกิดมาได้ ทันรู้เห็นเหตุการณ์ เช่น กาลทำนํ้า ชีตาขุณฺโฏสุรวโลกณาตํ (กาลตีวม นันจิตาขุณฺโฏสุรวโลกณะสํ) สมัยตา ยายฉนั้น ข้าวเปลือกถูกจ้ง	ทำนํ (ตีวมนํ) คำอุปมาเปรียบเทียบ ใช้ พากย์ทำนํ (เปี้ยกตีวมนํ) ทำนํ ทำนํ (ตีวมนํตีวมนํ) คำอุป มาเปรียบเทียบ ใช้เป็นสุภาษิต ดัง ที่ว่า จิตตชาเทวตตตมาตชาเทวตา (เจ็ดเจ็ดเตเวียะเต็ดเต็ดเตเวียะเตเวียะ ตา) ใจเป็นเทวทัต ปากเป็นเทวตา
ทำนบ (ตีวมเนียบ) ที่ต่ำ ที่ลุ่ม ลุ่ม เช่น ขณฺฐนํจากตํร่งทำนบ (จวนอนเตีย จักตํร่งตีวมเนียบ) ขนดินถมตรงที่ลุ่ม แสร์ทำนบ (แสร์ตีวมเนียบ) นาลุ่ม	ทำนุก (ตีวมนุก) การรักษาไว้ การทะนุ บำรุง เช่น ทุกทฺรพฺยโอยมานทำนุก (ตฺกตฺเรือบโอยเมียนตีวมนุก) เก็บ ทรัพย์ให้มีการรักษาไว้ ทำนุกบมฺรฺง (ตีวมนุกบมฺรฺง) ทะนุบำรุง
ทำนย (ตีวมเนียบ) คำทำนายน เช่น ทำนย รบส่อนกณา (ตีวมเนียบรวบอะส เนียกนา) คำทำนายนของคนไหน ทำนย พระพุทฺธ (ตีวมเนียบเพฺรียะหฺปัด) พุทฺธทำนายน	๒. ทำนองเพลง ใช้ ทำนุกเจฺรียง (ตีวมนุกเจฺรียง) โดยปริยายหมายความว่า แบบอย่าง ทำนอง
ทำนล (ตีวมเนือล) การจน จนปัญญา ความคิด จนใจ เช่น ทำนลคณิต (ตีวมเนือลคณินิต) การจนความคิด ตํนาลํพฺลว (ตีวมเนือลโพลว) การ จนหนทาง (ค่านํไม่ค้อยใช้ มักใช้ ทาลํ มากกว่า)	ทำนูล (ตีวมนูล) การทูล เนื้อความที่ทูล เช่น มานทำนูล (เมียนตีวมนูล) มี เนื้อความที่จะทูล
ทำนล (ตีวมเนือล) การขัดขวาง สิ่งขัด ขวาง ที่ตรงกันข้าม ที่ต่างกัน เช่น เทาทำนลนึ่งมก (เตวตีวมเนือลนึ่ง โมก) ไป ตรงกันข้ามกับ มา	ทำนญ (ตีวมนญ) การคร่ำครวญ ทำนวล (ตีวมนวล) ๑. ที่เป็นโคกเป็นเนิน ๒. ตัวอย่าง แนวทาง หนทาง เช่น มานทำนวล (เมียนตีวมนวล) ตัวอย่าง ตามทำนวล (ตามตีวมนวล) ตามแนวทาง
ทำนญ (ตีวมนญ) สิ้นค้า เช่น ลกํทำนญ (ลวกตีวมนญ) ขายสิ้นค้า ทำนญเพิง โถล (ตีวมนญเลิงโถล) สิ้นค้าชั้นราคา	ทำนง (ตีวมนง) ความต้องการ อ้าเภอใจ เช่น เรวี่ตามทำนงจิตต (เทวตาม ตีวมนงเจ็ด) ทำตามอ้าเภอใจ

ทำเนียบ (ตัวมเนียบ) สิ่งทีเพ็งแรกมี ทีเพ็ง เจอ เพ็งพบใหม่ เช่น รบสทำเนียบ (รวบอะสตัวมเนียบ) ของแรกมี พากุย ทำเนียบ (เบ๊ยักตัวมเนียบ) คำแรกมี	ทำพา (ตัวมเบ๊ย) เกี้ยว เช่น ทำพาสุลา (ตัวมเบ๊ยสุลา) เกี้ยวหมาก ทำพาเอียง (ตัวมเบ๊ยเอียง) เกี้ยวเอื้อง
ทำเนิส (ตัวมเนอะส) การขัดข้อง เช่น เป กุดมานทำเนิสอวี (เบอเคมัยนตัวม เนอะสอวี) ถ้าไม่มีอะไรขัดข้อง ทำเนิสทำนัส (ตัวมเนอะสตัวมเนส) ความขัดแย้งกัน	ทำพุน (ตัวมปุน) ตะพุนหาหญ้าให้ช้างให้ม้า หลวง (คำไทย) ใช้ พวกทำพุน (พวก ตัวมปุน) พวกตะพุน
ทำเนียบ (ตัวมเนียบ) ทำเนียบ (คำไทย) เขมรหมายถึงเฉพาะ ที่พักรับรองคนใหญ่ คนโต	ทำพุล (ตัวมปุล) หมาก ดู ตมพุล ทำพุง (ตัวมปุง) ชื่อไม้ป่าชนิดหนึ่ง
ทำเนียร (ตัวมเนอร) ที่สำหรับพาต (มักใช้ เชเนียร (เทนอร์) มากกว่า) ทุรเนียร (ตุรวเนอร) ก็ว่า	ทำพวน (ตัวมปวน) ชื่อชาวเขาพวกหนึ่งใน เขมร
ทำเนียม (ตัวมเนียม) ธรรมเนียม ประเพณี เช่น เชวี่ตามทำเนียม (เทวอตามตัวม เนียม) ทำตามธรรมเนียม	ทำแพก (ตัวมแปก) ดู ตมแพก ทำโพะ (ตัวมบะห) เริ่มปฏิสนธิ เริ่มตั้ง
ทำเนร (ตัวมเนร์) ว่าง ไม่มีธนะ เช่น เพลทำเนร (เปลตัวมเนร์) เวลาว่าง กนแลงทำเนร (กอนแลงตัวมเนร์) ที่ ว่าง เนาทำเนร (เนวี่ตัวมเนร์) อยู่ว่าง มนุสสุทำเนร (มนุสส์ตัวมเนร์) คน ว่างไม่มีธนะ	ทำโพะ (ตัวมบะห) เริ่มปฏิสนธิ เริ่มตั้ง ครรภ์ ทำฟ้าง (ตัวมเบ๊ยง) หน่อไม้ เช่น จิตทำฟ้าง (เจ็ดตัวมเบ๊ยง) ฝานหน่อไม้ สลุทำ ฟ้าง (ซลุตตัวมเบ๊ยง) แกงหน่อไม้ ทำฟ้างสฺนงฤสตี (ตัวมเบ๊ยงซนงริสตี เขย) คำโบราณหมายความว่า ลูกหรือลูก ศิษย์ แกน พ่อหรือครู เหมือนหน่อ ไม้แทงหน่อ แกน ต้นไผ่
ทำเนร (ตัวมเนร์) ว่าง ไม่มีธนะ เช่น เพลทำเนร (เปลตัวมเนร์) เวลาว่าง กนแลงทำเนร (กอนแลงตัวมเนร์) ที่ ว่าง เนาทำเนร (เนวี่ตัวมเนร์) อยู่ว่าง มนุสสุทำเนร (มนุสส์ตัวมเนร์) คน ว่างไม่มีธนะ	ทำฟ้างบูร์, ทำฟ้างบายบูร์ (ตัวมเบ๊ยงบูร์, ตัวมเบ๊ยงบายบูร์) องุ่น ทำเย (ตัวมเยอ) ๑. พะนอ พุดยกายอ ๒. คำอ่อนหวาน ใช้พูดแก่เด็ก เรียก พากุยทำเย (เบ๊ยักตัวมเยอ) เช่น เก็ก (เดก) นอน ว่า เกง (เกง) สี้ (ซี่) กินว่า ญ่า (ญา) เบา (เบา)

ก้วยกัน ทำเนะ ทำเนาะ (เตี้ย
 นิห้, เตี้ยนุห้) ะฮัฮั
 ทำง ๆ, ทำ ๆ (เตี้ยง ๆ, เตี้ยม ๆ) คุม ๆ
 เสียงกลองขนาดใหญ่ที่ตีบอกโมงยาม

ทำงหว (เตี้ยงหว) หังหว (สมัยก่อน
 ใช้ ทำงหว)

ทำงมูล (เตี้ยงมูล) หังมูล

ทำงสุร (เตี้ยงสุร) หังหมด หังคูน

ทำงหลาย, ทำงฟาย (เตี้ยงหลาย) หังหลาย
 (คำไทย)

ทำมึง, กนทำมึง (เตี้ยมมึง, กอนเตี้ยมมึง)
 ชื่อเพลงหรือดนตรีที่ประโคมในงานศพ
 ประกอบด้วยฆ้องวง ฆ้องใหญ่ กลอง
 ใหญ่และปี่ไฉน (มักใช้ทางภาคใต้
 มีที่เสียมราฐ เป็นต้น)

ทะ (เตี้ยะห้) ตบ เช่น ทะใญ (เตี้ยะห้ไค)
 ตบมือ ทะมุส (เตี้ยะห้มุส) ตบยง
 ทะกาจ (เตี้ยะห้กาจ) การเล่นชนิดหนึ่ง
 ของเด็ก

ทร (ตุรว) ๑. รong รongรับ ประคอง เช่น
 ทรธาส (ตุรวทะส) ประคองถาด
 ทรจาน (ตุรวจาน) ประคองชาม

๒. ซอ มีชนิดต่าง ๆ เช่น ทร
 แฆมร (ตุรวแฆมร) ซอสามสาย ทรอู
 (ตุรวอู) ซออู้ ทรเน (ตุรวเน)
 ซอด้วง

ทรโคะ (ตุรวกวะห้) กระโชกกระชาก ไม่

สุภาพ ไม่เหมาะสม ใช้ นิยายทรโคะ
 (นิยายตุรวกวะห้) สฎิทรโคะ (ซอม
 เตี้ยตุรวกวะห้) พุดกระโชกกระชาก
 คำพุดกระโชกกระชาก

ทรง (ตุรวง) ๑. ทรง ใช้ประกอบกับคำอื่น
 เช่น ทรงสัล (ตุรวงซัล) ทรงศีล
 รักษาศีล ทรงธรรม (ตุรวงเทอ) ธรรม
 ทรงธรรม ฟังธรรม ทรงเครื่อง
 (ตุรวงเครื่อง) แต่งเครื่อง แต่งตัว
 เป็น ราชาศัพท ใช้ เสด็จทรงพระ
 พัสตรพรรณ (ชุดตุรวงเพรียะห้เบอะส
 เบอ) เสด็จทรงพระพัสดรพรรณ
 ทรงฉลองพระองค์ โลกทรงบาตร
 (โลกตุรวงบาด) พระทรงบาตร พระ
 ภิกษุสามเณรรับบาตร

๒. พระองค์ (ราชาศัพท) เช่น
 สุมทรงโปรตพระราชทานอภัยโทษ
 (โชมตุรวงโปรตเพรียะห้เรียดเจียะ
 เตียนอะเพียโตะส) ขอพระองค์โปรด
 พระราชทานอภัยโทษ

๓. ทรงไว้ ดำรงไว้ ใช้ ทรงทุก
 (ตุรวงตุก) ทรงไว้

๔. รูปร่าง สันฐาน ทรงทุราย
 (ตุรวงเตรีย) ทรวดทรง

ทรงาง (ตุรวงเจียง) ขั้ดมัน กุบาลทรงาง
 (กุบาลตุรวงเจียง) หัวขั้ดมัน

ทรวัง (ตรวัง) ใหญ่ไม่โต่ง ไข่ ธิทรวัง
(ทมตรวัง)

ทรวัง (ตรวัง) ดู ตรวัง

ทรว (ตรว) กะปลกกะเปลี่ย ใช้
เถียรทรว (เคอ์ตรว) เติ่น
กะปลกกะเปลี่ย

ทรว (ตรว) ๑. ชูมือทั้งสอง เช่น จู
อนทรว (จูเนียตรว) (จูเนียตรว)
ไดเอ็ง) เรืองชูมือทั้งสองขึ้น

๒. การวัดอย่างหนึ่งทั่วตัวคน
จากปลายเท้าเขยขึ้นตรงถึงปลายนิ้วมือ
ที่ชูขึ้น ใช้วัดความลึกของน้ำ ใช้ ทัก
เจรามวยทรว (ตักเจรามวยตรว)
น้ำลึก ๑ ขั้วตัวคน

๓. จำนวนพระสงฆ์ ๘ รูป ถือ
เป็น ๑ ทรว

๔. สมณศักดิ์พระราชคณะ ที่
พระมหากษัตริย์โปรดพระราชทานแต่ง
ตั้ง

ทรว (ตรว) มีรูปร่างอนขึ้น ระทวย

ทรว (ตรว) อ่อนช้อย ไม่ขัดตา
(มักใช้เฉพาะลายดอกไม้) ทรวทรว
(ตรวตรวตรว) งอนช้อย
ทรวทรว (ตรวตรวตรว) อ่อนแอ้น
ชดช้อย เช่น ภูเียรทรว
ทรวทรว (ค้อมเนอ์ตรวตรวตรว
ตรว) เติ่นอ่อนแอ้น

ทรว (ตรว) ช่วยทะนุบำรุง รักษา
ปกป้องรักษา กำชู ทรวไว้ เช่น ทรว
ทรว (ตรวตรว) ทรวไว้
ซึ่งธรรม ทรวทรว (ตรวตรว
จะระยาลอ) รักษาจรรยาดีไว้

ทรว (ตรว) ชักเหิม ร้าย ทะนง เช่น
มนุสทรว (มนุสตรว) คนทะนงชักเหิม
ยั้งคิ้ว

ทรว (ตรว) เป็น
กลมทำด้วยไม้หรือดินเผา สำหรับแต่ง
หม้อหรือกระออมให้ได้รูป ใช้ ทรว
น่วย (ตรวน่วย) เป็นแต่งกระออม

ทรว (ตรว) ๑. ทั้ง สิ่งสำหรับรอง
รับ จาก ทรว

๒. สันทัก พอเหมาะ ไม่สูงต่ำเกิน
ไป ใช้ รางทรว (เรียงเตียบ
ตรว) รางเตียบพอเหมาะ

ทรว (ตรว) รองเท้าที่ทำ
ด้วยไม้หรือหญ้าสำหรับพระภิกษุ

ทรว (ตรว) เหล็กไน เช่น ทรว (ตรว) เหล็กไนผึง ทรว (ตรว) เหล็กไนแมลงบ้อง
(ตรว) เหล็กไนแมลงบ้อง
เรียกสิ่งที่มีลักษณะแหลมเล็ก คล้ายกลิ้ง
กันว่า ทรว ด้วย เช่น ทรวนาฬิกา
(ตรวนาฬิกา) เข็มนาฬิกา ทรว
ตรว (ตรวตรว) เข็มของ
เข็มทิศ

ทวนิบ (ตฺรวฺนิบ) ขวัญข้าว คำก้านลแก่
 หมอ เช่น เรียบทวนิบ (เรียบตฺรว
 นิบ) จัดคำขวัญข้าว ชุนทวนิบครู
 (จุนตฺรวฺนิบครู) มอคำขวัญข้าวแก่หมอ

ทวนุง (ตฺรวฺนุง) กรีบบนของปลา เช่น
 ทวนุงบนงตฺริกราญ (ตฺรวฺนุงบนง
 ตฺริยกราญ) กรีบปลาหมอ หนอกสัตว์
 หรือกระดูกที่หนุนสูงขึ้น ก้านใบตาล ใช้
 ทวนุงสลักไคยนต์ (ตฺรวฺนุงเชลิกไคยนต์)

ทวนูล (ตฺรวฺนูล) จำนวนของที่ทวนหัวไปได้
 เทียบหนึ่ง ๆ เช่น สรว ๑ ทวนูลย่าง
 ชงนี้ (ใช้รวมวยตฺรวฺนูลย่างทรวน)
 ข้าวทวนหัวไปได้เทียบหนึ่ง ๆ

ทวนเอร์ (ตฺรวฺนเอร์) ดู ทเเอร์

ทวนล (ตฺรวฺนล) ชื่อปลาชนิดหนึ่ง จำ
 พวกปลากด เรียก ตฺริทวนล (ตฺริย
 ตฺรวฺนล)

ทวนล (ตฺรวฺนล) เป็นคำใช้กับ ล่ง
 (ลึง) จม ถล่ำ เป็น ล่งทวนล
 (ลึงตฺรวฺนล) จนความคิด หมด
 ปัญญา

ทวน (ตฺรวฺน) คอน สำหรับนกกั ทวน
 ขุพส์ (ตฺรวฺนขุพส์) คอนสูง ใช้
 โดยปริยายหมายความว่า เมียรวย ผุทะ
 ธิทวนขุพส์ (เผติยะหัทธมตฺรวฺน
 ขุพส์) บ้านใหญ่กว้างขวางมีทรัพย์
 จัปจ่ายครบครัน

ทวนลล (ตฺรวฺนลล) คันทา

ทรว ๆ (ตฺรว ๆ) ย่องแย่ง เช่น เถียร
 ทรว ๆ (เตอรฺตฺรว ๆ) เดินย่องแย่ง

ทรวง (ตฺรวฺปวง) กระพอง เครื่องเกวียน
 อย่างหนึ่ง ใช้ ทรวงรทะ (ตฺรวฺปวง
 รวทะ) ตัวคันหน้าไม้ เรียก ทรวง
 สุนา (ตฺรวฺปวงซุนา)

ทรวย (ตฺริย) ทรัพย์อันได้แก่เงินทอง
 เป็นต้น ทรวยชน, ทรวยสมบตฺติ
 (ตฺริยชน, ตฺริยสมบัติ) ทรัพย์
 สิ้น ทรัพย์สมบัติ

ทรวม (ตฺรวม) ไทรม ทรวไทรม อ่อนเพลีย
 (โดยแก่ชราหรือทำงานหนักเกินกำลัง)
 เช่น ขญทรวมขลางฉาด (ขญมตฺรวม
 คลังฉาด) จันอ่อนเพลียมาก วาทรวม
 ขลวนขลาง (เวียตฺรวมขลวนคลัง)
 มันทำตัวให้ทรวไทรมมาก

ทรวมก (ตฺรวฺมวก) ชิมเชื่อง ฉ่อยแฉะ เช่น
 มนุสฺสทรวมก (มนุสฺสตฺรวฺมวก) คน
 ฉ่อยแฉะ แฉกทรวมก (แฉกตฺรวฺมวก)
 นอนแฉะ

ทรวมม (ตฺรวฺมม) อิ่ม เอิบอิ่ม อุ่ม เช่น
 มุขทรวมม (มุขตฺรวฺมม) หน้าอิ่ม
 ฤพาลทรวมม (ฤบิธตฺรวฺมม)
 แก้มอุมอิ่ม

ทรวมล (ตฺรวฺมล) ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง

ทรมาก (ตฺรวเมียก) ใหญ่โตแต่แบน ไม่
 เทอะทะ ใช้ โถลสทรมากๆ (โถลส
 ตฺรวเมียกเมียก) อวบใหญ่ (รูปร่าง)
ทรมาก (ตฺรวเมียก) คุ ทมก
ทรมากับลา (ตฺรวเมียกคฺลา) นกทางเขน
ทรมึง (ตฺรวมึง) โม่ง ไม่สมส่วน ตัวพอม
 เห็นแต่หัว เช่น ขุลวนสฺกมกํพฺริง
 เมญฺญตฺถกฺบาลทฺรมึง (คฺลวนสฺกวม
 กิอมปฺริงเกญฺญตฺถกฺบาลตฺรวมึง) ตัวพอม
 กะห้อง เห็นแต่หัวโม่่ง
ทรมึง (ตฺรวมึง) ขริม เครื่องขริมไม่พุดไม่
 จา เช่น องคฺยทฺรมึง (อฺองคฺยตฺรวมึง)
 นึ่งขริม ฌมทฺรมึง (ขวฺรตฺรวมึง) ยืน
 ขริม
ทรมุง (ตฺรวมุง) ต้นไม้ชนิดหนึ่งมีผลเปรี้ยว
 ใช้แกงส้มได้ ใบก็ใช้แกงได้
ทรมุงเล็ก (ตฺรวมุงเล็ก) ต้นไม้ชนิดหนึ่งมี
 ลูกกลม ๆ เวลาสุกมีสีแดง เป็นไม้ใช้
 ทำฟืน
ทรมวอ (ตฺรวมวอ) ต้นไม้ชนิดหนึ่งมีลูก
 เล็กๆ เป็นผลไม้รสเปรี้ยวใช้ปรุงอาหาร
ทรมึง (ตฺรวมึง) โม่่ง มองไปเห็นแต่หัว
 เช่น กฺบาลทฺรมึง (กฺบาลตฺรวมึง)
 หัวโม่่ง ขวตฺกฺบาลทฺรมึง (อวตฺกฺบาล
 ตฺรวมึง) โปกหัวโม่่ง
ทรมิม (ตฺรวมิม) ชืดเผือก เช่น ปฺรทะ
 ขุลามฺขทฺรมิม (ปฺรอเตียะหฺคฺลามฺข
 ตฺรวมิม) เจอะเสือน้ำชืดเผือก

ทรมีย (ตฺรวเมย) หงอย ชีม เพราะอ่อนใจ
 หรือเหนื่อยหมกกำลัง ทฺรมึงทฺรมีย
 (ตฺรวมึงตฺรวเมย) เงื่องหงอยเหมือนมี
 ทุกข์ตรมตรอมใจ
ทรมเม (ตฺรวเมม) ขามใหญ่ชนิดหนึ่ง
 เมวึง (เควึง) ก็เรียก คุ เมวึง
ทรมเม (ตฺรวเมม) ตะแหมะแะ ใช้ ทาบ
ทรมเม (เตียบตฺรวเมม) เตียบตะแหมะแะ
ทรมเมง (ตฺรวเมง) ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ลูก
 กินได้ มักใช้ทำฟืน
ทรม้าง (ตฺรวเมียง) ๑. ผักหูเสือ ใช้น้ำ
 ชีรทฺรม้าง (จี้รตฺรวเมียง) เรียก ตฺร-
 เจียกฏีรี (ตฺรอเจียกคฺดอมเรย) ก็มี
 ๒. กาง เช่น สฺลิกตฺรเจียกทฺร-
 ม้าง (เขลิกตฺรอเจียกตฺรวเมียง) ใบหู
 กาง หากาง
ทรมยน (ตฺรวยวน) ย้อย มักใช้แก่ ฤพาล
 (เกบ้อล) แก้ม เป็น ฤพาลทฺรมยน
 (เกบ้อลตฺรวยวน) แก้มย้อย
ทรมยาน (ตฺรวเยยน) ๑. หย่อนยาน
 ๒. เหนียง
ทรมยึง (ตฺรวยึง) ต้นไม้ชนิดหนึ่ง พวงไม้
 ชิงชัน ลูกสุกมีกลิ่นหอม กินได้
ทรมยุก (ตฺรวยุก) พลั่ว ใช้ โปะทฺรมยุก
 (บว้ะหฺตฺรวยุก) ท้องพลั่ว
ทรมลัน (ตฺรวลัน) อ้วนเนื้อนุ่ม เนื้ออ่อน
 นิ่มนวล เช่น สวาทฺลัน (ขจฺตฺรวลัน)
 เนื้ออ่อนนิ่มนวล

ทุรลึงหิง (ตุรวลึงหิง) ต้นตะลิงปลิง

ทุรลุก (ตุรวลุก) จ้ำมำ อ้วนอวบ เช่น
ธาตุทุรลุก (เทียดตุรวลุก) อ้วนจ้ำมำ
โกลสทุรลุก (โกละสตุรวลุก) อวบ
อ้วนจ้ำมำ

ทุรลู่ (ตุรวลู่) อ้วนใหญ่ยาว สูงลิ่ว เช่น
โพะทุรลู่ (บั่วะหัตตุรวลู่) ท้องเป่ง
ธัทุรลู่ (หมตุรวลู่) สูงใหญ่

ทุรโลม (ตุรวโลม) พุ่งขึ้น ขึ้นโขมง เช่น
หุยทุรโลม (โฮยตุรวโลม) พุ่งขึ้น
แผ่ส่งทุรโลม (แผ่ซงตุรวโลม)
ควนโขมง

ทุรเวียง (ตุรวเวียง) กู คุรเวียง

ทุรแวง (ตุรวแวง) ยาวรี เช่น แผ่ลือโอฬัก
รางทุรแวง (แผ่ลือโอฬักเรียงตุรวแวง)
ลูกแตงโมรูปยาวรี

ทุรวะ (ตุรวเวะห์) กว้าง เช่น มาตทุรวะ
(เมียดตุรวเวะห์) ปากกว้าง

ทุรหิง (ตุรวเฮิง) อ้ออิง แข็งแซ่ เช่น
แสร์กยทุรหิง (แซร์กยุมตุรวเฮิง)
ร้องไห้แข็งแซ่

ทุรโฮ (ตุรวโฮ) โฮ ไซ ทุรโฮย (ตุรว
โฮยุม) ร้องไห้โฮ

ทุรหัน (ตุรวฮัน) หน่าย ไซ ทุรหันจิตต
(ตุรวฮันเจ็ด) ระอาใจ ทุรหันไถ
(ตุรวฮันไค) เบื่อหน่าย ไม่อยากหยิบ
จับงานนั้นต่อไป ทุญทุรหัน (ทุญตุรวฮัน)
เบื่อหน่าย

ทุราบ (ตุรวียบ) ๑. ชื่อขนมที่ทำด้วยข้าว
เหนียวหรืองาเป็นต้น กวนกับน้ำตาล
จนเหนียวทำเป็นแผ่น ๆ เช่น ทุราบ
ถาซ (ตุรวียบเลียบ) ข้าวทอดตั้ง
ทุราบลึง (ตุรวียบลึง) งาตัด ทุราบ
บาย (ตุรวียบบาย) ข้าวพอง

๒. สุ่ม ทุราบตุรี (ตุรวียบตุรี)
สุ่มปลา

ทุราบ (ตุรวียบ) รอง หนุน เช่น ทุราบ
ตุลิกเจกเนนาบาดกญเซ (ตุรวียบเซลิ
เจกเนวิบาดกญเจอ) รองใบทองไว้
กันกระเซอ

ทุราย (ตุรวีย) ๑. ชื่อเกวียนชนิดหนึ่ง
เรียก ทุรายรทะ (ตุรวียรวทะห์)

๒. ทราย (เนื้อทราย สัตว์ประ
ประเภททวาง)

ทุราล (ตุรวียล) ๑. กว่า กร่อม

๒. วังน้ำเล็กๆ ในบึงหรือในแคว
น้ำ สำหรับปลาอยู่ แปลงที่ปลากลึง
เกลือกไปมา ไซ้ ทุรีไว้ทุราล (ตุรวีย
ไวตุรวียล) ตีแปลง

ทุราส (ตุรวียะส) ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง

ทุริง (ตุริง) หยุตหนึ่ง อึ่ง ชื่อจิ้งจก้วยพยศ
เช่น ทุริง ๑ สรุบก (ตุริงมวยซุร
บ็อก) อึ่งอยู่พักหนึ่ง ฌรทุริง (ซัวร์
ตุริง) ยืนนิ่งอึ่ง

ทริสฺติ, ทฤสฺติ (ตฺริสฺ) ความเห็น การเห็น
ทฤสฺฏี **ทริสฺฏี** (ตฺริสฺเซตฺติย) ก็ใช้

ทริสฺติสฺสมุร (ตฺริสฺสโฆมฺ) ภาระหนักหนียว
แน่น ใช้ **มนุสฺสทริสฺติสฺสมุร** (มนุสฺส
ตฺริสฺสโฆมฺ) คนชั้ภาระหนัก

ทฺรุง (ตฺรุง) กรง เล้า เช่น **ทฺรุงลลก**
(ตฺรุงลลววก) กรงนกเขา **ทฺรุงมาน**
(ตฺรุงเมอฺน) กรงไก่ เล้าไก่ **ทฺรุงขุลา**
(ตฺรุงคฺcula) กรงเสือ

ทฺรุต (ตฺรุต) ทรุด ยวบ เช่น **สฺพานจาส**
ทฺรุตมวยกนแลงตฺรุงไผทกณณฺฑาล
(เสปอนจิสฺตฺรุตมวยกอนแลงตฺรุง
เพตฺติยกอนดาล) สพานเก่ายวบลงตรง
พนักกลาง **ทฺรุตทฺโรรม** (ตฺรุตโตรม)
ทฺรุตทฺโรรม ยวบราบลง เช่น **รางกาย**
ทฺรุตทฺโรรม (เรียงกายตฺรุตโตรม)
ร่างกายทฺรุตทฺโรรม

ทฺรฺบ (ตฺรฺบ) ขึ้นกรีด ขึ้นสะพรั่ง ขึ้นหนา
แน่น เช่น **ไพบฺรทฺรฺบ** (เพรียตฺรฺบ)
ป่าหนาแน่น **ญะทฺรฺบ** (โตะทฺรฺบ)
ขึ้นกรีด **ทฺรฺบทฺรฺล** ก๊ว กู ทฺรฺล

ทฺรฺบ ๆ (ตฺรฺบ ๆ) ยวบ ๆ สวบ ๆ เสี่ยง
เดินหรือเหยียบของอ่อน ๆ

ทฺรฺม (ตฺรฺม) ต้นไม้ มักใช้กับคำ สุม เป็น
สุมทฺรฺม (ซุมตฺรฺม) สุมทุม ที่มีต้นไม้
ขึ้นหนาแน่น เช่น **ไพบฺรสมทฺรฺม**
(เพรียซุมตฺรฺม) ป่าที่มีต้นไม้ขึ้นหนา
แน่น

ทฺรฺย (ตฺรฺย) เสีย เสียหาย เช่น **พีชผลมีแต่**
ไพบฺรทฺรฺมก มีผลนิด ๆ หน่อย ๆ

ทฺรฺล (ตฺรฺล) มาก หนา ถี่ เช่น **ญะทฺรฺล**
(โตะทฺรฺล) ขึ้นหนา สะพรั่ง **หฺยทฺรฺล**
(โฮยตฺรฺล) ถ้วนกลุ้ม **เชรบญฺโจรทฺรฺล**
(เจรบญฺโจรตฺรฺล) ค่ำหยาบคายถึยิบ
ทฺรฺลทฺรฺบ หรือ **ทฺรฺบทฺรฺล** (ตฺรฺลตฺรฺบ
หรือ ตฺรฺบตฺรฺล) ขึ้นถี่หนาแน่น เช่น
ไพบฺรทฺรฺลทฺรฺบ (เพรียตฺรฺลตฺรฺบ) ป่าที่
(ต้นไม้) ขึ้นถี่หนาแน่น

ทฺรฺสฺต (ตฺรฺสฺ) ทำร้าย ประทุษร้าย เช่น
มนุสฺสทฺรฺสฺตมิตร (มนุสฺสตฺรฺสฺตมิตฺ)
คนประทุษร้ายต่อมิตร

ทฺรฺสฺตสฺล (ตฺรฺสฺสฺล) ทุสิด คีลไม่บริสุทธิ์
เช่น **มนุสฺสทฺรฺสฺตสฺล** (มนุสฺสตฺรฺสฺสฺล
สฺล) คนทุสิด

ทฺรฺะ (ตฺรฺะ) เบียดเบียน หาเรื่องเบียด
เบียน คนเบียดเบียน ที่เบียดเบียน
เช่น **มนุสฺสทฺรฺะมิตร** (มนุสฺสตฺรฺะ
มิตฺ) คนเบียดเบียนเพื่อน

ทฺรฺ (ตฺรฺ) ไช **ทฺรฺลาว** (ตฺรฺเลียว) ไช
ชนิดหนึ่ง แบบลาวหรือไทย ที่มีงา
สองข้าง โดยปริยาย หมายถึงคนที่มีลาภ
เข้ามาจากที่ต่างๆ โดยไม่มีติดขัดเหมือน
คัง **ทฺรฺลาว** ที่ปลาตามงาเข้ามาได้ทั้ง
สองข้าง

ทรวง (ตฺรวง) ทรวงอก ออก หรือสิ่งอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงเช่นนั้น เช่น **ทรวงผลู** (ตฺรวงโผล้ว) ที่ตรงกลางหนทาง **สตรทรวง** (ขอซอ์ตฺรวง) เสากลางที่รับอกไก่

ทรวก (ตฺรวก) สึกกร่อน โยกลดลง เช่น **เขามาดี้นทรวกขุจอส์เหี้ยเปรีการ** **มินเกิตเท** (เขามาขึ้นตฺรวกโขจออะสฺเฮยเปรอการ์มินเกิตเต) ตะปวงเครื่องจักร สึกกร่อนหมดแล้ว ใช้การไม่ได้เลย

ทรวส (ตฺรวะสฺ) ดู **ตฺรวส** ๑.๒.

ทรวส ๆ (ตฺรวะสฺ ๆ) ดู **ตฺรวส** ๆ

เทริง (ตฺริง) ร้านต้นไม้ ค้าง เชิง ชุ่มไม้ เช่น **เทริงตฺรพาจ** (ตฺริงตฺรพาจ) ร้านพัก **เทริงโฆลก** (ตฺริงโฆลก) ร้านน้ำเต้า **เทริงสณญก** (ตฺริงซ็อน-แดก) ค้างถั่ว **ตฺรสกเทริง** (ตฺรอซ็อกตฺริง) แดงร้าน **สณญกเทริง** (ซ็อน-แดกตฺริง) ถั่วที่ขึ้นค้าง

เทรีต ๆ (ตฺเริต ๆ) ริก ๆ ยิก ๆ เช่น **ญีร์เทรีต ๆ** (ญีร์ตฺเริต ๆ) สันริก ๆ

เทรีส (ตฺเรอะสฺ) เชื่อง ค่อนข้างใหญ่ **เทรีสกมฺลาง** (ตฺเรอะสฺก้อมลาง) มีแรงขึ้น **เทรีสจิตต** (ตฺเรอะสฺเจ็ด) ใจฮึกเหิม ใต้ใจ **เทรีสณนง** (ตฺเรอะสฺคณนง) ฮึกเหิม คึกคอง ดู **เขนีส**

เทรีสทฺรง (ตฺเรอะสฺตฺรง) ใหญ่กว่า (ใช้ในบทกลอน)

เทรียก (ตฺเรียก) ชี้อันไม้ชนิดหนึ่ง

เทรียล (ตฺเรียล) ดู **เตรียล**

เทรียส (ตฺเรียะสฺ) ๑. ซึ่ลอบ เช่น **บิท**

เทรียสลบ (เบ็ดตฺเรียะสฺลอบ) ปิดซึ่ลอบ

๒. ดู **เกรียส**

เทรต (ตฺเรต) เอน เอียง เท เช่น **ผทะ**

เทรต (เผดียะหฺตฺเรต) บ้านเอน

เทรตโทรต (ตฺเรตโตรต) โซเซ โงงก่ง เช่น **เกีร์เทรตโทรต** (เคอร์ตฺเรตโตรต) เกินโซเซ

เทรล (ตฺเรล) ๑. ทะลัก ทะลายลงมา เช่น **คันรตฺรวเทรล** (กัwmนัvvรฺโซรวตฺเรล) กองข้าวทะลายลงมา **ชฺลายเทรล** (เทลียตฺเรล) ทะลักทะลาย

๒. กองพะเนิน เช่น **สรวมวย**

เทรล (โซรวมวยตฺเรล) ข้าว ๑ กอง

แทรม (ตฺตรม) เป็นคำใช้กับ **ทรม** (ตฺรวม) เป็น **แทรมทรม** (ตฺตรมตฺรวม) กระปลกกระเปลี้ย บื้อแบ่ อากาหรหนัก

แทรลทฺรล (ตฺตรลตฺรวล) ไม่มีสัมมาการวะเตรีตเตร ไปที่โน่นที่นี้เหมือนไม่มีอะไรทำ เช่น **เกีร์แทรลทฺรล** (เคอร์ตฺตรลตฺรวล) กระตุกกระตึก เช่น **รางแทรลทฺรล** (เรียงตฺตรลตฺรวล) รางกระตุกกระตึก

โทรม (โตรบ) ตะปบ ตะกรบ เช่น นุมา
โทรมจาบักณณูร (ขมาโตรบจับก้อน
โตร์) แมวตะกรบจับหนู

โทรม (โตรม) ๑. โทรม ราบลง ยุบลง
เช่น บนุแลโทรม (บอนแลโตรม)
ผักยุบ บุตโทรม (โบะสโตรม) ฝั
ยุบ สรวุโทรม (โขวรวุโตรม) ข้าว
ยุบลง

๒. โทม คำบอกช้างให้ย่อตัวลง

โทรล (โตรล) ๑. ส่องไฟ ส่องคบ ส่อง
ตะเกียง ใช้ โทรลจกเกียง (โตรล
จ้องเกียง)

๒. วังตะโพงเต็มไฟทำ เช่น โท
โทรล กุรปโทรล (โกโตรล กุรอเบีย
โตรล) วัวควายวังตะโพง โดยปริยาย
หมายความว่า พยายามเดินหรือทำงานเต็ม
กำลัง

ทุรา (เตรียม) ๑. ทน อุตทน เช่น ทุรา-
เกฎา (เตรียมเกฎา) ทนร้อน ทุรารงา
(เตรียมรวเจีย) ทนหนาว ทุราเชวการ
(เตรียมเทวการ) อุตทนทำงาน

๒. รักษาพยาบาล เช่น ทุราชิง
(เตรียมจวมจือ) รักษาโรคไข้

ทุร้าง (เตรีย้ง) ต้นหนาค

ทุราทร (เตรียมตุรว) ประคับประคอง
พยายาม รับทำกิจการให้ทุกอย่าง รัก-
ษาพยาบาลยามเจ็บไข้

ทุราทริสลิ (เตรียมตุริส) อีตอาด ยึดยาต
คือตัวยักฐิมานะ สองจิตสองใจ เช่น
วาเชวทุราทริสลิมินจงเทหา (เวียเทวอ
เตรียมตุริสลิมนิจองเตวี) มันทำคือไม่
อยากไป

ทวาทส (ทวาดวะส) สิบสอง ทวาทสมาส
(เทวียเตียสะเมียะส) สิบสองเดือน
เป็นพระราชพิธีสิบสองเดือน

ทวาร (เทวียร์) ประตูล เช่น ทวารนุทะ
(เทวียร์เผดียะห์) ประตูบ้าน ทวารรบบง
(เทวียร์รวบอง) ประตูรั้ว ปากอ่าวก็
เรียก ทวารสมุท (เทวียร์ชะมด)

ทวิสปลาทะ, ทวิสปลาท (ทวิสปลาทะห์ ทวิสปล
ดา) สองสัปดาห์ ที่ออกสองครั้งในหนึ่ง
สัปดาห์

ทวิ (ทวิ) สอง ทวิกุณ, เทวคุณ (ทวิกุณ,
เทวคุณ) ทวิกุณ

ทวิป (ทวิบ) ทวิป

ธ

ธก (ทก) ธิบ ฑู ธาก
 ธญญาติ (ทัญญะเจียด) ธญพิช อันได้
 แก่ข้าว ข้าวโพด เป็นต้น ฎีกนำธญญา
 ชาติ (เติกนีมทัญญะเจียด)
 บรรทุกธญพิช
 ธน (ทวน) ทรัพย์
 ธน (ทวน) ทน อดทน เช่น ธนเกฎา
 (ทวนเกดา) ทนร้อน ธนตุรชาก
 (ทวนตรอเจียก) ทนหนาว ธนขัง
 (ทวนจวมจือ) ทนเจ็บไข้ ธนมินบาน
 (ทวนมินบาน) ทนไม่ได้
 ธนธาน (ทวนเทียน) ทรัพย์สินเช่น เกลमान
 ธนธานเจริน (เกเมียนทวนเทียนเจริน)
 เขามีทรัพย์สินมาก
 ธนบณณ, ธนบตร, ธนบตร (เทียะเนยะบัน,
 เทียะเนยะบัต) ธนบตร
 ธนสาร (เทียะเนยะซาร์) ทรัพย์สมบัติ
 ธนาการ (เทียะเนยะเกียร์) ธนาการ
 ธนิต (เทียะนิต) ธนิต พยัญชนะเสียงหนัก
 ธนุ (เทียะนุ) ฑู ธนู
 ธมม (เทียมเมยะ) ธรรม ธรรมะ มักใช้
 กับคำอื่น ได้แก่ ธมมกลา (เทียม
 กะทา) ธรรมกลา การกล่าวธรรม
 ธมมกลิก (เทียมเมยะกะเถก) ธรรม

กถิก ผู้กล่าวธรรม ธมมกษนธ
 (เทียมเมียกกัน) ธรรมชั้นธ ธมมคุณ
 (เทียมเมียะกุน) ธรรมคุณ ธมมจกร
 (เทียมเมียะจัก) ธรรมจักรที่พระ-
 พุทธเจ้าทรงแสดงแก่เบญจวัคคีย์ ธมม
 ชาติ หรือ ธมมชาติ (เทียมเมียะ
 เจียด) ธรรมชาติ สภาพ สภาพะ
 ธมมตา (เทียมเมียะคา) ธรรมตา
 ธมมทาน (เทียมเมียะเตียน) ธรรม
 ทานคือการแสดงธรรม หรือสอนธรรม
 การสร้างคัมภีร์เทศน์ ธมมนิยม หรือ
 ธมมนิยาม (เทียมเมียะนิยม หรือ
 เทียมเมียะนิเยียม) การกำหนดตาม
 ธรรมตา สิ่งที่ย่อมจะเกิดมีตามธรรมตา
 ธมมนุญญ หรือ ธมมนุญญ (เทียม
 เมียะนุญหรือเทียมเมียะนุญ) ธรรม-
 นุญ ข้อกฎหมายอย่างหนึ่ง ธมมบท
 (เทียมเมียะบือด) ธรรมบท ธมม
 มามกะ (เทียมเมียะเมียะเมียะกะห)
 ธรรมามกะ ผู้นับถือพระธรรมเป็น
 ของตน ธมมมูล (เทียมเมียะมูล)
 มูลรากแห่งธรรม ที่ตั้งแห่งธรรม
 ธมมยุตต (เทียมเมียะยุต) ธรรมยุต
 คือผู้ประกอบด้วยธรรมหรือที่ประกอบ
 ด้วยธรรม ธมมยุตติกนิกาย (เทียม

(เมื่อยะยุดติกะนิกาย) ชื่อพระสงฆ์-
นิกายธรรมยุต ธรรมสภา (เทอัมเมียะ
ชะเพีย) ศาลสำหรับประชุมปรึกษา
ธรรม ศาลยุติธรรม ศาลชำระความ
ธรรมสุสวนกาล (เทอัมเมือะสะวะนะ
กาล) เวลาฟังธรรม ธรรมสภาจณา
(เทอัมเมียะสากัจฉา) การสนทนาธรรม
ธรรมสาร (เทอัมเมียะซาร์) แก่น-
ของธรรม ธรรมศาลา (เทอัมเมียะ
ชาลา) ศาลสำหรับประชุมฟังธรรม
ศึกษาเล่าเรียนธรรม ธรรมสาตฺต
หรือ ธรรมสาตฺร (เทอัมเมียะชะส) ธรรม
ศาสตร์ ธรรมาธิกรณ (เทอัมเมีย-
ทิกอร์) ธรรมาธิการ (เทอัมเมียทิการ์)
ศาลชำระความ ศาลยุติธรรม ธรรมา
ธิการนายก (เทอัมเมียทิการะเนีย
ยวะก) อธิบดีศาล ธรรมาธิการี (เทอัม
เมียะทิกาเรีย) ผู้พิพากษา (เจ้ากรม)
ธรรมาธิฐาน (เทอัมเมียทิดาน) การ
ยาเอาธรรมมาเป็นที่ตั้ง ธรรมาธิ
เตย (เทอัมเมียทิปะไต) ผู้ที่ถือ
ธรรมเป็นใหญ่ ธรรมานุรูป (เทอัม
เมียนุรูป) ที่สมควรตามธรรม ธรรม-
มารมณ (เทอัมเมียรรม) อารมณแห่ง
จิต ธรรมาสนะ หรือ ธรรมาสน์
(เทอัมเมียสะนะห์ หรือ เทอัมเมียะส)

ธรรมาสน์ แครธมฺมาสน์ (เกรเทอัม
เมียะส) ก็เรียก ธรรมิก (เทอัมมิก)
ที่ประกอบด้วยธรรม เช่น ธรรมิกราช
(เทอัมมิกะเรียช) ราชผู้ประกอบด้วย
ธรรม

ธรณี (ทัวเรียะนี) ๑. ธรณี แผ่นดิน นาง
ธรณี (เนียงทัวเรียะนี) แม่พระธรณี
๒. หลักระบุสำหรับประทับไบลานให้
เรียบ

ธรณีภูงโคม (ทัวเรียะนีตองโกม) ไม้
หลักเสาโคม

ธรณีภูงท่ง (ทัวเรียะนีตองต้วง) ไม้หลัก
เสาตรง

ธรณีทวาร (ทัวเรียะนีเทวียร์) ธรณีประตู

ธรณีสงม (ทัวเรียะนีซ้อง) ที่ธรณีสงม

ธรรมาน (เทียะเรียะเมียน) ที่กำลังคำจุนอยู่
ที่ยังมีชีวิตอยู่ เช่น ธรรมานบุญญัตติ
(เทียะเรียะเมียนบันญัต) บทบัญญัติ
หรือกฎหมายที่ยังให้คนปฏิบัติตามอยู่
ยังไม่ได้ยกเลิก

ธรรม (เทือร์) ธรรม เช่น เรียนธรรม
(เรียนเทือร์) เรียนธรรม สูตรธรรม
(โสดเทือร์) สวดหรือเล่าเรียนธรรม
ธรรมอารุด (เทือร์อาร์) อรรถธรรม
คำอธิบายข้อธรรมะ

ธาก, ธัก (เทีย๊ก) ถีบ เช่น ธากมวยเชิง
(เทีย๊กมวยเชิง) ถีบที่หนึ่ง

ธาง (เที่ยง) ทาง อย่างทางกล้วย ทาง
มะพร้าว ใช้ ธางเจก (เที่ยงเจก)
ทางกล้วย ธางงู (เที่ยงโง) ทาง
มะพร้าว ธางโตนต (เที่ยงโตนต)
ทางตาล ธางสุลา (เที่ยงซลา) ทาง
หมาก

ธาด (เทียด) อ้วน

ธาดู (เทียด) ธาดู เช่น ธาดูฎ (เทียดเตียด)
ธาดูดิน ธาดูทีก (เทียดตีก) ธาดูน้ำ
ธาดูเจติย (เทียดเจเตียด) ธาดูเจติย
เจติยบรรจุพระธาดู

ธานา (เทียนเนย) รับรอง รับประกัน

ธานี (เทียน) กรุง นคร ราชธานี (เรีย
เจียะเทียน) เมืองหลวงที่ประทับของ
กษัตริย์ รัฐธานี (เรียดเทียน) เมือง
หลวงสำหรับประเทศที่ไม่มีกษัตริย์ ฐา
นีย ก็ใช้

ธาร (เทียร์) ๑. กองข้าว เมล็ดข้าวหรือ
เมล็ดพืชที่เทให้ไหลลงปกรวมเป็นกอง
เช่น ธารสุรว (เทียร์โซรว) กองข้าว
๒. มั่นคง ถาวร

ธ (ที) สอบ แข่งขันกัน ธิจณะ
(ทีจิมณะห์) สอบความรู้

ธิดา (ทีดา) ลูกสาว

ธิบ (ทีบ) ทั้ง ยกเว้น (คำญวน)

ธิง (ทิง) คำใช้กับ นิง (นิง) นิง เช่น
นิงธิง (นิงทิง) สงบเสงี่ยม

ธิ (ทือ) แบบ อย่าง (คำญวน) เช่น ธิลู
(ทือลูอ) แบบดี มวยธิ (มวยที)
แบบหนึ่ง

ธุง (ทง) ๑. ถังไม้หรือครุฑก้นน้ำ
๑. ระนาดทุ้ม เรียก ระนาดธุง
(รวเนียดทง)

ธูญ (ทญ) เปือ ธูญถบ (ทญทือบ) เปือ
อึดอึดด้วยวิกกกังวล ธูญทธาน (ทญ
เตวี่ยน) เปือระอา เปือหน่าย

ธุดงค, ธูดงค (ทุดง หรือ ทูดง) ธุดงค์

ธุน (ทุน) ถោ ชุก เช่น จานมวธุน
(จานมวทุน) ซามถោหนึ่ง ถาวมว
ธุน (ถาวมวทุน) ถ้าวชุกหนึ่ง

ธูระ (ทูเรียะห์) ธูระ ธูกริก

ธูป (ทูป) ธูป

ธูร (ทูร์) ๑. หย่อน

๒. ทูเลา เบาลง ใช้แก่โรคไข้
เช่น ชิงขญูไถงเนะบานธูรบนัดิจ
(จิมจือขญูมไถงนิะส้านทู้ร์บือนเต็จ)
โรคไข้ของฉนั้นวันนั้นค่อยทุเลาลงหน่อย

ธูลี (ทูลี) ธูลี ละออง ผง ฝุ่น เช่น
ธูลีหุยโพรง (ทูลีโฮยโพรง) ฝุ่นฟุ้ง

ธัว (ทัว) ทุ ถัว

ธวน (ทวน) ทุ ถวน

เทียบ (เทียบ) เทียบ เปรียบเทียบ (เปรียบ
เทียบ) เปรียบเทียบ

ธง (ธง) ๑. เกลียง หมก ไม่มีอะไรเลย
เช่น รลึงธง (รลึงธง) เกลียงเกลา
สุอาตธง (ชอาดธง) สะอาตหมกจก
๒. กว้าง เว้งว้าง มักใช้แก่คำ
ธิ (ทม) ใหญ่ เช่น ฝุทะธิธง (ฝุตัยะห์
ทมธง) บ้านกว้างใหญ่ สมุทรธิธง
(ชะมตทมธง) ทะเลใหญ่เว้งว้าง

ธงธง (ธงธง) โผเผ โงนเงน เช่น
เงื่อธงธง (เดอ์ธงธง) เคนโผเผ
ธู (ทม) ได้กลิ่น เช่น ธูกุลินกรอบ-
กลิ่นสุย (ทมเคลินกรอโอบเคลิน
โซย) ได้กลิ่นหอมกลิ่นเหม็น

ธ (ทม) ๑. ใหญ่ ธิธาตุ หรือ ธาตุธิ
(ทมเทอิด หรือ เทอิดทม) อ้วนใหญ่
โดยปริยาย ธิธาตุ หมายความว่า อวบ
เช่น วากาน์แดธิธาตุเหี้ย (เวียกัน
แดทมเทอิดเฮย) มันยิ่งอวบขึ้น

๒. ลุง ป้า ใช้เป็นคำร้องเรียก
ได้ทั้งต่อหน้าและลับหลัง (คำเรียกอย่าง
ยกย่องใช้ว่า อม) เช่น อนุเชญธองกุย
(อ้อนุเชญทมอองกุย) เชญลุงนึ่ง แต่
ลับหลังมักเรียก โอวพุทธิ (โอวัฏ์กทม)
พ่อใหญ่ คือลุง และ มุฎายธิ (มุทายทม)
แม่ใหญ่ คือป้า

ธงน (ท้วง) หนัก สุรวธงน (โซรวท้วง)
ข้าวหนัก ตรงข้ามกับ สุรวสุราด

(โซรวสุราด) ข้าวเบา ขิงธงน (จ้วง
ง้อท้วง) เจ็บหนัก ربวัสธงน
(รววัสส์ท้วง) บาดเจ็บสาหัส ธงน-
ตรเจียก (ท้วงตรอเจียก) หนัก
คือ หนักวอก จิตตธงน (เจ็ดท้วง)
ใจหนัก คือ อดทน ตรากตรำทำงาน
ธงนธงร (ท้วงท้วง) มีน้ำค่น้ำทน
เช่นเดียวกับ จิตตธงน

ธงาง (เท้งยง) เป็นมัน เช่นเดียวกับ ทุรงาง
กบาลธงาง (กบาลทมเท้งยง) หัว
ใหญ่เป็นมัน

ธึง (เท้ง) ใหญ่ไม่โค้ง ใหญ่เกะกะ
ใหญ่ผิดส่วนไม่สมรูป เช่นเดียวกับ
เท้งเม้ง และ เขมึง

ธึงล (เท้งล) เด็ก เช่นเดียวกับ ทุรเง็ด
และ เท็ดเง็ด

โธงง (โธงง) โผล่เห็นหัวได้ ใช้ เด็จโธงง
(เลจโธงง) หรือ เจ็บโธงง (เจิบโธงง)
เช่นเดียวกับ ชุรโง โธงล และ โถกอล

โธงล (โธงล) คู โธงง

ธง้าง (เท้งย้ง) ล่อนจ้อน (ถ้าไม่ควรใช้)

ธง่ง (ท้วง) ต้นประคู้

ธุนล (ท้วงล) กระจอมอย่างใหญ่ เรียก
กุมธุนล (กุมธุนท้วงล)

ธุนส (ท้วงส) กะบัง กะบังรังเผือก

ธุนาก (เท่นียัก) สัตว์ค่อ เช่น มานันธุนาก

	(เมื่อนั้นยัก) ไก่ต่อ ภูรีขุนาก่ (ด้อมเรี่ยเท่นียัก) ช้างต่อ โดยปริยาย หมายความว่าคนที่ชักนำ ชักจูง		หรือทำไว้กลางทุ่ง กลางน้ำก็มี สำหรับ คอยดักจับปลา
ธนาบ	(เท่นี้อับ) นิ้ว (มาตราวัด)	ธม่ง	(ทุม้วง) ขริม เกร่งขริม ไม่ค่อยพุด จาโดยนีสัย เช่นเดียวกับ ธมิ่ง กับ ทุมมิ่ง
ธนาบ	(เท่นีร์) ที่หรือทางสาธารณะที่มีผู้ คนไปมาไม่ขาด ธนาบтик (เท่นีร์ติก) ทางน้ำ (สาธารณะ) ธนาบขยล (เท่นีร์ขยอล) ทางลม (สาธารณะ)	ธมต์	(ทุมวด) คำใช้ขยาย อต์ (อ้อด) ออก (อย่างออกทน) เป็น อต์ธมต์ (อ้อด ทุมวด) ออกทน
ธนิม	(ทูนิม) เครื่องประดับกาย ธนิมอม- พรพสุตรา (ทูนิมอ้อมบัวเปอะชะ ตรา) เครื่องประดับธนิมพิมพารณ	ธมบ	(ทุมบ หรือ ทุมบ) ผีปอบ คู่กับ อาบ (อาบ) ผีกระสือ
ธนิม	(ทูนิม) ชื่อ ธนิมบณแฉต (ทูนิม บือนแดด) ชื่อกะละบึงหา ชื่อลอย รองเสาดึงและรับเชิงกลอน ทำให้บ้าน แน่นหนาขึ้น	ธมา	(เทมีย) ต้นไม้ชนิดหนึ่งมีแก่นแข็ง มีหนาม ยอดอ่อนใช้กินเป็นผักจิ้มได้
ธนู	(ทูนู) ๑. ธนู ยิงด้วยลูกธนู ธนูแขวก (ทูนูแขวก) ธนูที่ยิงด้วยลูกกระสุนทำ ด้วยดิน	ธมิง	(ทุมิง) ขริม เกร่งขริม เช่น องคฺย ธมิ่ง (อ้องกฺยทุมิง) นังขริม กู ธม่ง
	๒. เดือนธันวาคม แต่เดิมนับ เมษายนเป็นเดือนที่หนึ่ง ธนู จึงเป็น เดือนที่ ๙ แต่ปัจจุบันนับมกราคมเป็น เดือนที่หนึ่ง ธนู จึงเป็นเดือนที่ ๑๒ ตามสุริยคติ	ธมุง	(ทุมุง) เจียงปลา ธมุงตุรกีญจะ (ทุมุงเตร์ยักญโจะห์) เจียงปลาแขวง
ธเนีร	(เทนูร์) ชั้นหรือห้องสูง ๆ สำหรับ วางของ	ธมุงกณฺจะ	(ทุมุงกญโจะห์) ต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีหนามคล้ายเจียงปลาแขวง
ธนะ	(เท่นียะห์) ห้าง ที่พักอาศัยหรือที่ คอยดักสัตว์ ทำบนกิ่งไม้หรือค้ำคบไม้	ธเมิง	(เทมิง) กู เช้ง กับ เทิงเมิง
		ธมจ	(เทมิจ) หลับตา ธมจแณก (เทมิจ เพนก) ใช้โดยปริยายหมายความว่า เห็นก็ ทำเป็นไม่เห็น หรือทำการไปโดย ไม่เอาใจใส่ เหมือนหลับตาทำ เช่น เข้การท้างธมจแณก (เทวอการ์ เตี้ยงธมจเพนก) ทำงานทั้งหลับตา
		ธเมญ	(เทมัญ) ฟัน

ธมฺมณฺณฏฺฐ (เทฺมฺญฺกอนฺโถ) ฟันหนู คือ
เครื่องหมาย " ที่ใช้เขียนบนอักษรทั้ง๔
ได้แก่ ง ญ น บ ม ย ร ล และ ว
เพื่อให้เสียงแปรเปลี่ยนไปจากเดิม

ธมฺมณฺณฏฺฐ (เทฺมฺญฺกอนฺโถ) เครื่องทอ
ผ้าอย่างหนึ่ง

ธมฺมณฺณฏฺฐ (เทฺมฺญฺกอนฺโถ) ชื่อลายอย่าง
หนึ่ง มีรูปร่างเหมือนกับฟันควาย

ธมฺมณฺณฏฺฐ (เทฺมฺญฺกอนฺโถ) ก็มิใช่มีปลอก
สำหรับจับขอบกระทิง ขอบกระบุง
เป็นต้น

ธมฺมณฺณฏฺฐ (เทฺมฺญฺกอนฺโถ) ฟัน

ธมฺมณฺณฏฺฐ (เทฺมฺญฺกอนฺโถ) ต้นไม้เล็ก ๆ ชนิด
หนึ่งมักขึ้นตามที่ต่ำแถวปากบึง ปาก
สระ เรียก ฝั่มธมฺมณฺณฏฺฐ (เดิมเทฺมฺญฺ
กอนฺโถ)

ธมฺมณฺณฏฺฐ (เทฺมฺญฺกอนฺโถ) หินฟันม้า มีเนื้อ
แข็ง เปราะ เรียก ฝั่มธมฺมณฺณฏฺฐ
(ธมฺมณฺณฏฺฐ)

ธมฺม (เทฺมฺ) ต้นป่าน

ธมฺม (โทม) ตู โธม

ธมฺมา, ขมฺวา (เทฺมฺว หรือ โคฺมฺว) ชื่อพืช
กินหัว จำพวกบุก หัวต้มกินได้

ธมฺมา (เทฺมฺ) ฝูง กาง (ใบหู โดยเฉพาะ
สัตว์) เช่น ภูริธมฺมธมฺมธมฺมธมฺมธมฺมธมฺม
(คือธมฺมธมฺมธมฺมธมฺมธมฺมธมฺมธมฺม)
ช้างทำใบหูกาง

ธฺยาน (เทฺยฺยาน) ฌาน ธฺยานทา (เทฺยฺยาน
เตวี) ทยาน ไปด้วยอำนาจฌาน โหะ
ธฺยาน (ฮะหฺเทฺยฺยาน) เหาะได้ด้วย
ฌาน (แต่ที่จริงไม่ได้หมายความว่าไปใน
อากาศจริง ๆ เพียงแต่เข้าฌานโดยปฐวี
กสิณ ถือเอาดินเป็นอารมณ์ แล้วตั้ง
ใจอธิษฐานให้อากาศตรงทางที่ต้องการ
จะไปกลายเป็นดิน แล้วจึงเดินไปตาม
ทางนั้นเหมือนเดินบนดิน เข้าฌาน
โดยอาโปกสิณ ก็อธิษฐานให้ทางนั้น
กลายเป็นน้ำ หรือวาโยกสิณ ก็อธิษ-
ฐานให้มีลมพัดแยกน้ำให้เป็นทางเดิน
ไปได้ คนที่ว่าเหาะได้ แทรกดิน
แทรกน้ำ หรือเดินบนน้ำได้ก็ด้วยฌาน
ดังกล่าวนี้)

ธฺยง (โทยง) ๑. ถ่าน ธฺยงธมฺ (โทยงธมฺ)
ถ่านหิน

๒. มินหม้อ ใช่ว่า ธฺยงธมฺบังบาย
(โทยงธมฺบังบาย) มินหม้อ (กัน) หม้อข้าว
(ทลฺลว) ต้นหมัน

ธฺล (เทฺล) ทางใหญ่พอรถแล่นได้ ซอย
เช่น ภูริธมฺ (เคอร์ธมฺ) (เคอร์ธมฺ)
เดินตามซอย ที่เป็นลานโล่ง เช่น
ธฺลามฺขมฺ (เทฺลีมฺขมฺ) (เทฺลีมฺ)
ลานหน้าบ้าน

ธฺลาก (เทฺลียัก) ตก หล่น เช่น ธฺลาก
อิวาน (เทฺลียักเอียวัน) ทำของตก
ธฺลากขฺลวน (เทฺลียักคฺลวน) ตกต่ำ
เสื่อม สิริมงคลยศศักดิ์ทรัพย์สินสมบัติ

ธฺลาบ (เทฺลียับ) เคย ธฺลาบขฺลวน (เทฺลียับ
คฺลวน) เคยตัว ธฺลาบไฏ (เทฺลียับไค)
เคยมือ ธฺลาบแดบานสุขสรวล
(เทฺลียับแดบานสขสรวล) เคยแต่ได้
สุขสบาย

ธฺลาย (เทฺลียัย) ๑. แตก พัง พังทลาย
เช่น ทูกธฺลาย (ตูกเทฺลียัย) เรือแตก
ทึนบธฺลาย (ตึนบธฺลาย) ทำนบ
พัง บุตธฺลาย (บุตธฺลาย) ฝัแตก
โดยปริยายหมายถึง เผยความลับ

๒. ทะลาย อย่างทะลายมะพร้าว
ทะลายตาลหรือพวงอย่างพวงเต่าร้าง

ธฺลึง (ทฺลึง) ตกปลอก สวมปลอกเท้าทั้งสอง
ใช้สำหรับช้าง ดังใช้ว่า ธฺลึงฎีรี
(ทฺลึงค้อมเรียว)

ธฺลฺง (ทฺลฺง) ๑. เกลียว เช่น เวณฺญบญฺจ
ธฺลฺง (เวณฺญบญฺจทฺลฺง) พันเข้าเป็น
เกลียว แขสพรีธฺลฺง (แฆสพรีทฺลฺง)
เชือกสองเกลียว ธฺลฺงมวย (ทฺลฺงมวย)
เกลียวเดียว โดยปริยายหมายความว่า เป็น
อันหนึ่งอันเดียวกัน **ธฺรฺวธฺลฺงคฺนา**
(ธฺรฺวทฺลฺงคฺนัย) ต้องกลมเกลียวกัน
เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๒. โหว่ โว่ ไร่ เช่น ทวาร-
จรธฺลฺง (ทวารจรธฺลฺง) ประตู
เปิดไร่ ธฺลฺง (ทฺลฺง) กว้าง

ธฺลฺญ (ทฺลฺญ) ดู ธฺลฺญ ๑. ๒.

ธฺลฺ (ทฺลฺ) ทะลุ เช่น กอมธฺลฺ (กอม
ทฺลฺ) กระออมทะลุ กรเพกธฺลฺ
(กรเพกทฺลฺ) เหลียวทะลุ โดย
ปริยายหมายความว่า มองเรื่องที่ปิดบังทะลุ
ปรุปรุ จากธฺลฺ (จกทฺลฺ) รู้แจ้ง
แทงตลอด ธฺลฺธฺลาย (ทฺลฺธฺลฺ) ทะลุทะลาย
โดยปริยายหมายความว่า รู้หรือ
เข้าใจทะลุปรุปรุ ดังใช้ เจธฺลฺธฺลาย
(เจทฺลฺธฺลฺ) ยลธฺลฺธฺลาย
(ยลทฺลฺธฺลฺ) กรเพกเพ็ญธฺลฺ
(กรเพกเพ็ญทฺลฺ) เห็นชัดแจ้งไม่มี
อะไรปิดบัง

ธฺลฺ (ทฺลฺ) ตีว ลีว ถึง ดังใช้ว่า **ธฺรฺงธฺลฺ**
(ธฺรฺงทฺลฺ) ตรงตีว

ธฺลฺญ (ทฺลฺญ) ๑. พันเชือก ตีเกลียวเชือก
ถลฺน บางท้องถิ่นออกเสียง ธฺลฺญ (ทฺลฺญ)
ชาวพระตะบอง ใช้ ธฺลฺญ (ทฺลฺญ)

๒. ไขยาย ขุส (โคส) เป็น
ขุสธฺลฺญ (โคสทฺลฺญ) ผิดถนัด ธฺลฺญ
(ทฺลฺญ) กว้าง

ธฺลฺง (ทฺลฺง) ดู ธฺลฺง ๒.

ธฺลฺ (ทฺลฺ) (ทฺลฺ หรือ ทฺลฺ) ทะล้น

ไปนอก เช่นเดียวกับ แดล ดู แดล เลียนแตร (เลียนแตร) ปล้นทะเล้น โธล (โธล) โธ เคลื่อนไปข้างหน้าหรือ ทะลิ่งขึ้นข้างบนเช่น โคมโหะเพ็งโธล (โคมฮะห์เลิงโธล) โคมลอยลิว	เทลียะห์) ผ้าย้อมคราม พรณฐละ (เบือร์เทลียะห์) สีคราม เธวี่ (เทวอ) ทำ เช่น เธวี่การ (เทวอการ) ทำงาน เธวี่บุญ (เทวอบน) ทำบุญ เธวี่แส (เทวอแซ) ทำนา เธวี่ทุกข (เทวอตุก) ทำทุกข์ ทำความลำบากให้
โธลย (โธลย) เดินเลื้อ พลั้งพลาดขาดสติ หรือขาดความคิด	เธรส (เทวะส) เดินเลื้อ เผอเรอ เธรส- สุมารตี (เทวะสซุมาระเตีย) เผลอสติ
ธลาง (เทลียัง) ล่อนจ้อน ไข้ยาย สุราต (ซุราต) เปลือยกาย เป็น สุราตธลาง (ซุราตเทลียัง) เปลือยกายล่อนจ้อน มักใช้จำเพาะเด็กเล็ก ๆ	เธรสคินิต (เทวะสก็วมินิด) คิดพลาด เธรสเทว หรือ เทวเธรส (เทวะสเทว หรือ เทวเทวะส) เดินเลื้อแล้วเดินเลื้อ อีก
ธละ (เทลียะห์) GRAM น้ำGRAM เช่น สัมพัชรลภะ (ซ็อมปัวจรวัดลัก-	

น

นี้ (นัว) แหละ ไข่กับ นื้อ (นื้อห์) หรือ แอโณะ (แอโนะห์) เป็น นื้อนี้ (นื้อห์นัว) หรือ แอโณะนี้ (แอโนะนัว) นั้นแหละ	นขา (เนี่ยะขา) เล็บ นขวก (นัวขวก) อักษร น เขมรที่เขียน เป็น ๓ มุม สำหรับเขียนลงบนยันตร์ ในสมัยโบราณ ถือเป็นอักษรศักดิ์สิทธิ์ เวลาออกสงคราม ต้องเอายันตร์ที่มีตัว น นี้ใส่ในผ้าโพกหัว
นก (นวก) นอก (คำไทย) ไข่แก่ข้าราชการ นอกราชการ เช่น มนุตร์นก (ม้วน เตรียนวก) จางหวางนก (จางหวางนวก) นกสตร (เนี้ยกักัด) นักษัตร ดวงดาว นกสตรฤกส (เนี้ยกักัดตระริก) นักษัตฤกษ นกษัตฤกส (เนี้ยกักัดตระริก) ก็ใช้	นลร (นัวกั้ว) นลร นลรขิ (นัวกั้ว ทม) นลรธม นลรบาล (นัวกั้วบาล) นลรบาล คือกรมสันติบาล นลรวต (นัวกั้วเวียด) นลรวัด

นงคัล (เนียงเกิ้ล) ไถ องคัล (อ้งเกิ้ล)
ก็ว่า

นที (เนียะตี) นที แม่น้ำ

นล (นัวนวล) ๑. อ้วน มูทุ เช่น รานนล
(เรียงนัวนวล) ร้างมูทุ

๒. ล่อนจ้อน ใช้ สราตนนล
(ซราตนัวนวล) เปลือยกายล่อนจ้อน
นลกก (นัวนวลกก) ล่อนจ้อน
เหมือนไก่

นเนียล (นัวเนียล) เกลือก เกลือกกลิ้ง เช่น
เกมงนเนียลฎี (เคมงนัวเนียลเตีย)
เต็กเกลือกดิน กรป็นเนียลกก (กรอ
เบียนัวเนียลพัค) ควายเกลือกโคลน

นโนง (นัวโนง) บวบ นโนงซรง (นัว
โนงจรง) บวบเหลี่ยม นโนงเทศ
(นัวโนงเต๊ะส) บวบลายหรือบวบงู
นโนงสาญ หรือ นโนงปรเหิร (นัว
โนงชาญ หรือ นัวโนงปรอเฮอร์) บวบ
หอม นโนงไฟร (นัวโนงเพรีย) บวบ
ใช้ทำยาสระผม

นนะ (นัวเนียะห์) อุกอาจ พรวดพราด
โดยอาการองอาจไม่เกรงกลัว ใช้ เฎีร
นนะ (เดอรันัวเนียะห์) เดินพรวด
พราดอูกอาจ (เขียนเป็น ณะ ก็มี)

นนะรนาท (นัวเนียะห์นัวเรียด) องอาจ
ไม่มีสัมมาคารวะ อย่างเดินผ่านที่ชุมนุม

ไปโดยไม่คร้ามเกรง ใช้ เฎีรนนะร
นาท (เดอรันัวเนียะห์นัวเรียด) เดิน
องอาจไม่มีสัมมาคารวะ (เขียนเป็น
รนะรนาท ก็มี)

นบ (นวบ) เต็นท์ ชุ่ม (สำหรับนอน
กลางทุ่ง)

นบ (นูป) น้อม ตู้อย่างเขาสัตว์ ใช้
แสนงนบ (แซงนูป) เขาคู

นบัสกะ (เนียะปงสะกะ) กะเทย นบัสก-
ลึงค (เนียะปงสะกะลึงค) นบัสกลึงค
เพศกลาง คือไม่ใช่เพศหญิงไม่ใช่เพศ
ชาย (ใช้ในไวยากรณ์)

นพ (นูป) นพ หรือเก่า นพพคุณ (นูป
เปียะกุน) นพคุณ ชื่อทองเนื้อแท้ ใช้
มาสนพพคุณ (เมียะสนูปเปียะกุน)
นพเคราะห์ (นูปเปียะกรวะห์) ชื่อ
ดาวนพเคราะห์ นพพนุด (นูปเปียน)
ชื่อวิชาเลขอย่างหนึ่ง ที่เรียกเลขนพพัน
นพพลหรือนพพวง นพพรัตน์ (นูป
เปียะเรียด) รัตนะ ๘ อย่าง

นภา (เนียะเพีย) ท้องฟ้า (มักใช้ในกาพย์
กลอน)

นมสการ (เนียะมะสสะการ) นมัสการ

นย (นีย) นัย การแนะนำ อธิบาย นโยบาย
(เนียะโยบาย) นโยบาย ชันเชิงใน
การแนะนำให้ผู้อื่นประพฤติตาม กิจ
การเกี่ยวกับการปกครองประเทศ

นระ (เนี่ยะเรี่ยะ) นร คน นรนาถ
(เนี่ยะเรี่ยะเนี่ยด) ที่พึ่งแห่งคน พระ
ราชา

นรก (นัรวีร) นรก เช่น จุนรก (โจะห์
นัรวีร) ลงนรก ธูลากันรก (เทุลียัก
นัรวีร) ตกนรก

นราธิบ, นราธิบตี (เนี่ยะเรี่ยทิบ เนี่ยะเรี่ย
ทิบปะเดี่ย) ผู้เป็นใหญ่ เป็นเจ้าเหนือ
ชนทั้งปวง

นรินท (เนี่ยะริน) ผู้เป็นใหญ่เหนือชนทั้งปวง

นโรตตม (เนี่ยะโรตตะมะ หรือ เนี่ยะโรต
ดอม) นโรตม ผู้สูงกว่าชนทั้งหลาย

นา (เนี่ย) ณ ใน เช่น นากาล (เนี่ยกาล)
ในกาล ขณะเมื่อ นากาส (เนี่ย
ากะส) ในอากาศ นากุญไฟรุ (เนี่ย
ดองเพรีย) ณ รวบ่า

นาก (เนี่ยัก) คน ใช้เป็นลักษณนาม เช่น
ปฐมวเนี่ยัก (โประสัสมวเนี่ยัก)
ผู้ชายคนหนึ่ง

นาค (เนี่ยก) ๑. นาค ผู้ที่กำลังจะบวช
๒. ผู้ประเสริฐบริสุทธิ์ พระอริย-
บุคคล

๓. พญานาค

๔. ช้างประเสริฐ

๕. ต้นบุนนาค ต้นกาละทิง

๖. นาก ตะกั่ว

นาคปรก (เนี่ยักปร็อก) นาคปรก พระ-
พุทธรูปปางหนึ่ง

นาง (เนี่ยง) ๑. ตัวไหม เรียก ญุกญวนาง
(ดองโกวเนี่ยง) ก็มี จิณจิมนาง (เจ็ญ
เจิมเนี่ยง) เลี้ยงไหม ต้มบุกนาง
(ซ็อมบกเนี่ยง) รังไหม

๒. คำร้องเรียกเด็ก หรือผู้ที่อายุ
น้อยกว่าผู้เรียกเป็นอันมาก ใช้ได้
ทั้งหญิงและชาย เป็นคำอ่อนโยน เช่น
เทอดนาง (เตีวินาเนี่ยง) ไปไหน
หนู เป็นคำที่พ่อแม่เรียกลูกชายลูกสาว
ของตนอย่างอ่อนโยนด้วย เช่น อานาง
อานางคุณขุญ (อานะยง อานะยงโกน
ขุญม) อ้ายหนู อ้ายหนูลูกฉัน หรือ
เมนาง เมนางคุณขุญ (เมเนี่ยง เม
เนี่ยงโกนขุญม) อีหนู อีหนูลูกฉัน

๓. นาง คำเรียกหญิงสูงศักดิ์ ไม่
ว่าจะอายุน้อยหรืออายุมาก เช่น นาง
วิสาข (เนี่ยงวิสาข) นางสาวดี
(เนี่ยงสามาเวี่ยะเดี่ย)

๔. เม็ด ตัวหมากรุกอยู่ข้างขุน
มีจำนวนสอง คู่ ตูรี

นางจรัล (เนี่ยงจรัล) เสาไม้แก่นหรือ
เสาหินต้นกลม ๆ เป็นเครื่องตกแต่ง
ปราสาทหรือวิหาร เป็นต้น

นางแงง (เนี่ยงแดง) ต้นไม้ใหญ่ชนิดหนึ่ง
มีเนื้อแข็งสีแดงแก่

นางไฉ (เนียงไค) นั้วนาง

นางนั (เนียงนั) ๑. มัณนั เรียก
ภูพูนางนั (ด้อมโลงเนียงนั)

๒. รังนกนางแอ่น เรียกเพี้ยนไป
จากคำ รังนก ของไทย บางคนคง
เรียก รังนก (รังนก) ตามไทยก็มี ดู
ตรเจียกคำ

นางนวน (เนียงนวน) ต้นชิงชัน

นางผูก (เนียงผูก) ต้นไม้ใหญ่ชนิด
หนึ่ง จำพวกต้นตะเคียน

นางรง (เนียงรง) ต้นไม้ใหญ่ชนิดหนึ่ง

นางวง (เนียงวง) ต้นโหระพา เรียก
ชีรนางวง (จี้รเนียงวง)

นางส่วย (เนียงส่วย) ว่านชนิดหนึ่ง ใบ
กับหัวเป็นสีม่วง

นาง (เนียง) ลง ใช้สำหรับระดับน้ำ คู่กับ
คำ โจร (โจร์) ขึ้น ใช้ ทักนาง
ทักโจร (ตักเนียงตักโจร์) นำลงนำ
ขึ้น มาลงโจรมาลงนาง (เมียนโจร์
เมียนเนียง) มีขึ้นมีลง โดยปริยาย
หมายถึง บางทีก็มีลาภสักการ แต่บาง
ทีก็อัศจรรย์ขัดสน เหมือนน้ำขึ้นน้ำลง

นาง (เนียง) การพ้อนรำ นางกา
(เนียงตะกา) นางรำ

นาง (เนียง) ผู้ที่เป็นที่พึ่ง เจ้านาย (ใช้
ในกาพย์กลอน)

นาที (เนียด) ๑. นาที

๒. หน้าที เช่น เชื้อการตามนาที
(เทวอการตามเนียด) ทำการตามหน้าที

๓. ที่ดินแต่ละแปลงที่มีเขตกำหนด
ไว้เรียบร้อยแล้ว เช่น นาทีฎี (เนียด
เตีย) เขตที่ดิน นาทีจุมการ (เนียด
จ้อมการ) เขตสวน เขตไร่

นานา (เนียงเนียง) ต่าง ๆ นานา นานาชาติ
(เนียงเนียงเจียด) นานาชาติ นานาปร
เทศ (เนียงเนียงโปรเตส) นานาประ
เทศ ประเทศต่าง ๆ

นาบี (เนียงเบียง) ขึ้นชื่อว่า เช่น นาบีเหาครู
(เนียงเบียงเหาครู) ขึ้นชื่อเรียกครู

นาภี (เนียงพี) นาภี ราชศัพท์ ใช้ พระนาภี
(เพรียะห์เนียงพี)

นาม (เนียงม) ๑. ชื่อ ได้ชื่อว่า
๒. นาม (ชื่อทางไวยากรณ์)
๓. เครื่องจับปลาชนิดหนึ่ง มี

ลักษณะคล้ายอวน

นามิน, นาหมิน (เนียงมิน) ชุนนางมีศักดิ์นา
หนึ่งหมิน (จากคำไทย นาหมิน คู่กับ
นาแสน)

นาย (เนียงย) ๑. นาย ใช้หน้าชื่อผู้ชาย
ที่ไม่มีบรรดาศักดิ์ เช่น นายพุ่ม
(เนียงยพุ่ม)

๒. นาย นางงาน หัวหน้างาน
เช่น นายคย (เนี้ยก้วย) เจ้าหน้าที่
ศุลกากร นายตุรวด (เนี้ยตุรวด)
นายตรวจ นายเวน (เนี้ยเวน) นาย
เวร นายทาหาน (เนี้ยเตี้ยเฮียน)
นายทหาร

๒. ข้างโน้น ใช้คู่กับ อาย ใช้ว่า
ขางนายขางอาย (คางเนี้ยคางอาย)
ข้างโน้นข้างนี้

นายก (เนี้ยยัก) นายก ผู้นำ ผู้ตรวจตรา
ใช้ อุนกนายก (เนี้ยกเนี้ยยัก) กลาย
มาใช้เป็นคำกริยา หมายถึง ตรวจตรา
ก็มี เช่น กุ่มกนายกเล็ชญู (กมโม๊ก
เนี้ยยักเลอชญูม) ย่อมามาตรวจตรา
บังคับฉนั้น

นาร (เนี้ยร์) ๑. เท ลาด ไม่ชัน เช่น
ภูินาร (เตี้ยเนี้ยร์) ดินเท

๒. อาการวิ่งหรือเดินทำหลังเอนๆ
ใช้ รต่นาร หรือ รต่นงนาร (รวด
เนี้ยร์ หรือ รวดค่นองเนี้ยร์)

นารี (เนี้ยร์) นารี

นาล (เนี้ยล) ชื่อว่าน้ำชนิดหนึ่งออกบน
สนั่น เรียก ปฺรทาลนาล (ปฺรโตเต็ล
เนี้ยล)

นาลิ, นาฬิ (เนี้ยล) ๑. ทะนาน เช่น
องฺกร ๑ นาฬิ (อ็องกอร์มวยเนี้ยล)

ข้าวสาร ๑ ทะนาน (เขียน นาล หรือ
นาฬ ก็มี)

๒. น้ำหนัก ๑๖ ตำลึง

นาว (เนี้ยว) เหมเอา ว่าเอาไว้ เช่น ทินิณ
นะขุณฺบานนาวทุกทำงอส์ (ตัวม
นิณฺนะหฺขุณฺบานเนี้ยวตักเตี้ยงออะส)
การซื้อฉนั้นได้เหมายไว้ทั้งหมด

นาวา (เนี้ยวเวีย) นาวา เรือ เช่น พระ
ที่นั่งนาวา (เพรียะห์ดีเนียงเนี้ยวเวีย)
เรือพระที่นั่ง

นาสา (เนี้ยสา) จมูก (ราชาศัพท์)

นาสิก (เนี้ยเซ็ก) ที่เกี่ยวกับจมูก (ราชา
ศัพท์) นาสิกโรค (เนี้ยเซ็กโรค)
โรคที่เกิดในจมูก ได้แก่โรคหวัด โรค
ริดสีดวงจมูก เป็นต้น ราชาศัพท์ ใช้
พระนาสิกโรค (เพรียะห์เนี้ยเซ็กโรค)

นาฬิกา (เนี้ยลิกา) ๑. นาฬิกา นาฬิกา-
จงไข (เนี้ยลิกาจองไค) นาฬิกาข้อมือ
นาฬิกาฎก (เนี้ยลิกาด็อก) นาฬิกาพก
นาฬิกาพวยัวร์ (เนี้ยลิกาพวยัวร์) นาฬิ-
กาแขวน นาฬิกาโรท์ (เนี้ยลิกาโร)
นาฬิกาปลุก

๒. ชั่วโมง ๑ นาฬิกา (มวยเนี้ยลิ
กา) ๑ ชั่วโมง

นิกร (นิกอร์) หมู่ พวก ฟุ้ง สดุดนิกร
(สัดตะนิกอร์) ฟุ้งสัว พวกสัวโลก

นิกาย (นิกาย) หมวก หมู่ คณะ ชื่อ
กัมภีร์สุดตันตปิฎกที่แยกออกเป็น ๕
พวก มีที่มนิกาย เป็นต้น

นิกม (นิกุม) นิกม

นิกคหิต (นิกเกยะหิต) นิกคหิต เครื่องหมาย
รูป ° ที่ใส่ไว้บนพยัญชนะ บาลีใช้แทน
ตัว ง สะกด ส่วนสันสกฤตและเขมร
ใช้แทนตัว ม สะกด

นิกฺรณ (นิกฺรวณ) ชื่อนักบวชนอกพุทธ-
ศาสนาพวกหนึ่ง

นิโครธ (นิโครต) ต้นไทร

นิง (นิง หรือ นึง) ๑. กับ (ดู นึง หุ่)
เช่น อนุคนิงขุญ (เนี้ยกนิงขุญม)
คุณกับฉัน สุขนิงทุกข (ชกนิงตัก)
สุขกับทุกข์ เทานิงมินทา (เตวี่นิง
มินเตวี่) ไปกับไม่ไป

นิจ (นิจ) นิจ เสมอไม่ขาด เรื่อย ๆ เช่น
เนาขานิจ (เนวี่เจียนิจ) อยู่เป็นนิตย์
นิจกาล (นิจจะกาล) เนื่องนิตย์ ทุก
เวลาเช่น ขานิจกาล (เจียนิจจะกาล)
เป็นนิตย์

นิตย (นิต) เสมอไม่ขาด เรื่อย ๆ เช่น
นิตยเนา หรือ เนานิตย (นิตเนวี่ หรือ
เนวี่นิต) อยู่เสมอไม่ขาด (ใช้ในกาพย์
กลอน)

นิทาน (นิเตียน) นิทาน เรื่องตำนาน เรื่อง
เหตุ ต้นเหตุ เช่น ทาญกนิทานมก

สมุแฉง (เตี้ยญวณนิเตียนโม๊กซ้อม
แดง) ถึงเอานิทานมาแสดง ให้เป็น
กริยากัมม เช่น สฎาปะเคนิทานเรื่อง
(ชุดับเคนิเตียนเรื่อง) ฟังเขาเล่าเรื่อง

นิทุเทส (นิตเตะส) นิเทศ การแสดง
การจำแนกออกเป็นหมวด ๆ

นิทุรา (นิตเตรีย) นิทุรา การนอนหลับ
ใช้เป็นกริยากัมมได้ เช่น กุปฺงนิทุรา
(ก้อมปฺงนิตเตรีย) กำลังหลับ

นินทา (นินเตีย) คำนินทา การทำนิน
เตียน ใช้เป็นกริยากัมมได้ เช่น กุณินทา
เก (กมนินเตียเก) อย่างนินทาเขา
นินทานานีส (นินเตียเขนียนีส
นินทาค้วยอิจฉาริชยาด้วย

นิบาต, นิบาตชาตล (นิบาต หรือ นิบาตเจีย
ต็อก) ชื่อกัมภีร์ในพุทธศาสนา

นิบาตสพท (นิบาตสับ) นิบาตศัพท์ ศัพท์
พวกหนึ่ง ได้แก่ กิ (กอ) กิ กิ โฏย
(กอโดย) ก็ตาม กุฎี (เกตุย) กิติ
ผง (พอง) ด้วย

นิพนธ (นิบ้วน) แต่งเรื่อง เรียบเรียง
เรื่องนิพนธ (เรื่องนิบ้วน) เรื่องที่
แต่งเรียบเรียง พระนิพนธ, พระราช
นิพนธ์ (เพรียะหั้นบ้วน เพรียะห้เรีย
เจียะนิบ้วน) พระนิพนธ์ พระราช-
นิพนธ์ (ราชาศัพท์)

นิพพาน (นิปเปียน) นิพพาน

นิมนต (นิม้วน) นิมนต์

นิमित, นิมิต (นิमित หรือ นิมิต) เนรมิต

จำแลงร่าง นิรมิต (นิเรยะมิต) ก้าว

นิมิตต (นิมิต) ๑. นิมิต ตันเหตุ ลักษณะ

หลักจารึก เครื่องกำหนดหมาย เช่น

นิมิตตสึมา (นิมิตเข้ยมมา) เสมอ

นิมิตตปฐ นิมิตตสุรี (นิมิตโประส

นิมิตเข้ยม) อวยวะเพศชายหญิง

๒. เพราะ เพราะว่ (แต่ไม่ค่อย
มีที่ใช้)

นิมมานรดี (นิมเมียนเียะเรียะเตีย หรือ เตีย)

สวรรค์ชั้นที่ห้าเรียก นิมมานรดี

นิยม (นิยม) การกำหนด ธรรมดา ธรรม

ชาติ กำหนด อนุโลมตาม

นิยาย (นิเยีย) พุท เช่น เรียนนิยายสฎ

โอยตรัมตรูว (เรียนนิเยียเสด็ยโดย

เตริมิได้ริว) เรียนพุทให้ถูกต้อง

นิรคุณ, นิรคุณ (นิเรยะกุน, นิรฺกุน) ๑. ที่

ไม่มีคุณไม่มีประโยชน์ เช่น มนุส-

นิรคุณ (มนุสฺสนิเรยะกุน) คนไร้

ประโยชน์ របស់นิรคุณ (รวบอะส-

นิเรยะกุน) ของไม่มีประโยชน์

๒. เนรคุณ ไม่รู้คุณคน เช่น

มนุสฺสนิรคุณเค (มนุสฺสนิเรยะกุนเค)

คนเนรคุณเขา (เขียนกลายเป็นเนรคุณ

ก็มี)

นิรตี (นิเรยะเตีย, นิรฺเตีย) ทิศหรตี หรือ

ทิศตะวันตกเฉียงใต้ ใช้ ทิศนิรตี

(เตียสฺสนิเรยะเตีย)

นิรทุกข, นิรทุกข (นิเรยะตุก, นิรฺตุก) ปราศ

จากทุกข์ (เขียนกลายเป็น เนรทุกข

ก็มี)

นิรเทศ, นิรเทศ (นิเรยะเตะส, นิรฺเตะส)

เนรเทศไปอยู่ที่อื่น

นิรโทษ, นิรโทษ (นิเรยะโตะส, นิรฺโตะส)

นิรโทษ ปราศจากโทษ ไม่มีความผิด

เช่น บุรตแฉดชาบัจฉะชามนุส

นิรโทษ โตะเต (โตะระอะสแดลเจ็ย

คฺมุหนีหฺเจียมมนุสฺสนิเรยะโตะสอะหฺเต)

คนที่ถูกขังนี้ เป็นคนไม่มีความผิด

นิรันตร, นิรันตร (นิรวนดอร์ หรือ นิรวน)

นิรันตร เสมอไป ไม่มีหยุด ไม่สร้าง

ชา เช่น ชานิจจนิรันตร (เจียนิจจ

รวนดอร์) เป็นนิรันตรนิรันตร

นิรันตราย (นิรวนตะราย) ปราศจากอัน-

ตราย

นิรภัย, นิรภัย (นิเรยะภัย, นิรฺภัย) ปราศ

จากภัย ไม่มีความขาดกลัว (เขียน

เป็น เนรภัย ก็มี)

นิราส (นิเรยะส) ๑. ความสิ้นหวัง

๒. พลัดพราก แยกจากกันไปไกล

นิรุตติ (นิรุตตะ) การออกเสียงคำที่เขียน

เหมือนกัน แต่ออกเสียงต่างกัน หรือ
ที่มีความหมายเดียวกัน แต่ออกเสียง
ต่างกัน นิรุกติศาสตร์ (นิรุกติศาสตร์)
นิรุกติศาสตร์ ภาษาศาสตร์

นิโรธ (นิโรธ) นิโรธ ความดับ พระ-
นิพพาน

นิล (นิล) ๑. นิล พลอยสีม่วง (บางที
เรียก ตูบงกณเฑียง (โตบงกัณเฑียง))
นิลรัตน หรือ นิลรัตน์ (นิลเรือด)
รัตนที่เป็นนิล

๒. ใช้ผสมกับคำ เขมา (เขมา)
คำ เป็น เขมานิล (เขมานิล มักออก
เสียงกลายเป็น นิล) คำเป็นสินิล

นิลพิส (นิลปีเซีย หรือ นิลปีเซีย) ชื่อว่า
ชนิดหนึ่งใช้ทำยา

นิเวศ (นิเวศ) กลับ เช่น พระราชา-
ทรงนิเวศตมก (เพรียะห์เรียเจียตฺรึง
นิเวศโตมก) พระราชาเสด็จนิเวศมา

นิวาสนฐาน, นิวาสนฐาน (นิเวียสัดถาน
หรือ นิเวียสะนัตฐาน) นิวาสนสถาน
ที่อยู่อาศัย

นิเวสน์ (นิเวส) นิเวสน์ ที่อยู่ พระราช
นิเวสน์ (เพรียะห์เรียเจียะนิเวส)
พระราชนิเวศน์ พระตำหนัก (ราชา
คัพท์)

นิสสัย (นิสสัย) อยู่ในอุปถัมภ์หรือใน

โอวาท ในปกครองของคนอื่น สุม
นิสัย (โชนนิสสัย) ขอนิสัย หรือ
ขออยู่ในปกครอง ทั้งใช้ว่า สามเณร
ตรวจสุมนิสสัยนึ่งภิกขุอนกเจวินัย
(ขามะแนร์โตรวโชนนิสสัยนึ่งภิกโข
เนี้ยกเจวินัย) สามเณรต้องขอนิสสัย
กับพระภิกษุผู้วินัย

นี (นี) ต้นไม้ประเภทหนึ่ง มักขึ้นในป่า
ต้นสูงใหญ่ เนื้อคล้ายกับเสลา เรียก
เฒื่อนี้ (เดื่อนี้)

นิติ (นิติ) กฎหมาย ระเบียบแบบแผน
ประเพณี นิติกมม (นิติคัม) การ
แต่งกฎหมาย นิติบุคคล (นิติบุคกัล)
คนเรียบเรียงกฎหมาย คนจัดทำกฎหมาย
นิติศาสตร์ (นิติศาสตร์) นิติศาสตร์
ตำรากฎหมาย

นิมย (นิมย) แต่ละ เช่นเดียวกับ ฌา
มว (นามว) อวีนิมย (เอวีย
นิมย) อย่างใดอย่างหนึ่ง นิมย ๆ
(นิมย ๆ) แต่ละ ๆ แต่ละคน ๆ เช่น
มนุสชาตินิมย ๆ (มนุสชาติเจียน
มว ๆ) มนุษย์ชาติแต่ละชาติ ๆ
บุคคณิมย ๆ (บุคกัลนิมย ๆ)
บุคคณแต่ละคน ๆ

นีพุง (นีพุง) ไนลอน เช่น สัพตนีพุง
(ซ็อมปวตนีพุง) ผ้าไนลอน แขนงนีพุง
(แขนงนีพุง) เชือกไนลอน

นิก (นิก) นิก เช่น นิกคุณมาตาปิตา
(นิกคุณเมียดาเบียดา) นิกถึงคุณบิดา
มารดา

นิง (นิง) ๑. จะ เช่น แสอกนิงเทา
(แสอกนิงเติว) พรุ่งนี้จะไป

๒. ค้วย กับ ใช้ว่า กาบเลีนิง
ปัวเถา (กับเขอนิงโปวเถา) ตัดไม้
ค้วยขวาน ภู่วัสตมุดนิงแวก (ภู่วัส
ตอมลนิงแวก) ตักแกงค้วยกะจำ
สึนิงเก (ซึนิงเก) กินกับเขา พยัร
อาวนิงไญแกว (พยัรอาวนิงไญแกว)
แขวนเสื้อ (ไ้ว) กับขอแขวนเสื้อ

๓. กับ แก่ เช่น เคนิยายนิงขญู
(เคนิเยียนนิงขญูม) เขาพูดแก่ฉัน

๔. นิง ไม่แปรปรวน ไม่ขึ้นไม่
ลง เช่น ทิกนิง (ตักนิง) น้ำนิง
ขังเอนนิง (จ้วงจือเนวินิง) โรคยังทรง
อยู่ นิงถูกล่ (นิงทุ๊กอล) นิงเฉย
ไม่กระตุกกระตัก ใช้ องคุยนิงถูกล่
(อองคุยนิงทุ๊กอล) นั้งนิงเฉย นิงนวน
(นิงนวน) สงบเสงี่ยมมีสัมมาคารวะ
นินมวล

นิม (นิม) แยก เช่น นิมรทะ (นิมรว
ทะห์) แยกเกวียน นิมนงคัล (นิม
เนียงเกิ้ล) แยก สำหรับสัตว์พาหนะ
หมายความว่า คู่ เช่น โคมวายนิม (โคมว
ายนิม) วัวคู่หนึ่ง

นุง (นุง) นั้น เช่นเดียวกับ นูะ เช่น
นางนุง (เนียงหนุง) นางนั้น เชื้อนุง
(เทวอเอียงหนุง) ทำอะไรนั้น

นุย (นุย) เหี่ยว เช่น นุยสนทง (นุย
ซือนตง) เหี่ยวเบ็ด โดยปริยายหมายความว่า
เครื่องล่อ

นุะ (นุะ) นั้น เช่น อนุคนุะ (เนี้ยกนุะ)
คนนั้น

นุะ (นุะ) นั้น เช่น อนุคนุะ (เนี้ยก
นาหุะ) คนไหนนั้น นุะหะเหี้ย
(นุะหะเฮย) นั้นแล้ว นุะหะเอง
(นุะหะเอง) นั้นเอง

นุจ (นุจ) เล็ก เช่นเดียวกับ ตูจ หรือ ทูจ

นุว (เนวี) ๑. ซึ่ง เช่น บุคคลเชวีนุวอ
เฟ็ลลือ...นิงบานนุวผลลือ (บกก็วล
เทวอเนวีอ้อมเปอลลือ.....นิงบานเนวี
ท้อลลือ) บุคคลทำซึ่งกรรมดี....จะ
ได้ซึ่งผลดี

๒. ค้วย พร้อมค้วย

นวน (นวน) ๑. กล้วยชนิดหนึ่ง มีกลิ่น
หอม มีลักษณะคล้ายกล้วยไข่ เรียก
เจกนวน (เจกนวน)

๒. นวล ผุดผ่อง (คำไทย นวล)
สึนวน (ซึนวน) สีขาวผ่อง ขาวนวล
นวนล่อง (นวนล่อง) นวลละของ
ที่มีสีผุดผ่อง

๓. คำใช้กับ นิง กู นิง
นวนสรี (นวนเชรีย) ตันมะลชินนิกหนึ่ง
เนือก (เนือก) ฝั่น้ำ (คำญวน เนือก (น้ำ)
 บางคนเรียก เส บางคนเรียก โขมจเส
 (โคมจเส))
เนื่อย (เนื่อย) เหนื่อย เนื่อยหตุ (เนื่อย
 ฮือด) เหนื่อยหอบ
เนื่อยณาย (เนื่อยนาย) เปื่อหน่าย ระอา
 เช่น เนื่อยณายจากการงาร (เนื่อย
 นายจากการเงียร์) เปื่อหน่ายการงาน
เนียว (เนียว) แนว เช่น เนียวมณูส
 เนียวกฏารทุก (เนียวมัวหะส เนียว
 กุดาร์ตูก) แนวโลง แนวเรือ เป็นต้น
เนตร (เนต) ตา พระเนตร (เพรียะห์เนต)
 พระเนตร ทรงทตพระเนตร (ต้วรง
 ตวดเพรียะห์เนต) ทรงทอดพระเนตร
 (ราชาศัพท์)
เนน (เนน) สามเณร บวสเนน (บัวะส
 เนน) บวชเณร โลกเนน (โลกเนน)
 สามเณร
เนสาท (เนสาท) พราน ใช้เป็นกริยาว่า
 ล่าสัตว์ ก็มี เช่น เทาเนสาท (เตวี
 เนสาท) ไปล่าสัตว์
เนะ (นิะห์, เนะห์) นี้
แน (แน) นี่แนะ เช่น แนนก (แนเนี้ยก)
 นี่แนะคุณ แนวนุ้ย (แนวีย) นี่แนะไว้ย

แนกุกเทา (แน กมเตวี) นี่แนะ อย่าไป
 แนปรยัตุนหุ้ะ (แนปรอยัตหุ้ะ)
 นี่แนะ ระวังนะ

แนอู (แนอู) เชี่ย เช่น แนอูที่ ปรยัตุน
 หุ้ะ (แนอูที่ปรอยัตหุ้ะ) เชี่ย
 ระวังนะ

แนบ (แนบ) แนบ แอบ คาม แซม แกม
 แนบนิตย (แนบนิต) แนบชิต เสมอ
 ไม่ขาด (ใช้ในกาพย์กลอน)

แนลนล (แนลโน้ล) ๑. เหยะเหยะ ไม่
 เอาจริงเอาจัง โอ้อื้อ ยึดยาก เช่น
 เรือการแนลนล (เทวอการแนลโน้ล)
 ทำงานเหยะเหยะ

๒. เทียวไปโน้นมานี้โดยปล่อยตัว
 ตามสบาย นุ่งห่มไม่เรียบร้อย

ไน (นิย หรือ เนีย) ของ แห่ง เช่น
 สภาพไนบณจิต (สะเพียบเนียบันจิต)
 สภาพแห่งบัณฑิต โนะไน (นะห์นิย)
 นั่นเอง เพียไน (เลยนิย) เลยจะนั่นแล
 (คำใช้ในกาพย์กลอน)

โนบ (โนบ) ตุ่ม เช่น ผูกาโนบ (พุกา
 โนบ) ตอกไม้ตุ้ม ยกแต่โนบ ๆ
 (ยวกแต่โนบ ๆ) เอามาแต่ตุ้ม ๆ

โนม (โนม) ๑. ปัสสาวะ มักใช้ว่า ทีก
 โโนม (ตีกโนม) น้ำปัสสาวะ คำสุภาพ
 ใช้ ทีกมูตร (ตีกมูต)

๒. ถ้ายบัสสาวะ คำสุภาพใช้
 บ่ตั่งเจ็งตุง (บ๊อดเจ็งโตจ) หรือ โงะ
 ทุกขตตุง (ตอะหัตตักตตุง)
 คำสูงใช้ บนุโทปสสาวะ (บ๊อนโต
 ปะส้าวะ) หรือ บนุโทบ่งปสสาวะ
 (บ๊อนโตบ้องปะส้าวะ)
 โนรี (โนรี) กู ญูรี
 โนะ (นะห์) นั้น
 เนา (เนวี) ๑. อยู่ เช่น เนาพุทะ (เนวี
 เตะยะห์) อยู่บ้าน เนากุนงบนุทบ่
 (เนวีคุนงบ๊อนตบ) อยู่ในห้อง
 ๒. ยัง เช่น อสเหียฤาเนา(อะส
 เฮยหรือเนวี) หมดแล้วหรือยัง เนา
 (เนวี) ยัง เนาเพีย (เนวีเลย) ยังเลย
 เนาเท (เนวีเต) ยังหрок เนามิน
 ทาน่รวจ (เนวีมันเตอันรวจ) ยังไม่
 ทันเสร็จ เนามินทาน่สมเรจ (เนวี
 มันเตอันซ็อมเรจ) ยังไม่ทันสำเร็จ

นั (นม) ขนม
 นำ (เนี่ยม) ๑. นำ พา เช่น นำพา
 (เนี่ยมเตวี) พาไป นำมข (เนี่ยมมข)
 นำหน้า ออกหน้า นำรกสี่ (เนี่ยม
 รวกชี) พาหากิน แะให้หากิน

๒. ทำให้ เช่น นำโอยสุต
 (เนี่ยมออยโซด) ทำให้เชื่อง ไม่ค
 ทำให้ชื้อคบพาล พาลนำโอยขุสไกร
 (กูปเบี่ยล เบี่ยลเนี่ยมออยโคะสไกร)
 คบพาล พาลทำให้ผิตยง

นำพา (เนี่ยมเบี่ย) นำพา เอาใจใส่ เช่น
 เนาเส้งยมพุนำพา (เนวีเซ้งยมพุ่ม
 เนี่ยมเบี่ย) อยู่เฉยไม่เอาใจใส่ ไม่
 นำพา

นุราย, นุรายน์ (เนรียย) นารายณ์
 นุอาลนึ่ง (นุอาลนึ่ง) เพื่อจะ ก็ะ จะ ได้
 เช่น นุอาลนึ่งจาบเรวีการ (นุอาลนึ่ง
 จั๊บเทวอการ) เพื่อจะได้เริ่มทำงาน

บ

บก (บอก) ๑. ปอก เช่น บกสับก
 (บอกซ็อมบอก) ปอกเปลือกบกสับก
 (บอกสลับก) ชื่อพิธีทางศาสนาอย่าง
 หนึ่ง

๒. กลับ ตลบกลับ เช่น บกมก

ตามผูลูเฎ้มวิญ (บอกโม้กตามโพลัว
 เดิมวิญ) กลับมาตามทางเดิมอีก

๓. ย้อนกลับ เช่น สับตบรบก
 (ซ็อมบคบอก) จดหมายย้อนกลับ

๔. เที้ยว ใช้เป็นลักษณนาม เช่น

เหวี่ยงมายบก (เคอร์มายบก) เดิน
เที่ยวหนึ่ง

๕. บอก พากย์ เช่น บกพิโนล
(บอกปุมโนล) พากย์โซน บกสกวาท
(บอกสะกะวา) บอกสัควา บอกเรื่อง
(บอกเรื่อง) เล่าเรื่อง (คำไทย บอก)

บก (บ็อก) โบก พัด กวัก กระดิก ใ้ว่า
บก'ไถ (บ็อกไต) กวักมือ บก'สลุ๊ก
ตรเจียก (บ็อกเซลิ๊ก'ตรอเจียก) กระ
ดิกโบหู บก'กน'ทวย (บ็อกกอน'ตย)
กระดิกหาง บก'ผุ'ลิต (บ็อกเพ'ลิต)
พัดด้วยพัด บก'มู'ส (บ็อกโม'สะ)
ปักยุง บก'โบย (บ็อกโบย) ทิ้งกวัก
ทั้งโบก ขยลบัก'ริเกีย ๆ (คฺยอลบ็อก
รุมเพย ๆ) ลมพัดโชย

บก'สา (บักซา) นกตัวผู้ (คำใช้ในกาพย์
กลอน)

บก'สี (บักเซีย) นกตัวเมีย (คำใช้ในกาพย์
กลอน)

บง (บอง) พื บง'ปฺรุส (บองโป'ระส)
พืชาย บง'สุ'รี (บองเซ'ริย) พืสาว
บงบง'เกิต (บองบ้อง'เกิต) พืตัว
บง'จิณ'จิม (บองเจี'ญเจิม) พืเลี้ยง
ที่เลี้ยงมาเหมือนพืตัว บง'ชี'ณ'มวย
(บองชี'โดน'มวย) บง'ชี'ทว'ตมวย (บอง
ชี'ทว'ตมวย) บง'ชี'ลว'ตมวย (บองชี'ลว'ต

มวย) ลูกพืพืลูกน้อง พืร่วมปู่ย่าหรือ
ตายายด้วยกัน บง'บอ'น (บองโป'น)
พืน้อง บง'ไถ'ล (บองไท'ล) พืผิว
พืเมีย บง'ธ'รม (บองเท'อ'ร) บอ'น'ธ'รม
(โป'น'เท'อ'ร) ผู้ที่นับถือกันเหมือน
เป็นพืตัว น้องตัว

บง (บ้อง) ๑. เสีย ชำระ ใ้ว่า บง'ปฺ'ราก'ก
(บ้อง'ประ'ก) เสียเงิน บง'พ'น'ช
(บ้อง'ปฺ'วน) เสียภาษี บง'พ'น'ช'ฎี
(บ้อง'ปฺ'วน'เดี'ย) เสียภาษีที่ดิน บง'ไถ'ล
ขุลวน (บ้อง'ไท'ล'คฺ'ลวน) เสียรัชชูปการ
บง'ก'ม'ลาง (บ้อง'กือ'ม'ลาง) เสียแรง
บง'ค'น'ิต (บ้อง'กือ'ม'น'ิต) เสียความคิด
บง'ปฺ'ร'โย'ชน (บ้อง'ปฺ'ร'โย'ช) เสีย
ประโยชน์ บง'ม'าร'ยา'ท (บ้อง'เม'ีย
เร'ีย'เย'ียด) เสียมารยาท บง'ร'ู'บ'บง'
โฌ'ม (บ้อง'ร'ู'บ'บอง'โฌ'ม) เสียรูปเสีย
โฉม

๒. ใส่ ผสม เช่น บง'เก'ร'อง'ส'ม'ล
(บ้อง'เก'ร'อง'ชือ'ม'ล) ผสมเครื่องแกง
บง'อ'บ'ิล (บ้อง'อือ'ม'เบ'ิล) ใส่เกลือ

๓. ไกว แกว่ง เช่น บง'ไถ'
(บ้อง'ไต) แกว่งแขน

๔. ทอด เหยียง เช่น บง'ส'ณ'า'ญ
(บ้อง'ชือ'ม'น'ญ) ทอดแห

๕. เขียน เช่น บง'เล'ข'บ'ญ'ชี
(บ้อง'เล'ข'บ'ญ'จี) เขียนเลขบัญชี

๖. ห้อย คล้องคอ เช่น บงฺกุรมา
(บ้องกุรมา) ห้อยผ้าขาวม้าคล้องคอ
บงฺก (บ้องก) พาดไหล่ บงฺกสุมาฆา
(บ้องกอกุมาฆ) พาดไหล่ข้างเดียว
บงฺกสุมาทังพีร (บ้องกอกุมาเตยงพีร)
พาดไหล่ทั้งสองข้าง
บงฺเกุมง (บ้องเกุมง) ฟากหรือตอกที่แซม
บงฺขุลาญ (บ้องคุลัญ) ชื่อขนมทอดอย่าง
หนึ่ง เรียก นบงฺขุลาญ (นบ้องคุลัญ)
บงฺขุลี (บ้องเคฺลีย) ทำให้สั้น รวบรัด
บงฺขุลาต (บ้องเคฺลียต) ทำให้ห่าง ทำให้
พรางจากกัน เช่น บงฺขุลาตรบง
(บ้องเคฺลียตรบง) ทำรั้วให้ห่าง
บงฺขุลาตโยวาแบกพีคฺนา (บ้อง
เคฺลียดอยเวียแบกปีเคฺนีย) ทำให้มัน
พรางจากกัน
บงฺจัญ (บ้องจัญ) ที่ไม่ได้ขนาด ขนาด
เล็กกว่าหรือมีจำนวนน้อยกว่ากัน
บงฺจณง (บ้องจ้อมแนง) ทำให้ยับยั้ง
ชื่อวิชาอาคมอย่างหนึ่งที่ทำผู้หญิงไม่ให้
มีผู้ใดต้องการแต่งงานด้วยจนตาย ปัจจุบันวิชานี้ได้สาบสูญไปแล้ว (ภาษา
ไทยภาคใต้เรียก จะแนง)
บงฺจทาญ, บงฺขทาญ (บ้องจ้อมเตยญ, บ้อง
จ้อมเตยญ) ถ่างขาเวลานั่งกับพื้น
บงฺบต (บ้องบ๊อต) เทพารักษ์ หรือ ผีสง

นางไม้ อยู่ตามป่าใหญ่ ต้นไม้ใหญ่ อยู่
ตามเขา โศก หรือ เกาะ ที่คนนับถือ
ว่าศักดิ์สิทธิ์ (คำนี้อาจจะกลายมาจาก
คำ บ้างบาค (บั้งบัก) เพราะตาม
ตำนานกล่าวว่า เทพารักษ์เหล่านั้นบางที
จะบังทรัพย์สินของผู้ที่ทำผิดไม่ให้แลเห็น
จนกว่าจะบนบานสานกล่าว จึงจะกลับ
เห็นทรัพย์สินเหล่านั้น บางถิ่นเรียก
อัสโลก (อะสัโลก)
บงฺบาญ (บ้องบัญญัติ) ไม้นั้นเรือน เช่น
ฎากบงฺบาญแซรงโยมมา (ดักบ้อง-
บัญญัติเจรงออยเมียม) ใส่ไม้นั้นเรือน
นั้นให้นั้นคง
บงฺบอย (บ้องบอย) เดินแกว่งแขน
บงฺเสียด, บงฺเมเสียด (บ้องเสียด, บ้องเมเสียด)
ไร้สาระ ไร้ประโยชน์ใช้การไม่ได้
เช่น ขูบงฺเสียด (โขบ้องเสียด)
เสีย ใช้การไม่ได้
บงฺสณัญ (บ้องซ็อมณัญ) กระโดดตัวลอย
เหมือนเหวี่ยงแห เช่น ฦมาสณัญ
(ขมาซ็อมณัญ) แมวกระโดดตัวลอย
บงก (บ้องก) ก่อ (มักใช้ในทางร้าย)
เช่น บงกเหตุ (บ้องกอกเหตุ) ก่อเหตุ
บงกขมโละ (บ้องกอกจวมลวะห) ทำให้ทะเลาะกัน บงกภุฎ (บ้องกอก-
เกฺดฺย) ก่อเรื่อง ก่อความ บงกบงฺเกิต
(บ้องกอกบ้องเกิต) ก่อให้เกิดขึ้น

บงกก (บ้องกอก) ทำให้แข็งตัว เช่น
บงกกขุลาญ (บ้องกอกคุลัญ) ทำให้น้ำมันแข็งตัว

บงกก (บ้องก๊อก) ทำให้มีโชคชัย มีสิริสวัสดิ์ ให้สำเร็จประโยชน์สมหวัง
บงกกงไโร (บ้องก๊อกจ้องไโร) ทำพิธีปักเสี้ยนจัญไร **บงกก่ฉุมบ** (บ้องก๊อกขุมบ) ทำพิธีทำขวัญและตั้งชื่อเด็กก่อนเมื่อเด็กเกิดได้ ๓ วัน หรือ ๗ วัน ทั้งให้รางวัลหมอลำด้วย
บงกกปฺรสิทฺธิ (บ้องก๊อกปฺรอสัตฺติ) ทำพิธีให้มีสิริสวัสดิ์ มีโชคชัย สำเร็จประโยชน์สมดังหวัง

บงกก (บ้องกอก) กุ้ง

บงกก (บ้องก๊อง) ไม้กลอนพาดบนแปรงไม้ระแนง

บงกบ (บ้องก๊อบ) ๑. กลบ เช่น **บงกบ** ขุดวนกุดงคินรจเป็ง (บ้องก๊อบ-คุลวนคุดงคิมนัรวัจอมเบ็ง) หมกตัวอยู่ในกองฟาง โดยปริยายหมายความว่า ยืมของคนอื่นไปแล้วไม่นำมาส่ง

๒. มีตชนิดหนึ่งมีปลอกสวม สำหรับเหน็บเอว เรียก **กำบิตบงกบ** (กำบิตบ้องก๊อบ) มีตเหน็บ

บงกาจ (บ้องกัจ) ใส่ความ ใส่ร้าย **บงกาจบงกนิ** (บ้องกัจบ้องเก็น) ใส่ร้าย

ป้ายสี **บงกาจบงขู** (บ้องกัจบ้องโคจ) ใส่ร้ายให้เสียชื่อเสียง

บงกาต (บ้องกัต) ๑. ก่อไฟ ตักไฟ ใช้ **บงกาตเกฺลิ่ง** (บ้องกัตเพฺลิ่ง) ผสมพันธุ์ ใช้ **บงกาตกุน** (บ้องกัตโกน) ใส่ยาบ่มผีให้แตก ไข้ว่า **บงกาตบุด** (บ้องกัตโบะส) กวนน้ำให้ใส ใช้ **บงกาตทิก** (บ้องกัตติก) เช่น ฎาก์ชฺยงฤสาชฺรบงกาตทิกถูอกไอยรงฤลา (ดักทฺยงรือสาชฺรฺบ้องกัตติกถูออกออยรือทฺลา) ใส่ถ่านหรือสารส้มกวนน้ำขุ่นให้ใส **บงกาตบุนส** (บ้องกัตบือนซำ) ทำให้ไปมาหาสู่ แนะนำให้เปลี่ยนความคิดไปตามความเข้าใจของตน

๒. ข่ายชนิดหนึ่ง ใช้ดักสัตว์เล็ก เช่น ฦตฺสชาบบงกาต (ขฺลฺุสฺสเจือบบ้องกัต) อีเก้งติดข่าย

บงกานไฏ (บ้องกันไค) ๑. ราวสำหรับเกาะ อย่างราวบันได ราวสะพาน เช่น **บงกานไฏสุพาน** (บ้องกันไคเสฺบียน) ราวสะพาน

๒. ใบเสร็จ เช่น **บานเจญบงกานไฏไอยเหีย** (บานเจญบ้องกันไคออยเฮย) ได้ออกใบเสร็จให้แล้ว

บงกานไฏแกลง (บ้องกันไคแกลง) ใบเสร็จปลอม **บงกานไฏไฟรุ** (บ้อง

กันใดเพรีย) ใบแทนใบเสร็จที่ออกให้
ชั่วคราว ภายหลังจึงจะได้ใบจริง เรียก
บกานใญ่บญญเฐอาสนน (บ้องกัน
ไคบันดอะห้อซ้อน) ก็ได้

บงการ (บ้องการ) ๑. ระวัง ตระเตรียม
บ้องกันอันตรายหรือความขาดแคลนที่
จะมีมาในภายหน้า เช่น ฎากบ้ายบง
การตามพุลว (ดักบายบ้องการตาม
โพลว) ใส่ข้าวเตรียมไปตามทาง

๒. ใช้กับคำ บนแล (บ้องแล)
ผัก เช่น บนแลบงการ (บ้องแล
บ้องการ) ผักหลายอย่างต่าง ๆ กัน
โดยปริยายหมายความว่า คำพูดที่ผสมผล
จากนั้นนึกจากนี้หน่อย เหมือนผัก
หลาย ๆ อย่าง เช่น คาค์เจะแตนิยาย
บนแล บงการตามแตรวจพืมาต
เทาเท (เคือัดเจะห้แตนิเยียบบ้องแล
บ้องการตามแตรวจบเมือัดเตวีเต) เขา
รู้จักแต่จะพูดผสมผลสุกแต่จะหลุดจาก
ปากไป

บงกิน (บ้องกิน) ๑. ดู บงกาจ

๒. กดให้แตก บดให้แตก

บงกิล (บ้องกิล) กระเดิบออกไป

บงกง (บ้องกง) ตัดให้โค้งหรือโค้งเหมือน
กง (ดัดฝ้าย) เช่น บงกงเผญา (บ้อง
กงเผดา) ตัดหวายให้โค้ง บงกงฤสุสี่
(บ้องกงระเซีย) ตัดไม้ไผ่ให้โค้ง

บงกุก (บ้องกุก) กู้ โดยขึ้นเสียงสูงและ
ลากเสียงยาว เช่น พวกเถมีร์ไพรบง
กุกเหาคุนา (พวกเถมีร์เพรียบ้อง
กุกเหาคุนี) พวกพรานป่ากู่เรียกกัน
บงกุกปรกาส (บ้องกุกปรอกะส)
ตะโกนป่าวประกาศ

บงกวย (บ้องกวย) กิ่งก่า

บงกวยตรง (บ้องกวยตรง) ดู ตรง

บงเก็จ (บ้องเก็จ) ทำให้เชิดขึ้นหรือบน
ขึ้น เช่น สิตสกกบงเก็จ (เชิดซ้อก
บ้องเก็จ) หวีผมให้บนขึ้น

บงเกิต (บ้องเกิต) ๑. ทำให้เกิด เช่น
บงเกิตกุน (บ้องเกิตกอน) ทำให้ลูก
เกิด ตลอดลูก ตั้ง วิเริ่ม เช่น บงเกิต
สุมาคม (บ้องเกิตชะมากุม) ตั้งสุมาคม

๒. ที่เกิดจากตัว เช่น กุนบงเกิต
(กอนบ้องเกิต) ลูกตัว ที่เกิดจากท้อง
เดียวกัน เช่น บงบงเกิต (บองบ้อง
เกิต) พี่ตัว ที่เกิดจากเชื้อสายเดียวกัน
เช่น มุญาบมึงบงเกิต (มุดาบมึงบ้อง
เกิต) นางสาวหรืออาหญิงของตัว

บงเกิน (บ้องเกิน) เพิ่ม ทำให้มากขึ้น ทำ
ให้เจริญขึ้น เช่น บงเกินจันวนสีย
(บ้องเกินจ้อมนวนเขอะส) เพิ่มจำนวน
นักเรียน บงเกินถนากเรียน (บ้อง
เกินท่นักเรียน) เพิ่มขึ้นเรียน

บงเกีย (บ้องเกีย) ที่ใกล้มากจนแทบจะ
เกยกันได้ ใช้ ชิตบงเกีย (จิตบ้องเกีย)
ใกล้ชิต เนาบงเกียหนึ่งคณา (เนวี
บ้องเกียหนึ่งคณีย) อยู่ใกล้ชิตกัน

บงเกิล (บ้องเกิล) เกย ทำให้เกย หนุน
ให้สูง เช่น บงเกิลกบาลทุกมกละ
โคก (บ้องเกิลกบาลตุกโมกละโคก)
เกยหัวเรือมาบนบก

บงเกื่อง (บ้องเกื่อง) ทำให้เกย หรือติด
เช่น บงเกื่องทุก (บ้องเกื่องตุก)
ทำให้เรือเกย

บงเกียร (บ้องเกียร) ดู บงโคะ

บงเกล (บ้องเกล) ทำให้หมุน ทำให้วน
กลับไปข้างหน้า

บงแกก (บ้องแกก) ทำให้เบะหรือต่างออก
จากกัน

บงไก (บ้องไก) ๑. เบ็ดทรง คือ เบ็ดชนิด
หนึ่ง มีคันสำหรับปัก เช่น ตูรีชาบ
บงไก (เตรียเจียบบ้องไก) ปลาติด
เบ็ดทรง

๒. ปักเบ็ด ทรงเบ็ด เช่น น้า-
คณาเทาบงไกตูลีรื๊ (เน้อมคณียเติว
บ้องไกเตรียรอะส) ชวนกันไปปักเบ็ด
ปลาช่อน บงไกสนทง (บ้องไกช่อน
ตง) ก็เรียก

บงโกง (บ้องโกง) ทำให้โค้ง เช่น บงโกง
แมกเม็ (บ้องโกงแมกเขอ) โค้งกิ่งไม้

บงกราบ (บ้องกราบ) ทำให้กราบ ทำให้
ราบ ปราบ ทำให้เซ็ดเซียว เช่น
บงกราบสตรูว (บ้องกราบสัดโตรัว)
ปราบศัตรู บงกราบบุด (บ้องกราบ
โอะส) สุนผีให้ราบหายไป

บงกรียก (บ้องกรียก) ผูกมัดให้อยู่แต่ใน
ที่ใดที่หนึ่ง โดยปริยายหมายความว่า กักขัง
ไม่ให้ไปไหน เช่น บงกรียกกุนมิน
โอยเจญเทาณา (บ้องกรียกโกนมิน
ออยเจญเติวณา) กักขังลูกไม่ให้ออก
ไปไหน

บงขก (บ้องขก) ทำให้ติดขัด ทำให้ขัด
ข้อง เช่น กาคบงขกโอยขุสเพลอส
(เก้อตบ้องขกออยโคะสเปลอะส)
เขาขัดข้องทำให้ผิดเวลาหมด

บงขน (บ้องขน) ทำให้กับขัน ขัดข้อง
ไปไม่ได้ตามเวลา

บงขาก (บ้องขาก) ทำให้ขาก ทำให้คายออก

บงขาด (บ้องขาด) ทำให้ขาด เสีย เช่น
บงขาดกมุล้าง (บ้องขาดก้อมลั้ง)
เสียกำลัง บงขาดทุรพุย (บ้องขาด
เติวียบ) ทำให้ขาดทรัพย์ เสียทรัพย์

บงขาน (บ้องขาน) ขัดขวาง เช่น บงขาน
มินโอยเทา (บ้องขานมินออยเติว)
ขัดขวางไม่ให้ไป

บงขิด (บ้องขิด) ร่น ทำให้เลื่อนไป เขยิบ

- เช่น บงจิตรบง (บ้องเค็ดรวบอง)
 รันร่วไป บงจิตโคลพรัปรทล
 (บ้องเค็ดพรมปรอดั่วล) เขียบหลักกัน
 แทนต่อแตน บงจิตบงขัม (บ้องเค็ด
 บ้องค้อม) เร่งร่ว เกี่ยวเขิญ
- บงบุส** (บ้องโคะส) ทำให้ผิต พลาทที่ ใส่
 ร้าย ทำให้มีความผิต เช่น กุ่มกบง
 ขุสขญุเทียต (กมโมกบ้องโคะสคฺญิม
 เตียต) ออย่ามาใส่ร้ายฉั่นอีก
- บงบุง** (บ้องโคง) ทำให้เป็นหลุมเป็นบ่อ
 เป็นโพรง เช่น บงบุงฎ (บ้องโคงเคีย)
 ขุดคินเป็นโพรง บรรเทะโคบงบุง
 ผลุลล (บอรร่วเตะห์โกบ้องโคงโพลล
 ลม) ขัปเกวียนทำให้ทางเป็นหลุมเป็นบ่อ
- บงบุจ** (บ้องโคจ) ทำให้เสีย ไล่ความ เช่น
 กุ่มบุจเจอร์ติโหมมะเก (กมบ้องโคจ
 เกร์เตะขุมวะห์เก) ออย่าทำให้เขาเสีย
 ชื่อเสีย
- บงเบือ** (บ้องเคือ) ถลกให้สูงขึ้น ทำให้สั่น
 ย่น เช่น บงเบือเพล (บ้องเคือเปล)
 ย่นเวลา บงเบือสัพต (บ้องเคือซ็อม
 บิวด) ถลกผ้า บงเบือไฏอว (บ้อง
 เคือไดอว) ถลกแขนเสื้อ
- บงบัม** (บ้องค้อม) เร่ง เกี่ยวเขิญ เช่น
 กุ่มบงบัมเพกเกรงขุการ (กมบ้อง
 ค้อมเปกเกรงโคการ) ออย่าเร่งนัก
- เกรงเสียการ ตูรวบงขำวโอยเรียน-
 สูตรเทา (โตรวบ้องค้อมเวียออยเรียน
 โขดเตวี) ต้องเกี่ยวเขิญมันให้เล่าเรียน
 ไป
- บงบ้ำ** (บ้องค้ำ) ๑. ทำให้คาบอย่างใส่บัง
 เขียนม้ำ ใช้ บงบ้ำบงเหียรเตะ
 (บ้องค้ำบ้องเอียร์แซะห์) ใส่บังเขียนม้ำ
 ๒. ทำให้เข้ากันสนิท
- บงบ่าง** (บ้องคัง) ขังไว้
- บงบะ** (บ้องคะห์) ทำให้แห้ง งวต เช่น
 บงบะบุส (บ้องคะห์โบะส) ทำผี
 ให้แห้ง
- บงคง** (บ้องกวง) กาน คอน เช่น เล็ก
 เมื่อบุฎาก่เลื่บงคง (เล็กเมือทบดัก
 เลือบ้องกวง) ยกไม้ซุงใส่บนกาน
 บงคงทูก (บ้องกวงตูก) กานเรือ
 สตุสลาบทำเลื่บงคง (ซัดขลาบตัวม
 เลือบ้องกวง) นกเกาะคอน บงคงขุมุ
 (บ้องกวงคุมุม) คอนผึ้ง
- บงคน** (บ้องกัวน) ส้วม (อาจกลายมาจาก
 บ้างคน (บั้งกัวน) บังไม่ให้ใครคอย
 แอบดู)
- บงคร** (บ้องกัรว) กอง สุมให้เป็นกอง เช่น
 บงครโอส (บ้องกัรวโอ๊ะส) หรือ
 บงครเกูลิ่ง (บ้องกัรวเพลิง) สุมพื้น
 เป็นกองให้ไฟลุกโชน

บงคา (บ้องเกีย) ๑. กุ้งทะเล

๒. ต้นไม้ประเภท บงเคา บาง
ถิ่นเรียก บงคารว (บ้องเกีย)

บงคาน (บ้องเกียน) หย่อง สำหรับรอง
รับสายซอ สายพิณ หรือกระจำปี บง
คานสายเดี่ยว (บ้องเกียนขายเดี่ยว)
หย่องพินน้ำเต้า บงคานจาปี (บ้อง
เกียนจาเบ๊) หย่องกระจำปี

บงคาบ (บ้องเกียบ) ๑. บังคับ วางอำนาจ
ให้ประพฤติตาม

๒. คำสั่ง เช่น เชื้อตามบงคาบ
(เทวตามบ้องเกียบ) ทำตามคำสั่ง
มโนสุภาบงคาบ (มโนสุดับบ้องเกียบ)
ไม่ฟังคำสั่ง

บงคารว (บ้องเกีย) กุ บงคา

บงคี่ (บ้องกั) บึงกั (คำจีน) เช่น ขุสาจ
๑๐ บงคี่ (ขุขัคคอบบ้องกั) ทราย
๑๐ บึงกั

บงคี่บงคา (บ้องกับ้องเกีย) เอ้ ๆ แอ่น ๆ
รี ๆ รอ ๆ เช่น ฌรบงคี่บงคา
(ขั้วบ้องกับ้องเกีย) ยืนเอ้ ๆ แอ่น ๆ

บงคฺย (บ้องกฺย) ที่นั่ง การนั่ง จาญบงคฺย
(จัญบ้องกฺย) แพ้การนั่ง คือ นั่งไม่
ค่อยได้นาน

บงควร (บ้องกั้ว) ๑. สมควร

๒. ปานกลาง พอสมควร เช่น

เต็มจนนำมาเกดียงบงควร (เต็ม
จนน้ำเมียนเพดียงบ้องกั้ว) ต้นปี่ผ่น
ปานกลาง มีผ่นพอสมควร

บงเคจ (บ้องเกจ) ทำให้หันหรือหลบหรือ
หลีกไป เช่น ญญโคบงเคจเจญฟี
ถนล่ (เคยโคบ้องเกจเจญฟีถนล่)
ไล่วัวให้หลีกออกไปจากถนน

บงโคล (บ้องโกล) เส้า หลัก เช่น บง
โคลโค (บ้องโกลโค) หลักผูกวัว
บงโคลทูก (บ้องโกลทูก) หลักผูกเรือ
บงโคลรบง (บ้องโกลรบง) เส้ารว

บงโคะ (บ้องกัะห้) เคาะออกให้หมดให้
เกลี้ยง บงโคะบงเกียร (บ้องกัะห้
บ้องเกียร) โดยปริยายหมายความว่า เอา
ไปจนเกลี้ยง

บงเคา (บ้องเกีว) ต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีลูก
กินได้

บงคั (บ้องกุม) บังคม กราบบงคัคาล์
หรือ กราบถวายเป็นบงคัคาล์ (กราบ
บ้องกุมเกี้อล หรือ กราบทวายเป็นบ้องกุม
เกี้อล) กราบบังคมคัล หรือกราบถวายเป็น
บังคมคัล (ราชาศัพท์) กราบบงคัทูล
(กราบบ้องกุมทูล) กราบบังคมทูล
(ด้วยวาจา หรือด้วยหนังสือ) ถวายบงคั
หรือ กราบถวายเป็นบงคั (ทวายเป็นบ้องกุม
หรือ กราบทวายเป็นบ้องกุม) ถวายบังคม

หรือกราบไหว้ด้วยความเคารพ (ใช้แก่
พระราชหรือพระภิกษุสงฆ์)

บงฺคุรบ (บ้องฺคุรบ) ช่มชู่ ทับถม ส่ำทับ
เช่น กุญจณามกบงฺคุรบเค (กม
ยัวถ้อมนาโมกบ้องฺคุรบเค) อย่า
เอาอำนาจมาช่มชู่เขา

บงฺคุรบ (บ้องฺคุรบ) เพิ่มหรือเติมให้ครบ
ทำให้ครบ เช่น ปุริฎากัฬีรแถมมก
เทียบ บงฺคุรบปชา ๓ (ปุริฎักปรีแถม
โมกเตียด บ้องฺคุรบเจียปุริฎัก) ห้า
เพิ่มมาอีกสอง ทำให้ครบเป็นเจ็ด

บงฺราต (บ้องฺระต) ทำให้พลัดพรากจากกัน
มักใช้กับ พงฺราต (บ้องฺเรียด) ทำให้
พลัดพราก ทำให้พรากจากกัน เป็น
พงฺราตบงฺราต (บ้องฺเรียดบ้องฺระต)
ทำให้พลัดพรากจากกัน ใช้ บมฺราต
(บ้อมฺระต) ก็ได้

บงฺรุ (บ้องฺโรห) ๑. เจาะหรือไซให้ทะลุ
เช่น บงฺรุฎุเทะ (บ้องฺโรหัดมรว
เตะห์) เจาะคุมเกวียน

๒. เหล็กหมากสำหรับเจาะหรือไซ
ให้ทะลุ เรียก แฉกบงฺรุ (แตกบ้องฺโรห)

บงฺรวณ (บ้องฺรวณ) ทำให้เย็น ย่นย่อ เช่น
บงฺรวณเสกภูโอยขุดี (บ้องฺรวณขั
เกดยอยเกดย) ย่นย่อเนื้อความให้สั้น

บงฺรวบ (บ้องฺรวบ) รวบ บงฺรวบบงฺรวม

(บ้องฺรวบบ้องฺรวม) รวบรวมทำให้
รวมเข้าด้วยกัน ใช้ พงฺรวบ (บ้องฺรวบ)
ก็ได้

บงฺรวม (บ้องฺรวม) รวม ทำให้รวม รวบ
เช่น จงฺกะโษเนะทูลายณาส์ ตูรว
บงฺรวมวบนติจมก (จ้องเกะห์โคณะห์
ตุเลี่ยนะสั โตรวบ้องฺรวมเวียบือนติจ
โมก) เอวกางเกงนี้กว้างเกินไปต้อง
รวบมันเข้ามาหน่อย

บงฺเรียน (บ้องฺเรียน) ทำให้เรียน สอน เช่น
บงฺเรียนเลข (บ้องฺเรียนเลข) สอนเลข

บงฺโรต (บ้องฺระต) ดู บมฺโรต

บงฺระ (บ้องฺระห์) ดัน เช่น ลกบงฺระ
กุนฺงทฺรุง (ลัวลวกบ้องฺระห์คุนฺงทฺรุง)
นกเขาดันในกรง ใช้ บมฺระ (บ้อมฺระห์)
ก็ได้ ดู บมฺระ

บงฺวิล (บ้องฺวิล) ทำให้หมุน หมุน เช่น
บงฺวิลขุลวน (บ้องฺวิลคุลวน) หมุนตัว
บงฺวิลกัรเทะ (บ้องฺวิลก้องรวเตะห์)
ทำให้ล้อเกวียนหมุน บงฺวิลพพิล
(บ้องฺวิลบัวปัล) หมุนแวนเวียนเทียน

บงฺวิก (บ้องฺวิก) ฝีก ฝึกหัดให้ชำนาญ

บงฺเวียน, พงฺเวียน (บ้องฺเวียน, บ้องฺเวียน)
ทำให้เวียน ขด เช่น บงฺเวียนอนท่ง
กุนฺงนัง (บ้องฺเวียนอ้อนตึงคุนฺงนัง)
ขดปลาไหลในหม้อ

บงเวียะ, พงเวียะ (บ้องเวียะห์, บ้วงเวียะห์)

พาหลบเลี้ยง หลบเลี้ยง บงเวะ หรือ พงเวะ (บ้องเวะห์ หรือ บ้วงเวะห์) ก็ใช้

บงเวจ (บ้องเวจ) ห่อ อย่างห่อผ้า

บงเวะ, พงเวะ (บ้องเวะห์ หรือ บ้วงเวะห์)
ดู บงเวียะ

บงแวง (บ้องแวง) ทำให้ยืดยาว ยืดยาว ขยายให้ยาว เช่น บงแวงเสกภู (บ้องแวงซังเกตุย) ขยายความให้ยาว ออก โดยปริยายหมายความว่า บิดเบียนข้อความ บงแวงฐาน (บ้องแวงฐาน) ลวงให้หลงทาง

บงแวร (บ้องแวร) ทำให้เอน ทำให้หัน ทำให้หันกลับ

บงสุก (บ้องโฆะโกล) บังสุก

บงหก (บ้องหอก) ทำให้กลับอย่างไขกลับ ทำให้พลั้งพลาด เกินเลย

บงหก (บ้องฮ็อก) ทำให้หกกลับ ไขให้ โคกลง

บงหต (บ้องฮอต) ทำให้เหนื่อย

บงหบ (บ้องหอบ) ทำให้หอบ ทำให้เหนื่อย หอบ

บงหบ (บ้องฮอบ) ทำให้อับทึบ ลมเข้าไม่ได้

บงหล (บ้องฮอล) ทำให้จุ

บงหา (บ้องฮา) ๑. เพ็ง

๒. ทำให้อ้า ใช้อ้อ หรือจับ เปิดให้อ้าขึ้น เช่น บงหามาต์โคม-
เดิมบัจรดหน้า (บ้องฮาเมียดโกซื่อ เดิมเบียรอกหน้า) อ้าปากกว้างที่จับ เพื่อกรอกยา

บงหาญ (บ้องหาญ) บอก ช้ สอน ช้แจ้ง เช่น บงหาญผูลู (บ้องหาญโพล) ช้ทาง บงหาญอกุสร (บ้องหาญอ๊กซอร์) สอนหนังสือ

บงหัด (บ้องหัด) ผูก สอน เช่น บงหัด กี่ฟา (บ้องหัดกี่ยา) ผูกกี่ฟา บงหัด ธรรม (บ้องหัดเทอ) สอนธรรม

บงหับ (บ้องหับ) ทำให้แน่น ปรับแน่น เช่น บงหับฎี (บ้องหับเตีย) ปรับ ดินให้แน่น

บงหิน (บ้องเฮ็น) ผลาญ ทำให้ฉิบหาย เช่น บงหินแตบงบอนผง (บ้องเฮ็น แตบ้องโปนพอง) ผลาญแต่พื้น้อง ทั้งปวง บงหินบงโหจ (บ้องเฮ็นบ้องโหจ) ทำให้อวตวาย (ถ้าไม่สุภาพ) บงหินบงผลาญ (บ้องเฮ็นบ้องผลาญ) ทำให้พินาศอวตวาย

บงหิล (บ้องเฮิล) ทำให้ท้อ เช่น กาบ เหมอเลงบงหิลกำบิต (กับเขอเลงบ้อง เฮิลกำเบ็ด) ฟันไม้เล่นทำให้มีดท้อ

บงหุส (บ้องโฮ๊ฮ) ฟันคว้น ทำให้พัง ไขว่ บงหุสแผส (บ้องโฮ๊ฮแผส) ฟัน

ควัน บงฺหุยฐลี (บ้องโหยยฐลี) ทำให้ฝนฟ้า บงฺหุยฎี (บ้องโหยยฎี) ทำให้ดินฟ้า	บงฺเห็บ (บ้องเอ็บ) เผยขึ้น ทำให้เผย เช่น บงฺเห็บครบบน้าง (บ้องเอ็บกร๊วบบน้าง) เผยผาหม้อขึ้น
บงฺหุต (บ้องโหด) ๑. สว (ขึ้นหรือลง) ชัก เช่น บงฺหุตท่ง (บ้องโหดต่ง) ชักธง บงฺหุตโคม (บ้องโหดโคม) ชักโคม	บงฺเหิม (บ้องเอิม) ตั้งท้อง (สำหรับข้าว) ใช้ บงฺเหิมสรว (บ้องเอิมโซรว) ข้าวตั้งท้อง ทักชนลิจสรวรุตบงฺเหิมอส์ (ตักจ้วนลิจโซรวรุตบ้องเอิมออะส์) น้ำหลากท่วมข้าวตั้งท้องหมด
๒. เลยไปเลย ตลอดจนถึงที่หมาย เช่น บงฺหุต (ค้อมบ้องโหด) พากเพียรจนถึงที่สุดหรือที่หมาย เจริบงฺหุต (เดอร์บ้องโหด) เดินไปเลยจนถึงที่หมาย	บงฺเหีย (บ้องเฮีย) ๑. ทำให้แล้ว รวบริคให้เสร็จ เช่น บงฺเหียการ (บ้องเฮีย-การ) ทำงานให้แล้ว บงฺเหียสนทง (บ้องเฮียซ็อนตง) ค่ำกล้าให้เสร็จ
บงฺหุร (บ้องโฮอร์) ๑. ทำให้ไหล ปล่อยให้ไหล เช่น บงฺหุรทัก (บ้องโฮอร์ตัก) ปล่อยให้ไหล บงฺหุรทักแกนก (บ้องโฮอร์ตักแกนก) หลั่งน้ำตา	๒. หม่อม กระหม่อม บงฺเหิร (บ้องเฮอร์) ทำให้บิน ชัก (สำหรับว่า) ใ้ว่า บงฺเหิรแขลง (บ้องเฮอร์แขลง) ชักว่า
๒. เร่งให้วิ่งย่ำไปมา เช่น บงฺหุรโก (บ้องโฮอร์โก) เร่งวิ่งให้ย่ำไปมา	บงฺเหียร (บ้องเฮียร์) ๑. ทำให้ไหลล้น เช่น บงฺเหียรทัก (บ้องเฮียร์ตัก) ทำให้น้ำไหลล้น ปล่อยให้ น้ำไหลล้น
บงฺหวด (บ้องหวด) ทำให้เหือดแห้ง เช่น บงฺหวดทักแซร (บ้องหวดตักแซร) ทำน้ำในนาให้เหือดแห้งไป	๒. บังเหียน (คำไทย)
บงฺหวร (บ้องฮัวร์) ๑. ท้องชชาติ ลำดิ่ง ๒. ใช้ อย่างเปิดใช้ชน	บงฺหว (บ้องเฮว) ทำให้อ่อนเพลีย ถอยกำลัง
บงฺหวล (บ้องฮัวร์ล) ทำให้ปวด	บงฺแห (บ้องแฮ) แท้แทน เรียงกันเป็นแถว
บงฺหวส (บ้องฮัวร์ส) ทำให้เลยไป ผ่านเลยไป ใ้ว่า เจริบงฺหวส (เดอร์-บ้องฮัวร์ส) เดินเลยไป หรือ เทาบงฺหวส (เติร์บ้องฮัวร์ส) ไปเลยไป	เช่น ฎากบงฺแหคณา (ตักบ้องแฮเคนย) วางเรียงกัน ฎาบงฺโคลบงฺแหคณา (ด่าบ้องโกลบ้องแฮเคนย) ตอกหลักเรียงกันเป็นแถว

บงแหบ (บ้องแหบ) ช่องว่างที่ปลาผุดขึ้น
หายใจ

บงแหล (บ้องแหล) ทำให้ว่ายน้ำ ปล่อย
ให้ว่ายน้ำ เช่น บงแหลโคลงเตา-
เตรียมขาง (บ้องแหลโคลงเตา-
เตรียมคาง) ปล่อยวัวให้ว่ายน้ำ ข้ามไป
อีกฝั่งหนึ่ง

บงโหล (บ้องโหล) ดู บงหิน

บงโหละ (บ้องโหละ) ทำให้ลอย ปล่อยให้
ลอย เช่น บงโหละโคม (บ้องโหละ
โคม) ปล่อยโคมให้ลอย

บงอก (บ้องอก) กรอก กรอกเข้าไป
เช่น บงอกสุรา (บ้องอกสุรา)
กรอกสุรา

บง่อง (บ้องอ่อง) ชะลอ หยุดคอย รื้ออ
เช่น สุมบง่องบนตักดิน (โหมบ้อง
อ่องบนตักดิน) ขอให้หยุดคอยหน่อย
ก่อน เฆี่ยนสุตอิตบง่อง (เคอร์โซรด
เอ็ดบ้องอ่อง) เค้นรวกเดียวไม่มีหยุด
คอย

บงอต (บ้องออต) ให้ออก ปล่อยให้
เช่น บงอตบาย (บ้องออตบาย)
ปล่อยให้ตกขาว บงอตทัก (บ้องออต
ตัก) ปล่อยให้ตกน้ำ

บงอน (บ้องออน) ผ่อนให้เบาลง เช่น
เฆี่ยนบงอนแข็ง (เคอร์บ้องออนแข็ง)
เดินผ่อนฝีเท้าให้ช้าลง บงอนกมุล้าง

(บ้องออนก็อมล้ง) ผ่อนกำลัง บงอน
เล่บ่อน (บ้องออนเล่บ่อน) ผ่อน
ความเร็ว

บงอร (บ้องออร์) ทำให้ดีใจ ล่อให้ดีใจ
มักใช้กับ บงอวด (บ้องอวด) อวด
สิ่งของ เป็น บงอวดบงอร (บ้อง-
อวดบ้องออร์) อวด (ของ) ล่อให้หลง
ดีใจ ให้รักใคร่ หรือให้สรรเสริญ

บงอส (บ้องออส) เสียไป หมดเปลือง
เช่น แถมสมุดบงอสบาย (แถมซือม
ลอบ้องออสบาย) เติมแถมทำให้
เปลืองข้าว บงอสทุรพยุ (บ้องออส
ทุรพยุ) ทำให้เสียทรัพย์ หมดเปลือง
ทรัพย์

บงอาก (บ้องอัก) พักไว้ก่อน ทำให้ชะงัก
เช่น บงอากักเฝ้า (บ้องอักค้อมเนอร์)
พักการเดินไว้ก่อน บงอากบงอวด
(บ้องอักบ้องอวด) กระอักกระอ่วน

บงอาก (บ้องอาก) ความกล้า การทำใจ
ให้กล้า ทำให้กล้า เช่น มนุสสमान
บงอากโขสย (มนุสส์เมียนบ้องอาก
โขสย) คนมีความกล้าน้อย

บงอาบ (บ้องอับ) ทำให้ตกต่ำ ทำให้เสื่อม
เสีย เช่น บงอาบมุข (บ้องอับมุข)
อับอาย ขายหน้า บงอาบเกร็ดโลมะ
(บ้องอับเกร็ดโลมะ) เสื่อมเสียชื่อเสียง
บงอาบวงสตรกุล (บ้องอับวงสตรกุล)

- โกล) เสื่อมเสียแก่วังศ์ตระกูล บงอุป
 บงอุณ หรือ บงอุณ (บ้องอุ้นบ้อง
 โอน) ทำให้ตกอับ
- บงอร (บ้องโอร) ฝนตก ไข้ว่า บงโอร
 (บ้องออร์) ก็มี
- บงอุส (บ้องโอะส) ทำให้ลาก ใส่ให้ลาก
 เช่น บงอุสนกัล (บ้องโอะสเนียง
 เก้อล) วัวให้ลากไถ เจริบงอุสเชิง
 (เคอร์บ้องโอะสเจิง) เดินลากเท้า
 ไข้โดยปริยายหมายความว่า ยึด ๆ โดยเฉพาะ
 ในการพูด ไข้ว่า นิยายบงอุส (นิเยีย
 บ้องโอะส) พุกยึก ๆ
- บงอว (บ้องอว) หน้าต่าง เช่นเดียวกับ
 วาดบาน (เวียตะบาน)
- บงอวต (บ้องอวต) อวตสิ่งของ แสดงโชว์
 บงอวตบงอร ดู บงอร
- บงอวล (บ้องอวล) ทำให้ติดคอ บงอาก
 บงอวล ดู บงอาก
- บงเอ็ด (บ้องเอ็ด) จับให้เงยขึ้น (ไม่ค่อยใช้)
- บงเอิล (บ้องเอิล) ทำให้แตกตื่น ทำให้ตื่น
 ตกใจ เช่น บงเอิลจบกัมพูงสี่สุรว
 (บ้องเอิลจบก้อมป่งชีโซรว) ทำนก
 กระจabanที่กำลังกินข้าวให้ตื่นตกใจ
- บงเอียง (บ้องเอียง) ทำให้เอียง ทำให้
 ตะแคง เช่น เฎกแตมวยบงเอียง
 (เดกแตมวยบ้องเอียง) นอนตะแคง
 ท่าเดียว
- บงเอียน (บ้องเอียน) ทำให้รู้สึกอาย อับ
 อาย เช่น วาขามนุสสุเอียนสุราบ
 กัมบงเอียนคณาแลมเทียต (เวียเจีย
 มนุสเอียนซุรบ กมบ้องเอียนเค้นย
 แทมเตียต) มันเป็นคนขี้อายไปหมด
 อย่าทำให้อายเพิ่มขึ้นอีกเลย
- บงเอียว (บ้องเอียว) บอกมาให้หยุด (คำ
 สั่งบอกให้สารถีสั่งมาให้หยุด)
- บงแอ (บ้องแอ) คำใช้กับ บงอ้ง (บ้องอ้อง)
 บงแอบงอ้ง (บ้องแอบ้องอ้อง) รื้อ
- บงแอก (บ้องแอก) พนัก ที่สำหรับพิง
 ที่อิง ที่พิง เช่น อิตบงแอก (เอ็ด
 บ้องแอก) ไม่มีที่พิงพิง
- บงแอน (บ้องแอน) ทำให้แอ่น
- บงแอบ (บ้องแอบ) ทำให้แอบชิดกัน
- บงแอม (บ้องแอม) ของหวาน ตรงข้ามกับ
 จมอุป (จอมอุป) ของคาว
- บงโอง (บ้องโอง) พะอง เช่น บงโอง
 โตนต (บ้องโองโตนต) พะองคันตาล
 เพิ่งตามบงโอง (เลิงตามบ้องโอง)
 ษ พะอง
- บงโอด (บ้องโอด) ตะเบ็งเสียง เปล่ง
 เสียงแผกสูงขึ้น เช่น ขัมปริงบงโอด
 สัมเพงโอยภาขลัง (คอมเปริงบ้อง
 โอดซ้อมเลงโอยลือคลัง) พยายาม
 ตะเบ็งเสียงให้ได้ยินดังลั่น

บงโอน (บ้องโอน) ก้ม ทำให้โอนลง ทำให้อ่อนลง เช่น บงโอนกาย (บ้อง-โอนกาย) ก้มตัว บงโอนกบาล (บ้องโอนกบาล) ก้มหัว

บงโอร คำที่กลายมาจาก บงอร ดู บงอร
บงเอา (บ้องเอา) พูดยุว่า เอ้า หรือเอาเข้าไป

บญจ๋ (บัญจ้อง) ที่ประณีตบรรจง ที่ตกแต่งให้สวยงาม เช่น ลอบบญจ๋ (ลอบบัญจ้อง) งานอย่างประณีต
สรวบญจ๋ (สรวบบัญจ้อง) สดสวย

บญจก (บัญจ้อง) เบญจางค์ คือ ที่มีองค์ ๕ เช่น เบญจางคประคิษฐ์

บญจบ (บัญจอบ) ทำให้จบ ทำให้เสร็จ โดยเฉพาะเรื่องที่ค้างอยู่ เช่น บญจบเรื่อง (บัญจอบเรื่อง) ทำให้เสร็จเรื่อง
บญจบเสกกฎแต่ญณะ (บัญจอบข้อเกียดแต่ญณะ) จบเนื้อความแต่เพียงนี้

บญจพฺรณ, บญจพฺรณ (บญจเพอร์) ห้าสี ที่มีห้าสี เช่น สัพตบญจพฺรณ (ซอมปวตบญจเพอร์) ผ้าห้าสี

บญจรงค (บญจวัง) จานขามที่มีลวดลาย และมีสีห้าสี ใ้ว่า จานบญจรงค (จานบญจวัง) ขามเบญจรงค์

บญจร (บญจอร์) ทำให้เดิน ทำให้เดินทาง

บญจา (บัญจา) เบญจา แทนซ้อนลดหลั่นกัน (มักมี ๕ ชั้น) ใช้สำหรับรองโกฐ

บญจาจ๋ (บัญจัจ) ขานรับ จัจ อันเป็นคำกระโชกโชกซาก

บญจาล (บัญจัล) ทำให้จนแค้น ทั่น เช่น
บญจาล่ทิก (บัญจัลตัก) น้ำทั่น

บญจุก (บัญจุก) ๑. บ้อน เช่น มญาย
บญจุกบายญ (มุดายบญจุกบายญ) แม่บ้อนข้าวลูก สดวสลาบบญจุกฉีญ (สดสลาบบญจุกจอมเนี้ยญ) นกบ้อนอาหารลูก

๒. ขนมจีน ใช้ นบญจุก (นมบญจุก) เช่น ทิกสมุลนบญจุก (ตักซอมลอนมบญจุก) น้ำแกงขนมจีน

บญจะ (บญจะห์) บรรจุทำให้ลง ผิงลงไป
ปลุกเสก บญจะกัฟง (บญจะห์กัอมบั้ง) แปลตามศัพท์ว่า ทำให้ลงทำน้ำ หมายถึงทอดผ้าป่า คำสามัญใช้ว่า ปลุง (ปลง) เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่เพิ่งถึงแก่กรรมลง **บญจะขุริ** (บญจะห์จุม) ทำอะไรผสมกันหลายแบบหลายอย่าง **บญจะญลอป** (บญจะห์ค้อนลัป) ปลุกเสกขึงในตลับหรือของอื่นที่บรรจุในตลับ **บญจะญลอป** (บญจะห์ค้อนนัป) ใส่เดียวในรูที่เจาะ **บญจะญนำ** (บญจะห์ทุนำ) ถ่ายยา

บุญจะธาตุ (บุญโจะห์เทียต) บรรจ
อัฐธาตุในเจกียหรือในดิน บุญจะ
ตมไล (บุญโจะห์ตอมไล) ลครากา
ลงกว่าก่อนหน้อย บุญจะบุญจูล
(บุญโจะห์บุญโจล) ชักชวนหรือเกลี้ย
กล่อมให้เข้าเป็นสมัคพรพรคพวก บุญ
จะสีมา (บุญโจะห์เซียมมา) ผูกพัทธ
สีมา ผังลุนนิมิตสำหรับกำหนดเขตที่
พระสงฆ์ทำสังฆกรรม

บุญจูล (บุญโจล) ทำให้เข้า ใส่เข้าไป เช่น
บุญจูลโคกนุงโกรล (บุญโจลโคกนุง
โกรล) เอาหัวเข้าคอก บุญจูลทีก
กนุงแสร (บุญโจลตีกกนุงแสร)
เอาน้ำเข้านา

บุญเจี (บุญเจอ) โอ้อวดเพื่อให้เขาสรรเสริญ
หรือเกรงขาม

บุญเจือ (บุญเจือ) พุคยกย่อง บุญเจือบุญเจี
(บุญเจือบุญเจอ) พุคยกย่องจนเกินควร

บุญเจียส (บุญเจียะส) ทำให้เลียงไป เลียง
ไป ให้พ้นไป บุญเจียสวาสว่าง
(บุญเจียะสเวียะสเวียง) หลีกเลียง
เบี่ยงบ่าย พุคอ้อมค้อม

บุญเจญ (บุญเจญ) ๑. ทำให้ออก ปล่อย
ออก ปล่อย ออก เช่น บุญเจญหฺวง
โคพิกนุงโกรล (บุญเจญหฺวงโกปี
กนุงโกรล) ปล่อยฝูงวัวจากคอก

บุญเจญวาจา (บุญเจญเวียจา) แปลง
วาจาออกมา บุญเจญแบบ (บุญ
เจญแบบ) ออกแบบ

๒. พุค แสดงออก พุคต่อเติม
ใช้ว่า นิยายบุญเจญ (นิเยียบุญเจญ)
บุญเจญบุญจูล (บุญเจญบุญโจล)
พุคตลบแต่ลงแต่่งเติมเสริมต่อ บุญเจญ
ปฺราษญ (บุญเจญปฺราษญ) พุคตาม
แบบหรือความรู้ของนักปฺราษญ บุญ
เจญโยบล (บุญเจญโยบ็อล) พุค
แสดงความคิดเห็นของตน บุญเจญ
สฺนาไญ (บุญเจญสฺนาไค) ชี้แจงหรือ
แนะเกี่ยวกับฝีมือของตน

บุญเจร (บุญเจร์) ๑. ถือเชือกขบวัวให้
ออกหน้าใช้ว่า บุญเจรโค (บุญเจร์โก)
ลากสายเบ็ดล่อปลา โดยปริยายหมายความว่า
พุคชี้แจงให้เลียงหลีกไปหาคนอื่น หรือ
ไปที่อื่น ใช้ว่า บุญเจรโอยเทารกเก
เอเทียต (บุญเจร์โอยเตีร์วักเกแอ
เตียต) พุคชี้แจงให้ไปหาคนอื่น

๒. ชักข้าวสาร ใช้ในการปัดรัง-
ควานเป็นต้น

บุญเจระ (บุญเจระห์) เสียมสอน บอกเลศนัย
ทำให้รู้ ทำให้เข้าใจด้วยการแนะอธิบาย
ให้ เช่น บุญเจระกนาโอยเกเลียปฏิสฺเร
(บุญเจระห์เคินียโอยเขลยปคิสฺเร) บอก
เลศนัย เสียมสอนกันให้ตอบปฏิสฺเร

บุญโจร (บุญโจร์) คำผู้หญิงทักทายจาหยาบ
กาย เช่น ผู้ชายคำผู้หญิงว่า เมโจร
(เมโจร์) อีโจร

บุญจำ (บุญจำ) จำนอง จำนำ ประจำ เช่น
บุญจำแสร (บุญจำแซร์) จำนองนา
บุญจำจัญเจียน (บุญจำเจียนเจียน)
จำนำแหวน บุญจำจิตต (บุญจำเจ็ด)
ทรัพย์หรือข้าวของที่มอบไว้ให้เป็น
เครื่องผูกใจ อย่างสินสอดที่ฝ่ายชาย
มอบให้ฝ่ายหญิง เรียกว่า รบสบุญจำ
จิตต (โรบอะสบุญจำเจ็ด)

บุญจาง (บุญจัง) ทำให้ส่อง ทำให้กระจ่าง
ฉาย (ให้เห็นเงา) เช่น บุญจางภาพ
ยนต์ (บุญจังเพียบเบี่ยะยวน) ฉาย
ภาพยนต์ บุญจางกัญจก (บุญจังกัญ
จ็อก) ส่องกระจก

บุญจรก (บุญจรอก) กรอก จับกรอก เช่น
บุญจรกถุน้ำ (บุญจรอกถุน้ำ) กรอกยา

บุญจรัส (บุญจระส) ย้อน หวนกลับ

บุญจรัจ (บุญเจร์จ) ทำให้ไหลปรื๊ด ๆ

บุญจรรจ (บุญโจร์จ) เทให้ไหลโกรก ๆ
หรือเทโจกลง เช่น บุญจรรจที่กตุรี
(บุญโจร์จตีกตุรี) เทน้ำปลาโจกลง

บุญโจระ (บุญโจระห์) ทำให้เซาะ ทำให้
ทะลุหรือพรุน

บุญฉาก (บุญฉาก) กระชากให้หันหรือเบี่ยง
ไปหลีกไป โดยพูดว่า ฉาก (คำไม่สุภาพ)

บุญฉาจ (บุญซัจ) ยื่นมือล้วงโดยรวดเร็ว

บุญฉาบ (บุญฉาบ) บินโฉบ ทำให้โฉบ
หรือเฉี่ยวเอา เช่น เกบบุญฉาบแขลง
ปักเปาขามวยนึ่งแขลงกณญ (เก-
บุญฉาบแขลงปักเปาเจียมวยนึ่งแขลง
ก๊อนโดง) เขาโฉบว่าวปักเป้าประกบ
กับว่าวอีลัม

บุญฉีก (บุญเช็ก) กระตุก ชักให้ได้ยิน
เช็ก เช็ก เช่น เป็กโกญบุญฉีกกนง
ทนเล (เป็กโกดงบุญเช็กกนงทวนเล)
ชักใบเรือตังเช็กเช็กในทะเล

บุญฉิต (บุญเช็ด) ทำให้เช็ดไป เช่น
อาร์ฉีบุญฉิต (อาร์เชอบุญเช็ด)
เลื่อยไม้ฉีไป บุญฉิตบุญฉียง (บุญ
เช็ดบุญเชียง) พูตเปรียบเปรย พูต
เลียงไปไม่ตรง

บุญฉุก (บุญฉุก) ทำให้ถล่ม ทำให้เสียที่
คิดพลั้งพลาด บุญฉุกบุญฉวล (บุญ
ฉุกบุญฉวล) ยั่วให้โกรธ ยุให้พลั้ง
ปากหรือพลาดทำด้วยความโกรธ

บุญฉวล (บุญฉวล) ยั่วให้ฉุนเฉียว ยั่วให้
โกรธเกรี้ยว เช่นเดียวกับ บุญฉุก

บุญฉืด (บุญฉืด) ตกแต่งให้สวยงาม ละ
มุนละไม เช่น กุบบุญฉืดกุนโอยวา
เพ็งจิตตเพ็งจาง (กมบุญฉืดกอน
ออยเวียเล็งเจ็ดเล็งจาง) อย่าตกแต่งให้
สวยงาม มันจะเหลิง

บุญเลี้ยง (บุญเลี้ยง) ตะแกง โดยปริยาย
หมายความว่า พุทธเลี้ยงไปเลี้ยงมา ไม่ตรง
ไม่เฉพาะเรื่องที่ต้องทำต้องพูด

บุญเจาะ (บุญเจาะ) ๑. เชื่อมทำให้ติดกัน
เผาเหล็กให้โชนแล้วตีให้เข้าเนื้อกัน
ประสานเหล็กให้ติดกัน

๒. ได้กวาดตึกๆ ใช้งาน ญะบุญเจาะ
(ได้บุญเจาะ)

บุญโถด (บุญโถด) ล่อลวง หลอกลวง
หลอกให้หลงเชื่อ เช่น ตูรับบุญโถด
(เตรียมบุญโถด) ปลาที่ใช้ล่อเหยื่อ

บุญชัก (บุญชัก) ทำให้ติด ทำให้ติด
บุญชักจืด (บุญชักจืด) ทำให้ติด
ใจ บุญชักไถ (บุญชักไถ) ทำให้
มันมือ

บุญจั่ว (บุญจั่ว) ทำให้เจาะ กดลง ยอบลง
เช่น บุญจั่วส่งแรกบุญจั่วลือ (บุญ
จั่วส่งแรกบุญจั่วลือ) กดสาแหวก
เอากะบุงใส่เข้าไว้ ฌรบุญจั่วลวน
(ขวัญบุญจั่วลวน) ยืนยอบตัวลง

บุญชด (บุญชด) ทำให้อ่อนลง อ่อนวบ
เช่น ฌรบุญชดลวน (ฌรบุญชด
ลวน) เ็นยอบตัว

บุญชร (บุญชร) โครงร่าง รูปร่าง ทรวด
ทรง หน้าต่างมีกรอบ สี่หีบบุญชร
(เขียนหีบบุญชร) สี่หีบบุญชร หน้าต่าง
ที่ทำกรอบเป็นเหมือนรูปสิงห์ยืน

บุญช่อ (บุญช่อ) ทำให้ชนกัน เช่น

บุญช่อมาน (บุญช่อมาน) ชนไก่

บุญช่อโค (บุญช่อโค) ชนวัว

บุญช่อตุ๊ก (บุญช่อตุ๊ก) (บุญช่อตุ๊ก) กัดปลากัด

บุญชา (บุญชา) ๑. บุญชา เช่น ฌรบุญ
ชาพวกสัสสโอยเรื่อหตุถกมม (ฌร
บุญชาพวกสัสสโอยเรื่อหตุถกมม)
ฌรบังคับพวกนักเรียนให้ทำหตุถกรรม
มักใช้ บงคาบบุญชา (บงคาบบุญ
ชา) บังคับบุญชา บังคับโดยเด็ดขาด
บุญชาการ (บุญชาการ) การบังคับ
บุญชา ฌนบุญชาการ (ฌนบุญ
ชาการ) ผู้บังคับบุญชา

๒. คำบัญชา (ราชาศัพท์) เช่น
พระราชบัญชา (พระราชบัญชา) พระราชบัญชา เทวบัญชา
(เทวบัญชา) เทวบัญชา

บุญชาก (บุญชาก) เน้น ยืนย่น ทำให้
ชัดเจนแน่นอน เช่น บุญชากเสกกุฎี
(บุญชากเสกกุฎี) ยืนย่นข้อความ

บุญชาน (บุญชาน) ทำให้เหยียบ หรือให้
เดินเหยียบ บุญชานสรว (บุญชาน
สรว) นวดข้าว (โดยให้วัวควายย่ำข้าว)
บุญชานตรสดี (บุญชานตรสดี)
พระราชพิธีตรุษ ฌ ตรสดี

บุญขำ (บุญเจื้อย) ทำให้แน่นแฟ้น (ไม่ค่อยใช้ มักใช้ ฤขำ (เพ้อเจ้อ))

บุญขำพากุญ (บุญเจื้อยเบี้ยก) นำของไปหมั้น ไขว่ ใ้ว่า สีสลาบุญขำพากุญ (ชีขลาบุญเจื้อยเบี้ยก)

บุญขำพรวลึง (บุญเจื้อยปรวลึง) ผูกข้อมือและให้ของขวัญ เพื่อให้ขวัญอยู่กับเนื้อกับตัว

บุญขี (บุญจ๊ะ) จับให้ขึ้นขี่และจับลงไปด้วย (สำหรับรถจักรยานหรือสัตว์พาหนะ) เช่น ทิมรเทศบุญขีประพนธ์กุน (ตีมรเทศบุญขีประพนธ์กุน) เทียมเกวียนให้ลูกเมียขี่

บุญขี (บุญจ๊ะ) บุญขี เช่น เรวบุญขี (เทวบุญจ๊ะ) ทำบุญขี จะบุญขี (จ๊ะบุญขี) ลงบุญขี

บุญขุน (บุญจุน) ส่ง (ทั้งทางไปรษณีย์และฝากส่ง) เช่น บุญขุนทาห่าน (บุญจุนเตี้ยเฮียน) ส่งทหาร บุญขุนเสบียง (บุญจุนเสบียง) ส่งเสบียง

บุญเข็ญ (บุญเจ็ญ) ทำให้เฟลิตเฟลิตโดยทำเสียงดัง ๆ หรืออัมมช โดยเฉพาะเด็ก ใ้ว่า บุญเข็ญกุน (บุญเจ็ญกุน)

บุญโขก (บุญจอก) ทำให้เชื่อสนิท บุญโขกจิตต (บุญจอกเจ็ด) ทำให้เชื่อใจหรือเชื่อสนิท นิยายบุญโขก (นิยายบุญจอก) พุดให้เชื่อสนิท

บุญโยร (บุญโจร์) ยกยอ ทำให้เหลิงด้วยคำยกยอ เพิ่งบุญโยร (เลิงบุญโจร์) เหลิงด้วยคำยกยอ สืบบุญโยร (สืบบุญโจร์) ถิ่นคำยกยอ (บ้ายอ)

บุญโยะ (บุญโจ๊ะ) ประชด บุญโยะ-โบะโบก (บุญโจ๊ะทบอะทโบก) ประชดประชัน

บุญขุรก (บุญจู้รูก) พาให้เข้าร่วม (ใช้แก่สัตว์) เช่น ฎีกโคบุญขุรกกนงมลบ (เด็กโคบุญจู้รูกคณงมัลบ) พาเข้าร่วม เช่นเดียวกับ ขิรก ดู ขิรก ๑

บุญขุราบ (บุญเจ๊รียบ) ๑. เรียนให้ทราบ ๒. ทำให้ซึมไปทั่ว ใ้ว่า บุญขุราบทัก (บุญเจ๊รียบตัก) ทำให้น้ำซึมไปทั่ว

บุญขุรล (บุญเจ๊รียล) ทำให้ลาดลง

บุญขุระ (บุญจ๊ะระ) ทำให้เฉียดเฉียว ที่เฉียด หรือที่เฉียว เช่น โจลบุญขุระ (โจลบุญจ๊ะระ) โยนเฉียดไป

บุญขุรล (บุญจูล) ทำให้ถลาลไป ทำให้เลยที่ที่มีกำหนด มีกฎเกณฑ์ บุญขุรล-จิตต (บุญจูลเจ็ด) ถลาลใจ

บุญขุรวล (บุญจู่รวล) ทำให้เลย ทำให้ถลาลหรือพลัดพลาด เช่น บุญขุรวลผลูว (บุญจู่รวลโพลว) แกล้งเดินให้เลยทาง

บุญบ่ (บุญบ) ทำให้หยุด ทำให้จอต
(สำหรับรถหรือสัตว์) เช่น บุญบ่ประเท
(บุญบรวัดะห์) จอตเกวียน

บุญธร (บุญขัว) ทำให้ตั้งขึ้น เช่น บุญ-
ธรขงคง (บุญขัวจ้วงกวง) ขึ้นเข้า
เบิกตาก้าง ตาตั้ง ไข้ว่า บุญธร-
แกนก (บุญขัวแพน)

บุญฉี (บุญชี) ทำให้เจ็บ (เฉพาะใจเท่านั้น)
ไข้ว่า บุญฉีจิตต (บุญชื้อเจ็ด) ทำให้
เจ็บใจ นิยายบุญฉีจิตต (นิยายบุญ
ชื้อเจ็ด) พุดแตกคันทำให้เจ็บใจ

บุญญุต (บุญญัต) บุญญติ ห้ามปราม
กำหนด ตั้งขึ้น เช่น ราชการบุญญุต
มินโอยปราชชน เลงแลบงกนาล-
เผสงฯ (เรียเจียะการ์บุญญัตมินออย-
ปฺรอเจียจวน เลงแลบงเพน้อลเผสงฯ)
ราชการบุญญติห้ามไม่ให้ประชาชนเล่น
การพนันต่าง ๆ

บุญญี (บุญญือ) ของฝากไป ของฝากไว้

บุญญีแกอก (บุญญือแกอก) กาฝาก โดย
ปริยายหมายถึงคนที่เกาะคนอื่นกิน เรียก
มนุสฺสบบุญญีแกอก (มนุสฺสบัญญี-
แกอก)

บุญญู (บุญญู) อวตสังของให้เขาชื่นชม
สรรเสริญ รักใคร่

บุญญูม (บุญญูม) กินอวต ล่อให้อยาก
กิน พุดว่า ญูม ๆ ใช้พุดแก่เด็กเล็ก ๆ

บุญหา (บุญหา) บุญหา โงะบุญหา (คอะห์
บุญหา) แก่บุญหา โงะปฺรสุนา (คอะห์
ปฺรอรุนา) ก็ใช้

บุญญา (บันดา) บรรดา เช่น บณฺฎากมม
กรท่างพาย (บันดากัมเมยะกอร์เตยยัง
ลาย) บรรดากรรมกรทั้งหลาย

บุญญาก (บือนดัก) ๑. ตกข้าว ไข้ว่า บณฺ-
ฎากสฺรูว (บือนดักโซรว)

๒. เรียงราย เช่น กองทัพบณฺฎาก
คฺนาตามถฺงไฟฺร (กองเตื้อบบือน
ดักเค้นียตามดองเพรีย) กองทัพเรียง
รายกันตามแนวป่า

๓. ผลัดเวรกัน เช่น ผุทะขุญฺ-
มานเกญฺยวเจรีนมนากเกญฺมฺนากจุล
ฎจเคบณฺฎากคฺนา (เพดฺยะห์คฺญม
เมียนเกญฺยวเจรีนเม้นียกเจญเม้นียก-
โจลโดจบือนดักเค้นีย) บ้านฉันมีแขก
มาก คนหนึ่งออกคนหนึ่งเข้าเหมือน
ผลัดเวรกัน

บุญญาจ (บือนดัจ) ๑. ที่สุด เป็นเลิศ เช่น
ลอบณฺฎาจ (ลอบบือนดัจ) สวยที่สุด
บณฺฎาจบณฺฎูล (บือนดัจบือนโดล)
เป็นที่รักสุดหัวใจ ยอดดวงใจ เช่น
เดียวกับ บณฺฎูลจิตต (บือนโดลเจ็ด)

๒. ตัดขาด ทำให้ขาด เช่น
โคทาญบณฺฎาจแฆส (โกเตยญบือน
ดัจแฆซ) วัวถึงเชือกขาด

บณฺณาย (บ็อนดาญ) สิ่งที่ถูกเป็นตาข่าย
เหมือนแห เช่น **บณฺณญลัฏฐ** (บ็อน
ดาญลัฏฐ) ตาข่ายลวก **บณฺณญ**
ปฺราก (บ็อนดาญปฺราก) ตาข่ายเงิน

บณฺณาล (บ็อนดาล) บันดาล ทำให้เกิด
เช่น **บณฺณาลเหตุ** (บ็อนดาลแฮต)
ทำให้เกิดเหตุ **บณฺณาลเรื่อง** (บ็อน
ดาลเรื่อง) ทำให้เกิดเรื่อง **บณฺณาล-**
โทส (บ็อนดาลโตะส) ทำให้เกิดโทษ

บณฺณาสา (บ็อนดาสา) คำสาปแช่งให้เขา
พินาศนิบพาย คำตำหนิ เช่น **ตุฐวบณ-**
ณฺณาสา (โตะรวบ็อนดาสา) ถูกคำตำ
แช่ง

บณฺณิบ, บณฺณิบ (บ็อนเด็บ, บ็อนเด็บ) คำ
ห้ามปรามโดยเด็ดขาด (คำโบราณ
สมัยต่อมาคนมาแก้เป็น **บณฺณำ** (บ็อน
ด้า))

บณฺณิง (บ็อนเดิง) คำฟ้อง

บณฺณุน (บ็อนคน) ๑. บอกข้างให้ตอย
โดยพูดว่า ฐุน
๒. ทำให้อ่อนกำลัง ทำให้เสื่อมลง
(จากคำ ฐุน)

บณฺณุ (บ็อนโคะหฺ) ทำให้งอก เพาะ
ปลูก เช่น **บณฺณุสณฺณุก** (บ็อนโคะหฺ
ซ็อนแดก) เพาะถั่ว **บณฺณุโสฬ**
(บ็อนโคะหฺเสบฺย) ปลูกผักกาด **บณ-**

ณฺณาล (บ็อนโคะหฺบ็อนดาล)
ทำให้เจริญงอกงาม **สณฺณุกบณฺณุ**
(ซ็อนแดกบ็อนโคะหฺ) ถั่วงอก **บณ-**
ณฺณุอุต (บ็อนโคะหฺอุต) ปลูกฝ้าย

บณฺณูล (บ็อนโกล) แก่น แกนกลาง ชั่ง ไล่
(อย่างไล่ขนม) เช่น **บณฺณูลเณ** (บ็อน
โกลเชอ) แก่นไม้ **บณฺณูลเจก** (บ็อน
โกลเจก) ไล่หยวกกล้วย **บณฺณูลโพท**
(บ็อนโกลโปด) ชั่งข้าวโพด **บณฺณูล**
จิตต (บ็อนโกลเจ็ด) ยอดดวงใจ

บณฺณูลเลพา (บ็อนโกลเลบิวิ) ปลาชนิดหนึ่ง
จำพวกปลาสร้อย

บณฺณเฐร (บ็อนเตอร์) ๑. ทำให้เดิน พาให้
เดิน พาเดินด้วยกัน เช่น **เมมานบณ-**
เฐรณ (เมเมอันบ็อนเตอร์โกน) แม่
ไก่พาลูกเดิน **บณฺณเฐรณาทาเลง-**
ผุสาร์ (บ็อนเตอร์เคนยเตวีเลงผุซาร์)
ชวนกันเดินไปเที่ยวตลาด

๒. แก้วขัดไปพลาง ๆ ก่อน

๓. พลาง คือทำอย่างนั้นบ้างอย่าง
นี้บ้างพร้อม ๆ กัน เช่น **ตีบณฺณเฐรนิ-**
ยายบณฺณเฐร (ซึบ็อนเตอร์นียัยบ็อน
เตอร์) กินพลางพูดพลาง

บณฺณเญญ (บ็อนเต็ญ) ขับไล่ ไล่ออก เช่น
บณฺณเญญมฺริคโอยแบกหฺวุง (บ็อน
เต็ญมฺริคโอยแบกโฟง) ไล่กวางให้
แตกฝูง

บณฺเฏต (บ็อนแตด) ปล่อยให้ลอย ลอย
เช่น บณฺเฏตกนฺโทง (บ็อนแตดก๊อน
โง) ลอยกระทง บณฺเฏตทุก
(บ็อนแตดตุก) ลอยเรือ บณฺเฏตบณฺ
โญย (บ็อนแตดบ็อนโดย) ปล่อยให้ละ
ละเลย ปล่อยให้ทำตามใจ ไม่ตรวจตรา
ว่ากล่าว

บณฺโญย (บ็อนโดย) ๑. ผ่อน คล้อยตาม
เปิดโอกาสให้ตามต้องการ ปล่อยให้
กุ่มบณฺโญยกุนโอยเงีรเลงเพญฺสพฺพาส
(กมบ็อนโดยโกนออยเคอร์เลงเพคะส
พคะส) อย่าปล่อยให้เดินเรื่อยเปื่อย
บณฺโญยจิตฺต (บ็อนโดยเจ็ด) ปล่อยให้
ตามใจ บณฺโญยโง (บ็อนโดยได) ตามใจ
เปิดโอกาสให้ทำตามใจ ไม่ขัด
ขวาง ปล่อยให้

๒. ความยาว ด้านยาว ตรงข้าม
กับ ททั้ง (ตัวตั้ง) ความกว้าง ด้าน
กว้าง เช่น ผทะเนมะนบณฺโญย
๑๐ เมตร ททั้ง ๖ เมตร (เผดัยะห์
นิะห์เมียนบ็อนโดยคอบเม็ด ตัวตั้ง
ปรำมวยเม็ด) บ้านนี้มีความยาว ๑๐
เมตร ความกว้าง ๖ เมตร

บณฺโญะ (บ็อนดะห์) ยักย้าย ให้หลบไป
อยู่ที่อื่น เช่น บณฺโญะทรพฺพ (บ็อน
ดะห์เตรี๊บ) ยักย้ายทรัพย์สิน บณฺโญะ
กุนโอยเกจเจญฺพืผทะ (บ็อนดะห์

โกนออยเกจเจญฺพืผทะยะห์) พาเด็ก
ให้หลบหนีออกจากบ้าน บณฺโญะบณฺ
เฏ (บ็อนดะห์บ็อนแต) ผักวันประ
กันพรง บณฺโญะอาสนน (บ็อนดะห์-
อาซ็อน) แกะขี้ต ขั้วกราว เช่น รบส-
บณฺโญะอาสนน (รวบอะสบ็อนดะห์
อาซ็อน) ของแกะขี้ต เปรีการบณฺโญะ
อาสนน (เปรอการ์บ็อนดะห์อาซ็อน)
ใช้การขั้วกราว

บณฺเฏา (บ็อนเตา) คำท่าย พาคุยบณฺเฏา
(เบ๊ยักบ็อนเตา) ก็ใช้

บณฺญั (บ็อนคม) การประคบกัน การวาง
สุมเป็นกอง เช่น ญากักโอยจรวบับณฺญั
ตรวญากักโอยแพก ๆ ฟักณา (ดักกม
ออยจรวบอ้อมบ็อนคม ไตรวคักโดย
แลก ๆ ปี่เค้นย) วางอย่าให้ปะปนสุม
กันเป็นกอง ต้องวางแยก ๆ จากกัน

บณฺญำ (บ็อนดำ) คำสั่งหรือความที่สั่ง เช่น
บณฺญำครุ (บ็อนดำครุ) คำสั่งของครู
มานบณฺญำพืบงขุญฺมกลา โอวพุท-
ขุญฺมธงนณาส โอยขุญฺมเทชาปรญาบ
(เมียนบ็อนดำนีบองคณฺมโมกทา โอ้ว
ปุกคณฺมข็องจวนนะส ออยคณฺมเดวี
เจ๊ยปรอญับ) มีคำสั่งมาจากพี่ชายฉันว่า
พ่อฉันเจ็บหนักมาก ให้ฉันไปโดยด่วน

บณฺทก (บ็อนด็อก) กระเทย

บณฺทิต (บ็อนดิด) บัณฑิต

บนด (บนด) ส่งต่อ ต่อ ยึดเวลาออกไป
 เช่น บนดเวลา (บนดเวลา) ต่อ
 เวลา ยึดเวลา บนดเสียบ (บน-
 ดเสียบ) ส่งต่อเสียบ

บนดัก (บนดัก) ๑. หยอก หรือหยอกที่
 ละหยด เช่น บนดักถ่าน้ำทัก (บน-
 ดักถ่าน้ำทัก) หยคน้ำยา
 ๒. โยนลงไปให้ตรง(เช่นเดียวกับ
 ผลัก ๓. ผลัก) ใช้ บนดักโอยจ
 (บนดักกอยจ)

บนดม (บนดม) บังคับให้จวนการกระ
 ทำจวน เช่น บนดมสุรา (บน-
 ดมสุรา) บังคับให้จวนเหล้า

บนดิง (บนดิง) หน้อย นิดหน้อย เช่น
 របស់บนดิง (របស់บนดิง) ของ
 นิดหน้อย ใ้บนดิงเทาเทียต (เดอ
 ธิงบนดิงเดอเทียต) เดินไปอีกหน้อย
 บนดิงบนดว (บนดิงบนดว)
 นิด ๆ หน้อย ๆ เช่น របស់บนดิงบน
 ดว (របស់บนดิงบนดว)
 ของนิด ๆ หน้อย ๆ

บนดิง (บนดิง) ๑. กวด อย่าง กวดขัน
 ๒. ตาข่ายดักสัตว์ บนดิงทนาย
 (บนดิงทนาย) ตาข่ายดักกระต่าย
 ทนายชาบนดิง (ทนายชาบนดิง)
 (บนดิง) กระต่ายติดข่าย บนดิง-

บนดสา (บนดสา, บนดสา)
 บรรณสา การทอที่ปักที่มุงด้วยใบไม้

บนดการ (บนดการ, บนดการ) เครื่อง
 บรรณการ

บนดณ (บนดณ) แนะ พุดนะให้เข้าใจ
 หรือพอให้เข้าใจได้

บนด (บนด) ๑. เลี้ยว เช่น บนดตามผลู
 ภูมิภัก (บนดตามผลูภูมิภัก)
 เลี้ยวกลับมาตามทางเก่า บนดเบน
 (บนดเบน) ลดเลี้ยว คดเลี้ยว เช่น
 ผลูบนดเบน (ผลูบนดเบน) ทาง
 คดเลี้ยว
 ๒. พับ เช่น บนดพับ (บนด-
 พับ) พับผ้า

บนดเจิง (บนดเจิง) ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ
 เช่นเดียวกับ โถะทุกขสตุ (ดอ
 ธิงทุกขสตุ)

บนด (บนด) ๑. บนด ทำนอง
 ๒. เพราะว่า (คำเก่า ปัจจุบันใช้
 ฎิบิต (เดบิต))

บน (บน) พวก กลุ่มคนเล่นการพนัน
 หรือกินเหล้าสูบบุหรี่กลุ่มเล็ก ๆ

บน (บน) บน บนบน เช่น บนอนกตา
 (บนอนกตา) บนผิสาบตา บน-
 อารก (บนอารก) บนผิยาตายาย
 หรือผิแม่มด

บนด (บนด) ส่งต่อ ต่อ ยึดเวลาออกไป
 เช่น บนดเวลา (บนดเวลา) ต่อ
 เวลา ยึดเวลา บนดเสียบ (บน-
 ดเสียบ) ส่งต่อเสียบ

บนดัก (บนดัก) ๑. หยอก หรือหยอกที่
 ละหยด เช่น บนดักถ่าน้ำทัก (บน-
 ดักถ่าน้ำทัก) หยคน้ำยา
 ๒. โยนลงไปให้ตรง(เช่นเดียวกับ
 ผลัก ๓. ผลัก) ใช้ บนดักโอยจ
 (บนดักกอยจ)

บนดม (บนดม) บังคับให้จวนการกระ
 ทำจวน เช่น บนดมสุรา (บน-
 ดมสุรา) บังคับให้จวนเหล้า

บนดิง (บนดิง) หน้อย นิดหน้อย เช่น
 របស់บนดิง (របស់บนดิง) ของ
 นิดหน้อย ใ้บนดิงเทาเทียต (เดอ
 ธิงบนดิงเดอเทียต) เดินไปอีกหน้อย
 บนดิงบนดว (บนดิงบนดว)
 นิด ๆ หน้อย ๆ เช่น របស់บนดิงบน
 ดว (របស់บนดิงบนดว)
 ของนิด ๆ หน้อย ๆ

บนดิง (บนดิง) ๑. กวด อย่าง กวดขัน
 ๒. ตาข่ายดักสัตว์ บนดิงทนาย
 (บนดิงทนาย) ตาข่ายดักกระต่าย
 ทนายชาบนดิง (ทนายชาบนดิง)
 (บนดิง) กระต่ายติดข่าย บนดิง-

กรวจอิต (บือนเติ้กรวจเอ็ด) ตา
 ข่ายกัณนกลุ่มอิต
บนฺตบ (บือนตบ) ตั้งซ้อนข้างบน เช่น
 ยกภูมิมกบนฺตบพีเล่ (ยวคตมมอ
 โมกบือนตบปีเลอ) เอาก้อนหินมาซ้อน
 ไว้ข้างบน
บนฺตระ (บือนโตะห์) ทำหรือพูดให้ต้อตัน
 จนปัญญาความคึก **บนฺตระบงอาบ**
 (บือนโตะห์บึงอับ) พูดสบประมาท
 ให้จนปัญญาความคึก หรือให้ตกต่ำ
 เสื่อมอำนาจ เหยียดหยาม
บนฺตจ (บือนโตจ) ทำให้เล็ก ทำให้ด้อย
 เสื่อมอำนาจ ยศศักดิ์ **บนฺตจบนฺทาบ**
 (บือนโตจบือนเตียบ) ทำให้ด้อยต่ำด้อย
บนฺตจว (บือนตจว) ดู **บนฺตจ**
บนฺเติต, บนฺเทิต (บือนเติต) ซ้อนแหมะ
 ไว้ข้างบน
บนฺโตก (บือนโตก) ๑. ผูกให้แขวนโยง
 เเทง เช่น **บนฺโตกถุมมวยภู** (บือน
 โตกถุมมวยคตม) ผูกหินก้อนหนึ่ง
 ให้แขวนโยงเเทง **จงบนฺโตก** (จง
 บือนโตก) ผูกแขวนไว้
 ๒. ดู **บนฺโตง** ๒
บนฺโตง (บือนโตง) ๑. ห้อยกะต้องกะแต่ง
 ห้อยไว้ เช่น **บนฺโตงกัณนาค์เอมิ** (บือน
 โตงกัณนาค์เขอ) ห้อยท่อนไม้ไว้ **จงบน**
โตง (จงบือนโตง) ผูกห้อยไว้

๒. จี้ เครื่องประดับกายอย่างหนึ่ง
 ของสตรี เช่น **บนฺโตงมาสฎาเพชร**
 (บือนโตงเมยะสัดำเบ็ช) จี้ทองฝังเพชร
 เรียก **บนฺโตก** (บือนโตก) ก็มี
บนฺถด (บือนถด) ทำให้พร่อง ให้ขาด
 ทำให้มีช่อง หรือให้อยู่ว่าง เช่น **บน-**
ถดยสสัถิ (บือนถดยวะสัถัก) ทำ
 ให้ขาดยศศักดิ์ ถอดยศศักดิ์
บนฺถย (บือนถอย) ทำให้ถอยลง ลดลง
 ลด บั่นทอน เช่น **บนฺถยไถง** (บือน-
 ถอยไทง) ลดวัน **บนฺถยเวลา** (บือน-
 ถอยเวเล็ย) ลดเวลา บั่นทอนชีวิต
บนฺถยอณา (บือนถอยอ้อมนาจ)
 ทำให้เสื่อมอำนาจ **บนฺถยสัถิ** (บือน
 ถอยสัถัก) ทำให้เสื่อมยศศักดิ์
บนฺถจ (บือนถ็จ) ทำให้หยุดชะงัก โดย
 ร้องทว่ากว่า **ถจ** (ถ็จ) หรือตะคอก
 ให้ตกใจ หรือตกตะลึงจ้งจ้ง
บนฺเถร (บือนเทอ์) เบา ๆ ค่อย ๆ ค่อย
 เป็นค่อยไป เช่น **สฺทาบบนฺเถร**
 (เซตียบบือนเทอ์) ถล้าเบา ๆ นิยาย
บนฺเถร (นิเียบบือนเทอ์) พูดเบา ๆ
กานบนฺเถร ๆ (กัณบือนเทอ์ ๆ) ถือ
 เบา ๆ
บนฺถ (บือนแท) เรื่อย ๆ เช่น **เมิลบนฺถ**
 (เมิลบือนแท) ดูเรื่อย ๆ สุกฎาบบนฺถ

(เขียดทาบ้อนแท) พู่ว่าเรื่อย ๆ
 ตรวตตราบนุแท (ตรวตตราบ้อนแท)
 ตรวจตราเรื่อย ๆ

บนแถม (บ๊อนแถม) ซ้ำ ซ้ำเติม เพิ่มขึ้น
เช่น บนแถมจำนวน (บ๊อนแถมจ๊อม-
นวน) เพิ่มจำนวนขึ้น สู้บนแถม
(เข้ดัยบ๊อนแถม) พดซ้ำ วายบนแถม
(ไวยบ๊อนแถม) ตีซ้ำ

บนโลก (บ็อนโลก) กดรากา ทำให้ถูกลง
 เสื่อมลง เช่น บนโลกขุดวน (บ็อน-
 โลกขุดวน) ทำตัวให้เสื่อมลง บนโลก
 ทำนิญเก (บ็อนโลกตัวมนิญเก) กดร
 รากาสินค้าเขา

บนฺทอ' (บ็อนตอ) ทำให้ชงัก ทำให้หยุด
บนฺทอ'บงอาก' (บ็อนตอ'บ้องอัก) ทำ
ให้ชงัก หรือพักการพูด หรือการ
ดำเนินเรื่อง เช่น บนฺทอ'บงอาก'เค
กนงกณฺณาลขน์ (บ็อนตอ'บ้องอัก
เกฺจนกัฏฏาลจันน) ทำให้เขา
ชงักหยุดพูดกลางที่ประชุม

บนฺทน์ (บ็อนตวัน) ๑. ทำให้อ่อน ไหม้ลง
 อ่อนตามไม้ขัดขึ้น เช่น **บนฺทน์ขุลงวน**
 (บ็อนตวันกลวน) น้อมตัว ทำตัวให้
 อ่อนลง **บนฺทน์จิตฺต** (บ็อนตวันเจ็ด)
 ทำให้ใจอ่อนลง น้อมใจ **บนฺทน์ตาม**
 (บ็อนตวันตาม) ถล่อยตาม อ่อนตาม

๒. เหยาะเหยาะ ไม่เพียรพยายาม
เช่น จมูปรังบนตักเพลิง กับบนท่อนเพก
(คือมเบร็จบือนเตจเลิง กมบือนต้วน
เบก) พยายามจนอีกหน่อย อย่าเหยาะ
เหยาะนัก

บนทบ (บนตบ) ห้อง เช่น บนทบทก
 (บนตบตัก) ห้องน้ำ

บนฺทร (บ็อนตวัร์) ทำให้ได้ยินถึง ๆ ด้วย
การตบมือหรือตีกรับเป็นจังหวะ โดย
ปริยายหมายความว่า ยกย่องจนได้ใจ เช่น
ใช้ว่า ซวบบนฺทรแถม (จอยบ็อนตวัร์
แถม).

บนหน้า (ข้อนี้) ไม่บรรทัด บรรทัด
บรรทัดฐาน

บนทาน (บ๊อนเตี้ยน) รีบให้ทัน รีบ รีบ
 ตัวน เร่ง เช่น บนทานเพล (บ๊อน
 เตี้ยนเพล) รีบให้ทันเวลา บนทานการ
 (บ๊อนเตี้ยนการ) รีบให้ทันการ งาน
 รีบตัวน กับบนทานเพก (กมบ๊อน-
 เตี้ยนเบก) อยู่ารีบนัก

บนฺทาบ (บ็อนเตียบ) ทำให้ต่ำ ทำให้ตกต่ำ
เช่น บนฺทาบขุลวน (บ็อนเตียบคุลวน)
ทำตัวให้ตกต่ำ บนฺทาบยสสกติ (บ็อน
เตียบยัะสัสัก) ทำให้ถ้อยคำต่ำศักดิ์

บนทาบ (บ๊องเต๋อ) ๑. ที่เรียงซ้อนกัน
ที่อยู่ข้างกัน เช่น ฎากับบนทาบคณา

(ดักบ็อนเต็อบเค้นย) วางเรียงซ้อนกัน
 ฎีกบนุทาบักนา (เดกบ็อนเต็อบ
 เค้นย) นอนเรียงกัน

๒. ที่ดักไป ร่องลงไป เช่น
 บงบนุทาบ (บองบ็อนเต็อบ) พัดดักไป
 ป้อนบนุทาบ (โปอนบ็อนเต็อบ)
 น่องดักไป

บนุทาบับนล (บ็อนเต็อบบ็อนซ็อม) สลับ
 สับสน เบ็ดเตล็ด

บนุทาย (บ็อนเต็อย) ค่าย บนุทายกิล
 (บ็อนเต็อยเกิล) บัอมเกล็ดอนที่ได้
 อย่างบัอมตำรวจ

บนุทาร (บ็อนเต็อยร์) ความกว้างของหน้าไม้
 ไม้กระดานหรือสิ่งที่เป็นแผ่นอื่นๆ(ตรง
 ข้ามกับ โทล (โตล) ความหนาด้านตั้ง)
 เช่น บนุทารฟี่รติก(บ็อนเต็อยร์ฟี่รติก)
 ความกว้างสองกีบ

บนุทาล (บ็อนเต็อยล) ทำให้ทุ่ ท้อ บนุทาล
 จิตุต (บ็อนเต็อยลเจ็ด) ท้อใจ

บนุทาล (บ็อนเต็อยล) พยาน

บนุทาส (บ็อนเต็อยสะ) ทำให้ขัดขวาง ขัด
 แย้ง เช่น บนุทาสผูลูว (บ็อนเต็อยสะ
 โฟลิว) ขวางทาง บนุทาสกนิต
 (บ็อนเต็อยสะกั๊วมนิด) ความกีดขัดแย้ง

บนุทิง, บนุเทิง (บ็อนตัง, บ็อนเติง) เชิดชูจน
 เหลิง (คำโบราณ)

บนุทุก (บ็อนตุก) ภาระหรือจำนวนที่
 บรรทุก กิจกรรมที่รับผิดชอบ เช่น
 ททัวลบนุทุก (ตัวตุลบ็อนตุก)
 รับจำนวนบรรทุก บนุทุกกรั๊วสาร
 (บ็อนตุกกรั๊วซาร์) หน้าที่รับผิดชอบ
 ของกรอบกรั๊ว

บนุทูล (บ็อนตุล) หนุน ทำให้หนุน เช่น
 บนุทูลกนุเทล (บ็อนตุลก็อนเทล)
 หนุนเสื่อ

บนุทูล (บ็อนตุล) ๑. หม่อม เกล้า ใช้
 บนุทูลกบาล (บ็อนตุลกลบาล)

๒. พระบัณฑูร พระราชดำรัส
 (ราชาศัพท์)

บนุเทิง (บ็อนเติง) ดู บนุทิง

บนุเทิต (บ็อนเติด) ดู บนุเต็ด

บนุเทีร (บ็อนเตอร์) พาด ให้คนนำไปพาด
 วางบนที่พาด เช่น บนุเทีรโซอาวเล็-
 ธางญู (บ็อนเทอร์โคอาวเลอเที่ยงโดง)
 พาดเสื่อทางเกงบนทางมะพร้าว

บนุเทร (บ็อนเตร) ทำให้เท ทำให้เอน
 ทำให้ลาดลง

บนุโท (บ็อนโต) บรรเทา ทำให้ออกมา
 ทำให้ลดลง เช่น บนุโทจุจาระ บนุ
 โทปัสสวาระ (บ็อนโตจุจาระที่บ็อน
 โตปะซาวะห์) ถ่ายอุจจาระปัสสวาระ
 บนุโทเสจกฏีโกธร (บ็อนโตซังเก็คย
 โกธร) บรรเทาความโกรธ

บนฺโทบง (บ็อนโตบ้อง) ทำให้ออกน้อยลง
บรรเทาหลง เช่น บนฺโทบงอุจจาระ
(บ็อนโตบ้องอุจจาระห้) ทำให้ถ่ายอุ-
จจาระน้อยลง บนฺโทบงเสจกฏีพรวย
(บ็อนโตบ้องซัจเกดฺยปรวย) บรรเทา
ความวิตกหรือความกลุ้มใจลง

บนฺโทส (บ็อนโต๊ะส) กล่าวโทษ ตำหนิ
โทษโดยไม่ได้ทำโทษหรือคำติ เช่น
มฺญาบบนฺโทสกุณ (มฺญาบบ็อนโต๊ะส
โกณ) แม้ตำหนิโทษลูก

บนฺโทะ (บ็อนต๊ะห้) ตอก เช่น บนฺโทะลือ
(บ็อนต๊ะห้เลื่อย) ตอกสานกระบุงเล็ก
บนฺโทะลบ (บ็อนต๊ะห้ลวบ) ตอก
สานลอบ กำบัตบนฺโทะ (กำบัตบ็อน
ต๊ะห้) มีตอก

บนฺโทะปรุหุก, บนฺโทะพรุหุก (บ็อนต๊ะห้
ปรุหุก, บ็อนต๊ะสัปรุหุก) แกงสั้ม
อย่างหนึ่งใส่ปลาร้าเปล่า ๆ กับเกลือ
เท่านั้น เป็นการแก้ขัดไปครั้งหนึ่ง ๆ

บนฺทุ (บ็อนตุ้ม) บ่ม เช่น บนฺทุเจก (บ็อน
ตุ้มเจก) บ่มกล้วย บนฺทุกฺรจก (บ็อน
ตุ้มกฺรจก) ทำเล็บให้แดงด้วยการ
เอาใบสี้เสียดตำแล้ว มาพันไว้ที่เล็บ
เพื่อให้เป็นสีแดงสก บนฺทุบารมี
(บ็อนตุ้มบาระเมีย) บ่มบารมี บำเพ็ญ
บารมี ๑๐ ประการ

บนฺทุ (บ็อนตุ้ม) จับให้เกาะ ให้อยู่ เช่น
บนฺทุลัซ (บ็อนตุ้มเลียก) จับรั้งรั้ง
ใส่ในใบตาลหรือใบมะพร้าวผูกติดกับ
ต้นไม้บางชนิด แม้ครั้งในรั้งจะได้
เพาะพืชพันธุ์ครั้งต่อไป

บนฺทุะ (บ็อนเต๊ะห้) แผ่น ซีก เช่น
บนฺทุะกฺฎาร (บ็อนเต๊ะห้กฺฎาร์)
แผ่นกระดาน

บนฺทุราน (บ็อนเตุ๊อัน) ทำให้เบื้อหน้าย
บนฺทุรานจิตต (บ็อนเตุ๊อันเจ็ด)
ทำให้ใจเบื้อหน้าย

บนฺทุเรต (บ็อนเตุ๊เรต) ทำให้เอน เอนตัว
เช่น บนฺทุเรตบงฺโกล (บ็อนเตุ๊เรต-
บ้องโกล) ทำเสาให้เอนลง

บนฺทุรม (บ็อนโตรัม) ทำให้โถมลง กด
ให้ยุบลง เช่น บนฺทุรมภูรี (บ็อน-
โตรัมด้อมเรีย) ทำช้างให้โถมคือย่อ
ตัวลง บนฺทุรมบนฺแด (บ็อนโตรัม
บ็อนแด) กดผักให้ยุบลง

บนฺธาต (บ็อนเท้อัด) ทำให้อ้วน ขุนให้อ้วน
บนฺธาตบนฺธิ (บ็อนเท้อัดบ็อนทม)
อัดให้พอง ทำให้อ้วนใหญ่

บนฺฐู (บ็อนทุร์) ผ่อน ทำให้หย่อนลง
เช่น บนฺฐูแขสกรวาท (บ็อนทุร์-
แขขกรวาท) ขยายเข็มขัด บนฺฐูบนฺถย
(บ็อนทุร์บ็อนทอย) ผ่อนผัน ผ่อนปรน

บนอัม (บนอัม) ทำให้ใหญ่ แต่งตั้งให้มียศสูงหรือใหญ่โตขึ้นกว่าเดิม

บนลบ (บนลบ) ทำให้เลอะเลือน กลับเคลื่อน พวกวางอำนาจหรือพวักจั้งหวะวุ่นวาย เป็นการอำพราง ทำให้คนหลงไป เลอะเลือนไป **บนลบ** (บนลบ) กลับเคลื่อนโดยพวคอธิบายโน่นนี่ผสมผเสกกันยุ่ง

บนลา (บนลา) หนาม โดยปริยาย หมายถึงคนชั่วร้าย ดังใช้ว่า **บนลากุนภูมิ** (บนลากุนภูมิ) หนามในตำบลที่อยู่ คือคนชั่วร้ายในถิ่นหรือตำบลที่อยู่

บนลาจ (บนลาจ) หลอก ทำให้กลัวด้วยกลอุบาย หรือทำท่าซู่ให้คนคร้ามเกรง

บนลาย (บนลาย) คลายออก ขยายออก เช่น **บนลายแฆส** (บนลายแฆส) คลายเขือก **บนลายเพล** (บนลายเพล) ขยายเวลา **บนลายพากุย** (บนลายเปี้ยก) ขยายคำพูด **แฆสบนลาย** (แฆสบนลาย) เขือกกล่าวสำหรับใช้ต่อให้ยาวหรือให้ไกลออกไป

บนลัด (บนลัด) ๑. การผลัดเปลี่ยนที่ใช้ผลัดเปลี่ยนหรือแทน เช่น สัพดี **บนลัด** (บนลัด) ผ้าผลัด ๒. ผลัด ชุค ใช้เป็นลักษณนาม เช่น เชื้อการมานบนลัด (เชื้อการมานบนลัด) ทำงานมีผลัด

บนลิจ (บนลิจ) ๑. ทำให้ปล้นออก อย่างปล้นเม็ก เช่น **บนลิจกราบขุน** (บนลิจกราบขุน) ปล้นเม็กขุนนอก **บนลิจสมฤ** (บนลิจสมฤ) พุดออกมา

๒. ปากแหว่ ปากลำนำที่ไหลไปสู่แม่น้ำหรือบึง

บนลิม (บนลิม) เยี่ยม อย่างเยี่ยมหน้า เช่น **บนลิมมุขเจญมก** (บนลิมมุขเจญมก) เยี่ยมหน้าออกมา

บนลี (บนลี) แผลเสียง บันลือเสียง เช่นเดียวกับคำ อุทาน ดู อุทาน

บนลุก (บนลุก) กำไ้กับ **บนแล** (บนแล) ผัก ดู บนแล

บนลุง (บนลุง) ผ้าป่า ผ้าบังสุกุล

บนลุย (บนลุย) แยมออก พุดออกมาจากที่ไกล ๆ โดยตรง ๆ หรือโดยเปรียบเปรย เช่น **บนลุยพากุยมก** (บนลุยพากุยมก) โอยมก (บนลุยเปี้ยกโมกอยเด็ง) แยมคำพุดออกมาให้รู้

บนลวญ, พนลวญ (บนลวญ หรือ บวนลวญ) เคื่อย แกน เช่น **บนลวญการทะเล** (บนลวญการทะเล) เคื่อยกำลังเกียน **บนลวญนงคัต** (บนลวญนงคัต) เคื่อยไถ

บนเลี้ยก, พนเลี้ยก (บนเลี้ยก หรือ บวนเลี้ยก) การผุดขึ้นมาหายใจ ใช้เฉพาะ

ปลา ใช้ว่า **บนฺเล็กตรี** (บ็อนเล็กเต็รีย)
บนฺเลียน, บนฺเลียน (บ็อนเลียน หรือ บ็อนเลียน) ทำให้ปลิ้นออก แลบออก โดยปริยาย หมายถึง ปลิ้นปล้อน
บนฺแล (บ็อนแล) ๑. ผักสำหรับแกง **บนฺแลสุรสี** (บ็อนแลสุระสี) ผักสด **บนฺแลเกรียม** (บ็อนแลเกรียม) ผักแห้ง **บนฺแลบนฺลูก** (บ็อนแลบ็อนโล็ก) ผักต่าง ๆ ผสมกัน
 ๒. อธิบาย เช่น ปาปมิตฺต **บนฺแลลา** มิตฺตอากรกั มิตฺตจิลฺจุจ มิตฺตนาโอยวินาส (ปาปะมิตฺตบ็อนแลทา มิตฺตอากรอะกั มิตฺตเคิลโคจ มิตฺตเน็อมออยวินะยะสั) บาปมิตร อธิบายว่า มิตรชั่ว มิตรหยาบช้า มิตรพาให้ฉิบหาย (คำโบราณ)
 ๓. คำใช้กับ **บนฺลูป** (บ็อนลือบ)
บนฺแลบนฺล (บ็อนแลบ็อนลือม) ปลอมพูดกลบเกลื่อนอธิบายผสมผเสให้คนฟังงงงวย
บนฺแลบนฺการ (บ็อนแลบ็องการี) ผักต่าง ๆ โดยปริยายหมายความว่า พูดอธิบายผสมผเสไปต่าง ๆ เช่น นิยายบนฺแลบนฺการ **พีเนะพีโนะ** (นิเยียบ็อนแลบ็องการี ปีเนะพีนะหั) พูดอธิบายผสมผเสจากนี้บ้างนั้นบ้าง

บนฺแลง (บ็อนแลง) หยอกเย้า ทำให้สบายใจ เช่น เลงเกฺลงเจฺรียงบนฺแลงกัโอยอผุสฺก (เลงเพฺลงเจฺรียงบ็อนแลงกมออยอผุสฺก) เล่นดนตรีร้องเพลงบรรเลงให้สบายใจอย่าให้เหงา
บนฺโละ (บ็อนลอะหั) สายธนูหรือหน้าไม้ ใช้ว่า **บนฺโละธฺนุ** (บ็อนลอะหัธฺนุ) สายธนู **บนฺโละสฺนา** (บ็อนลอะหัซฺนา) สายหน้าไม้
บนฺล (บ็อนลือม) ปลอมตัว ลักลอบเข้าไปปะปนกับคนอื่น ๆ เพื่อโจรกรรม โกงด้วยวิธีต่าง ๆ มีการซ่อนไฟเป็นต้น
บนฺล (บ็อนลือม) ขยักเอาไว้ ให้เหลือไว้ เช่น **บนฺลมฺหฺบฺลอะทุกโอยอฺนกกมกฺ** **กฺลฺโกฺรย** (บ็อนลือมโหมบฺลอะหัตฺกออยเน็ยักโมกค็อลโกฺรย) ขยักกับข้าวไว้บ้างให้คนมาถึงทีหลัง
บนฺลาค (บ็อนลัค) รุสลักและลูกสลัก ก็เรียก **บนฺลาค** ด้วย
บนฺลาค (บ็อนลัค) ทำให้ชักไปตามน้ำหรือตามลม โดยปริยายหมายความว่า ทำให้ชักเซพเนจรไปจากถิ่นที่อยู่ จักทางปล่อยวัด
บนฺสาบ (บ็อนสาบ) ๑. ทำให้จืด เช่น **บนฺสาบทำพัง** (บ็อนสาบตัวมเปียง) ทำหน่อไม้ให้จืดหายขึ้น โดยปริยาย

หมายความว่า ทำให้หมดพิษ หมดอำนาจ
เสื่อมคลาย เสื่อมถอย เช่น **บนฺสาบพิต**
(**บือนสาบปะต**) ทำลายพิษ ทำให้หมด
พิษ **บนฺสาบอณาจ** (**บือนสาบอ้อม**
นาจ) ทำให้หมดอำนาจ **บนฺสาบนนฺต**
(**บือนสาบม้วน**) ทำให้หมดเสื่อม

๒. เสริมกราบเรื่อ เพื่อบรรทุก
ของได้มากขึ้น

บนฺสาร์ (**บือนซาร์**) รอยบักกรี ใช้ มุข-
บนฺสาร์ (**มุขบือนซาร์**) ทักบนฺสาร์
(**ตักบือนซาร์**) น้ำกรตใช้บักกรี

บนฺสาล (**บือนซัล**) ทุ่น ทำให้ทุ่น เช่น
ปริโภคโพตโสฺรบนฺซาลบาย (**บอ**
ริโภคโปตโสฺรบือนซัลบาย) กินข้าว
โพตทุ่นข้าวสุก

บนฺสึ (**บือนซี**) ๑. ทำให้กิน พาไปให้กิน
เช่น **บนฺสึโกตามภฺลิสฺสเร** (**บือนซีโก**
ตามภฺลือแซร) จูงวัวให้กินหญ้าตาม
คันนา **บญฺจุบนฺสึ** (**บญฺจกบือนซี**)
ป้อนให้กิน (เช่นเดียวกับ **บญฺจุก**)

๒. ทำให้ขาด ทำให้คม ทำให้บ่ม

บนฺสฺทุท (**บือนสด**) ทำให้บริสุทธี เช่น
ขางบนฺสฺทุทมาต (**เจียงบือนสด-**
เมียะส) ข้างทองไล่ชทองทำให้เนื้อ
ทองบริสุทธี **บนฺสฺทุทจิตฺต** (**บือนสด**
เจ็ด) ทำจิตให้บริสุทธี

บนฺเส็จ (**บือนเส็จ**) บีบลูกฝ้ายที่ยังไม่ทันแก่
เต็มทีให้แตกอ้า แล้วตากแดดให้บาน
สมอขาวสะอาดขึ้น ใ้ว่า **บนฺเส็จกบ-**
บาต (**บือนเส็จกบปะต**)

บนฺเสิม, เผลฺสีน (**บือนเซิม หรือ เผลฺซิม**) พรหม
น้ำให้ขึ้นอย่างพรหมยาฝอย

บนฺโสระ, โสฺระ (**บือนซอระห์ หรือ ผฺซอระห์**)
ทำให้จิตซัด หมดรสชาติ

บนฺล่ำ (**บือนล่ำ**) กำไ้กับ **บงฺภาต** (**บ้อง**
กัต) ผสมพันธุ์ **บงฺภาตบนฺล่ำ**
(**บ้องกัตบือนล่ำ**) พาไปมาบ่อย ๆ
จนสนิทสนมทำให้กล้าไม่กลัวเกรง

บนฺสะ, ผฺสะ (**บือนซะห์, ผฺซะห์**) ทำให้
(แผล) หาย เช่น **ภูากถฺนํบนฺสะภฺูเบา**
(**ตักถฺนํบือนซะห์ต้อมเบา**) ใส่ยาทำให้
แผลหาย

บนฺก, โบนฺก (**บนฺบ็อก หรือ โบนฺบ็อก**)
๑. โบกหรือพัดด้วยผ้าหรือผ้าเช็ดหน้า
เป็นการยั่วเย้าหรือเล้าโลม

๒. หย่อนสายเบ็ดล่อปลา เช่น
บนฺกตุริริส (**บนฺบ็อกเตริริระส**)
หย่อนสายเบ็ดล่อปลาช่อน

บนฺกพฺรลิ่ง (**บนฺบ็อกปฺรลิ่ง**) เรียกขวญ
เชิญขวญ

บนฺร (**บนฺบอร์**) ข้าวต้ม มีชื่อต่าง ๆ คือ
บนฺรเกฺรื่อง (**บนฺบอร์เกฺรื่อง**) ข้าว

ต้มเครื่อง บบปรุ่ง (บอบอร์โปรง)
ข้าวต้มเครื่องแบบหนึ่งที่ใช้ผักต้วย มี
การใส่ตะไคร้กับหัวกระชายต้วยเป็นต้น
บปรต (บอบอร์ขอ) ข้าวต้มขาวคือ
ข้าวต้มเปล่า บบโหมล (บอบอร์
โหมล) ข้าวต้มและ ๆ คล้ายข้าวเปียก
ข้าวยาคุ

บบุส, ปรุบสุ (บอโปะส หรือ ปรุอโปะส)
ทันอ้อ บับบสุ (เบียบอโปะส) ปี่
ชนิดหนึ่งใช้ไม้้อทำขึ้น เทียบคำไทย
ว่า ป้ออ กล่าวว่่านักดนตรีเขมรบางที่
ก็เรียกปี่ชนิดนี้ว่า ป้อ (เบียบอ) ตาม
ไปด้วย คุ ปี่

บบูร (บอโบุรี) ๑. ริมฝีปาก ไข้ว่า บบูร
มาตี (บอโบุรีเมียด) บางทีหมายถึง
ปาก ก็ได้ เช่น ตูรวปรีตบบูร
(โตรวปรีตบอโบุรี) ต้องระวังปาก
๒. ผ้าไหมชนิดหนึ่ง มีลวดลาย
ต่าง ๆ ตรงชาย เรียก สัพตบบูร
(ซ้อมบู้ตบอโบุรี)

บบัวล (บอบวล) ชวน เช่น บับัวล คุนาเทา
ผุสาร์ (บอบวลเค้นยเตวีผุซาร์) ชวน
กันไปตลาด วามบับัวล คุนขุญเฑา
เญีรเลง (เวียโมกบอบวลโกนคุญม
เตวีเคอร์เลง) มันมาชวนลูกฉันไปเดิน
เล่น

บเบล, ปรุเบล (บอเบล หรือ ปรุอเบล)
ปลากระเบน มีมากมายหลายชนิด เช่น
บเบลกุนมาน (บอเบลโกนเมื่อน)
บเบลเกนเกลียน (บอเบลเพน
เกลียน) บเบลรุย (บอเบลรุย) และ
อื่น ๆ

บโบล (บอโบล) ปัดเรื่อย ๆ

บโบลองแอล (บอบอะล้องแอล) ลูกคำ
อยู่เรื่อย ๆ โดยความสนิทสนมหรือโดย
ความรักใคร่เล่นหา

บพพชชา (บับบัจเจีย) บรรพชา การบวช
สูมบพพชชา (โสมบับบัจเจีย) ขอ
บวช โอยบพพชชา (ออยบับบัจเจีย)
ให้บวชได้เป็นสามเณร บานบัพเพญ-
บพพชชา (บานบ้อมเบญบับบัจเจีย)
หรือ ททวลบพพชชา (ตอตวลบับ
บัจเจีย) ได้รับการบรรพชา ได้บวช

บพพชิต (บับเบียะจิต) ผู้บวช

บพิตร (บอบิด) ๑. ข้าแต่ ใช้เป็นบท
อาลปะนะ ร้องเรียกด้วยความเคารพ
เช่น บพิตรมหาราช (บอบิดมหาราช)
ข้าแต่มหาราช บพิตรมหาเสฏฐี (บอ
บิดมหาเสถถี) ข้าแต่มหาเศรษฐี
บพิตรบิดา (บอบิดเบียดา) ข้าแต่
ท่านบิดา

๒. คำที่บรรพชิตในพุทธศาสนา
เรียกษัตริย์หรือเสนาบดี เช่น สุม-
บพิตรทรงชุราบ (โหมบอบัดต้ว
เจ็รบ) ขอบพิตรทราบ หรือ สุม-
บพิตรชุราบ (โหมบอบัดเจ็รบ)
ขอบพิตรทราบ

บม (บอม) คำใช้กับ ปี (เบ็ย) อัม ดู ปี
บมราบ (บ้อมราบ) ปราบให้ราบ เช่น
เช่น บมราบสตรว (บ้อมราบสตโตรว)
ปราบศัทร มีความหมายเช่นเดียวกับ
พงุราบ (บ้องเว็รบ) กับ บงุกราบ
(บ้องกราบ)

บมราบ (บ้อมรับ) การบอก การบอกให้
ทำตาม เช่น บมราบปรบสมาดาบิตา
(บ้อมรับรวับอะสเม็ยดาเบ็ยดา) การ
บอกหรือการสั่งของบิดามารดา

บมราบ (บอมราบ) ประกาศห้ามปราม
ความห้ามปราม เช่น มานบมราบบิท
เภชิตมาต้าวารปราบลา.... (เม็ยน
บอมราบเบ็ดเน็ยจิตเม็ยดเท็ยร้ปรบทา)
มีประกาศห้ามปรามปีดอยู่ใกล้ปากประตู
บอกว่า....

บมราบ, บมราบ (บ้อมระส) ทำให้พลัด
พราก พราก เช่น อุนกริตทักโกะโค
ทากักอุนโค จงบมราบโอขมลาต
เจ็ยพ็เมวา (เน็ยกริตตักคอะห้โก

เต็ยักกอโกนโก จงบ้อมระสออย
เคล็ยคเจ็ยบเม็ยเว็ย) คนรึคนมว้ว ถึง
คอลลกวัพุกพรากให้แยกออกจากแม่มน

บมราบ, บมราบ (บ้อมระส) คำใช้กับ
บมเร หรือ บมเร (บ้อมเรอ) รับใช้
ดู บมเร

บมริง (บ้อมริง) ความบากบั่น พากเพียร
เช่น ตัณงเนาะดาบเพ็ยสุรจโญยสาร
บมริงพวกชาว (ข้อมน็องน๊ะห้ฉับ
เฮยขุรจโดยขาร์บ้อมริงปวกเจ็ยง) การ
ก่อสร้างนี้แล้วเสร็จเร็วอาศัยความบาก
บั่นของพวกชาว

บมรุง, บมรุง (บ้อมรุง) ๑. ตั้งใจ เตรียม
มักใช้กับคำ นัง (นัง) จะ เช่น
บมรุงนังเทา (บ้อมรุงนังเต็ว) เตรียม
จะไป ตั้งใจจะไป

๒. จัดเตรียม เช่น มานโกชนา
หารบมรุงทุกชาเส็รจ (เม็ยนโท
เจ็ยะเน็ยฮาร์บ้อมรุงตักเจ็ยขุรจ) มี
โกชนาหารบมรุงไว้เส็รจ

บมเร, บมเร (บ้อมเรอ) ๑. รับใช้ เช่น
บมเรมาดาบิตา (บ้อมเรอเม็ยดา
เบ็ยดา) รับใช้บิดามารดา บมเร-
เก็ยยว (บ้อมเรอเพ็ยยว) รับใช้แขก
บมเรบมราบ (บ้อมเรอบ้อมระส)
คอยรับใช้ตามแต่เขาจะใช้สอย

๒. ผู้รับใช้ เจ้าหน้าที่ เช่น บม เรือบสักรสวณกปฺราปถา (บ้อม เรอรวบอะสักรอซวง โมกปฺรปทา) เจ้า หน้าที่ของกระทรวงมาบอกว่า	บรรพต (บอระบั่วด) บรรพต ภูเขา บรม (บอรัม) บรม เช่น พระบรมสาสดา (เพรียะห์บอรัมซาซดา) พระบรม ศาสดา บรมบพิตร (บอรัมเมียะบอ ปัด) บรมบพิตร บรมสุข (บอรัมเมียะ ซก) บรมสุข
๓. สำหรับใช้ เช่น โคบรมเรี (โกบ้อมเรอ) วัวสำหรับใช้งาน บมโรส (บ้อมโระส) เป็นที่โปรดปราน ตัวโปรด เช่น นุมาบมโรส (ขมา บ้อมโระส) แมวตัวโปรด บงโรส (บ้อมโระส) กัว	บรมคุด (บอระมัด หรือ ประมัด) ปรมัตถ์ พระอภิธรรม
บมระ, บัมระ (บ้อมระห์) ดั้นไปค้นมาอยู่ เรื่อย ๆ เช่น เกุกบมระซุลวน (เดก บ้อมระห์คุลวน) นอนค้น บมระนเนียล (บ้อมระห์นัวเนียล) ค้นกลิ้งเกลือก ใช้ บงระ (บ้องระห์) ก็ได้ กู บงระ	บรมาม (บอร์เมียก) ชื่อพระราชพิธีอย่าง หนึ่ง ในสมัยโบราณ กระทำในเดือน มาฆะ
บร (บอร์) ขั้บ ขั้บชี ขี เช่น บรรเทะ (บอร์รวะเทห์) ขั้บเกี่ยว บรรด (บอร์รวัด) ขั้บรด บรเสะ (บอร์แซะห์) ขีมา บรภูรี (บอร์ค้อมเรีย) ขีซ้าง บรพล (บอร์บั่วด) เคลื่อนพล ยกกอง ทัพ ถลกบร (ลัวลัวะกับอร์) นก เขาขันกระชั้นถี่ ๆ นกเขาคู	บรโลก (บอร์โลก หรือ ประะโลก) ปรโลก โลกอื่น
บรควา (บอร์เกียว) นกชนิดหนึ่งซึ่งสีและ รูปร่างคล้ายกับนกกระเต็น	บริกขุม (บอระกัม หรือ ประะกัม)
บรเทศ (บอระเตะส, ประะเตะส) ต่าง ประเทศ ชนบรเทศ (จวนบอระเตะส) ชาวต่างประเทศ	๑. บริกรรม การเจริญภาวนา ๒. การทาสีต่าง ๆ ๓. การทูปับนวด บริกขาร (บอเร็กขาร์ หรือ ประะเร็กขาร์) บริกขาร เครื่องใช้สอย บริจุจาก (บอเร็กจาก) บริจาก การสละ ทรัพย์ บริจุเจท (บอเร็กเจด หรือ ประะริเจด) กัณฑ์ ตอน การตัดให้เป็นตอน เช่น บริจุเนทที่ ๑ บริจุเนทที่ ๒ (บอเร็ก เจดตี้มวยบอเร็กเจดตี้มวย) บริเจทที่ ๑ บริเจทที่ ๒ กาลบริจุเนท (กาเลียะ

บอเร็จแฉด) การกำหนดเวลา การกำหนดวันเดือนปี	บริเวณ (บอระเวณ) บริเวณ
บริบูร (บอระโบร์ หรือ บอร์โบร์) บริบูรณ์ ครบครัน บริบูรณ์ ก็ใช้	บริษัท, บริสท (บอระลัด) ๑. บริษัท คนที่รวมกลุ่มกัน
บริพา (บอระเปียร์) บริวาร	๒. พระลูกวัด (ออกเสียงบอสัด)
บริภาส (บอระเพียะส หรือ ปะระเพียะส) บริภาส ทำนิตติเตียน เช่น พากย บริภาส (เปี้ยกบอระเพียะส) คำบริภาส	เช่น กุณงวตุดตะเนมานโลกบริษัท ๕๐ องค์ (คุนงเวียดนิะสึเมียนโลก บอสัดฮาเซ็บอ้อง) ในวัดนี้มีพระภิกษุ ๕๐ องค์
บริโลก (บอระโปก) การกิน การใช้กิน บริโลกบัณณ (บอระโปกเกียะบัน) บัณณชื่อของกินของใช้	บริสทุท (บอระสด) บริสทุท สะอาด ไม่เศร้าหมองหรือหมองมัว
บริยาย (บอระยาย หรือ ปะระยาย) การอธิบายผลสมผล การบรรยาย ใ้ว่า โพลโถยปรียาย (โปลโดยปะระยาย)	บริหาร (บอระฮาร์) การพูดอธิบาย พูดแก้ปัญหา การบำรุงรักษา ทุนถนอม เช่น เชื้อบริหาร (เทวอบอระฮาร์) ทำการบริหาร (ออกเสียงบอฮาร์ก็ได้) เชื้อบริหาร (เคอร์บอฮาร์) เดินบริหาร นิยายบริหาร (นิเยียบอระฮาร์) พูดกระจายข่าวให้แพร่ไป (มักใช้ในทางที่ไม่ดี) เช่น กุบริหาร เกรตเค (กมบอร์ฮาร์เกรเค) อย่าพูดทำลายเกียรติเขา
บริรักส (บอระเรียก) บริรักษ์ การดูแลรักษา	บโรหิต (บอโรเฮ็ด) ปุโรหิต (กลายจาก คำ ปุโรหิต)
บริวาร (บอระวาร์) บริวาร คนแวดล้อมแห่งห้อมเป็นเกียรติยศ บริวารสมบัต (บอระวาร์ซ็อมบัต) บริวารสมบัติ การประกอบด้วยบริวาร บริพา เรียกว่า	บวร (บอวอร์) บวร ประเสริฐ มักใช้ผสมกับคำอื่น เช่น บวรลิขิต (บอ-วอร์ลิขิต) บวรลิขิต บวรเสนาหา (บอวอร์เซนาหา) ความรักที่ยั่งยืน
บริวาส, บริวาสกมฺม (บอระวะส, บอระวะชะกัม หรือ ปะระวะส, ปะระวะชะกัม) ชื่อกรรมที่ภิกษุต้องอาบัติสังฆาทิเสสต้องประพฤติ จุลบริวาส หรือ จุลบริวาสกมฺม (โจลปะระวะส หรือ โจลปะระวะชะกัม) เข้าปริวาส	

บสฺจิม (ปะเจิม) ทิศบ้ศจิม คือ ทิศตะวันตก

บา (บา) ๑. คน

๒. เจ้า หรือ ลูก เช่น มุณาลบา (เมณียลบา) นี่แน่เจ้า แนนบา (แนบา) แน่เจ้า

๓. พ่อ (ออกเสียงเป็น ปา)

๔. คำเรียกผู้ชายหรือสัตว์ตัวผู้ คู่กับคำ เม เช่น บาโค หรือ โคบา (บาโก หรือ โกบา) วัวตัวผู้ บากุบี หรือ กุบีบา (บากุโรเบีย หรือ กุโรเบีย) กระบือตัวผู้ เมบา (เมบา) ผู้เป็นหัวหน้าจัดงานมงคล ผี เช่น แสนเมบา (แซนเมบา) เช่นผี

บาก (บั๊ก) ๑. หัก พัง เสียหายใช้ว่า บาก่ฉ้อง หรือ ฉ้องบาก (บั๊กฉ้อง หรือ ฉ้องบั๊ก) กระชากหัก บาก่แข็ง หรือ แข็งบาก (บั๊กแข็ง หรือ แข็งบั๊ก) ขาหัก รทะบาก หรือ บากัรทะ (รวทะห์บั๊ก หรือ บักรัวทะห์) รดพัง บาก่กัฟ่ง (บั๊กก้อมบั้ง) ขาประจำ ชื่อของอยู่ที่ตลาดโคตลาดเดียว หรือ ร้านใดร้านเดียวเป็นประจำ โดยปริยาย หมายถึง ราคาสินค้าไม่ขึ้นไม่ลง บาก่กมฺลั้ง (บั๊กก้อมลั้ง) หักแรง แรงถอย เพราะทำงานหนักเกินประมาณ บาก่จิตต (บั๊กเจ็ด) หักใจ หมายถึง ใจจด

ใจจ่อ บักใจ บากัทัพ (บั๊กเต๊อับ) แดกทัพ บากัธมฺง (บั๊กทุมฺง) เเงียงหัก โดยปริยายหมายความว่า หมดพิฆสง หมดฤทธิ์เดช เหมือนปลาเงียงหัก บากัรทะ (บักรัวทะห์) โดยปริยายหมายความว่า ไปไหนไม่รอด เช่น เสือที่ถูกเครื่องประหาร บาดเจ็บแต่ไม่ตาย บาก่อฉวนต (บั๊กอ้อมนวด) ไม่กล้าอวดต่อไปอีก เพราะอวดเกินเหตุ ทักบาก (ตักบั๊ก) น้ำใจ น้ำตกไหลแรงไม่อาจกันหรือกันไว้ได้ เหมญบาก (เหมญญบั๊ก) พันหัก บาก่มุข (บั๊กมุข) หักหน้า ทำให้อับอายขายหน้า

บาก่คำ (บั๊กเก้อม) เนื้อไม้เกือบจะผุ (ใช้เฉพาะไม้) เช่น เฉีบบาก่คำ (เชอบั๊กเก้อม)

บากัขัรบาย (บั๊กเจ้อร์บาย) อิดโรย อ่อนเพลีย เพราะขาดอาหารหรืออดอาหารเกินเวลา

บากัฏง (บั๊กดอง) ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ทั้งต้นและใบกล้ายจำปี มีกลิ่นหอม

บากัฎฺพุง (บั๊กค้อมโลง) บวมจุ ที่ตกลงไปเป็นรอยบุ๋ม และมีอาการขีดเขี้ยวไม่มีเลือด เพราะเป็นโรคบวมตามตัวตามมือตามเท้า ใช้ว่า สาข่บากัฎฺพุง (ซัจบั๊กค้อมโลง)

บากับบ (บั๊กบอบ) ยอมหมอบราบ เช็ด

เขี้ยว ไม่กล้าหือ ใช้ บาก่บับขุลบ
ขุลาจ (บั๊กบอบคูล็อบคูลาจ)

บาก่เผญา (บั๊กเผญา) ข้อนิ้วเท้า นิ้วเท้า
หรือฝ่าเท้าแตกปริ เพราะเป็นโรค
เรื้อนชนิดหนึ่ง

บาก่สาจ (บั๊กซำ) นุ่มเนื้อ มักใช้แก้ปลา
ใช้ว่า ตูริบาก่สาจ (เตรียบั๊กซำ)

บาก่สุมบาด (บั๊กสุมบาด) เช็ดหลาบ เช่น
บาก่สุมบาดเลงหานเพียต (บั๊กสุมบาด
เลงเฮียนเตียต) เช็ดหลาบไม่กล้าอีก
จาญบาก่สุมบาด (จัญบั๊กสุมบาด) แพ้
ราบคาบ

บาง (บาง) ที่ดินนอกชายน้ำ เช่น บาง-
สมุทร (บางชะมด) ที่ดินนอกชายทะเล

บางกก (บางกก) กรุงเทพมหานคร

บาง (บาง) สาก ชัก โปรง เช่น บางทีก
(บางตีก) สากน้ำ บางองกร (บาง
อ็องกอร์) ชักข้าวสาร บางลาซ
(บางเลียง) โปรงข้าวตอก บางผกา
(บางผกา) โปรงดอกไม้

บาง (บาง) ๑. มัด หรือพวง เช่น อีพา
& บาง (อีอมเบวีปรับาง) อ้อยหำมัด
อูส ๑ บาง (โอะสัมยบาง) ฟืน ๑ มัด
กาส ๑ บาง (กะสัมยบาง) อีแปะ
๑ พวง มีจำนวน ๑๐ ตูโรต คู
ตูโรต

๒. ต้อง จำเป็นต้อง ใช้เฉพาะ
เป็นปฏิเสธ กับคำ กู (กม) มิน (มึน)
พู (ปุม) และ อิต (เอ็ด) เช่น กูบาจเท
(กมบัจเตวี) ไม่ต้องไป มินบาจเท
(มึนบัจเต) ไม่ต้องหрок พูบาจเพีย
(ปุมบัจเลย) ไม่ต้องเลย อิตบาจเท
(เอ็ดบัจเต) ไม่ต้องหрок

บางผกา (บัจผกา) ช่อดอกไม้

บางสร (บางซอร์) การเล่นซ่อนหา มุกลง
ไปซ่อนกันใต้น้ำ ก่อนดำลงไปหา คน
หาร้อง บางสร (บางซอร์) เมื่อหา
เจอจะจับไปหคนซ่อนนั้นเขย่า ร้องว่า
ญี่ยจ กู ญี่ยจ

บาง (บาง) คำใช้กับ บุญ เป็น บุญบาง
(โบญบาง) บุญบ้ายุแห่ กู บุญ

บาง (บาง) ๑. ยิง ฉีต เป่ล่ง เช่น บาง
ทีก (บางตีก) ฉีตน้ำ บางก่าเกดถึง
(บางก่าเพลึง) ยิงปืน เล็กก่าเกดถึงบาง
(เล็กก่าเพลึงบาง) ยกปืนยิง ชีตธนูบาง
(ยัดทนูบาง) ชีตธนูยิง บางูรสุมี
(บางูเรียะเซมีย) เป่ล่งรัทมิ

๒. ปั่น เช่น บางูอาโปง (บางู-
อาโปง) ปั่นอีโปง เครื่องเล่นการพนัน
อย่างหนึ่ง

๓. ยาทัง ยาสูบที่พับเป็นแผ่นเล็กๆ
ยาว ๆ แบน ๆ ใช้เป็นลักษณะนาม

เช่น ถิ่นมวยาบาย (ถิ่นมวยาบาย)
ยา (ตั้ง) ถิ่นหนึ่ง

บาย (บาย) (บาย) สะบักที่ใช้ทอยหรือใช้ยิง

บาย (บาย) ๑. ก้น ทวาร เช่น บายบึง
(บายเบ้ง) ก้นบึง บายทนต์ (บาย-
ตนต์) ก้นแม่น้ำ บายชุน (บาย
ชุน) ก้นกระต่าย บายน้าง
(บายน้าง) ก้นหม้อ บายฎี (บายเตี้ย)
ใต้บายตล (บายตล) (บายตล) จับกัน
อุสฎฐบาย (อุสฎฐบาย) วิถีตล
ทวาร

๒. พัน ผ่า เช่น บายไถ (บายไถ)

ผ้ามือ บายเชิง (บายเชิง) ผ่าเท้า

บาย (บาย) หาย สูญเสีย หักสิ้นเช่น บาย
ปราก (บายปราก) เงินหาย บายโค
หรือ โคบาย (บายโค หรือ โคบาย)
ว้าย บายจ้ง (บายจ้ง) หายอยาก
บายฉะ (บายฉะ) หายเจ็บแล้ว
บายฉาน (บายฉาน) รอยหายไป
บายโฉม (บายโฉม) เสียชื่อ ไม่มี
ชื่อ บายโฉมบายต่ง (บายโฉม
บายต่ง) เสียชื่อเสียเสียง ไม่มีชื่อ
ไม่มีเสียง บายต่ง (บายต่ง) เสื่อมยศ
บายต่ง (บายต่ง) หักสติ
บายต่ง (บายต่ง) หักสติ
บายต่ง (บายต่ง) หักสติ
บายต่ง (บายต่ง) หักสติ

(บายต่ง) หักสติ
คือ สูญเสียทรัพย์สินสมบัติจนหมดที่อยู่อา-
ศัย บายต่ง (บายต่ง) หักสติ
หมายถึงไกลจนแลไม่เห็นคว้น ใช้ว่า
บายต่ง (บายต่ง)

บายต่ง (บายต่ง) หาย สูญหาย สบาย
(บายต่ง)

บายตล (บายตล) บายตล

บายตล (บาย) บายตล

บาย (บาย) ๑. เท้า ราชศัพท์ ใช้
พระบาย (พระบาย)

๒. วรคของกาถา หรือ กาย
โคลง เช่น บายที่ ๑ (บายที่ ๑)
บายที่ ๒ (บายที่ ๒) บายที่ ๑
บายที่ ๒

๓. ชื่อเงินโบราณ เท่ากับ ๖๐
เซ็นต์ ใช้ ปรากบาย (ปรากบาย)
เงินบาย

๔. กรับ ใช้ขยายคำ ขยาย (ขยาย)
เป็น ขยายพระบาทมจาส (ขยาย
พระบาทมจาส) ขยายพระบาท ใช้
สำหรับคนธรรมดา หรือ เจ้าหน้าที่ชั้น
ผู้น้อย พุทแก้วเสนาบดี รัฐมนตรี หมายถึง
ถึงตัวเอง ใช้ ขยายพระบาทมจาส (ขยาย
พระบาทมจาส) ก็มี ถ้าพุทแก้วเจ้าหน้าที่
ชั้นผู้ใหญ่แต่ไม่ถึงชั้นเสนาบดี หรือรัฐ-

มนตรี ใช้เพียง ขุญฺ์ปรบาท หรือ
ขุญฺ์พระบาท ถ้าเป็นคณธรรมท้าว
กัน ใช้ ขุญฺ์บาท (คฺญุมบาท) เพื่อ
แสดงการระต่อกัน

* บาทยฺกุล (บาทยฺกัฏ) บาทยฺกุล ทำหังคฺ
ราชาศัพท์ใช้ พระบาทยฺกุล (เพฺรียะหฺ
บาทยฺกัฏ)

บาทุก บาทกา (บาทุก บาทกา) รองเท้า
ทำด้วยไม้หรือหญ้า หรือวัตถุอื่นใดที่
ไม่ใช่หนัง ราชาศัพท์ใช้ พระบาทุก
หรือ พระบาทกา (เพฺรียะหฺบาทุก
หรือ เพฺรียะหฺบาทกา) มักออกเสียงว่า
บาตึก

บาน (บาน) ๑. ได้ ได้รับ เช่น บาน
ทรพฺย (บานเตฺรอัป) ได้ทรัพย์ บาน
กฺน (บานโกน) ได้ลูก บานสุรวเจริน
(บานสุรวเจริน) ได้ข้าวเปลือกมาก
บานการ (บานการ) ได้การ ได้งาน
บานจิตฺต (บานเจ็ด) ได้ใจ เหลิง
บานไฏ (บานไฏ) ได้ไว้ในกำมือ
อยู่ในกำมือ

๒. ได้ เช่น บานภา (บานลือ)
ไคยฺน บานเฌญ (บานเคญ) ได้เห็น
บานโอย (บานออย) ได้ให้

๓. ที่ตั้งาม สบาย มาก ได้มาก
เช่น จิตฺตบาน (เจ็ดบาน) ใจดี ใจงาม

เกุกบาน (เดกบาน) นอนได้ สู่บาน
(ซึ่บาน) กินได้

๔. น้ำปานะ น้ำอัฐบาน ดุ ทัก
บาน หรือ อฏฐบาน

บาป (บาป) บาป เช่น จิตฺตบาป (เจ็ด
บาป) ใจชั่ว อเพีบาป (อ้อมเปอบาป)
ความประพฤติชั่ว เชื้อบาป (เทว
บาป) ทำบาป ทำร้าย ทำชั่ว บานบาป
(บานบาป) ได้บาป ขุลาจบาป (ขุลา
บาป) กลัวบาป

บาปกมฺม (บาปะกัม) บาปกรรม ความ
ประพฤติชั่ว ตรงข้ามกับ บุญญกมฺม
(บุญญะกัม)

บาปโคระ (บาปะกัระหฺ) บาปเคราะห์
เคราะห์ร้าย ตรงข้ามกับ โสมโคระ
(โชมกัระหฺ) เคราะห์ดี

บาปจิตฺต (บาปะเจ็ด) ใจบาป ใจชั่ว

บาปมิตร (บาปะมิด) มิตรชั่ว

บาย (บาย) ข้าว บายขุสาย (บายกุสาย)
ข้าวเจ้า บายภูเฌบ (บายค้อมเนบ)
ข้าวเหนียวหนึ่ง พิสาบาย (บิสาบาย)
รับประทานข้าว หุบบาย (โหบบาย)
กินข้าว ทพฺลทานบาย (ตัพฺลเตียน
บาย) รับประทานข้าว ภูบาย (ด้า
บาย) หุงข้าว (ปาก) บาย หมายถึง
กินข้าวก็ได้ เช่น เทาบายเฌนา
(เตวีบายเฌนา) ไปกินข้าวที่ไหน

บายเกตุ (บายเกตุ) ข้าวร้อน

บายกก (บายกก) ข้าวเย็น ข้าวค้างคืน

บายก้าง, ก้างบาย (บายก้าง ก้างบาย)

๑. ข้าวต้ม

๒. ต้นกะตังใบ

บายก้าง (บายก้าง) กิ่งกือชนิดหนึ่ง
ตัวเล็กแบน ๆ

บายกรณู, บายกรณู (บายกรณู)
บายกรณู) ต้นไม้ชนิดหนึ่งต้นเล็กๆ

บายเกรียม (บายเกรียม) ๑. ข้าวตาก

๒. ตีลาแสง คินลูกรัง เรียก

ลมบายเกรียม (ลมบายเกรียม)

บายแกก (บายแกก) กระตานที่เป็นร้าน
ท้ายเรือ ร้านที่ทำอยู่ตรงกลางลำธง
ใหญ่ ๆ สูง ๆ

บายขุ (บายขุ) การเล่นของเด็กอย่างหนึ่ง
เรียกหมากขุ หรือ หมากหลุมเมือง ที่
ทำเป็นหลุมในไม้กระดาน หรือถ้าไม่มี
ไม้กระดานก็ขุดหลุมในดิน

บายฉับ (บายฉับ) ๑. ชื่อหญ้าชนิด
ลำต้นแข็ง มีเม็ดเล็ก ๆ ถูกน้ำแล้ว
เหนียวติดกัน

๒. ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง ต้นเล็ก ๆ
มีหนาม

บายตมร่า (บายตมร่า) ข้าวแช่ คือข้าวที่
แช่น้ำค้างคืนไว้คืนหนึ่ง ครั้นเช้าขึ้น
นำมาล้างกิน ถือเป็นอาหารที่กินแล้ว
เย็นสบาย

บายบุดบุตร (บายบุดบุตร) ข้าวเพิ่มให้เต็ม
บาตร คือข้าวที่ทากใส่บาตร เพิ่มเติม
ไปเพื่อพระจะฉันไม่พอ เรียก บายบิต
บุร (บายเบ็ดบุตร) ก็ได้ หมายถึง
ข้าวอุทิศให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว

บายเบียง (บายเบียง) พุดเหน็บแนม
เปรียบเปรย เช่น นิยายบายเบียงบุญ
ฉัจจุต (นิยายบายเบียงบุญฉัจจุต)
พุดเหน็บแนมเปรียบเปรยให้เจ็บใจ

บายพวลิง (บายพวลิง) ข้าวขวัญ คือข้าว
เหนียวหนึ่งใส่ในลูกมะพร้าว ใช้ในการ
มงคล โขนจุเป็นต้น สำหรับให้ตัว
คนที่รับมงคลกิน โดยสมมุติว่า ทำให้
ขวัญดีมีความสุขยืนนาน

บายมาด (บายมาด) ต้นหนาด มี ๒ ชนิด
คือ บายมาดสุรก (บายมาดสุรก) ต้น
หนาดบ้าน บายมาดไพร (บายมาด
เพ็ญ) ต้นหนาดป่า

บายมาน (บายมาน) แบ่งเปี้ยก

บายสิงฆาก (บายเซ็งเคียด) ก่อนข้าวเล็ก ๆ
๔ ก่อนที่วางปากหม้อยา เพื่อให้ยานั้น
ได้ผลชะงัด

บายสี (บายเซี่ย) บายศรี บายสีปากฉาม
(บายเซี่ยปากฉาม) บายศรีปากฉาม
(ปากฉาม คำไทย)

บายสรี (บายเซรี่) เครื่องมงคลในการ

แต่งงาน จัดเป็นข้าวและกับหลายอย่าง
บรรจุนั้นเทียบทั้งคู่ชายขวา มีคนถือดาบ
รำเวลาเปิดฝาเทียบ เวลาคู่บ่าวสาว
กำลังกราบคู่กัน และผูกมือเสร็จแล้ว
เรียกพิธีตอนนั้นว่า รำเบิกบายศรี
(รำเบิกบายเชรีย) รำเบิกบายศรี

บายพื (บายเดี่ยว) บาทลี ห้องท้ายเรือกำปั่น

บายฟุกบายฟ (บายลกบายลอ) การเล่น
หุงข้าวต้มแกงของเด็กเล็ก ๆ บายฟ
บายฟุก ก็ว่า

บายอ (บายออ) ส่วนผสมสองอย่าง คือ
ปูนขาวกับทรายผสมน้ำ สำหรับโบกอิฐ
ถ้าผสมขี้วัวกับฟางด้วย เรียก บายอ
โคมัย (บายออโกไม)

บายาบ (บายาบ) ๑. ผีน้ำ สำหรับพวกคน
หาปลาเล่นไหว้ ตั้งชื่อว่า แสนบายาบ
(แชนบายาบ) เช่นผีน้ำบายาบ

๒. ช้อนกชนิตหนึ่ง จำพวกนก
กระไน

บายาส (บายาส) ข้าวปายาส

บาร์ (บาร์) ๑. โถย เช่น บาร์อาจมีฎ
(บาร์อาจเคีย) โถยขี้ดิน

๒. ปีกาจอพวกหนึ่ง ที่หลุดกแตกให้
หวาดผวา เห็นอะไร ๆ ที่น่ากลัว ใช้
บาร์บนุดาจ (บาร์บ็อนดาจ) ผีบาร์
หลอก

บาร์กุ (บาร์กุ) พราหมณ์ผู้เรียนจบไตรเวท
พระอรหันต์ พราหมณ์ราชครู หรือ

ปุโรหิต บางที่ใช้คู่กันเป็น บาร์กุปุโร
หิต (บาร์กุปุโรเอ็ด)

บาร์ต, บาร์ท (บาร์ต) ปรอท บาร์ต หรือ
บาร์ท (ปะรอต) ก็ใช้

บาร์มก (บาร์ม) ความวิตก วิตก ปรรมก
เช่น มานบาร์มกเกรงแต่การจะหนึ่ง
มินบานสมฺเรจ (เมียนบาร์มกเกรงแต่
การจะหนึ่งมินบานซ็อมเรจ) มีความ
วิตกเกรงว่าจะไม่สำเร็จ อาพุกบาร์มก
เกรงกุนมินข้ม (อาพุกบาร์มกเกรง
โกนมินค็อม) พอวิตกเกรงลูกไม่พาก
เพียร

บาร์มี (บาร์เมีย) บาร์มี

บาร์ราย (บาร์ราย) ที่แพร่ไปทั่ว มักใช้ใน
ทางเสียชื่อเสียง เช่น อาสุรวบาร์ราย
(อาโซรวบาร์ราย) เสียชื่อเสียงรู้กันไปทั่ว

บาร์รายณ์ (บาร์ราย) ๑. การล้อเลื่อง

๒. ที่โล่งเว้งว่าง มักใช้เรียกสถานที่
ที่ ตำบล หมู่บ้าน บึงและทุ่ง เช่น
สุรูกบาร์รายณ์ (ซุรูกบาร์รายณ์) บึงบา
รายณ์ (เบจบาร์รายณ์) และ วาลบา
รายณ์ (เวียลบาร์รายณ์)

บาร์ราส (บาร์ระส) สัตว์ที่เพิ่งจับมาได้ ยัง
เปรี้ยวไม่ทันฝึกให้เชื่อง เช่น ฎีร์บา
ราส (ค็อมเรียบาร์ระส) โคบาร์ราส
(โกบาร์ระส) โดยปริยายหมายถึงคนที่
เปรี้ยวไม่ยอมอยู่ในโอวาท

บารี (บาเรีย) บุหรี่

บาเรียน (บาเรียน) เปรี๊ญ เช่น พวกมหา
บาเรียน (พวกมหาบาเรียน) พวก
มหาเปรี๊ญ (จาก บาเรียน หรือ
เปรี๊ญ คำไทย)

บารำ (บารัม) ปะรำ

บารำกัฟูล (บารัมกัอมปูล) ปะรำยอต เมรุ
เผาศพบุคคลผู้มีเกียรติ บารำยัด
(ปะรำยอต) กัว่า

บารำง (บารัง) ฝรั่งเศส ฝรั่ง เช่น อกุสร
บารำง (อักซอร์บารัง) อักซรฝรั่ง
โฆบารำง (คอบารัง) ทางเก่งฝรั่ง
ภู่งบารำง (ด้อมโลงบารัง) มั่นฝรั่ง
มานบารำง (เมื่อนบารัง) ไก่ฝรั่ง
แต่เดิมของต่างประเทศ เขมรเรียกเทศ
(เตะส์) อย่างเช่น สัฟตเทศ (ซ็อม
บ็วดเตะส์) ผ้าเทศ

บารำงแลส (บารังแซะส์) ฝรั่งเศส

บารำยัด (บารัมยอต) ปะรำยอต (คำไทย)

บาล (บัล) ลูกบอล เช่น กีฬาบาล (เกีย
ลาบัล) กีฬาฟุตบอล บาลโบะ (บัล
บอะห์) ลูกบอลสำหรับตี บาล่ทาด
(บัลเตี๊ด) ลูกบอลสำหรับเตะ

บาลี (บาลี) บาลี ใ้ว่า ภาษาบาลี (เพีย
ชาบาลี) ภาษาบาลี เรียนบาลี (เรียน
บาลี) เรียนบาลี พระไตรปิฎก ก็เรียก
ว่า บาลี หรือ บาฬี

บาว (ขาว) ๑. บ่าว ข้าทาสชายหญิง (บัจ
*จบันไม่มีใช้ มีแต่ ปุสทมนเร (โประส
บ้อมเรอ) คนรับใช้ผู้ชาย กับ สุริบมนเร
(เซริย์บ้อมเรอ) หญิงรับใช้

๒. เบ้าสำหรับหลอมโลหะ มีเงิน
ทอง ทองแดงเป็นต้น

๓. กระสอบป่านใส่ข้าวสาร หรือ
เมล็ดพืช ใช้เป็นลักษณะนามได้ด้วย
เช่น องกรมวยบาว (อ็องกอร์มวย
บาว) ข้าวหนึ่งกระสอบ คุราบโปต
๒ บาว (เกร็อบโปดปัวบาว) ข้าวโพด
๒ กระสอบ

บาวพรว (บาวเปรี้ยว) บ่าวไพร่ คนอาศัย
พักพิงและทำงานให้เช่นเดียวกับบ่าว

บาส (บะส์) ๑. เชือกตราสัง เรียก แขนบ
บาส (แขนบะส์)

๒. ผักตำลึง

บาสก (บาช็อก) อุบาสก หรือ ประสก

บาสกา (บาชะกา) สะกา เช่น แลบบงบาสกา
(แลบบงบาชะกา) การเล่นสะกา เขียน
บาสูกา ก็มี

บาฟาด (บาลัด) ปลัด ทั้งทางสงฆ์และทาง
บ้านเมือง เช่น บาฟาด์เขต (บาลัด
เขต) ปลัดจังหวัด บาฟาด์สุรก
(บาลัดสุรก) ปลัดอำเภอ เกิมเขียน
บาลัญญู (เทียบคำไทย ปลัด)

บาฬี (บาลี) ค บาลี
ปิฏก (เบียดอก) ปิฏก ใช้ ไตรปิฏก หรือ
 ตุรียปิฏก (ไตรเบียดอก) ไตรปิฏก
 หรือ ปิฏกตุรีย (เบียดอกไตร)
ปิฎร (เบียดอร์) ปิฎร เช่นเดียวกับ ปิตร
ปิณฑ (เป็นเคียะ หรือ เป็น) ๑. การรวม
 เป็นก้อน หรือปั้นเป็นก้อน ก้อน การ
 หาเลี้ยงชีวิต
 ๒. พิธีทำบุญอย่างหนึ่ง ทำในวัน
 แรมค่ำหนึ่งเดือนสิบไปจนถึงวันสิ้น
 เดือน (๑๕ วัน) เรียกว่า บุญยกาน์
 ปิณฑ หรือ บุญยกาน์ปิณฑ (บน
 ยะกันเป็น หรือ บนยะดักเป็น)
 เรียกสั้น ๆ ว่า กาน์ปิณฑ หรือ กาน์
 ปิณฑ (กันเป็น หรือ ดักเป็น) ก็ได้
ปิณฑบาท (เป็นเคียะบาท) อาหารที่รับ
 ปิณฑบาท เรียก จงห่านปิณฑบาท
 (จ้องหันเป็นเคียะบาท) หรือ อาหาร
 ปิณฑบาท (อาฮาร์เป็นเคียะบาท)
 รับปิณฑบาท (ออกเสียง เป็นบาท)
 เช่น ปิณฑบาทมินสูวบาน (เป็น
 บาทมินชีวบาน) ปิณฑบาทไม่ค่อยได้
 ใช้ ปิณฑ (เป็นเคียะ) ก็ได้ เช่น
 โลกนิมนตเทापิณฑ (โลกนิมน
 เตวีเป็น หรือ เป็นเคียะ)
ปิต (เบียด) ๑. เหลา เช่น ปิตบนโทะ

(เบียดบือนตัวห้) เหลาตอก ปิตเผดดา
 (เบียดเผดดา) เหลาหวาย ปิตสมรวจ
 (เบียดซอมรวจ) เหลาให้แหลม
 ๒. กลั่น อย่างกลั่นเหล้า ใช้
 ปิตสุรา (เบียดสุรา)

ปิตร, ปิฎร (เบะดอร์) ปิตร หรือ ปิตา
ปิตา (เบะดา หรือ เบียดา) ปิตา ปิตาเกุมถ
 (เบียดาเกุมถ) พ่อตาหรือพ่อผัว เช่น
 เดียวกับ โอวพุทเกุมถ

ปิตามหา (เบะดาเมียะฮา) ปู่ ตา พระ-
 พรหม ราชาศัพท์ ใช้ พระปิตามหา
 (เพรียะห้เบะดาเมียะฮา) พระอัยกา
ปิต (เบียด) ปิต อุต ประคับ เช่น ปิตทวาร
 (เบียดเทวียร์) ปิตประตุ ปิตพลูว
 (เบียดโพลิ้ว) ปิตทาง ปิตมาส (เบียด
 เมียะส) ปิตทอง

ปิตพวน (เบียดปวน) การเล่นซ่อนหา
ปิตมุข (เบียดมุข) ๑. เต้าหับ เรียก อด
 ภูเก็ตปิตมุข (ฮ้อนเด็กเบียดมุข)

๒. ความลับ ปัญหาลึกลับ ใช่ว่า
 เสจกฏีปิตมุข (ซัจเกดัยเบียดมุข)
 จิโนทปิตมุข (จิอมโนดเบียดมุข)

ปิตาจ (เบียดสาจ) ปิตาจ ใช้ โขมจปิตาจ
 (โคมจเบียดสาจ) ผีปิตาจก็มี

ปี้ (เบียด) ๑. สาม
 ๒. อุ่ม เช่น ปี้กุน (เบียดโกน)
 อุ่มลูก ปี้โตก (เบียดโตก) อุ่มโตก

ปัตรกง (เบี้ยตรอกอง) อุ้มหอบ (สิ่งของ) โดยปริยายหมายความว่า ๗๕๗๐	ล้วงเกิน บุคจูต (บกโจล) บุคเข้า
เจ้าชู ปัท (เบี้ยตุรว) โดยปริยาย หมายถึง ช่วยอุปถัมภ์ค้า	บุคคัล (บกก็วล) บุคคัล
ปฎูจ (เบี้ยโคจ) ประจุ เสมือนหนึ่ง	บุคคลาธิษฐาน (บกเกียะเลียดิตถาน) บุค- ลาธิษฐาน ที่ถือบุคคัลเป็นที่ตั้ง
ปัทม (เบี้ยบอม) อุ้มประทับประคอง	บุคคัลลิก (บกเกียะลิกกะ หรือ บกเกียะลิก)
ปัทมถนอมพ (เบี้ยบอมทนมบว) ประทับประคองถนอมอุ้ม	บุคคัลลิก หมายถึงเฉพาะบุคคัล เช่น รบสบุคคัลลิก (รวบอะสบุคเกียะลิก) ของให้เฉพาะบุคคัล ไม่ใช่สาธารณะ ทั่วไป
ปัทมจ (เบี้ยบัจ) ทนถนอม ปัทมจรัสสา (เบี้ยบัจเรียดัสสา) ทนถนอมรักษาค้ำยความจำเป็น	บุญญ (บนญะ) บุญ บุญญกเขตต (บน ญะยีกเขต) บุญเขต บุญญราสี
บิง (เบิง) บิง บิงบัว (เบิงบัว) บิงบัว (คำไทย)	(บนญะเรียดะ) บุญราสี บุญญฤทธิ์ (บนญะรีต) บุญฤทธิ์ บุญญาภินิหาร (บนญาพินิหาร) บุญญาภินิหาร บุญ ญานุภาพ (บนญานุเพียบ) บุญญานุ ภาพ
บิม (เบิม) หม่า ทำให้เด็กอ่อนตุนนม เช่นเดียวกับ ญิม หรือ ญิม	บุญย (บน) บุญ
บัต (เบิต) ตูต เช่น บัตบารี (เบิตบารี) ตูตบุหรื บัตทิก (เบิตติก) ตูตน้ำ	บุตร, บุคต (บด) บุตร บุตรา (บดตรา) บุตรา บุตรี (บดเตี๋ย) บุตรี
บ๊ะ, บ๊ะ ๆ (เบอะ, เบอะ ๆ) โม่ ๆ (คำเรียกสุนัข ถ้าเป็นลูกหมา เรียก จูจ ๆ (โจจ ๆ) หรือ จู ๆ (โจ ๆ))	บุปผา (บบพา) บุปผา
บุก (บก) คำ เช่น บุกสุรว (บกโซรว) คำข้าวเปลือก บุกฉี (บกเคีย) คำดิน	บุพพ (บบเบียะ) เก้า ก่อน บุพพกมม (บบเบียะกัม) บุพพกรรม กรรมเก้า บุพพการี (บบเบียะการี) บุพการี บุพพบท (บบเบียะบัต) บุพพ บุพพบุรส (บบเบียะโอะระส)
บุกงกร (บกอองกอร์) คำข้าวกล้อง โดยปริยาย หมายถึง ชกต้อย เช่น	
บุกมวไญ (บกมวไค) ต้อยที่หนึ่ง	
บุกรุก (บกรุก) บุกรุก ล้วงล้ำ	

บรรพบุรุษ บุปพนิมิตต์ หรือ บุรพ-
 นิมิตต์ (บพเบี่ยะนิมิต หรือ โบรน์นิมิต)
 บุปพนิมิตต์ ลางบอกเหตุให้รู้ล่วงหน้า
 บุปพพจารย์ (บพเบี่ยจารย์) บุรพพจารย์
 บุปพเพสนนิवास (บพเปช็อนนิเวียะส) บุป-
 เพสนนิवास
 บุปโพ (บพโป) หนอง ราชาศัพท์ ใช้
 พระบุพโพ (เพรียะห้บพโป) พระ
 บุปโพ
 บุรต (โอะระอะส) บุรุษ
 บุราณ, บุราณ (โอะระราน, โอราน) โบราณ
 บุราณกาล (โอะระรานะกาล) โบราณกาล
 บุราณสมัย (โอะระรานะชะไม) โบราณ
 สมัย บุราณวัตถุ (โอะระรานะเวียัด
 โอะ) โบราณวัตถุ
 บุรี (โอะเรีย) บุรี
 บุโรหิต (โอะโระเฮ็ด) บุโรหิต
 บุล (โอบิ้ล) กุ้ย้มโดยใช้คั้นเป็นสองเท่า
 อย่างยืมข้าวเขามา แล้วใช้คั้นเป็นข้าว
 จำนวนสองเท่า
 บุสนาก, บุนนาก (โอะสะนาก) ต้นบุนนาก
 ใช้ ใ้หม่บุนนาก (เดิมโอะสะนาก)
 บุสบา (โอะสัสบา) บุปผา ดอกไม้ทุกชนิด
 บุสนุก (โอะสัสโอบัก) บุษบก
 บุสส (โอะสะ) เตือนยี้ เรียก แขนบุตส
 (แคโอะสะ)

บะ (โปะห์) ๑. กระแทก ทิ่ม กระทุ้ง ทิ่ม
หรือทำให้เป็นหลุม เช่น บะธณฺเฐา
ภู้าโพต (โปะห์รั้นเดาดำโปด) ทิ่ม
(ให้เป็น) หลุมปลูกข้าวโพด

๒. แจก ยัด (คำไม่สุภาพ)

๓. จำนวน ๘ เฉพาะข้าง ภูรี ๑
ปะ (คือมเรียนวโยปะห์) ข้าง ๘ เขือก

๔. ร้าง อย่าง วัด หรือนา เช่น
 แสร์บะ (แซร์โทะห์) นาร้าง

(ใบ) ใบ แห่สบ (แคะสบ) ใบที่
ขึงในพิธี

(ใบก) ๑. บวก เช่น บวกเลข (ใบก
เลข) ๑ บวก ๑ ๒ (มวยใบก ๑
มวยเจี๋ยป๋) หนึ่งบวกกับหนึ่งเป็น ๒
นิยายบวก (นิเยียโยก) พุทธรวบยอด
รวมทั้งหมด

๒. โบท ทา

๓. ตะโหงก หนอก บุกโค (โบก
โก) ตะโหงกวัว หนอกวัว บุก บุกโค
ก็ใช้

บุกโบะ (โบกบะห์) คำนำถุ เช่น
 บุกโบะเทาเจ็ญมานจ็ญญะลบ
 ดิจบนตวจ (โบกบะห์เต็วเค็ญเม็ญ
 จ็อมเนญละห์บ็อนเต็วบ็อนตวจ) คำ
 นวถุไปเห็นมีกำไรบ้างนิกๆ หน่อยๆ

บุกป่าน (บุกป่น) ตัว เฉลี่ย เช่น บุกป่าน
เทาเพี้ยนอุณมแจกขุนาปาน (บุกป่น
เติร์เคียนอุณมแจกเค้นียาน) เฉลี่ย
ไปเห็นพ้อแจกกันได้

บุกพุก (บุกโลก) ผสมปนเป เลอะเทอะ
เช่น บุกพุกขุนาสเทาเหี้ย (บุก
โลกเค้นียออะสเติร์เฮย) ผสมปนเป
กันหมดแล้ว

บุก (บุก) ดู บุก บุกโค ดู บุกโค
บุชนีย (บุเจียนีเยยะ) บุชนียะ ที่ควร
บูชา บุชนียบุคค (บุเจียนีเยยะ
บุคคัล) ผู้ที่ควรบูชา บุชนียสถาน
(บุเจียนีเยยะสถาน) สถานที่ควร
บูชา

บุชา (บุเจีย) บุชา บุชาสพ (บุเจียซอบ)
ฉาปนกิจศพ มักใช้เฉพาะบรรพชิต

บุญ (บุญ) บุญปาก บุญปากแนะนำบอก
ใช้ บุญมาต (บุญเมือต) หรือ
บุญมาตบุญกร (บุญเมือตบุญกร)
บุญมาตบงหาญพะทะ (บุญเมือต
บ้องฮายเคตียะห์) บุญปากบอกบ้านให้
บุญมาตบตัญญู (บุญเมือตบัตตม
ไต) บุญปากบอกปลายกระตักข้อศอก
หมายความว่า แสดงอาการคอยจับผิดหรือ
ยุแหย่

บุญบาญ (บุญบาญ) บุญบ้าย พุดยุแหย่ คอย
จับผิดโดยบุญปากแนะนำบอกให้คนอื่นด

บุต (บุต) ๑. รุก เช่น บุตสุล็กเณ
(บุตเซลิทซ์เซอ) รุกใบไม้

๒. คำใช้กับ สลุต (โซลิต) ใจดี
เป็น สลุตบุต (โซลิตบุต) ใจดีและ
สภาพเรียบร้อย

บุตสนแฏก (บุตซ็อนแดก) การเล่นชักส้าว
คนเล่นจับรูดมือกันแล้วร้องพร้อม ๆ
กันว่า บุตสนแฏก (บุตซ็อนแดก)

บุม (บุม) สบ อย่างสบน้ำ ใช้ บุมทัก
(บุมตัก) สบน้ำ บุมก่งพาน (บุม
ก้องลาน) สบายางรถยนต์

บุรบัจ (บุร์บัจ) พุดพรรณนา จาระไน
ใช้ บุรบัจปฺราบ (บุร์บัจปฺรับ)
หรือ นิยายบุรบัจปฺราบ (นิเยียบุร์
บัจปฺรับ) พรรณนาบอก

บุรพ, บุรพา (บุร์เบยะ, บุระเบยะ) ทิศ
บุรพา ใช้ ทิศบุรพ หรือ ทิศบุรพา
(ต๊ะสบุร์เบยะ หรือ ต๊ะสบุระเบยะ)
ทิศบุรพา ทิศตะวันออก บุรพทิศ
(บุระต๊ะส หรือ บุร์ต๊ะส) ก็ใช้

บุรพนิมิต (บุร์นิมิต) ดู บุพพนิมิต

บุราณ (บุราน) โบราณ ดู บุราณ

บุล (บุล) ๑. เสียงท่ายโดยใช้วัตถุบาง
อย่างเป็นเครื่องทำนาย เช่น บูลปรณาก
(บูลปรอนาก) เสียงมีดยับ คือใช้มีด
ยับเป็นเครื่องเสียงท่าย

๒. ส่งเสียงร้องแปลกผิดธรรมดา
มักใช้เฉพาะเสียงการร้อง อันอาจจะบอก
เหตุ หรือบอกข่าวให้รู้ว่าแขกจะมาหา

๓. เครื่องหมายที่ตรา ทำให้รู้
แนวที่จะประทับให้ตรงและถูกต้องที่

บุส (โปะส) ฝี่ บุสขั (โปะสขั) ฝี่
หัวใหญ่ บุสขุรนิจ (โปะสขุรนิจ)
ฝี่หัวขาด บุสขม (โปะสขม) ฝี่
บุสขกบมุข (โปะสขกบมุข) ฝี่กัน
ชั้น ฝี่หัวคว่ำ

บวง (บวง) ม้วน ขมวก เกล้า บวงสกล
(บวงซอก) เกล้าผม ขมวกผม บวงไญ
(บวงไต) กำหมักแน่น บวงปรโมย
(บวงปรอโมย) ม้วนวง

บวงสรู (บวงโซรว) ทายจำนวนข้าวโดย
กะหรือคะเนดู

บวงสง (บวงสง) บวงสรวง (คำไทย)

บวน (บวน) สี่ บวนมุข (บวนมุข) สี่หน้า
จตุรมุข เช่น ปราสาทบวนมุข (ปรา
สาทบวนมุข) ปราสาทจตุรมุข ทนเล
บวนมุข (ตัวบวนมุข) แม่น้ำ
จตุรมุข สี่หน้า อย่างแม่น้ำหน้ากรุง
พนมเปญ

บัวร์ (บัวร์) ๑. แผง ทำด้วยกิ่งไม้พร้อม
ทั้งใบ ให้ตัวไหมไต่เกาะทำรัง (บาง
ท้องถิ่นเรียก แถบนาง (ถาบนียง))

๒. เนื้อที่หย่อนยานไต่คอสัตว์ มี
วัวเป็นต้น เรียก บัวร์โค (บัวร์โก)

๓. ลายบัว ใช้ กุब्ัจบัวร์ (กุब्ัจ
บัวร์) (จาก บัว คำไทย)

บวล (บวล) คำใช้กับคำ สรวล (ซรวล)
สะทวกลสบาย เป็น สรวลบวล (ซรวล
บวล) เรียบร้อย (ทั้งกิริยา วาจา) เช่น
กาน่แกวโอยสรวลบวลปรยัตนธูลาก
แบก (กันแกวออยซรวลบวลปรยัต
เทุลยักแบก) ถือแก้วให้เรียบร้อยระว้ง
ตกแตก

บวล (บว้ส) บวช บวสสามเณร หรือ
บวสเนน (บว้สขามะเนร์ หรือ บว้ส
เนน) บวชเณร อุณกบวส (เนี้ยก
บว้ส) ผู้ที่กำลังจะบวช บวสโลก
(บว้สโลก) บวชพระ

เบ (เบอ) ถ้า เช่น เบมีนเจะเท กูเรูเจะ
(เบอมินเจะเท กมเทอูเจะเท) ถ้า
ไม่รู้ อย่าทำเป็นอวดรู้ เบมีนจ่งเท
กูเทา (เบอมินจ้องเท กมเทวี) ถ้าไม่
อยากรก็อย่าไป

เบ็ก (เบ็ก) เบ็ด เบ็ก เบ็กทวาร (เบ็ก
เทวียร์) เบ็ดประตู เบ็กผูลูว (เบ็ก
โพลัว) เบ็ดทาง ให้ทาง เบ็กกรบ
(เบ็กกรวบ) เบ็ดฝา เบ็กกรบง (เบ็ก
รวับอง) เบ็ดร้ว เบ็กโอกาส (เบ็ก

โอกะส) เปิดโอกาสหรือเวลาว่างให้
 เบิกทีก (เบิกตึก) เปิดทางให้น้ำไหล
 เบิกทุก (เบิกตุก) เบิกแฉวง (เบิก-
 แฉวง) เบิกเรือ เบิกห้อง ทำให้ใหญ่
 ขึ้นกว่าเก่า เบิกพระเนตร (เบิก
 เปรียะห์เนต) เบิกพระเนตร เขียน
 หรือสลักรูปนัยน์ตาเทวรูปหรือพระพุท
 รูป เบิกแถม (เบิกเพน) เบิกตา
 โดยปริยายหมายความว่า รู้เห็นชัดแจ้ง ไม่
 มีคมนเหมือนตั้งแต่ก่อน เบิกปรากฏ
 (เบิกประกาศ) เบิกเงิน เบิกฉาก (เบิก
 คะก) เบิกเงินหรือข้าวของมาใช้มี
 กำหนด แล้วก็นำไปคืนตามกำหนด
 เบิกกุปลา (เบิกกูป) เบิกรยนต์
 (เบ็กรวดย่น) ขับเคลื่อนทำให้เรือ
 กำปั่นแล่น ทำให้รยนต์แล่น เบิก
 โกฎ (เบ็กฎ) ชักใบเรือให้เรือ
 แล่น เบิกไถ (เบ็ไถ) ปล่อยมือ
 ปล่อยตามใจ เบิกอฉาจ (เบ็กอฉ
 นาจ) ให้อำนาจ

เบือน (เบือน) ส่นุ่น ที่ที่มีวัชพืชขึ้นหนา
 แน่นลอยอยู่ในน้ำ อาจเดินบนนั้นได้
 เช่นเดียวกับ ตู๊rieb (เตรียบ) เช่น
 เถื่อเล่เบือน (เตอร์เลอเบือน) เดิน
 บนส่นุ่น ตู๊ริชรุกเนาโกรมเบือน
 (เตรียจรวกเนวีโกรมเบือน) ปลาเข้า

อาศัยอยู่ได้ส่นุ่น

เบี่ย (เบี่ย) ๑. เบี่ย สมัยก่อนใช้แทนเงิน
 จึงมีคำ เบี่ยเลี้ยง (เบี่ยเลี้ยง) เบี่ย
 เลี้ยง กับ เบี่ยวตุส (เบี่ยวเวียด)
 เบี่ยวหวัด

๒. ไฟ มี ๒ อย่าง คือ เบี้ยกร
 ฎาส (เบี่ยกรุดะส) ไฟกระตาะ กับ
 เบี้ยกุด (เบี่ยกุด) ไฟงา

๓. ปลักที่ทำค้ำปลาตรงปากทาง
 น้ำไหลในบึงเว้งว้าง หรือในนาตึก ๆ
 โดยพุนดินให้สูง แล้วเจาะช่องเล็ก ๆ
 ไว้ ใช้กั้งไม้ตะ ล่อให้ปลาเข้ามาอาศัย
 เมื่อต้องการจับปลาก็ตักน้ำออก ใช้ว่า
 ทบเบี่ย (ต๊วบเบี่ย) กั้นปลักค้ำปลา
 บางเบี่ย (บางเบี่ย) วิดปลักค้ำปลา
 ตู๊rieb (เตรียเบี่ย) ปลาในปลัก
 เบี่ยบุญโคต (เบี่ยบุญโคต) ปลักล่อ
 ปลา (บางท้องถิ่นเรียก เถื่อ (เตื่อ))

เบี่ยก (เบี่ยก) บ้าย หรือจับอย่างบ้ายปูน
 จับพลู ใช้ เบี่ยกมุลู หรือ เบี่ยกสุลา
 (เบี่ยกมุลู หรือ เบี่ยกขุลา) กวาดอย่าง
 กวาดยา ใช้ เบี่ยกถุนำ (เบี่ยกถุนำ)

เบี่ยด (เบี่ยด) ๑. เบี่ยด เช่น ฌรเบี่ยตคฺนา
 (ชวร์เบี่ยดเคฺนีย) ยืนเบี่ยดกัน ฉาก
 เบี่ยตคฺนา (ดักเบี่ยดเคฺนีย) วางเบี่ยด
 กัน

๒. คำที่คนรตร้องตะโกนให้ว่า
แอบข้างทาง ใ้ว่า เบียด อาพาด
(เบียดอาเบียด)

เบียดเบียน (เบียดเบียน) เบียดเบียน

เบียดเสียด (เบียดเสียด) เบียดเสียด

เบียด (เบียด) อม เช่น เบียดมสลา (เบียด
ขลา) อมหมาก เบียดบารี (เบียดบา
เรีย) อมบุหรี เบียดทักหน้า (เบียด
ตักหน้า) อมน้ำยา เบียดทัก (เบียด
ตัก) อมน้ำ ช่มน้ำ เช่น เล้เบียดทัก
(เชอเบียดตัก) ไม่ช่มน้ำ เบียดพากุย
(เบียดเปี้ยก) หรือ เบียดเสจกุก
(เบียดซัจเก็คย) อมคำหรืออมความ
คือปิดความไม่ให้แพร่พรายให้ผู้อื่นรู้

เบียดเลียง (เบียดเลียง) เบียดเลียง (คำไทย)

เบียดตุส, เบียดตุสร์ (เบียดเวียด) เบียดหวัด
เงินปี

เบง (เบง) มะค่าโมง เช่น ตูเบง (โต๊ะ
เบง) โต๊ะมะค่าโมง กุฎารเบง (กุฎาร์
เบง) กระดานไม้มะค่าโมง

เบตง, เบตงอารเม (เบตง, เบตงอารเม หรือ
เบตงอากรเม) คอนกรีต เฟอร์โรคอน
กรีต เช่น สตรเบตง (ขอซอร์เบตง)
เสาคอนกรีต

เบะ (เบะห์) ๑. เก็บ อย่างเก็บผัก เก็บ
ผลไม้ ใ้ เบะบนแล (เบะห์บ่อนแล)

เก็บผัก เบะแผลเฒ (เบะห์แผลเเทอ)
เก็บผลไม้ รกสี่เบะบง (รวกสี่เบะห์-
บ้อง) หากินเก็บใส่ โดยปริยาย หมายถึง
ว่า หากินพอใส่ปากใส่ท้อง

๒. เจียด เก็บ หัก เช่น
โบลเบะนั่งตรูว (โบลเบะห์นั่งโต้ว)
พุดเก็บจะถู

เบะบิท (เบะห์เบ็ด) รวากับแกะ ใ้กับ
ภูจกุนา (โดจเค้นย) เช่น ภูจกุนา
เบะบิท (โดจเค้นยเบะห์เบ็ด) เหมือน
กันรวากับแกะ

เบะบวย (เบะห์บวย) ยุง เช่น สมภูเบะ
บวย (ซ้อมเค้นยเบะห์บวย) ถ้าพุดยุง
มนุสสเบะบวย (มนุสส์เบะห์บวย)
กนยุง เบะบวยจัพวยโมรม (เบะห์
บวยจ้อมบวยโมรม) พุดยุงอยู่เรื่อย ๆ
จนเหนียวติดเหมือนชันตัวชันโรง จน
เขาแตกกันหมด

เบะภูง (เบะห์โดง) หัวใจ

แบก (แบก) แยก แยกการ (แบกการ)
เรื่องแตก ความลับแตกทำให้เสียการ
แบกกุก (แบกกก) แยกกัก (จาก กัก
คำจีน) แยกกูปาล (แบกกูปาล)
หัวแตก แยกแจญก (แบกแจญก)
แตกแยก แยกแจนง (แบกแจนง)
แตกแขนง แยกโฆมจ (แบกโฆมจ)

ฉิพี้ แบกคันติ (แบกกัณฐิ) หรือ
แบกปราชญา (แบกปฺรญา) ความ
คิดหรือปัญญาแตกฉาน เกิดปัญญาความ
คิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ ต่างกว่าเดิม แบก
จิตต (แบกเจ็ด) เปลี่ยนใจเลิกลบหากัน
แบกจันเระ (แบกจ้อมเระ) ความรู้
แตกฉาน แบกญีส (แบกญะ) หรือ
เหืองแตก แบกบัก หรือ บักแบก
(แบกบัค หรือ บักแบก) แตกหัก แบก
พวก (แบกปวก) แตกพวก แบกแมก
(แบกแมก) แตกกิง โดยปริยายหมายความว่า
มีลูกหลานเพิ่มขึ้น ดังที่ใช้ว่า แบกชา
กุนพุนชาเจา (แบกเจียโกนปุนเจีย-
เจา) แตกเป็นลูกเพิ่มพูนเป็นหลาน
แบกรหาจ (แบกรุมหาจ) ท่วมเจ้ง
ใช้เฉพาะน้ำ แบกสา (แบกชา) กระ-
เพาะบัสสวระแตกเวลาผ่าสัตว์ ทำให้มี
กลิ่นเหม็น เนื้อเสียรสชาติ โดยปริยาย
หมายความว่า พุทมากไม่รู้จักจบ ใช้ นิยาย
แบกสา หรือ แบกสาชาโม (นิเยีย
แบกชา หรือ แบกชาชาโม) แบกสา
มุกกี (แบกชาหมักกี) แตกสามัคคี

แบกบาย (แบกบาย) เหล็กเนื้อร้อน ใช้
แฉกแบกบาย (แตกแบกบาย)

แบง (แบง) ๑. แบ่ง เช่น แบ่งชา ๔
(แบงเจียชวน) แบ่งเป็น ๔ แบ่งภาค

(แบงเพียก) แบ่งภาค เช่น นารายณ์
แบ่งภาค (เนียเรียแบงเพียก) นา-
รายณ์แบ่งภาค อวตารมาเกิดเป็นต่างๆ
ดังที่เป็นพระรามเป็นต้น

๒. หยอช้ข้างหรือไซ โดยเฉพาะ
แมลงวัน เช่น รุยแบงญีบาโค (รุย-
แบงค้อมบาโค) แมลงวันหยอช้ข้าง
หรือไซที่แผลวัว

แบน (แบน) ๑. นวค อย่างนวคข้าวไร่
แบนสุรว (แบนโซรวัว)

๒. ม้ายาวที่เป็นแผ่นยาวที่หนุนสูง
นั่งห้อยขาได้ ตั้งแอบไว้ข้างฝา ใช้
กฏารแบน เช่น อกุญเล็กกฏารแบน
(อ็อกุญเลอ กุคัวร์แบน) นั่งบนม้ายาว
(จาก แบน คำไทย)

แบบ (แบบ) แบบ เช่น แบบเนะลุดซาง
แบบมุน (แบบนิะห์ลุดอเจียงแบบมุน)
แบบนี้ดีกว่าแบบก่อน มานเจรีนแบบ
(เมียนเจรีนแบบ) มีหลายแบบ

แบร (แบร์) หัน กลับ เช่น แบรมุข (แบร์
มุข) หันหน้า แบรขุนง (แบร์คุนอง)
หันหลัง แบรจิตต (แบร์เจ็ด) กลับใจ
แบรแบก (แบร์แบก) แตกกัน แบร
ชา (แบร์เจีย) กลับเป็น

ไบฎีกา (ไบคิกา) พระไบฎีกา สมณศักดิ์
ชั้นรองจากสมุห์ (จาก ไบฎีกา คำไทย)

ใช้ว่า โลกใบฎีกา (โลกใบคึกา)
 ท่านใบฎีกา (ปัจจุบันเลิกใช้แล้ว)
ใบตง (ใบตอง) สิบตอง สิบเขียวใบไม้ ใช้
 พรตใบตง (เบียร์ใบตอง) สิบเขียว
 ใบไม้
ใบหม่น (ใบหมื่น) ใบหม่น ชื่อเครื่องสูง
 อย่างหนึ่งรูปร่างเหมือนใบหม่น มีคำม
 ถืออย่างจามร ทรงยอดแหลมเรียว
 (จาก ใบมอน คำไทย)
ใบระกา (ใบรวกา) ใบระกา เครื่องตกแต่ง
 ปราสาท โบสถ์วิหาร
ใบก (ใบก) ๑. เหยียง พัด ปล้า เช่น
 อุณกัณฐาปใบกคณา (เนี้ยกัจอมบับ
 ใบกเค้นย) นักมวยปล้ำปล้ำกันพัด
 เหยียงกัน
 ๒. ชัก เช่น ใบกสัพท (ใบก-
 ช้อมบับวด) ชักผ้า
ใบก, ใบกปฺราส (ใบก, ใบกปฺระส) ล่อ
 ลวง ปอกลอก เช่น รกสึใบกปฺราส
 (รวิกซึใบกปฺระส) ปอกลอกเขากิน
ใบกโบะ, โบะใบก (ใบกบอะห์ หรือ บอะห์
 ใบก) กระโชกกระชาก ใช้ นิยาย
 ใบกโบะ (นิเยียใบกบอะห์) พด
 กระโชกกระชาก สมุฎีโบะใบก (ช้อม
 เตียบอะห์ใบก) คำพดกระโชกกระชาก
ใบกขรณิ (ใบกขะระเนีย) สระใบกขรณิ
 สระบัว

ใบกขรพรัส (ใบกขะระเบือร์) ฝนใบกขร-
 พรัส คือฝนที่ตกลงมาเหมือนตกลง
 ใบบัว
ใบจ (ใบจ) ถอน ดึง เช่น ใบจอุดิ
 (ใบจเวือ้อ) ดึงเถาววัลย์ ใบจเสมา
 (ใบจเซมา) ถอนหญ้า ใบจสุลาบมาน
 (ใบจลัดบเมื่อน) ดึงปักไก่ ให้ขาดออก
 ใบจโรจ (ใบจโรจ) ถอนออกที่ละเส้น
 หรือที่ละต้น
ใบบ (ใบบ) ๑. ยัดใส่ (ทำเป็นอาหาร)
 ๒. เครื่องที่จะยัดใส่ อย่างที่ยัดใส่
 กบหรือกระต่าย แล้วบั้งหรือย่าง ดัง
 เรียกว่า กงูแถบใบบ (ก้องแถบใบบ)
 กบยัดใส่ ทนุสายใบบ (ต้วนขายใบบ)
 กระต่ายยัดใส่
ใบย (ใบย) ๑. กวัก ใบก เช่น ใบยไฏ-
 เหา (ใบยไคเฮา) กวักมือเรียก
 ๒. กระบวย เช่น ยกใบยฎึงทีก
 (ยิวกใบยคองตีก) เอากระบวยตักน้ำ
 ๓. บ่อย คนเดินโต๊ะ
ใบยบัก (ใบยบัก) ใบกหรือพัด กู บบัก ๑.
ใบร (ใบร) แอ่น เผยอ เบ้ บิด เช่น
 กุฎารใบร (กุฎาร์ใบร) กระต่ายแอ่น
 เกบ็องใบร (เกบ็องใบร) กระเบื่อง
 บิด เมทวารใบร (เมเทวียร์ใบร)
 วงกบประตูปิด

โบรมุข (โบรมุข) อับอายขายหน้า หน้า
ม่อย เป็นหน้าหนี เช่น สฎีโยยคาต
โบรมุขกณฎาลัน (เสียดียอยเกียด
โบรมุขกอนดาลจวมม) พุดให้เขาอับ
อายขายหน้ากลางที่ประชุม

โบล (โบล) วังตะโพงเต็มผืนดิน อย่างสั้ว
เช่น วัว ควาย ไซ โกลโบล (โกโบล)
กรบโบล (กรอเบียโบล)

โบล (โบล) กวาด โดยปริยายหมายความว่า
หมดเกลี้ยง วินาศ เช่น เกดถึงเฉบโบล
(เพลึงแะห์โบล) ไฟไหม้หมดเกลี้ยง
โบลจรัส (โบลจรัส) บั๊กกวาด

โบลสถาน (โบลสถาน) พินาศ วายวอด
เช่น เกดถึงเฉบโบลสถาน (เพลึง
แะห์ห่ออะโบลสถาน) ไฟไหม้วาย
วอดหมด

โบล (โบล) ๑. โยน เช่น โบลอุส
(โบลอุส) โยนพื้น โบลอญ
(โบลอญ) โยนสะบ้า โบลพู
(โบลพู) โยนหลุม โบลพากุ หรือ
โบลสมุฏี (โบลเบียก หรือ โบล
ซ็อมเคีย) พุดกระชกกระชากเหมือน
เขาโยนอะไรทั้ง โบลสนทูลจรัลภณ
(โบลซ็อนตุลจรัลภณ) โยนเบ็ด
ข้ามเขา โดยปริยายหมายความว่า ข้ามหน้า
ข้ามตา ข้ามกระทรวง ไม่เป็นไปตาม
ลำดับชั้น

๒. ตอก ประทับ ตี เช่น โบล-
บงโกล (โบลบงโกล) ตอกเสา
หลัก โบลตึง (โบลตึง) ตอก
หลัก (ผูกวัวควาย) โบลแกลโกล
(โบลแกลโกล) ตอกตะปู โบลตุรา
(โบลตุรา) ประทับตรา ตีตรา โบล
พุมพ (โบลพุม) ตีพิมพ์

๓. ขายส่ง ไม่คิดเอากำไรมาก

โบลทง (โบลทง) ทอดยอด เช่น ตูร
พาจโบลทง (ตูรพาจโบลทง)
พักเสวยทอดยอด

โบลทัพ (โบลทัพ) ตั้งทัพ ยกทัพไป
หยุด ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่ง

โบลบง (โบลบง) ละทิ้ง ละเลย เช่น
โบลบง (โบลบง) ละทิ้งการงาน

โบลโบล (โบลโบล) กู โบลโบล

โบลพวย (โบลพวย) ๑. บินพุ่งหัวดลลง
(โดยเฉพาเนก) เช่น ตุมาดโบลพวย
(ตุมาดโบลพวย) แร้งบินพุ่งหัวดลลง

๒. ตอกลูกทอย

โบลโส (โบลโส) คำใช้กับ บัญโบล
(บัญญัติ) ประชด เช่น บัญโบล-
โบลโส (บัญญัติบัญญัติโส)
ประชดประชัน

เบ (เบ) กูด เช่น เบโบล (เบโบล)
กูดนม เกมเบโบล (เกมเบโบล)
เด็กกูดมือ

บ้ง (บ้อมบอง) ความประสงค์ ความมุ่งหมาย การปอง เช่น มานบ้งนึ่งเทา (เมียนบ้อมบองนึ่งเตวี่) มีความประสงค์จะไป บานสมุเรจตามบ้ง (บานซ็อมเรจตามบ้อมบอง) ได้สำเร็จตามความมุ่งหมาย

บ้งน (บ้อมบ้อง) การบน คำที่บน ของแก่นบน เช่น เลงเกลงลาบ้งน (เลงเพลงเล้งบ้อมบ้อง) เล่นเพลงแก่นบน

บ้งก (บ้อมบัก) การหัก สิ่งหัก รอยหัก เช่น เมลผุดานตร้งบ้งก เตี-พุกถากนุญะรตี (เมลผุดานตร้องบ้อมบัก เตอปุ่กร้อก้องนุญะรตี) คุแปะทรงรอยหัก ผุหรือปลวกกิน

บ้งจ (บ้อมบัจ) ๑. ฝีมือ สิ้นหัวใจ บำเหน็จ ตอบแทน เช่น การน้ะบ้งจ'ไฏรบส่ขุญ (การหุ่ะที่บ้อมบัจไควรวบอะส่ขุญ) งานนั้นฝีมือของฉัน ปรากฏะชะไถลณนวล ปรากฏะชะขุญไอยชาบ้งจ (ปรักน้ะที่เจียไถลนวล ปรักน้ะที่ขุญมออยเจียบ้อมบัจ) เงินนี้เป็นค่าจ้าง เงินนั้นให้เป็นบำเหน็จตอบแทน (โบราณเขียน บ้งแฉ ก็มี)

๒. โดยเหตุที่ เพราะ เสียแรงที่ เช่น บ้งจ'เหากุนามก ควรแต่ไอย

อวี่ถูล่กุนาขละเทาอะ (บ้อมบัจเฮาเค้นยโมก กั้วร่เตออยเอวี่ยดีอลเค้นย-คละเตวี่อะห์) เสียแรงที่เรียกกันมา ควรให้ะไรกันไปบ้างนะ

บ้งจ้ง (บ้อมบัจจ้ง) ถึงแม้จะ

บ้งด (บ้อมบัด) การหาย ที่หาย เช่น บ้งด'โคมวณัน (บ้อมบัดโคมวณัน) การที่ว้าหายคู้หนึ่ง วตุดบ้งด (เวี๊ตโถะบ้อมบัด) วัตถุที่หาย

บ้งด (บ้อมเบ็ด) การปิด การอุด รอยที่ปิดหรืออุด เช่น กอมษุละมานบ้งด กากลัซ ๓ อนูเล (กอมษุละที่เมียนบ้อมเบ็ดกากเล้งขเบียอันเลอ) กระออมทะลุมี่รอยกรั้งอุด ๓ แห่ง

บ้งด (บ้อมบด) หนี้สิน เช่น ชัฟากบ้งดเก (จ้วมเบียักบ้อมบดเก) เป็นหนี้เขา สงบ้งดเก (ของบ้อมบดเก) ใช้หนี้เขา กุนบ้งด (โกนบ้อมบด) ลูกหนี้ เมบ้งด หรือ มจาส่บ้งด (เมบ้อมบด หรือ มจัส่บ้อมบด) เจ้าหนี้ บ้งด บุลลิกา (บ้อมบดบลลิกา) หนี้สินต่าง ๆ เช่นเดียวกับ บ้งแฉบ้งด (บ้อมแนบ้อมบด) คุ บ้งแฉ

บ้งเ็ก (บ้อมเบ็ก) การเปิด ระยะเวลาหรือขณะที่เปิด เช่น บ้งเ็กทวาร (บ้อมเบ็กเทวี่ร์) การเปิดประตู เเคเปิด-

ทวารกนุขมวโยงพีรบีณีก (เกเบิก
เทวียร์คณมวโยงพีรบีณีนิก) เขา
เปิดประตูวันละ ๒ ครั้ง

บิณณ (บิณณ) คำใช้กับ บิณณ (บิณ
นล) หนึ่งสิน เป็น บิณณบิณณ (บิณ
ณบิณนล) หนึ่งสินต่าง ๆ

บิณณก (บิณณก) ส่วน ฝ่าย เศษที่แตก
เสียง สะเก็ด เช่น บิณณกคุราบแบก
(บิณณกเกว็อับแบก) สะเก็ดระเบิด
บิณณกจาน (บิณณกจาน) เศษจาน
ซามที่แตก

บิณณกล (บิณณณกล) นกกระทาคีต เรียก
จาบบิณณกล (จาบบิณณณกล)

บิณณก (บิณณนิก) การชัก การฟัดเหวี่ยง
หรือปล้ำ ระยะเวลาหรือจำนวนครั้งที่
ปล้ำหรือฟัดเหวี่ยงกัน หรือชัก เช่น
สัพตนะเคโปก ๓ - ๔ บิณณกเหีย
(ช้อมบิณณนิกเคโปกเหียบวณบิณณนิก
เฮีย) ผ่านเขาชัก ๓-๔ ครั้งแล้ว
จับาบโปกคุดา ๒ บิณณกมุนาก
(จ้อมบิณณนิกเคเหียบิณณนิกเมเหีย)
นักมวยปล้ำปล้ำกันคนละสองครั้ง

บิณนำ (บิณนำ) คุตยา ใช้กับ เม็ด (เม็ด)
คุ เช่น เม็ดบิณนำ (เม็ดบิณนำ) คุตยา
กุ่มเม็ดบิณนำคุดา (กมเม็ดบิณนำคุดา)
อย่าคุตยากัน

บิณะ (บิณนะห์) ๑. รอยปะ เศษผ้าที่ปะ
ไว้ เช่น บิณะสัพต (บิณนะห์ช้อม
บิณ) รอยปะผ้า เสียดึงสัพตมาน
เจรินบิณะ (เชียดึงช้อมบิณเมียน
เจรินบิณนะห์) หนึ่งผ้ามีรอยปะหลายแห่ง

๒. คู่ทักเทียมกัน เช่น แสงรบส
ชงนัตูรวรอกบิณะ โอzymanกมุดัง
เสม็ดคุดา (แซงรวบอะสัพตวันโตรว
รวบิณนะห์ออยเมียนก้อมลั้งเซมอ
เคเหีย) หามของหนักต้องหาคู่ (ทัก
เทียมกัน) ให้มีกำลังเสมอกัน

๓. ชีไถ เรียก อาจุมบิณะ
(อาจิบิณนะห์)

บิณง (บิณบิอง) ทำให้เสีย ทำให้เปลือง
ไร้ประโยชน์ เช่น ติญบิณงปรัก
(ติญบิณบิองปรัก) ชื้อให้เสียเงิน จิณ-
จิมบิณงบาย (เจญเจิมบิณบิองบาย)
เลี้ยงให้เสียข้าวสูก เปลืองข้าว

บิณต (บิณบิอด) ทำให้เลี้ยว พลิก กลับ
เช่น บิณตرة (บิณบิอดรวเตะห์)
เลี้ยวรถ

บิณบ (บิณบอบ) ทำให้เซ็ด ทำให้กร้าม
บิณากบิณบ (บิณบักบิณบอบ) ทำ
ให้เซ็ดหลาบ

บิณร (บิณบอริ) เนรเทศให้ออกไปไกล
บณญญบิณร (บิณเตญญบิณบอริ)
ข่มขู่ไปให้พ้น จับไล่ไสส่ง

บับรง (บ้อมบอร์บ้อง) เนรเทศ เช่น
บับรงมนุสฺสมานโทสอุริฏฐพีร-
นาก (บ้อมบอร์บ้องมนุสฺสเมียนโตะส

โอกเกรตฺตีปฺรเนียก) เนรเทศคนมีโทษ
 ออกฤษฏ์สองคน

บับาก (บ้อมบัก) ๑. ทำให้หัก หัก เช่น
บับากเมกฉะ (บ้อมบักเมกเชอ)
 หักกิ่งไม้ **กาทบับาก** (กัจบ้อมบัก)
 หักให้หัก **บับากบับแบก** (บ้อมบัก
 บ้อมแบก) ทำให้แตกหัก ยุแหล่ให้
 แตกกัน

๒. ปราม ทำให้เซ็ดหลาบ เช่น
บับากุกุณกัโอยวามจิตต (บ้อม
 บักโกณกมออยเวียมเจ็ด) ทำให้เด็ก
 เซ็ดหลาบ อย่าให้มันได้ใจ **บับากบับบ**
 (บ้อมบักบ้อมบอบ) หรือ **บับากสุมบาค**
 (บ้อมบักสุมบาค) ทำให้เซ็ดหลาบ

บับาด (บ้อมบัด) ๑. ทำให้หาย บับัด
 เช่น **บับาดโกธร** (บ้อมบัดโกทร)
 ทำให้หายโกรธ **บับาดโรค** (บ้อมบัด
 โรค) บับัดโรค ทำให้หายโรค

๒. โกง ยักยอก เช่น **บับาด**
แกณกชญชิ่ง (บ้อมบัดเพนกกัจญชิ่ง)
 โกงตาชั่ง **บับาดทุรพุกะ** (บ้อมบัด
 ทุริอัปเก) ยักยอกทรัพย์เขา

บับาน (บ้อมบาน) ทำให้ได้หรือให้มี มัก
 ใช้กับคำ **บับเพญ** (บ้อมเบญ) เติมให้
 เต็ม หรือบำเพญ เป็น **บับเพญบับาน**
 (บ้อมเบญบ้อมบาน) บำเพญเพื่อให้มี
 หรือให้ได้

บับิท (บ้อมเบ็ด) นอกหรือบังคับให้ปกปิด
 ปิดบังไม่ให้ใครรู้เห็นหรือได้ยิน ใช้
บับิทมาต (บ้อมเบ็ดเมียด) ให้ปิดปาก
 ไม่ให้เล่าใครฟัง **บับิทเสกกุฎิ** (บ้อม
 เบ็ดซัจเกตุย) ให้ปิดความ

บับาส (บ้อมบะส) บวชให้ เช่น **บับาส**
กุนชาสามเณร (บ้อมบะสโกณเจีย
 ชามะเนร์) บวชลูกเป็นสามเณร

บับเียต (บ้อมเบียด) ทำให้เบียด เบียดเสียด

บับแบก (บ้อมแบก) ทำให้แตก ทำให้แตก
 แยก แยกออก เช่น **ผุลูบับแบก**
 (โพลัวบ้อมแบก) ทางแยก **กูปรแบก**
บับแบกพวก (บ้อมแบกปวก) ทำให้
 แตกพวก **บับแบกขัวร์** (บ้อมแบกจัวร์)
 ทำให้แตกแถว **บับแบกอกุส** (บ้อม
 แบกอักขอร์) แจกอักขร คือแจก
 พยัญชนะตามเสียงสระ

บับแบน (บ้อมแบน) คำใช้กับคำ **บับต**
 (บ้อมบ๊อด) ทำให้เลี้ยว เป็น **บับต**
บับแบน (บ้อมบ๊อดบ้อมแบน) ทำให้
 ลดเลี้ยวเกี้ยวคด

บับเระ (บ้อมแบร์) ทำให้หัน เช่น บับเระ
จิตต (บ้อมแบร์เจ็ด) ทำให้ใจหันเห
ทำให้กลับใจ บับเระเสจกฐี (บ้อม
แบร์ซัจเจตฺย) กลับเนื้อความ บับเระ
มุขระเทะ (บ้อมแบร์มุขรว์เตะห์) หัน
หน้ารถกลับ

บับโระ (บ้อมโบริ) ทำให้เบ้ บิด ทำให้
บิดเบี้ยว ไขผสมกับ บับะ (บ้อมบะห์)
ก็ได้ ทำให้กระดก ทำให้แตกตื่น
พล่านไป เป็น บับะบับโระ (บ้อม
บะห์บ้อมโบริ) ทำให้แตกตื่น ก่อความ
ไม่สงบ บั่นป่วน ดู บะโบริ กับ บับะ

บับโบล (บ้อมโบล) ทำให้วิ่งตะโพงเต็มฝีตีน
ขับหรือเร่งให้วิ่งตะโพงเต็มฝีตีน (โดย
เฉพาะสัตว์ ๔ เท้า) เช่น บับโบลโค
(บ้อมโบลโก) ขับวัวให้วิ่งตะโพงเต็ม
ฝีตีน บับโบลกรุปี (บ้อมโบลกรุอเบีย)
ขับควายให้วิ่งตะโพงเต็มฝีตีน

บับเภา (บ้อมเภา) ๑. ให้กิน ให้ดู เช่น
มฤทายบับเภาณ (มฤตายบ้อมเภาเภาณ)
แม่ให้ลูกกินนม

๒. ต่อต้านไม้ อย่างเช่น ต่อกิ่ง
มะม่วงพิมเสนกับต่อต้านมะม่วงหัวช้าง
(ดู ผุสำ (ผุขำ) ขำ กับ สาก (ซาก)
๒. ตอนต้นไม้)

บับ้าง (บ้อมบ้าง) กำบัง บังไม่ให้ให้เห็น

เช่น บับ้างขุลวนนึ่งกุ่มโพตเณ (บ้อม
บังคุลวนนึ่งกุ่มโปดเชอ) กำบังตัวกับ
พุ่มไม้

บับะ (บ้อมบะห์) กระดก ยกให้กระดก
เช่น บับะเณห์บุ (บ้อมบะห์เชอหบ)
กระดกท่อนซุง บับะระเทะ (บ้อม
บะห์รว์เตะห์) ยกเกวียนให้กระดก
โดยปริยายหมายความว่า ก่อ ทำให้แตกตื่น
บั่นป่วน เช่น บับะอนุณสุร (บ้อม
บะห์เนียกซุร) ก่อเหตุให้ชาวบ้าน
แตกตื่นบั่นป่วน บับะบับโระ (บ้อม
บะห์บ้อมโบริ) ทำให้แตกตื่น ก่อความ
ไม่สงบ บั่นป่วน เช่น บับะบับโระพวก
กมมกรโอยณบ่เรวีการ (บ้อมบะห์
บ้อมโบริปวกกัมเมียะกอรีออยขบ
เทวอการ) ปลุกปั่นให้พวกกรรมกร
หยุดงาน บับะบับลุด (บ้อมบะห์บ้อม
หลุด) ทำให้กระดก ทำให้คิดว่า หมายถึง
โดยปริยายว่า ทำให้แตกฮือขึ้น

บับน (บ้อมปอน) ประน ประนปรือ ขุน
เช่น บับนจันตี (บ้อมปอนจ้อมเนีย)
ประนตัวของกิน บับนโคโอยธาตุ
(บ้อมปอนโกออยเทียด) ประนปรือวัว
ให้อ้วน บับนบับเพญ หรือ บับเพญบับน
(บ้อมปอนบ้อมเบญ หรือ บ้อมเบญ
บ้อมปอน) ประนปรืออย่างเพียบพร้อม

เกินปรกติธรรมดา เช่น บิเพณฺหฺบิปน
 กุณฑลเตเพ็งจิตตเพ็งจาง (บิอม
 เบญฺบิอมปอนโกนเตอิลเตเลงเจ็ดเลง
 จาง) ปรนปรีอเก็กจนกระทั่งเหลิง
บิปาน (บิอมบั้น) ทำให้หัน ทำให้เหวออก
 นอกทางเดิม เช่น บิปานมุขทิก
 (บิอมบั้นมุขทิก) ทำทางน้ำให้แยกไป
 จากทางเดิม
บิปัม (บิอมเป้ม) คา จิม วางไว้หมื่น ๆ
 เช่น ฎากบิปัมเกุบรมมาตฺรุง (ดัก
 บิอมเป้มเกุบรมเมือตโรง) วางไว้หมื่น ๆ
 ข้างปากโพรง
บิโปง (บิอมโปง) ทำให้พองหรือโป่ง
 เบ่งให้โป่ง เช่น บิโปงโปลกชฺรุก
 (บิอมโปงโปลกชฺรุก) ทำกระเพาะหม
 ให้พอง บิโปงโพะ (บิอมโปงบัวะห์)
 เบ่งท้องให้โป่ง
บิปะ (บิอมปะห์) ทำให้กระทบกัน เช่น
 บิปะชฺรุงตฺพานึงชฺลข้าง (บิอมปะห์
 จฺรุงโตะเตวีนึงจิวญฺเจียง) วางมุมโต๊ะ
 กระทบกับฝาผนัง
บิปรบ (บิอมปรอบ) ทำให้ใกล้
บิปรวม, บิพรวม (บิอมปรวม) ทำให้รวบ
 ทำให้เรียว รวมเข้าเป็นรูปกลม เช่น
 บิตบณฺโทะบิปรวมโอยตุจุมขาง
 (เบ็ดบิอนโตะบิอมปรวมออยโตจุมคาง)
 เหลาตอกให้เรียวเล็กไปข้างหนึ่ง

บิเปลง (บิอมเปลง) ถ่วงน้ำ
บิแปลง (บิอมแปลง) แปลงตัว แปลงเพศ
 เปลี่ยนแปลง เช่น บิแปลงทุกอฺโอย
 มกชาทุกแจว (บิอมแปลงตุกอม
 ออยโมกเจียตุกแจว) เปลี่ยนแปลงเรือ
 พายให้มาเป็นเรือแจว
บิโปลง (บิอมโปลง) ทำให้พุ่งขึ้น โต้ขึ้น
 เช่น โจลฎุฎิบบิโปลง(โจลตมเตียบิอม
 โปลง) ปากอันดินให้พุ่งโต้ขึ้น ตรี
 โลตบิโปลงเจญฺพืทฺรุง (เตริยโลต
 บิอมโปลงเจญฺบิตุรุง) ปลากะโดดพุ่ง
 ออกจากช่อง
บิผต (บิอมผิต) แฉมว พยายามทำให้แพบ
 เช่น บิผตโพะ (บิอมผิตบัวะห์)
 แฉมวทอง
บิผาย (บิอมผาย) เร่งให้วิ่ง ห้อ (เฉพาะม้า)
 เช่น บิผายเสะโอยบานฉาบทานเผล
 ปรุชฺ (บิอมผายแซะหื้อออยบานฉาบ-
 เตือนเปลปรอจุม) ห้อมม้าให้ไต่เร็วทัน
 เวลาประชุม
บิผิก (บิอมผิก) ให้คืบ บังคับให้คืบ มอม
 เช่น บิผิกสุรคฺนาทาลเตสฺรวังแลง
 ฎึงอฺวิ (บิอมผิกสุรคฺเนยเตอิลเต-
 ชฺรอเว็งแลงเตงเอวีย) มอมเหล้ากันจน
 เมาไม่รู้อะไร
บิผุง (บิอมผุง) ทำให้กิดหล่ม ทำให้กิดผิด

บํพง (บ้อมปวง) ๑. ทำให้พองขึ้น เนื้อขึ้น
๒. สะทสเรสั่ม ใช้ว่า บํพงตาจฺจฺร
(บ้อมปวงจฺจฺร)

บํพง (บ้อมบ่วง) กระบอกเช่น บํพงไคณต
(บ้อมบ่วงไคณต) กระบอกกรองน้ำตาล
บํพงจฺระ (บ้อมบ่วงจฺระ) (บ้อมบ่วงจฺระ) (บ้อมบ่วงจฺระ)
กระบอกชำระ ตุ ตย บํพงมฺจุล
(บ้อมบ่วงมฺจุล) กระบอกเล็ก ๆ ใส่เข็ม

บํพงก (บ้อมบ่วงก) หลอดคอก ลำคอ เช่น
ณํบํพงก (บ้อมบ่วงก) เจ็บคอ

บํพงกเรอง, บํพงเรอง (บ้อมบ่วงกเรอง,
บ้อมบ่วงเรอง) ชื่อต้นไม้ประเภทหนึ่ง
มีขนาดเล็ก มีผลเล็ก ๆ กินได้

บํพต (บ้อมบวด) ตัก ตักนีสัย เช่น
บํพตฺถงสนฺทฺจ (บ้อมบวดตองสนฺทฺจ)
ตักตักนีสัย บํพตฺถงตางพฺตฺจ (บ้อม
บวดโกนตางพฺตฺจ) ตักนีสัยตักตั้งแต่เล็ก

บํพทต (บ้อมเบียด) ทำให้ล่อมือจับ
ถึงให้พันกัน เช่น บํพททงมฺจุล (บ้อม
เบียดทงมฺจุล) ทำให้ก้านพลุพันกัน
บํพทรวลฺลโอยวาพฺทสรวล (บ้อม
เบียดเว็ลลโอยเว็ลล) จับ
เถาว์ลให้พันล้อมโดยสะดวก

บํพม (บ้อมบวม) ป้อน เช่น บํพมบาย
(บ้อมบวมบาย) ป้อนข้าว

บํพก (บ้อมเบียด) ๑. ใส่ให้ สวมให้

เช่น บํพกอวโอย (บ้อมเบียดอว
ออย) สวมใส่ให้ บํพกเครื่องอลง
การ (บ้อมเบียดเครื่องอลงการ) แต่ง
เครื่องให้ สวม เครื่องประดับให้
บํพกสํกฺติ (บ้อมเบียดซัก) บํพกยส
(บ้อมเบียดยวะส) ติดยศให้

๒. เครื่องสำหรับสวมใส่ ใช้กับคำ
สมฺเล็ยก (ซ้อมเล็ยก) เครื่องนุ่ง
เป็น สมฺเล็ยกบํพก (ซ้อมเล็ยก
บ้อมเบียด) เครื่องนุ่งห่ม

บํพาน (บ้อมเบียน) ผ่าฝืน ละเมิด เช่น
เรวํบํพานเล็ยกบํ (เรวํบ้อมเบียน
เล็ยกบํ) ทำการละเมิดกฎหมาย
นินายบํพาน (นินายบ้อมเบียน)
พุกลวงละเมิด

บํพาร (บ้อมเบียร์) ทำลวงล่า บุกรุก บุก
เช่น บรเสบํพารเล็ยกนํเก (บอร์
แซ่ห้บ้อมเบียร์เล็ยกนํเก) จับม้า
บุกพืชของเขา จิเสบํบิลบํพาร
เล็เก (จิห้แซ่ห้บ้อมบิลบ้อมเบียร์
เล็เก) จิม้าบุกรุกเขา บํพารบํพาน
(บ้อมเบียร์บ้อมเบียน) หรือ บํพาน
บํพาร (บ้อมเบียนบ้อมเบียร์) ลวง
ละเมิด เช่น บํพารบํพานเล็ยกบํ-
บญญตฺต (บ้อมเบียร์บ้อมเบียนเล็
ยกบํบญญต) ลวงละเมิดกฎหมายบท-

บัญญัติ บัปะบัพาร (บ้อมปะห้บ้อม เบียร์) บุกรุกให้กระทบกระทั่งกัน บัพุล (บ้อมปุล) เปื่อให้เมา (ถ้วยสิ่งมีพิษ) วางยาเบื่อ เช่น บัพุลโหลยฎาก่ถุนำ กุนงสุรา วาตุลาปโหลยเคบัพุล(บ้อม ปุลโดยคักทหน้าคุนงสุรา เวียขลั้บโดย เกบ้อมปุล)วางยาเบื่อโดยใส่ยาในเหล้า มันตายโดยเขาวางยาเบื่อ บัพุลจิตต (บ้อมปุลเจ็ด) มอมเมา ทำให้ใจเห็น ผิด ทำให้วิงเวียนเหมือนถูกยาเบื่อ	บัเพ็ด (บ้อมเบ็ด) คำใช้กับคำ บัเพ้ง (บ้อมเบ้ง) เป็น บัเพ็ดบัเพ้ง (บ้อม เบ็ดบ้อมเบ้ง) ทำให้กระตือรือร้นกระ เจ็ดลง บัเพียจ (บ้อมเบียจ) ทำให้แบนบวบเบียว กดให้แบนผิดรูป เช่น บัเพียจสับก โปต (บ้อมเบียจข้อมบ็อกโปต) กด ปั้บให้บวบเบียว บัเพ (บ้อมเป) กล่อม ไข้ว่า บัเพกุน (บ้อมเปโกน) กล่อมลูก เกล็ดบัเพ (เพลงบ้อมเป) เพลงกล่อมเด็ก
บัพวน (บ้อมพวน) ช้อน แอบ ปัดบัง เช่น บัพวนกุนโอยเนากุนงไฟรุ (บ้อมพวนโกนออยเนวิคุนงเพริย)ช้อน ลูกให้อยู่ในป่า	บัเพญ (บ้อมเบญ) เติมให้เต็ม ทำให้บริ บูรณ์ บำเพญ เช่น บัเพญเสจกฏี (บ้อมเบญชัจเกตุย) เติมเนื้อความให้ เต็ม จากฎีบัเพญซงหุก (จักเตยบ้อม เบญจ้วงหก) เติมนมหลุมบ่อตามถนน หนทางให้เต็ม บัเพญบับาน (บ้อม เบญบ้อมบาน) บำเพญให้มีให้ได้ บัเพญบาร์มี (บ้อมเบญบาร์มีเยย) บำเพญบาร์มี
บัพวนสุกร (บ้อมพวนซุกร) ขนมหั้มขาว เรียก นับัพวนสุกร (นุบบ้อมพวน ซุกร) หรือเรียก นัแปลอาย(นุบแปล อาย) ก็ได้ บางคนเรียก นัเกตุกฏี (นุบเกตุเกตุย) ขนมหักัดความ ก็มี (เพราะมีเรื่องเล่าว่า คนกััดขนม น้ำ ในขนมหุ้งไปโดนหน้าเพื่อน เลยเกิด เรื่องตบตีกันถึงเป็นความกัน)	บัเพน (บ้อมเพน) ขด ทำให้เป็นวง เกล้า (ผม) เช่น บัเพนอทนงกุนงนัง (บ้อมเพนอทนงกุนงนัง) ขดปลา ไหลในหม้อ บัเพนพุนวงสก (บ้อม เพนพุนวงซอก) เกล้าผมมวย
บัเพ้ง (บ้อมเบ้ง) แอ่นขึ้น เติ่งขึ้น เช่น บัเพ้งทรุงโอยโหลยอาการเม็ลกาย (บ้อมเบ้งทรุง ออยโดยอาการเม็ลเจียย) แอ่นอกให้ แสดงอาการคุดก	บัโพก (บ้อมโปก) สุม พอกอย่างพอกยา

บิโศ (บิโศโปด) หลอกล่อให้หลงเชื่อ
 ใ้ว่า นิยายบิโศ (นิยายบิโศโปด)
 พุทหลอกล่อให้หลงเชื่อ

บิโพบ (บิโพบโปบ) จับคร่อม เช่น จับบิ
 โพบเหียงคุดตักพีเล่แถมเหียงต
 (จับบิโพบโปบเฮียงคุดตักพีเล่แถมเหียงต)
 (จับบิโพบโปบเฮียงคุดตักพีเล่แถมเหียงต) จับคร่อมแล้วกดข้างบน
 ซ้ำอีก

บิโพร (บิโพรโปรี) ทำให้พอกพูน เพิ่ม
 พูน ทำให้เอ่อล้น เช่น บิโพรทัก
 (บิโพรโปรีตัก) ทำให้น้ำเอ่อล้น
 บิโพรโกชนาหาร (บิโพรโปรีโพเจียะ
 เนียฮาร์) ทำให้โกชนาหารเพิ่มพูน

บิพำ (บิพำเปี่ยม) ทำให้คาบ คาบอยู่
 โดยปริยายหมายความว่า กำกวม เช่น บิพำ
 พากุย (บิพำเปี่ยมเปี่ยม) ทำให้ถ้อย
 คำกำกวม นิยายบิพำ (นิยายบิพำ
 เปี่ยม) พุทกำกวม

บิพำง (บิพำเปี้ยง) ขวาง กัน ปิดกัน
 กันอย่างไม่ให้น้ำซึม

บิพรง (บิพรงพรง) สดใส ใ้ สดใสบิพรง
 (ซุอะสื่บิพรงพรง) สดใส มุขบิพรง
 (มุขบิพรงพรง) หน้าสดใส ลุอบิพรง
 (ลุอบิพรงพรง) สวยสดใส

บิพรง (บิพรงเพรียง) ที่ส่องแสงสลัว ๆ เช่น
 แวระบิพรง (แควเระบิพรงเพรียง)

พระจันทร์ส่องแสงสลัว ๆ เวลารุ่งสาง
 ตะวันเพิ่งจะขึ้นและส่องแสงสลัว ๆ ใ้
 เพลบิพรง (เพลบิพรงเพรียง) เวลา
 รุ่งสาง ภูลิบิพรง (ภูลิบิพรงเพรียง)
 มีแสงสลัว ๆ

บิพราง (บิพรางเพรียง) ชักสาดให้กระจาย
 ออกไป เช่น บิพรางทักเทาเล็กุณา
 (บิพรางเพรียงตักเทวีเลอเคุณีย) สาดน้ำ
 รดกัน

บิพราง (บิพรางเพรียง) ทำให้พลัดพรากกัน
 พราก คำนนี้ไม่ค่อยใช้ ใ้ พงราง
 (บิพรางเพรียง) มากกว่า

บิพรง (บิพรงพรง) ทำให้พลุ่งขึ้น อย่าง
 เเชียไฟให้ลุก หรือให้ควันพลุ่งขึ้น ทำ
 ให้แตกตื่น เช่น ทำสั่วตั่วเล็ก ๆ ให้แตก
 ตื่น

บิพรง (บิพรงพรง) ดู บิพรง

บิโพ (บิโพเพรียง) ทำให้เป็นป่า โดย
 ใ้ถึงไม่เป็นต้น มาสะไว้ให้ดูเหมือนป่า
 โดยปริยายหมายคล้ายคลึงเช่นนั้น เช่น
 บิโพชาติ (บิโพเพรียงเจียด) ทำชาติ
 ของตนให้เป็นเหมือนป่า ตรงข้ามกับ
 บิภูลิตาติ

บิโพ (บิโพพรง) ๑. ประพรมน้ำหรือเท
 น้ำเรื่อย ๆ ให้โชกหรือให้ชุ่มซาบ ใ้
 จากที่กบิโพแมกเมบิเบ (จักตัก

บ้อมพุ่มแมกเชอบ้อมเบา) เทนารต
กึ่งที่ก่อไว้ให้โชก บัพริทิกกูโย-
สรวตทาน (บ้อมพุ่มตักกมออย
ขงวดเตี้ยน) ประพรมน้ำอย่าให้ทันแห้ง
โปะระทิกบัพริ (ประหัดตักบ้อมพุ่ม)
ประพรมน้ำ

๒. วังเหยา ๆ ไซ้ รตบัพริ
(รวดบ้อมพุ่ม)

บักันด, บักัน (บ้อมเพื่อน) ทำให้หลง
ฝันเพื่อน พราง อำพราง เช่น กุบั
กันตเค (กมบ้อมเพื่อนเก) อย่าทำ
ให้เขาหลงหรือฝันเพื่อน บักันตผลู
(บ้อมเพื่อนโพธิ์) ทำให้หลงทาง
พรางให้หลงทาง

บักั (บ้อมเพี้ย) ทำให้ตกใจ ทำให้สะดุ้ง
กลัว เช่น บักัโยยเคพรวยจิตุด
(บ้อมเพี้ยออยเคพรวยเจ็ด) ทำให้เขา
สะดุ้งกลัว (จน) กลุ้มใจ

บักล (บ้อมพิวด) ทำให้มีอาการเดือดปุด ๆ

บักัน (บ้อมเพื่อน) ดู บักันต

บักิต (บ้อมพิด) ทำให้หวาดกลัว มักใช้
กับ บักั เช่น บักิตบักั (บ้อมพิด
บ้อมเพี้ย) หรือ บักับักิต (บ้อม
เพี้ยบ้อมพิด) ทำให้หวาดกลัวมาก

บักลาง (บ้อมเพ็ลียง) พलग (คำโบราณ)
เช่น เมลบักลางนียายบักลาง (เมล-

บ้อมเพ็ลียงนียายบ้อมเพ็ลียง) ภูพलग
พุดพलग เช่นเดียวกับ บณเฎร์ ๓.

บักลาด (บ้อมเพ็ลียด) ทำให้พลาด ทำให้
ล้น ปรดออก บักลาดบักล้าง (บ้อม
เพ็ลียดบ้อมเพ็ลียง) ทำให้พลาดพลั้ง

บักลี (บ้อมพลือ) ทำให้สว่าง ส่องสว่าง
โดยปริยายหมายคล้ายคลึงเช่นนั้น เช่น
บักลีชาติ, บักลีประเทศ (บ้อมพลือ
เจียด บ้อมพลือโปรเตส) ทำให้ชาติ
ทำให้ประเทศเจริญรุ่งเรือง ตรงข้ามกับ
บัโพรชาติ บัโพรประเทศ

บักลูก (บ้อมพลูก) ทำให้กลัว ดันเต็มที
ให้กลัว เช่น บรรบิโบลโค บักลูก
รทะ (บอร์บ้อมโบลโค บ้อมพลูกรว
เตะห์) ขับัวให้วังเต็มที เกรียนเลย
กว่า โดยปริยายหมายความว่า พดหรือทำ
อะไรกันเต็มทีเหมือนเกรียนกว่า ดังใช้
ว่า นียายบักลูกโยยคุนากักจิตุด-
เซทาเลเตลงขุลวนอส์ (นียายบ้อม
พลูกออยเคเนียบักเจ็ดเจ็ดเอ็ดแลดลวง-
คุลวนออะส์) พุดกะยั้นกะยอให้ปลงใจ
เชื่อนถล้าหมดตัว

บัเกลจ (บ้อมเพ็ลิจ) ทำให้ลืม ทำให้เผลอ
ทำเป็นลืม บัเกลจบักล้าง (บ้อม-
เพ็ลิจบ้อมเพ็ลียง) ทำให้พลั้งเผลอ

บัไกล (บ้อมเพ็ลีย) เพิ่ม หรือลด ข้ามไป
ไม่เป็นไปตามลำดับ ใช้กับบทเพลง

เช่น บั๊กลองวาก (บั๊อมเพ็ลย็องวัก)
แยกจังหวะ บั๊กลองเซ็ง (บั๊อมเพ็ลย็-
เจ็ง) แยกบท (สำหรับเพลง)

บั๊กล้าง (บั๊อมเพ็ลย็) ทำให้พลังแผด
ใช้กับคำ บั๊กลอง กับ บั๊กลาต (บั๊อม
เพ็ลย็ กับ บั๊อมเพ็ลย็อ๊ด) เช่น บั๊กลอง-
บั๊กล้าง ดู บั๊กลอง กับ บั๊กลาต บั๊-
กล้าง ดู บั๊กลาต

บ่าง (บั๊) ปัด บัง ถั้น เช่น บ่างวังนง
(บั๊งเวียงนง) ถั้นม่าน บ่างชญช้าง
(บั๊งจวญเจียง) ถั้นฝา บ่างคินิต
(บั๊งคิวนิต) บังความคิด คิดไม่ออก
บ่างฉตุร (บั๊งฉัต) ถั้นร่ม บ่างไญ
(บั๊งไต) บ้องมือ โมห์บ่าง (โมห์บั๊)
โมหะเข้าครอบงำทำให้ผลอสติไม่เห็น
ผิดเห็นถูก

บ่างแผล (บั๊งแผล) ตะแคง เช่น องกุย-
บ่างแผล (อ็องกุยบั๊งแผล) นั้งตะแคง

บ่างแผลง (บั๊งแผลง) ปั้นลม

บ่างฉตุร (บั๊งฉัต) ทรงกลด ทั้งใช้ ไถง-
บ่างฉตุร (ไทงบั๊งฉัต) พระอาทิตย์
ทรงกลด แสบ่างฉตุร (แสบั้งฉัต)
พระจันทร์ทรงกลด

บ่างภัก, รม่างภัก (บั๊งพิวก หรือ รัวบั๊งพิวก)
บั๊งโคลนรถ

บ่างสาจ (บั๊งสาจ) กันสาด บังสาด

บ่างแสง (บั๊งแสง) เครื่องสูงอย่างหนึ่ง
อย่างที่ไทยเรียกบั๊งแทรก บังสุรย์ (คำ
ไทย บังแสง)

บ่างเสุทรี (บั๊งเสุเตอร์) เคลือบคลุม ทั้งใช้
นิยายบ่างเสุทรี (นิเยยบั๊งเสุเตอร์)
พูดเคลือบคลุม คินิตบ่างเสุทรี
(คิวนิตบั๊งเสุเตอร์) ความคิดเคลือบคลุม

บะ (บะห์) กระตก เช่น กฎารบะจุง-
มขาง (กุดาร์บะห์จุงมคาง) กระดาน
ปลายกระตกไปข้างหนึ่ง ขานข้างกล่-
บะขางจุง (เจ็อินคางก๊วลบะห์คางจุง)
เหยียบข้างโคนกระตกข้างปลาย โดย
ปริยาย บะ หมายถึง กระด้างกระเดื่อง
ก่อกองให้ปั่นป่วนวุ่นวาย เป็นการขัด
กฎหมายจนรัฐบาลต้องปราบปรามเช่น
พวกเถลิงเพ็งจางบะชรวลจวบถ่
(ปวกเทลิงเลิงจางบะห์จรวลจวบถ่อ)
พวกอีกเหิม คัดก่อกองวุ่นวาย บะโบร
(บะห์โบร) ก่อกองปั่นป่วน ก่อกอง
ปฏิวัติ ฎวลบะเซ็ง (ควลบะห์เจ็ง)
ล้มทกคะเมนตีลังกา (ตี้นชีฟ้า)

ป

ปก (ปก) ปีก เสียงเกาะหรือตกมาถูก
สิ่งที่แข็งและเปราะ เช่น ใจลูกกรวย
ตุรุมบุโคลฤสุฎีฏาก (โกลดม-
กรวะสัโตร์ว บ้องโกลระสัเซี่ยลือปก)

โยนก้อนกรวดตกเสาไม้ไผ่ไผ่ไผ่ยืนตั้งปีก

ปก, ปก ๆ (ปีก, ปีก ๆ) เปาะแปะ เปาะ ๆ
ปีก ๆ เสียงตกหรือเกาะสิ่งที่มีเนื้อ
แน่นแข็งแต่บางเบา เช่น กระจับเกลี้ยง
ชุลากเล็ดบุตสัฎฐีฏาก ๆ (เกร้อบ
เพ็ลยงเพ็ลยักเลดต้อมโบลซังกะเซี่ย
ลือปีก ๆ) เม็ดฝนตกบนหลังคาสังกะสี
ดังเปาะแปะ ๆ

ปกติ (ปะกะเตะ) ปกติ เช่นเดียวกับ
ปรกรฐี (ปร็อกกรอเตีย)

ปกติหิน (ปะกะเตะดิน) ดู ปรกรฐิติน

ปกตินาม (ปะกะเตะเนียม) ชื่อตัว

ปกติสัขยา (ปะกะเตะซังคุยา) ปกติสัขยา
คือจำนวนนับ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ เขียน

ปกติสัขยา (ปะกะเตะซังคุยา)
ก็มี คำนี้ตรงข้ามกับ ปุณสัขยา
(ปุระนะซังคุยา) คือลำดับที่ เช่น ที่ ๑
ที่ ๒ ที่ ๓

ปักเปา, ปากเปา (ปักเปา) ว่าวปักเป้า
เรียก แขลงปักเปา (แกลงปักเปา)
คู่กับ แขลงจุฬา (แกลงโจละ)
ว่าวจุฬา กับ แขลงกณณู (แกลงก๊อน
โดง) ว่าวไม่มีหางหรือว่าวอีลุ่ม (จาก
ปักเป้า คำไทย) เรียก ปเปา (ปอเปา)
ก็มี

ปลาระ (ปะการะ) ประการ วิธี แบบ แบบ
อย่าง เช่น กุลายเทาปลาระฎไท
(คุลายเตวีปะการะคอต) กุลายไป
เป็นอย่างอื่น

ปลิณณก, ปลิณณกะ (ปะเก็นนะกะห์) เบ็ด
เตล็ด เช่น รบสัปลิณณกะ (รวบอะสั
ปะเก็นนะกะห์) ของเบ็ดเตล็ด

หมายเหตุ ที่จริงเขมรไม่มีอักษร ป ทั้ง ๆ ที่มีเสียงนี้ในภาษา จึงใช้อักษร บ มีมสิกทันต์ " อยู่
ข้างบน เป็น ปี่ แทน ถ้าหากมีสระข้างบนอักษรจึงเปลี่ยน " มาเป็นจัต , ไว้
ให้อักษร เช่น บั้ง (บั้ง) คำที่เป็นคำมาจากบาลีสันสกฤต ถึงจะเขียนด้วยอักษร บ
(ไม่มี ") ก็คงถือเป็นอักษร ป และออกเสียง ป เช่น ปกติ (ปะกะเตะ) หรือ
ถ้าเป็นพยัญชนะควบหรือนำ เช่น บฎ บุษ บร บล บส แม้จะไม่ได้เขียน " กำกับ
ก็ต้องถือเป็นอักษร ป ออกเสียงเป็น ป เช่น บฎ เป็น ปฎ (เบฎีย) ในที่นี้จึงใช้
อักษร ป บันทึกโดยตลอด

ปกฺข, ปกฺส (ปัก) ข้าง ฝ่าย พวก มัก
ใช้ว่า **ปกฺขพวก** (ปักพวก) หรือ
พวกปกฺข (พวกปัก) พรรคพวก หรือ
สมุครปกฺขพวก (หมักปักพวก)
สมัครพรรคพวก

ปกฺขพฺณฺธ, ปกฺสพฺณฺธ (ปักเปี้ยน) การเข้า
เป็นสมัครพรรคพวก เช่น **ปกฺสพฺณฺธ-**
ขางสนฺติภาพ (ปักเปี้ยนคางขันเตะ-
เพียบ) เข้าพรรคสันติภาพ

ปกฺขสมพฺณฺธ, ปกฺสสมพฺณฺธ (ปักซ่อมเปี้ยน)
เผ่าพันธุ์ วงศาตณฺญาติที่รวมกันเป็น
กลุ่มเป็นก้อน

ปง (ปอง) มุ่ง หวัง ตั้งใจ เช่น **ปงนึ่งเทา**
(ปองนึ่งเตวี) ตั้งใจจะไป

บ้ง (บ้ง) ๑. บ้ง ๆ เสียงกระทบกระแตก
หรือเสียงป็น เช่น **สุรบ้ง** (โซรฺบ้ง)
เสียงบ้ง **ธากบ้ง** (เทียกบ้ง) ถีบบ้ง
ทงกิจกบาลบ้ง (ตวงกิจกบาลบ้ง) หัว
กระแตกบ้ง **บาญบ้ง** (บญฺบ้ง) ยิงบ้ง
๒. ขนบ้ง ไข่ **นบ้ง** (นุบ้ง)

บ้งโต (บ้งโต) มีดบ้งตอ (คำจั้น)

ปจ (ปจ) คำใช้กับ เพี้ยจ (เบี้ยจ) บุป
เบี้ยว เป็น เพี้ยจปจ (เบี้ยจปจ)
บุบเบี้ยวผิตรูป

ปจจนฺตราม (ปักจันตะเกวียม) หมู่บ้าน
ชายแดนติดกับแดนอื่น **ปจจนฺตชนบท**

(ปักจันตะจันเนยะบ๊อด) ชนบทชาย
แดน **ปจจนฺตปรเทศ** (ปักจันตะปรอ
เตะส) ประเทศที่อยู่ปลายเขต
บัจจย (ปักใจ) บัจจย เหตุเป็นที่อาศัยต่อ
กัน ส่วนที่ลงท้ายคำทางไวยากรณ์
ในภาษาบาลีสันสกฤต (Suffix)

ปจจเวกฺษณะ (บัจจะเวกษณะ) การพิจารณา
อย่างชัดแจ้ง การคิด การนึกว่าพึง
ปจจามิตฺต, ปรัตยามิตฺร (ปักจามิต, ปรัต-
ตยามิต) ข้าศึกศัตรู

ปจจบุบฺน (บัจโจะบ๊อน) ปัจจุบัน **ปจ-**
จบุบฺนกาล (บัจโจะบ๊อนนะกาล)
เวลาปัจจุบัน

ปจเจกพฺพุท (บัจเจกะปฺต) พระปัจเจกพุทธ
พระพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้เฉพาะพระองค์ไม่
ได้สอนผู้อื่น

ปจเจกโฬธิ (บัจเจกะโฬทิ) การตรัสรู้
เฉพาะตัว ความรู้เฉพาะตัว

ปจฉิม (บัจเชิม หรือ บัดเชมะ) บัจฉิม
ข้างหลัง ข้างท้าย ปลายสุด **ปจฉิมกาล**
(บัจเชมะกาล) บัจฉิมกาล บั้นปลาย
คือเวลาใกล้สิ้นชีวิต **ปจฉิมชาติ**
(บัจเชมะเจียด) การเกิดครั้งสุดท้าย
ชาติสุดท้าย **ปจฉิมยาม** (บัจเชมะ
เยียม) ยามสุดท้าย **ปจฉิมวัย** (บัจ
เชมะเวีย) วัยสุดท้าย

ปจฉิมทิส (บัดเชมะต๊ะส) ทิศตะวันตก

ปญฺ (ปัญจะ, ปัญ หรือ ปัญ) ห้า ปญจ
 กามคุณ (ปัญจะกามะกุน) กามคุณ
 ทั้ง ๕ คือ รูป เสียง กลิ่น รส
 โผฏฐัพพะ ปญจสาขา (ปัญจะชาคา)
 ห้าถึง หมายถึงการถือกำเนิดในท้องแม่
 หลังจากอายุได้ ๓๕ วัน ก็จะเกิดปุ่ม
 ปุ่มหนึ่งเตรียมจะเป็นหัว เป็นแขนและ
 ขาอย่างละ ๒ ปุ่ม รวมแล้ว ๕ ปุ่ม เรียก
 ว่า แยกปญจสาขา(แยกปัญจะชาคา)
 แยกถึงเป็น ๕ ก็ว่า ปญจสีล (ปัญจะ
 เซ็ล) ศีลห้า

ปญฺญา (ปัญญา) ปัญญา เช่น มานปัญญา
 (เมียนปัญญา) มีปัญญา อิตปัญญา
 (เอ็ดปัญญา) ไม่มีปัญญา

ปญฺญาบารมี (ปัญญาบารมี) ปัญญาบารมี

ปฏา (ปะตา) ธงยาว บ้ายหรือแผ่นผ้าที่
 เขียนตัวหนังสือเป็นสฤาษิต หรือข้อ
 ความอื่น ๆ ใช้ถือเดินแห่เข้าขบวน

ปฏิการ (ปะเตะการะ หรือ ปะติการ์) การ
 ตอบ การตอบแทนคุณ

ปฏิกิริยา (ปะเตะเกะระยา) ปฏิกิริยา
 เช่นเดียวกับ ปุริตักิริยา ดู ปุริตักิริยา

ปฏิกูล (ปะเตะโกล) ปฏิกูล คือ ที่ตรง
 ข้ามกัน ขัดกัน ผิดกัน ต่างกัน และ
 ที่ควรระอิกสะเอียน เช่น รบส่ปฏิกูล
 (รวบอะส่ปะเตะโกล) ของปฏิกูล

ปฏิกุลาก (ปะเตะเกียฮ็อก หรือ หะกะ)

คนรับทาน คนขอทาน หมายถึงเจ้า
 พนักงานรับเงิน ก็ได้ (จำเพาะบาง
 กระทรวง เช่น ไปรษณีย์)

ปฏิจจสมุบาท (ปะเต็จะสะมบาท) ปฏิจ
 สมุบาท สภาวะที่เกิดขึ้นโดยเครื่อง
 อาศัยเกี่ยวข้องต่อ ๆ กัน

ปฏินฺญา, เปฏฺญา (ปะเต็ญญา หรือ ปุ้ตัจญา)
 ปฏินฺญา การสัญญากัน สัญญา เช่น
 เชื้อปฏินฺญาคุณา (เทวอปะเต็ญญา-
 เคนีย) ทำสัญญากัน เชื้อตามเปฏฺญา
 (เทวอตามปุ้ตัจญา) ทำตามปฏินฺญา
 หรือสัญญา บานเปฏฺญาคุณามำ-
 มวนณาส่ (บานปุ้ตัจญาเคนียเมื่อม-
 มวนนะส่) ได้สัญญากันมันเหมาะ

ปฏิติน, ปุริติติน (ปะเตะเต็น หรือ ปุริเตะ
 เต็น) ปฏิตินสำหรับดูวันเดือนปีในปี
 แต่ละปี (ใช้ ปกติติน หรือ ปุริกร-
 ติติน ก็ได้)

ปฏิปกข, ปุริติปกส (ปะเตะปะกั หรือ ปุริ-
 เตะปะกั) ปฏิปักษ์ ฝ่ายตรงกันข้าม ศัตรู

ปฏิบตฺติ, ปุริติบตฺติ (ปะเตะบัต หรือ ปุริ-
 เตะบัต) ปฏิบติ การประพฤติทำตาม
 มักใช้ว่า เสดจกฏีปฏิบตฺติ (ซังเกตฺย-
 ปะเตะบัต) ความปฏิบติ หรือ
 การปุริติบตฺติ (การ์ปุริเตะบัต)
 ตฺรฐูปฏิบตฺติตามจุบับ (โตริ้วปะเตะ
 บัตตามจุบับ) ต้องปฏิบติตามกฎหมาย

ปฏิภาณ (ปะเตะเพียน) ดู ปฏิภาณ
ปฏิมา (ปะเตะมา) ปฏิมา รูปแทน เช่น
 พระพุทธรูปปฏิมา (เพริยะหัพุดเทียะ
 ปะเตะมา) พระพุทธรูปปฏิมา
ปฏิโลม (ปะเตะโลม) ปฏิโลม การทวน
 กลับ
ปฏิวต (ปะเตะเวียด) ปฏิวติ ปฏิวต-
 บุคคล (ปะเตะเวียดบกก็วล) ผู้ทำ
 การปฏิวติ
ปฏิสนธิฐาระ (ปะเตะซ็อนทาระหัพ) ปฏิสนธิการ
 การก่อรับโดยโอภาปราศรัย ใช้ เชื้อ
 ปฏิสนธิฐาระ(เทวอปะเตะซ็อนทาระหัพ)
 ทำการปฏิสนธิฐาระ มานปฏิสนธิฐาระ
 (เมียนปะเตะซ็อนทาระ) มีปฏิสนธิการ
ปฏิสนธิ (ปะเตะซ็อนท) ปฏิสนธิ การเกิด
 สืบต่อ
ปฏิเสธ (ปะเตะแสด) ๑. ปฏิเสธ ห้าม ตั้ง
 ใช้ ปฏิเสธพากย (ปะเตะแสดเปี้ยก)
 ปฏิเสธถ้อยคำ ปฏิเสธเรื่องเหตุ
 (ปะเตะแสดเรื่องเหตุ)ปฏิเสธเรื่องราว
 ๒. เครื่องหมายอย่างหนึ่ง ใช้
 เขียนใต้ตัวสะกดคำภาษาสันสกฤต ไม่
 ให้ออกเสียง เช่นเดียวกับเครื่องหมาย
 วรรณของอักษรเทวนาครี
ปฐม (ปะตะมะ หรือ ปะทอม) แรก ที่หนึ่ง
 ปฐมวัย(ปะทอมมะเวีย) ปฐมวัย วัยแรก
ปฐวี (ปะตะวี) ดิน แผ่นดิน โลก ปฐวีธาตุ

(ปะตะวีเทียะด) ปฐวีธาตุ ธาตุดิน
ปณิต (ปะนิต หรือ ปะนิตะ) ประณิต
 ประณิต กัว่า
ปณณาการ (บั้นนาเกียร์) บรรณาการ
 ร้านขายหนังสือ
ปณณาธิการ (บั้นนาทิการ์) บรรณาธิการ
ปณณารกษ, ปณณารกษ (บั้นนารัก) บรรณา
 รักษ์
ปณณาลัย (บั้นนาไล) หอสมุด
ปตนิ (ปะตะนิ) ภรรยา (คำใช้แต่ในกาพย์
 กลอน)
ปติภาณ (ปะเตะเพียน) ปฏิภาณ
ปทฐฐาน (ปะเต้อัดถาน) บรรทัดฐาน ที่
 ตั้ง เช่น สติมานหิริโอดตปะชา-
ปทฐฐาน (เข็ดเมียนเหะระโอดตบ-
 ปะเจียปะเต้อัดถาน) ศีลมีหิริโอดตบปะ
 เป็นบรรทัดฐาน
ปทานุกรม (ป้อเตียนกูร้อม) ปทานุกรม
 เช่นเดียวกับ วจนानุกรม (เวียจะ-
 เนียนกูร้อม) พจนานุกรม อภิธาน
 (อะพิเทียน) อภิธาน และ สัพพวง
 นาธิบาย (สับเปี้ยะเวียจะจะเนียทิบ-
 บาย) สรรพพจนานิบาย
ปทุม (ปะตุเมียะ หรือ ปะตุม) ปทุม ดอกบัว
ปทุมราค (ปะตุเมียะเรียก) ทับทิม (พลอย)
 ตูบงปทุมราค (โตบงปะตุเมียะเรียก)
 ทับทิมหัวแหวน

ปเทศ, ปฺรเทศ (ปะเตะสั หรือ ปฺรอตะสั)
ประเทศ สถานที่ เช่น สรรปฺรเทศ
(ชะเรียระปฺรอตะสั) สรรพางค์กาย
ทั่วทั้งร่างกาย

ปเทศราช (ปะเตะสะเรียด) พระราชา
ประเทศที่มีอาณาภพน้อย มีฐานะเป็น
เมืองขึ้นของประเทศอื่น

ปน (บือน) ปั้น ยุ่ย เช่น ลูติปน
(เลอียดบือน) ละเอียดปั้น

ปธานาธิบดี (ปะเทียเนียทิปะเดีย) คุ
ปฺรธานาธิบดี

ปน (บือน) พับ ๆ เสียงริมฝีปากสั่นกระ-
ทบกัน อย่างเวลาอากาศหนาว ดังใช้
ว่า รางขลุ้งรณภูมิต่ปน ๆ (รว-
เจียคลึงรวันด้อมเมือตบือน ๆ) หนาว
จับปากสั่นกระทบกันพับ ๆ **ปปบ**
(ปอบบ) ถั่ว

ปปก (ปอปอก) ผ้ายืนชนิดหนึ่ง เนื้อ
หยาบ ๆ ใช้ถ้ายืนชาวพม่าด้วยคำ
เรียก อนุตฺตูปปก (อันตฺตูปอปอก)
ผ้ายืนชนิดอื่นที่เรียก อนุตฺตูป มีอีก
๒ ชนิด คือ อนุตฺตูปเสม (อันตฺตูป-
เซม) ผ้ายืนแถมไหม กับ อนุตฺตูป-
มกฺล้า (อันตฺตูปเมยะกฺล้า) ผ้ายืน
เป็นตาแดงกับดำเหมือนเม็ดมะกั่ว

ปปบ, ปปปบ (ปอบบ หรือ ปอบบ) เสียง

พับ ๆ เกิดจากปากสั่น ดังใช้ ญฺรมาต-
ปปบ (ญฺรเมือตบอบบ) ปากสั่น
พับ ๆ

ปปากปะเป็ก (ปอบักปอบเป็ก) กระตอกกระ-
เดกอยู่เรื่อย ๆ

ปปาจ (ปอบัจ) ๑. และ เช่น ภูเฒ่าปปาจ
(เตียเซิมปอบัจ) ดินเปียกชื้นและ
ป้างปปาจ (ปอบ้างปอบัจ) และมาก
๒. พล่าม เช่น นิยายปปาจ
(นิเยียปอบัจ) พุดพล่าม ปปปาจพฺพ
(ปอบัจปอบฺพ) พุดพล่ามไม่ค่อยสร้างชา
ใช้ นิยายปปาจพฺพ (นิเยียปอบัจ-
ปอบฺพ) (พพ ก็ใช้ คุ พพ)

ปปาจโปโจ (ปอบัจปอบโจ) พล่ามไม่ขาด
เสียง ใช้ นิยายปปาจโปโจ (นิเยีย
ปอบัจปอบโจ)

ปปีกปปาก (ปอบีกปอบัก) เปียก ชื้น เลอะ
เทอะ เประเปื่อนอยู่เป็นนิตย์ เปะปะ
เช่น ธุวการปปีกปปาก (เทวการ-
ปอบีกปอบัก) ทำการเลอะเทอะ
รกสัปปีกปปาก (รวัคซัปอบีกปอบัก)
หากินเปะปะ

ปปิจ (ปอบ้าง) คำใช้กับ ปปปาจ คุ ปปปาจ
ปปีนปปาน (ปอบีนปอบั่น) เป่ ๆ ไข่ ๆ
ใช้ ภูเฒ่าปปีนปปาน (ด้อมเนอ์ปอ
เบ็นปอบั่น) การเดินเป่ ๆ ไข่ ๆ

ปปีล (ปอบีล) คุ ปปรีล

ปปีลปจู, รปีลรจู (ปอเปลปอโปง, รัวเปล
รัวโปง) ทะลิ่งเก็นควร

ปปุก (ปอปก) คลุก กัลลิ่งเกอ็อกในที่ที่มี
แต่ผงและฝุ่น เช่น มานปปุกฎี (เหมือน
ปอปกเตีย) ไก่คลุกดิน เกุมงปปุกฎี
(เกุมงปอปกเตีย) เต็กเกลือกดิน

ปปป (ปอปบ) พับ ๆ ส้นร้วเรื่อย ๆ เช่น
ญัรมาตปปป (ญื่อร์เมือตปอปบ)
ปากส้นพับ ๆ

ปแปะ (ปอแปะห์) ฉะฉาน จักจั่น เช่น
เฉลียปแปะ (เชลยปอแปะห์) ทอ
ฉะฉาน นิยายปแปะ (นิเยียปอ-
แปะห์) พุดฉะฉาน

ปโปง (ปอโปง) พล่ำมอยู่เรื่อย เช่น
ปุราบปโปง (ปุรับปอโปง) พล่ำม
บอก นิเยียปโปง (นิเยียปอโปง)
พุดพล่ำม

ปเปา (ปอเปา) ว่าวปักเป้า (คำไทย) กู
ปักเป้า หรือ ปากเป้า

ปปะ (ปอปะห์) ทำให้ผสมปนเป ผสมผสม

ปปะปน (ปอปะห์ปอปน) ผสมผสมกันให้
เป็นผล เช่น รกสีปปะปน (ร็อก-
สีปอปะปอปน) หากินเบ็ดเตล็ด ผสม
ผสมกัน

ปปรก (ปอปรอก) ว่างชนิดหนึ่ง มีใบ
เป็นแฉก ๆ มีหัวดอกเกาะอาศัยอยู่กับ
ต้นไม้อื่น

ปปรง (ปอปรอง) ค่อย ๆ ช้อนตักแต่หน้า ๆ
ไม่ให้ขุ่นหรือตะกอนขึ้นมา เช่น
ปปรงที่กอดูญ (ปอปรองตักกอดูญ)
ค่อย ๆ ตักน้ำบ่อ

ปปรอ (ปอปรอ) เสียงปรูด ๆ ปรอด ๆ
เช่น รากปปรอ (เรียกปอปรอ) ถ่าย
ปรูด ๆ

ปปรส (ปอปรอส) เสียงกังเปาะ ๆ เผาะ ๆ
เช่น พตขุลวนลานสรไสปปรส
(ปัดคุลวนเลี่ยนซอร์ไสปอปรอส)
คัตตัวเส้นลั่นกังเปาะ ๆ

ปปรัจ (ปอปรัจ) เสียงเปรียะ ๆ อย่างเสียง
น้ำมันแตกเวลาเจียว เป็นต้น

ปปราว (ปอปราว) เสียงกราว ๆ

ปปร็จ (ปอเป็ร็จ) กระพริบตา ขยิบตาเป็น
อาณัติสัญญาณ ใช้ ปปร็จแถนก
(ปอเป็ร็จเพนก) กระพริบตา

ปปริจ, ปปริบ (ปอเป็ร็จ, ปอเป็รียบ) พร่ำ ๆ
ปรอย ๆ (ฝน) ใช้น้ำ ปปริบ (ปอ-
เป็รีย) หรือ สสุรีย (ซอเซรีย) ก็ได้

ปปริญ, ปเปรญ (ปอเป็ริญ) แดงเรื่อ ๆ
เช่น สัณบากรมปปริญ (ซ็อมนาบ
กรอหอมปอเป็ริญ) ข้าวกล้าแดงเรื่อ ๆ

ปปริม (ปอเป็ริม) ๑. ชื่นบาน สดใส
ยิ้มละไม เช่น พุการึกสุรสปปริม
(พุการึกซุรอสปอเป็ริม) ดอกไม้บาน

สลัด บบุนมาต๋ปปริม (บอโบริ-
เมียดบอเปริม) ริมฝีปากข้มละไม
ญูญิมปปริม (ญูญิมบอเปริม) ข้ม
อย่างขึ้นบาน ข้มละไม

๒. ปริม (สำหรับน้ำ)

ปปริล (บอเปริล) ปรีอไปปรีอมา แผล็บ
ไปแผล็บมา ปปิล (บอเปิล) ถั่ว
ปปริส, ปเปริส (บอเปริส) ไม้เถาชนิด
หนึ่ง มีหัวเล็ก ๆ เป็นพวง กินดิบ ๆ
ได้

ปปริส, พเพริส (บอเปริส, บัวเปริส)
ทุเลาขึ้น ค่อยยังชั่ว

ปปรุก (บอปรุก) ๑. ง้วน เช่น เชื้อการ
ปปรุก (เทวการปปรุก) ทำงานง้วน
๒. เตือกปุด ๆ (เสียงน้ำมัน)

ปปรุน (บอปรุน) จ้อง จอนจ่อ เช่น
รงาบปปรุน (รว้งบปปรุน) ทำให้
สงบจ้อง ไข่ ตตุรูน ก็ได้

ปปรุย (บอปปรุย) ปรอย ๆ ไม่ขาดเม็ด
(ฝน) เช่น รลิมปปรุย (รวลิมบอ-
ปปรุย) ฝนตก พร่า ๆ ปรอย ๆ

ปปรุง (บอปปรุง) จ่อม ๆ เสียงลุยน้ำหรือ
กระทุ้งน้ำ เช่น ญีร์ลุยทักปปรุง
(เคอร์ลุยทักบอปปรุง) เกล็นลุยน้ำจ่อม ๆ

ปปรุง (บอปปรุง) ไหลพุ่งปรืด ๆ ต่อกันไม่
ขาด เช่น เจญปปรุง (เจญบอปปรุง)
พุ่งปรืดออก

ปปรูล (บอปปรูล) พลัก ๆ เสียงหล้าม
เสียงตอก ที่ เป็นต้น

ปเปรวปปราว (บอเปรวบอปราว) กราว ๆ
อย่างเสียงโซ่ เช่น ทมุลากจรวาก-
ปเปรวปปราว (ตีวมเลี้ยกจรวักบอ-
เปรวบอปราว) ทำโซ่หล่นก้งกราว ๆ

ปเประ (บอเประห์) เริ่มจะปรี (เฉพาะ
ข้าว) ดังใช้ว่า สรวูปเประ (โซรว-
บอเประห์) ข้าวเริ่มจะปรี คือแตกออก
เมื่อใกล้จะออกดอก

ปแปรกลปโปรก (บอแปรกลบอโปรก) ผัวะ
(เสียง)

ปแประ (บอแประห์) เสียงเพียะพะ อย่าง
เสียงข้าวตอกแตกเวลาก้าว เป็นต้น

ปไปร (บอไปร) ที่สลัด ย่นย่อ ข้มละไม
เช่น มุขสรัสไปร (มุขสรัสไปร)
หน้าสลัด ฝุการีกไปร (ฝุการีก-
บอไปร) ดอกไม้บานสลัด ญูญิมป-
ไปร (ญูญิมบอไปร) ข้มละไม

ปโปรก (บอโปรก) เสียงผัวะ ๆ

ปประ (บอประห์) ๑. พายหรือแจวเรือ
เอื่อย ๆ กลับไปกลับมา ใช้ว่า อู่ญาแจว
ทุกปประ (อมรือแจวตูกบอประห์)

๒. ประ เรือ ทกลงใกล้จะถึงพื้น
เช่น สก่ปประสุมา (ซ็อกบอประห์-
ซุมมา) ผมประบ่า จาตเห็รปประ-

มาต'ทิก (จอจากเฮอร์ป่อประห์เมืออ-
ดัก) นกกระเด็นบินเร็วผิวน้ำ ไถง-
ปประมาต'ไพร (ไถงป่อประห์เมืออ-
เพ็รีย) ตะวันเร็วแนวป่า ไกลจะตก

ปปลัก (ปอปปลัก) เสียงกังผลุ ๆ หรือ
ต้อมต้อม ๆ

ปปลาก (ปอปปลัก) คำใช้เข้าคู่กับ ปปลิก
ดู ปปลิก

ปปลาง (ปอปปลัก) เสียงดังแพ่ต ๆ อย่าง
คำของละ ๆ (คำไม่สุภาพ)

ปปลาก (ปอปปลาก) แหะ ๆ หย้าแหะ
เช่น นิยายปปลาก (นิเยียปปลาก)
พูดแหะ ๆ มาต'ปปลาก (เมืออ-
ปปลาก) ปากหย้าแหะ

ปปลิก, ปปลิก (ปอปปลิก หรือ ปอปปลิก)
ที่อ่อนปวกเปียกใช้ขยายคำ หน่ (ต้วน)
เป็น หน่ปปลิก (ต้วนปอปปลิก)
อ่อนปวกเปียก ปปลิกปปลัก (ปอ-
ปปลักปอปปลัก) เสียงจ่อมแจ่ม อย่าง
คลื่นกระทบกันนิต ๆ ปปลิกปปลัก
(ปอปปลักปอปปลัก) ไหลเลอะเทอะ
น้ำสะอาดเย็นยิ่งนัก

ปปลิก (ปอปปลัก) ที่ปราดไปปราดมา
อย่างของลื่น ๆ ปปลิกปปลูจ (ปอ-
ปปลักปอปปลูจ) ลอกแล็ก ไม่สงบ
เสียว ลื่นแผ่ลื่น

ปปลิม (ปอปปลิม) ผลุบโผล่ แวบ ๆ เช่น

เงืปรปปลิมกนุงไพรแดมุนาก'เอง
(เดอร'ปอปปลิมกนุงเพ็รียแดเมื่อนี้ยักเอง)
เดินแวบ ๆ ในป่าแต่คนเดียว

ปปลุง (ปอปปลุง) รีบหรือ เช่น เกลึงปปลุง
(เพลึงปอปปลุง) ไฟรีบหรือ

ปปลุก (ปอปปลุก) จ่อม ๆ เช่น ลุยทีก-
ปปลุก (ลุยตีกปอปปลุก) ลุยน้ำจ่อม ๆ

ปปลูจ (ปอปปลูจ) ปราด อย่างของลื่น
จับไม่ติด ใช้ รอลิปปลูจ (รว'เอ็ดปอ-
ปปลูจ) ลื่นปราด

ปปลีก (ปอปปลีก) งก ๆ หงุบหงับ เช่น
เงืปรปปลีก (เดอร'ปอปปลีก) เดิน
งก ๆ โงกปปลีก (โงกปอปปลีก)
โงกหงุบหงับ (ดู เล็กปปลีก อีกด้วย)

ปปลูจปปลูจ (ปอปปลูจปอปปลูจ) ลื่นปราด
คล่องปรูดปราด เช่น นิยายปปลูจ-
ปปลูจตามแดรอลิมมาต' (นิเยียปอ
ปปลูจปอปปลูจตามแดรว'เอ็ดเมืออ) พูด
ปรูดปราดตามแต่จะคล่องปาก ถูกพา-
ปปลูจปปลูจ (ริกเบียปอปปลูจปอ-
ปปลูจ) กิริยาคล่องปรูดปราด

ปปลูจปปลูจ (ปอปปลูจปอปปลูจ) เหลาะ
เหละ เช่น ถูกพาปปลูจปปลูจ
กิริยาเหลาะเหละ

ปปลูญ (ปอปปลูญ) หมับ ๆ เช่น ทำพา-
ปปลูญ (ต้วนเบียปอปปลูญ) เคี้ยว
หมับ ๆ

ปโปลต, ปโปลต (ปอโปลต หรือ ปอโปลต)
แผ้ว ๆ เช่น กงแกบโลตปโปลต
(กงแกบโลตปอโปลต) กบโศกแผ้ว ๆ

ปผง, ปผง (ปอผอง หรือ ปอผอง) ละ
เอียดอย่างยิ่ง หมดจก เช่น ขุสาจปผง
(ขุขจปอผอง) ทรายละเอียดอย่างยิ่ง
สมบุรปผูรปผง (ข้อมโบรปอโพรปอ
ผอง) ผิวดรณผดผองยิ่ง

ปผส (ปอผะส) ผัวะ ๆ

ปผาง (ปอผาง) เสียงดังผาง ๆ อยู่เรื่อย ๆ

ปผาบ (ปอผับ) ไล่หรือวังกวตไปติด ๆ
จนเกือบจะจับได้ เช่น รตปผาบ
(รืวดปอผับ) วังกตามติด ๆ ญญูปผาบ
(เดญปอผับ) ไล่กวตไปติด ๆ

ปผุก (ปอผก) ตบ ๆ เช่น ญัรโพะปผุก
(ญ็อร์บ๊ะห้ปอผก) ท้องเต้นตบ ๆ

ปผุต, ปรผุต (ปอผด, ปอผด) หวิด ๆ
เกือบ ๆ เช่น ญญูจาบปผุต (เดญ-
จับปอผด) ไล่จับหวิด ๆ (จะทัน)
ปผุตปผึย (ปอผดปอผย) หวุดหวิด
เกือบจะ เช่น มุหุบปผุตปผึย
(โมฮุบปอผดปอผย) กับข้าวหวุดหวิด
(เกือบจะไม่พอ) ใช้ ปรผุตปรผึย ก็ได้

ปผู (ปอผู) เสียงดังผู ๆ

ปผูร, ปรผูร (ปอโพร หรือ ปอโพร) ละ
เอียดยิ่ง ผดผองยิ่ง ผดผองสวงาม

เช่น ขุสาจปผูร (ขุขจปอโพร) ทราย
ละเอียด ผาดเมสาปผูร (ผัดเมสาปอ
โพร) ผัดแบ่ง (ขาว) ผอง เฟิงสม
บุรปผูร (เลิงข้อมโบรปอโพร) ผิวดรณ
ผดผอง ปผูรปผง กู ปผง

ปผุส (ปอโพสะ) เสียงดังโพสะ ๆ

ปผุต (ปอผุต) พู ๆ อย่างเสียงพ่นน้ำ
เช่น พรวสปผุต (พรวะสปอผุต)
พ่นพู ๆ

ปผุงัก (ปอผุงัก) กำใช้กับ ปผุ่งัก (ปอ-
ผุ่งัก) สับหงกอยู่เรื่อย เป็น ปผุงัก
ปผุ่งัก (ปอผุงักปอผุ่งัก) ปะงับ
ปะง่อน เช่น จิระเทรลากปผุงัก
ปผุ่งัก (จิระหรีวเตหรีวเลี้ยกปอ-
ผุงักปอผุ่งัก) จีรลกระเทือนปะงับ
ปะง่อน

ปผุ่งัก (ปอผุ่งัก) สับหงกอยู่เรื่อย เช่น
โงกปผุ่งัก (โงกปอผุ่งัก) โงกสับหงก

ปผูจบ (ปอผูจบ) จีบ ๆ จีบ ๆ อย่างเสียง
คุดปาก เช่น ญญูชกมาตปผูทบ (ญญู
จิวกเมือตปอผูตบ) คุดปากจวบ ๆ

ปผูญจ (ปอผูญจ) จีบ ๆ เช่น ทำปผูญจ
(ต้วมเบี้ยปอผูญจ) เกี้ยวจีบ ๆ ทำ-
สลาปผูญจมินถาจพม่าต (ต้วมเบี้ย
ขุลาปอผูญจมินตบเมือต) เกี้ยวหมาก
จีบ ๆ ไม่ขาดปาก

ปผุญญ (ปอผุญญ) แหะ ๆ เช่น ทำพา-
ปผุญญ (ตัวมเบี่ยงปอผุญญ) เคี้ยว
แหะ ๆ

ปโผญญ (ปอโผญญ) คั้ย ๆ เช่น ทำพา-
บายปโผญญ (ตัวมเบี่ยงบายปอโผญญ)
เคี้ยวข้าวคั้ย ๆ

ปผุฏัก, ปรผุฏาก (ปอผุฏัก หรือ ปอผุฏัก)
คำใช้เข้าคู่กับ ปผุฏิต (ปอผุฏิต)
ร่อแร่ เป็น ปผุฏิตปผุฏัก (ปอผุฏิต
ปอผุฏัก) ประทักประเทิด แซ่มีบ ๆ
เช่น ฉีปผุฏิตปผุฏัก (ชื่อปอผุฏิตปอ
ผุฏัก) เจ็บร่อแร่ แซ่มีบ ๆ

ปผุฏิต (ปอผุฏิต) ร่อแร่

ปผุฎียจ (ปอผุฎียจ) คู ปผุฎียจ

ปผุฑิตปผุฑง (ปอผุฑิตปอผุฑง) ยงโย่งหยก
อยู่เรื่อย ๆ

ปผุอาทปผุเอ็ก (ปอผุอาทปอผุเอ็ก) หกหน้า
หกหลัง

ปผุอิ (ปอผุเออะห์) อืดอืดไม่สร้างชา เช่น
พรวยจิตตปผุอิ (พรวยจิตตปอ-
ผุเออะห์) กลุ้มใจอืดอืดใจไม่สร้างชา

ปผุอิบ (ปอผุเอิบ) งือก ๆ แง็ก ๆ

ปผุอุก (ปอโผอุก) ตัก ๆ ตักตัก อาการ
ใจเต้นเพราะกลัวหรือเพราะกลุ้ม เช่น
ภัยปผุอุก (ภัยปอโผอุก) กลัวใจ
เต้นตัก ๆ

ปผุอุก (ปอโผอุก) หวนคิดอยู่เรื่อย ๆ

ปผุอุจ (ปอโผอุจ) ครุ่นคิดอยู่ไม่ขาด

ปผุอัวส (ปอผุอัวะส) ฝืด ๆ กระตือกร ๆ เช่น
เลบนบายปผุอัวส (เลบนบายปอผุอัวะส)
กลืนข้าวฝืดคอกระตือกรไม่ลง แผล-
ทิกปผุอัวส (แผลตึกปอผุอัวะส)
วายน้ำกระตือกร ๆ

ปผุเอียจ (ปอผุเอียจ) ละ น่าสะอิดสะเอียน
เช่น ฎีเส็มปผุเอียจ (เคี้ยเขมปอ-
ผุเอียจ) คินเบี่ยงและ นักรขุราช-
ปผุเอียจ (นุมนกรัจริยปอผุเอียจ)
ขนมกวนเบี่ยงและ ปผุเอียจ (ปอผุเอียจ)
ก็ว่า

ปผุเอะ (ปอผุเอะห์) หายใจอืดอืดแน่น
หน้าอกไม่สร้างชา เช่น ภัยปผุเอะ
(ภัยปอผุเอะห์) กลัวอืดอืดแน่นหน้าอก
นึกตบปผุเอะ (นึกตบปอผุเอะห์)
นึกอืดอืดแน่นหน้าอก

ปผุเออบ (ปอผุเออบ) ปากเบะ เวลาร้องไห้
เช่น ยับผุเออบ (ยุบปอผุเออบ) ร้องไห้
ปากเบะ ปุก ๆ เช่น บายพะปผุเออบ
(บายพะปอผุเออบ) ข้าวเดือดปุก ๆ

ปผุ (ปอโผ) คำใช้กับคำ ปปาจ (ปอบัจ)
คู ปปาจ

ปผ (ปอม) บ้อม เช่น ปมบนทาย
(ปอมบ้อมเตี้ย) บ้อมค้าย ปมพระ-

ราชวัง (ป้อมเพ็ริยะห์เรียกเจียะเวียง) ป้อมพระราชวัง ป้อมพระนคร (ป้อม-
เพ็ริยะห์หน้าแก้ว) ป้อมพระนคร ป้อมภู-
รวต (ป้อมค้อมรวต) ป้อมตำรวจ
ปย, เปีย (ปอย หรือ เปย) กระเจ้ากระงอด
กะบิงกะบอน เช่น เชื้อมุขปย (เทวอ-
มุขปอย) ทำหน้ากระเจ้ากระงอด จิง-
เปีย (เค็งเปีย) โกรธกะบิงกะบอน
ปยุยกะ, เปยุยกะ (ไยยะกะ) บู้ทวดทาทว
ปรมาณู (ปะระมาโน) ปรมาณู
ปรมาภิเศก (ปะระมาพิเศก) นาม (ราชา-
ศัพท์) เช่น ทรงจุพระปรมาภิเศก
(ตริวงโจะห์เพ็ริยะห์ปะระมาพิเศก)
ทรงลงพระปรมาภิไธย
ปรมาภิเศก (ปะระมาพิเศก) ปรมาภิเศก
ปรมินท, ปรเมนท (ปะระมิน หรือ ปะระ-
เมน) ปรมินท์หรือปรเมนทร์
ปรา (ปะรา) ทำให้วินาศ ทำให้เสียเกียรติ
เสียชื่อ ปรามุข (ปะรามุข) เสียหน้า
เช่น อาโจรเทวดาปรามุข (อาโจร
เตเวียะตาปะรามุข) อ้ายโจรเทวดา
ทำให้เสียหน้าเสียชื่อ เชื้อโอโยวาปรา-
มุขกณณาลขันธิ (เทวออยเวียปะ-
รามุขกอนดาลจิมมม) ทำให้มัน
เสียหน้ากลางที่ประชุมใหญ่
ปราชย (ปะราเจีย) ปราชย การพ่ายแพ้
ปริญญาดุร (ปะเรัญญาดุร) อนุปริญญาดุร

ปริตต (ปะเร็ด) พระปริตร บทสวดบ้อง
กันอันตราย เช่น นิมนตโลกจอมเร็น
พระปริตต (นิมนตโลกจอมเร็น-
เพ็ริยะห์ปะเร็ด) นิมนต์พระเจริญพระ
ปริตร
ปริณายก (ปะระเนียยัก) ปริณายก ผู้
ตรวจตราดูแลจังหวัด
ปริณทล (ปะระม้วนตวล) ปริณทล
บริเวณโดยรอบ
ปริมาณ (ปะระมาน) ปริณ การนับ จำนวน
ปริยัติ (ปะระเยียดเตะ) การศึกษาเล่า
เรียนพระไตรปิฎก
ปริยาภาส (ปะระยากะส) บรรยาภาส
ปริโยสาน (ปะระโยสาน) ปริโยสาน ที่สุด
ปริวิตก (ปะระวิตกกะ หรือ ปะระวิตอก)
ปริวิตก ความคิดตรอง
ปรวด (ปะรวด) แผลอย่างหนึ่งมีหนองขัง
แข็ง เรียกว่า ภูมิเปาปรวด (ค้อมเขา
ปะรวด) (จาก ปรวด คำไทย)
ปเร, ปเร (ปะเร หรือ ปะเร) ดู ปโร
ปเรปโร, ปเรปโร (ปะเรปะโร หรือ
ปะเรปะโร) กระโหลกกระซอก กระ-
ด้าง ไม่เข้าเรื่อง เช่น นิยายปเรปโร-
ตามแตรวจพืมาต (นิยายปเรปะโร
ตามแตรวจพืมาต) พุดกระโหลกกระ-
ซอก พุดส่ง ๆ ไป พุดไม่เข้าเรื่อง
ปโร (ปะโร) ๑. ต่าง อื่น

๒. ขวาง ๆ รี ๆ นอกรัตนอกรอย
ใช้ว่า มนุสฺสปโร (มนุสฺสฺปะโร)
คนนอกรัตนอกรอย

๓. มอชอ ไม่มีประโยชน์ ใช้การ
ไม่ได้ เช่น รบสฺปะโร (รวบอะสฺปะโร)
ของไม่มีประโยชน์

ปลุลฺงฺก (ปลุลฺงฺก) บัลลํก ปลุลฺงฺกรตน,
รตนปลุลฺงฺก (ปลุลฺงฺกเรือดตะนะ หรือ
ระตะนะปลุลฺงฺก) บัลลํกผิงเพชรพลอย
หรือบัลลํกเพชร

ปวตฺติ, ปรวตฺติ (ปะเวียด หรือ ประเวียด)
ประวัติ ความเป็นไป ความเป็นมา
พงศาวดาร ปวตฺติการณ, ปวตฺติเหตุ
(ปะเวียดเตะการ์ หรือ ปะเวียดเตะแหด)
เหตุ เหตุการณ์ ปวตฺติกาล (ปะ-
เวียดเตะกาล) ปัจจุบันกาล ปวตฺติรูป
(ปะเวียดเตะรูป) เรื่องราว ประวัติ
ของคนแต่ละคน ปวตฺติสาสุตร,
ปรวตฺติสาสุตร (ปะเวียดเตะชะสฺ
หรือ ประเวียดเตะชะสฺ) พงศาวดาร
ของกษัตริย์

ปวารณา (ปะวาระนา) ปวารณา การเปิด
โอกาสให้พูด ให้ขอตามควรหรือตาม
ต้องการ การห้าม การเถียง เชมร
มักใช้เฉพาะการเปิดโอกาสให้ หรือ
การขอโอกาส เช่น ทายกปวารณา-
จํโพะพระภิกษุสงฆ์ญปจฺจย ๔

(เดียยัวกปะวาระนาจ้อมบัวะห้เพริยะห้-
พิกโคะซ้องโดยบัจจยบวน) ทายก
ปวารณา เฉพาะพระภิกษุสงฆ์โดยบัจ
จย ๔ พระภิกษุสงฆ์ปวารณาเจญ-
วสุตา (เพริยะห้พิกโคะซ้องปะวาระนา
เจญเวียะชา) พระภิกษุสงฆ์ปวารณา
ออกพรรษา

ปเวณิ, ปฺรโพนิ (ปะเวณิ หรือ ปฺรอเบยฺยนิ)
ประเพณี เชื้อวงศ์ การสืบวงศ์ตระกูล
ต่อ ๆ กัน เช่น รกฺสาปเวณิ (เรียก
ชาปะเวณิ) รักษาประเพณี เชื้อบุญ-
ทานตามปฺรโพนิ (เทวอบนเตียน
ตามปฺรอเบยฺยนิ) ทำบุญทานตามประเพณี
ปเวณิเทวตา (ปะเวณิเตเวียะตา)
เทวตาที่นับถือสืบต่อกันมาในวงศ์ตระกูล
รวมปเวณิ (รวมปะเวณิ) ร่วม
สุขทุกข์ของสามภรรยา

ปเวสนกาล (ปะเวสะนะกาล) เวลาเปิด
เทอม

ปฺลจิม (ปะสฺจิม) บัจจิม กู บัจจิม

ปฺลฺสฺเพทย, ปฺลฺสฺแพทย (ปะโชะแปด) สัตว-
แพทย์

ปฺลฺสฺสฺตว (ปะโชะสฺต) ปฺลฺสฺสฺตว สัตว์เลี้ยง
ได้แก่ วัว ควาย ม้า หมู เป็นต้น

ปฺลฺสฺสฺวระ (ปะสฺสฺชาวะ) บัสนาวะ บนโทปฺส-
สวาระ (บ็อนโตปะสฺสฺชาวะ) ถ่ายบัสน-

สาวะ ปัสสาวะมกค (ปะซัซวะเมียก)
ทวารเบาสำหรับถ่ายปัสสาวะ ปัสสาวะ
ก็ใช้

ปัสสาสะ (ปะซาซะสั) ปัสสาสะ ลมหายใจ
เข้า อุตสาสะปัสสาสะ (อะสัซาซะหึ
ปะสัซาซะหึ) อุตสาสะปัสสาสะ ลมหายใจ
ออกลมหายใจเข้า

ปาก (บั๊ก) บัก เช่น ปากเครื่องโลจน
(บั๊กเครื่องโลจน) บักเครื่องละคร

ปากกา (ปากกา) ปากกา (คำไทย) ออก
เสียงกลายเป็น ปรงกา ก็มี

ปากไก (ปากไก) ปากไก่ (คำไทย) ออก
เสียงกลายเป็น ปรงไก (ปรงไก) ก็มี

ปากนาม (ปากนาม) ปากน้ำ (คำไทย)

ปากเถา (บั๊กเถา) หมอนขวาน ใช้
เขนยปากเถา (เคนยบั๊กเถา)

ปากเป็ก (บั๊กเป็ก) ๑. กระโถกกระเดก
กระดกขึ้นกระดกลง หงุบ ๆ อย่างเวลา
สัปหงก เช่น องคฺยเล็เกาอีโงกปากเป็ก
(อ็องคฺยเลอเกาเอียโงกบั๊กเป็ก) นัง
เก๊าอีโงกหงุบ ๆ

๒. นกกระเต๊าะลม เช่นเดียวกับ
ขุขตุฎฐี (ขุขตุฎฐี) ขุ ขุขตุฎฐี

ปากเปา (บั๊กเปา) บักเป้า เช่นเดียวกับ
บั๊กเปา

ป้าง, ป้าง ๆ (บั๊จ หรือ บั๊จ ๆ) บ๊อคแบ็ค
(เสียงคำหรือเหยียบของอ่อน ๆ และ ๆ)
ตัง ๆ เช่น นิยายป้าง ๆ (นิเยียบบั๊จ ๆ)
พุดกั๊ง ๆ ไม่ขาดเสียง

ป้างรหาจ (ป้างร๊วฮาจ) น้ำท่วมทุ่ง สมบัติ-
ป้างรหาจ (ซ็อมเตียป้างร๊วฮาจ) พุด
ปคมตเท็จน้ำท่วมทุ่งไม่รู้จักต้น

ป้างิตติย (ป้างี้ดเตะยะ) อาบัติป้างิตติย

ป้างา (ป้างา) ป้าง้า ที่ฝั่งศพ ที่เผาศพ
(จาก ป้าง้า คำไทย)

ป้างิโมกฺข, ป้างิโมกฺข (ป้างะโมก หรือ
ป้างะโมก) ป้างิโมกซ์ ชื่อคัมภีร์พุทธ
บัญญัติ สำหรับให้พระภิกษุสวดในที่
ประชุมสงฆ์ทุกครั้งเดือน เช่น สมุญเญง-
ป้างิโมกฺข (ซ็อมแดงป้างะโมก)

ป้างิหารีย (ป้างะฮาร์) ป้างิหารีย เช่น
พระพุทธรูปทรงสมุญเญงป้างิหารีย
(เพรียะหึปุดต๊ววังซ็อมแดงป้างะฮาร์)
พระพุทธรูปเจ้าทรงแสงป้างิหารีย

ป้างูก (ป้างะกะ) ป้างูก ผู้ป้างูกตา

ป้างูกตา (ป้างะกะทา) ป้างูกตา

ป้างาติบาค (ป้างาเตะบาค) ป้างาติบาค
การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต

ป้าง (ป้าง) กวด (มีด) ตากให้บาง โดย
ปริยาย หมายถึง พุดตากวาง พุดว่า
ให้ไม่กลัวเกรง ลูกหลานจากคนหนึ่งไป

อีกคนหนึ่ง ปาตณาปาตณี (ปาตนา-
ปาตณีย์) หรือ ปาตณาปาตณัง (ปาต
นาปาตณัง) พุคพล้อย ๆ กล่าวโทษ
ว่าให้ลูกกลามไป

ปาตราช (ปาตราชะสี) อาหารเช้า เช่น
เชวปาตราช (เทวปาตราชะสี) ทำ
อาหารเช้า เพลปาตราช (เปลปาตราชะ-
สี) เวลาอาหารเช้า (คู่กับ สายมาส
(ชายะเมียะสี) อาหารเย็น เพลสาย-
มาส (เปลชายะเมียะสี) เวลาอาหาร
เย็น)

ปาตพาด (ปาตลาด) แบน เช่น รางปาต-
พาด (เรียงปาตลาด) รูปร่างแบน
จานปาตพาด (จานปาตลาด) จานแบน

ปาต (ปัต) เปี้ยว เสียงทวิคปลายไม้เรียว
อ่อน ๆ เป็นต้น

ปาตรัญจัต (ปัตรวัญจัต) กระตุงกระตัง เช่น
ฉีร์ปาตรัญจัต (เดอรัปัตรวัญจัต)
เดินกระตุงกระตัง

ปาตูกุม (ปาโตะกัม) การประท้วง การทำ
ให้รู้ให้เห็นปรากฏ การเดินขบวน
แสดงความไม่พอใจ ไม่สมัครใจเรื่องใด
เรื่องหนึ่ง เช่น เชวปาตูกุมสมญาง-
การณมินเพญจิตตจโปะเรื่อง (เทว
ปาโตะกัมข้อมแดงการมินเปญเจ็ดจ้อม
บั่วะห์เรื่อง) ทำการประท้วงแสดง

ความไม่สมัครใจเฉพาะเรื่อง เช่น ปาต-
กุมมในกุมมกร (ปาโตะกัมในกัม-
เมียะกอร์) การประท้วงของกรรมกร
ปาตูกุมสุภาพ (ปาโตะกัมโอะเพียบ)
การประท้วงอย่างสุภาพ ตามที่กฎหมาย
อนุญาต

ปาตูกุต (ปาโตะพุต) ปรากฏการณ์ธรรม
ชาติ เช่น ผูกายฉุกะณทุขชาปาตูกุต-
มวักนุงสกลโลก (ผูกายโตะหักกอน
ตุยเจียปาโตะพุตมวักนุงสะกะละโลก)
ดาวหางเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติใน
สากลโลก

ปาน (ปาน) ๑. ก้น หรือชิงข้างบน หุ้ม
วางหรือพาดเครื่องใช้ที่เรียก ปาน

๒. เครื่องสำหรับครอบ สำหรับ
ทำให้ซิดติดกัน

๓. ผ้าปาน เรียก ไส้ผาปาน
(ไส้ผาปาน) (จาก ผ้าปาน คำไทย)

ปาน (บัน) ๑. บั้น เช่น ปานรูป (บันรูป)
บันรูป

๒. บั้น แบ่งบั้น เช่น ปานเมิล-
เทาเม็ญอัสปุรากัจฉนวน ๑๐๐ เรียด
(บันเมิลเตวีเม็ญออะสัประกัจฉอมนวน-
รวยเรียด) แบ่งบันคูปเห็นสันเงิน
จำนวน ๑๐๐ เหยียญ บุ๊กปาน
(โบกบัน) กัว่า

๓. บ้าน เช่น ปานแด (บ้านแด)
บ้านชา แตมวายน (แตมวายน)
ชาบ้านหนึ่ง

๔. เบี้ยว บุ่ม เช่น กุบาลปาน (กุบาลบ้าน) หัวเบี้ยว
ปานจะปานเพ็ง (บ้านโจะห้บ้านเล็ง) หันไป
หันมา

ปานีย (ปานีเยะหรือปานี) อันพังกิม กวร
คิมได้ สำหรับคิม

ปាប់ (ปាប់) ปាប់ เสียงหวดด้วยไม้เรียว
เป็นต้น

ปาโมกข (ปาโมกข์) ประมุข ที่เป็นประ
ธาน เป็นผู้นำ ปรมุข (ปฺรอมฺโข) กัว่า

ปาโมขบ (ปาโมจหรือปาโมจเยะ) ปรา-
โมทย์ ความยินดีเบิกบานใจ เช่น
มานปติปาโมชชพนเพก (เมียนปะ-
เตปะปาโมจขวันเป็ก) มีความปติปรา-
โมทย์เป็นต้น

ปาย (ปาย) ไหว่ คำนับ (คำจีน)

ปายหวย (ปายฮวย) ตั้งสมาคมลับ พวก
สมาคมลับ

ปารากิก (ปารากิก) ปราชิก

ปาว (ปาว) ป้าวร้อง โฆษณาบอกให้รู้ทั่ว
ไป (จาก ป้าว คำไทย) (คำนี้ไม่
ค่อยมีที่ใช้)

ปาวกง (ปาวกง) ที่ม้องร้องป้าว บางที

ตีกลองด้วย เรียก ปาวกงทวงเกร
(ปาวกงทวงเพรี) (มีใช้แต่ในสมัย
โบราณ)

ปาวณะ (ปาวะจะนะ) คำสำคัญที่ยึดถือไว้
เป็นหลักปฏิบัติ หมายถึงทั้ง พระธรรม
วินัย พระไตรปิฎก พุทธวจนะ พจนา-
นุกรมเขมรฉบับสถาบันพุทธศาสน์กล่าว
ไว้ว่า ชาติ ศาสนา พระราชบัลลังก์
ก็เป็นปาวณะของเขมรที่ยึดถือกันแต่
โบราณกาลตลอดมา

ปาหัง (ปาฮัง) ตีบอก เรียก สัมปาหัง
(ซ็อมนอปาฮัง) หรือ สัมโขมจ
(ซ็อมนอโคมจ) ปฺรหัง ก็เรียก
ปึก, ปึก ๆ (เป็ก, เป็ก ๆ) เป็ก เป็ก ๆ
เสียงเคาะไม้เป็นต้น

ปิกัว (เปะกัว) แห้วจีน ภู่งูรลัวส
(ค็อมโลงรัวลัวส) กัว่า

ปือ (เปือ) ผลิ ปริ เช่น สณฺเฎกปิจพนุลก
(ซ็อนแดกเป็จขวันลัวก) ตัวแตกหน่อ
อมุพิลเท็บนึ่งปิจตุรว (อ็อมปัลเต็บ
นึ่งเป็จตุรว) มะขามเฟ็งจะแตกยอด
อ่อน

ปิต (เป็ด) ๑. ตัด ผาน หรือปาด ทำให้
ลาดเทไปทางหนึ่ง เช่น ปิตขรุงตุ
(เป็ดขรุงโตะ) ปาดมุมโต๊ะ อารปิต
(อาร์เป็ด) เลื่อยปาด ฆุสปีต (ชะ-
สปีต) กบปาด

๒. ชื่อบ้านแบบหนึ่ง เรียก ผุทะ-
ปัด (เพ็ดยะห์เบ็ด) เป็นบ้านที่อกไก่
มีรูปตัดทั้งสองข้าง

ปัดปุด (เบ็ดปัด) ตกคิก สาย เช่น ฎีร
ปัดปุด (เคอร์เบ็ดปัด) เดินตกคิก

ปิตุคุณ (เปะโตะกุน) คุณบิดา

ปิตุมาต, ปิตุมาตคัม (เปะโตะเคียด, เปะ
โตะเคียดเตะกัม) ปิตุมาต การกระ
ทำปิตุมาต ฆ่าบิดา

ปิตุจนา (เปะโตะจนา) ปิตุจนา บ้า (พี่ของ
บิดา) หรืออาสาว ใช้เป็นราชาศัพท์
พระปิตุจนา (เพ็ดยะห์เปะโตะจนา)
สำหรับคนธรรมดาใช้ มุฎายมิ่ง
(มุตายมิ่ง)

ปิตุภูมิ (เปะโตะพุม) ปิตุภูมิ บ้านเกิดเมือง
นอน

ปิตุละ, ปิตุลา (เปะโตะละ หรือ เปะโตะลา)
ปิตุลา ลุง (พี่ชายของพ่อ) หรืออาชาย
ใช้เป็นราชาศัพท์ ว่า พระปิตุละ หรือ
พระปิตุลา (เพ็ดยะห์เปะโตะละ
หรือ พระเปะโตะลา) คนธรรมดาใช้
โอวพุทธี (โอ้วพุทหม)

ปิตุลานี (เปะโตะลานี) ปิตุลานี บ้า (พี่
สาวของพ่อ) หรืออาสาว ใช้เป็นราชา
ศัพท์ว่า พระปิตุลานี (เพ็ดยะห์เปะ-
โตะลานี) คนธรรมดาใช้ มุฎายธิ
(มุตายทม)

ปิ่น (เป็น) ๑. เก่ง-เช่น ปิ่นข้างเล็กลมเฒ
(เป็นคางเลอเดิมเชอ) เก่งทางขึ้นต้นไม้
ปิ่นเป่า (เป็นเป่า) เก่งแท้

๒. คำกลายเสียงมาจาก ปุ่น (ปุ่น)
หมายความว่า แค้ เสมอเหมือน เช่น ฎัญาก
ปิ่นเคโจล (เพ็ดยะห์เป็นเคโจล)
ตื่นเหมือนเขาปามาถูกตัว

ปิ่นป่าน (เป็นป่น) เป้ไป เช่น ฎีรปิ่น
ป่าน (เคอร์เป็นป่น) เดินเป้ไป
ปิ่นป่าน (ป่อเป็นป่อป่น) ก๊ว

ปิล, ปิริล (เบิ้ล หรือ เบร์ล) ปรีอ ปรีอ
รหัดปิล เช่น (รวัอะสเบิ้ล) เร้วปรีอ
ฎีรปิล (เคอร์เบิ้ล) เดินปรีอ

ปี (เบี่ย) ๑. หวือ ปุบบับ ทันทันทันโต
เช่น ฉกปี (ซ็อกเบี่ย) กระชากไป
ทันทัน อดฎัดปี (อ้อนแดดเบี่ย)
ลอยหวือไป โยลปี (โยลเบี่ย) ไกวหวือ

๒. ปี ปิบบุต (เบี่ยบอโอะส)
ปีอ้อ ปีท้อไข่อ้อทำล้น ปีชวา นักดนตรี
เขมรมักเรียก ปีอ (เบี่ยอ) ตามไทย
ปีพก (เบี่ยพก) ปีชนิดหนึ่งทำด้วย
ไม้ซาง มีเสียงใหญ่ ใช้สำหรับเป่าเวลา
ประโคม ปีแกว (เบี่ยแกว) ชื่อเพลง
เขมร เรียก เกลงปีแกว (เพลงเบี่ย
แกว) เพลงปีแกว

ปีติ (เบี่ยเตะ) ปีติ

บึง (เบ้ง) หนองน้ำเตี้ย อย่างคนป่า
บีม (เบ้ม) วางหรือติดหมิ่น ๆ อยู่ตรงปาก
 โพรงหรือปากกรู
บึง (เบ้ง) เบ่ง ปัด เสียงอย่างเสียงยิงหน้า
 ไม้เป็นต้น
บัตโปง (เบ็ดโปง) ๑. เกกมะเทรท กระ
 ถ้างกระเถียง ทำท่าของหงองพองชน
 ๒. พองขึ้นยุบลง เช่น โปะบัต
 โปง (บั่วห้เบ็ดโปง) ท้องพองขึ้น
 ยุบลง ถูกถูกเหิมบัตโปง (ดอกคอง
 เอ็มเบ็ดโปง) ถอนหายใจเข้าออก
บีน (เบ็น) หนาแน่น เช่น สิบวกราสบีน
 (โขบวกระสเบ็น) หนาแน่น
 เสมอราบ (เซมาโคะห้เบ็น) หนา
 ขึ้นหนาแน่น
บิบบ, บิบบ ๆ (เบ็บ, เบ็บ ๆ) เป็บ เป็บ ๆ
 เสียงอย่างเสียงอึกเร้งเป็นต้น
บีม, เบิม ๆ (เบ้ม, เบ้ม ๆ) โผล่ เจอะหน้า
 เช่น เลจบีมมก (เลจเบ้มโมก) โผล่
 ออกมา ปุระบีม หรือ เบิม (ปุระ
 เตยะห้เบ้ม) เจอะหน้า
ปุก (ปก) แปะ หรือกะจุมปัก เช่น อก-
 กุยกุก (อ็อกกุยกุก) นังแปะ นัง-
 กะจุมปัก
ปุก, ปุก ๆ (ปก, โปก ๆ) ๑. โป๊ก ๆ เสียง
 อย่างเสียงเกราะตีบอกโมงยามเป็นต้น

ปุกจาย (ปกจาย) เรือโปะจ้าย สำหรับ
 บรรทุกสินค้า เรียก ทูกปุกจาย
 (ตุกปกจาย)
ปุกบีน (ปกเบ็น) บีกบีน เอาใจใส่ไม่ขาด
 เช่น เชื้อการปุกบีน (เทวอการปกเบ็น)
 ทำงานบีกบีน รกสูกุกบีน (รูกซูปก-
 เบ็น) หากินบีกบีน หากินอย่างเอาใจใส่
ปุง (ปง) ๑. ชั่งน้ำหนักด้วยเครื่องชั่งแบบ
 ฝรั่งเศสที่เรียก ชญูชั่งปุง (จัญจิงปง)
 เช่น ปุงบาวสุรว (ปงบาวโซรว)
 ชั่งกระสอบข้าว
 ๒. ชื่อเครื่องชั่งน้ำหนักแบบฝรั่ง
 ที่ใช้ของมีน้ำหนักมาก ๆ เรียก ชญูชั่ง
 ปุง (จัญจิงปง)
ปุง, ปุง (ปง, โปง) โป้ง ๆ เสียงตีหรือเคาะ
 ไม้กลวง ๆ เป็นต้น
ปูลา (โป้อา) การถาม ถาม
ปุลณัง (ปุนเน้ง) แค้น (คำกลายเสียง
 จาก ปุนหนึ่ง (ปุนนึ่ง)) เช่น ปุล-
 ณังจะ (ปุนเน้งโจะห้) แค้นแหละ
 แต่ปุลณังบานเหี้ย (แต่ปุนนึ่งบานเฮย)
 แต่แค้นนั้นได้แล้ว
ปุลณะ (ปุนแนห้) แค้น (คำกลายเสียง
 จาก ปุนนะ (ปุนแนห้)) เช่น
 ตูริมแต่ปุลณะ (เตริมแต่ปุนแนห้)
 เพียงแต่แค้น จบแต่ปุลณะ (จ็อบ

แต่ปนเนห์) จบแต่แก่น
 ปุณฺโณ (ปนฺโน) เท่านั้น (คำกลาย
 เสียงจาก ปุณฺโน (ปนฺโน)) เช่น
 ถาแต่ปุณฺโณเหี้ยก็เสงี่ยมเทา (ทา-
 แต่ปนฺโนหฺเอยกอเขงี่ยมเทวี) ว่าแต่
 เท่านั้นแล้วก็นิ่งอยู่
 ปุตุตา (ปตุตา) บุตร (คำใช้ในกาพย์กลอน)
 ปุตุชน (โปะโตจฺจวัน) บุตรชน ผู้ยังมี
 กิเลสหนา
 ปุน (ปน) แก่ เท่า เช่น ปุนณา (ปนนา)
 แก่ไหน เท่าไหน ปุนคณา (ปนเคนีย)
 เท่ากัน ปุนกโฏ (ปนกอโต) เท่าข้อ
 มือ ภูฏากุปฺนเคโจล (เพญฺยิกปฺน-
 เกโจล) ดู ปั้น ๒. มานทำหฺปุนคณา
 (เมียนตัวมสมปนฺนเคนีย) มีขนาดใหญ่
 เท่ากัน (ภาษาพูดกลายเสียงเป็น ปั้น
 (เป็น) ดู ปั้น ๒.)
 ปุนฺแด (ปนฺแด) แต่ว่า แต่ว่า เช่น สะ-
 เนมาตุรตฺตเท ปุนฺแดเลือนนํส
 (แซะหฺนึะหฺเมือคฺโตจเตปนฺแดเลือนนํส)
 มาน้นขนาดเล็กหรือก แต่ว่าเร็วนัก
 ปุนฺมาน (ปนฺมาน) เท่าไร ก็ เช่น มนุสฺส-
 ปุนฺมานนํก (มนุสฺสปนฺมานนํยฺก)
 คนก็คน ปรากุปฺนฺมานเรียด (ปรัก-
 ปนฺมานเรียด) เงินก็เหรียญ
 ปุบ, ปบ (ปบ หรือ บ็อบ) เปะ เสียงตบ
 กว๊ยฝ่ามือ

ปุย (โปย) ชุตสำหรับตีเหล็กไฟ ปุย เช่น
 ปุยกร (โปยักวฺร) ปุย่น ปุยทนฺแด
 (โปยิตฺวนแซ) ปุยเท่าร้าง ภูฏาสปุย
 (กรอดะสฺโปย) กระดาษชนิดหนึ่งที่มี
 เนื้อหนาฟู
 ปุสฺติ (โปะสฺ) ๑. ไปรษณีย์ เช่น ยกส-
 บุตรเทาฏากุสฺติ (ยฺวกข้อมบดเทวี-
 ดักโปะสฺ) เอาจดหมายใส่ตู้ไปรษณีย์
 ๒. ที่ทหารเผ่ายาม ไข้ว่า ปุสฺติ-
 ทาหฺน (โปะสฺเตยเฮียน)
 ๓. สถานที่ราชการต่าง ๆ เช่น
 ปุสฺติปฺลิส (โปะสฺโปเละสฺ) สถานที่
 ดำรวจ ปุสฺติราชการคํบปรฎฐบาล
 (โปะสฺเรียดเจียะการฺคํตอมบ็อนเรียด-
 ละบาน) สถานที่ราชการ
 ปูจ (โปยฺ) สุก ที่สุก สุกยอด เช่น เพิง-
 เทาฏล่งปูจ (เลิงเทวีคํตอลงโปยฺ)
 ขึ้นไปถึงยอดสุก
 ปุคฺลิตา (ปูเตะเลียะตา หรือ เลียะตา) ท้น
 ตุกหมุตฺตหมา (คำสุภาพ คำสามัญใช้
 โผม ดู โผม)
 ปุลิส (โปเละสฺ) ดำรวจ เช่น ปุฉฺงปฺลิส
 (เปฉฺงโปเละสฺ) ฟ้องดำรวจ ภูมฺวย-
 ขุญฺฐะปูลิส (ภูมฺวยขุญฺฐะเทวอโป-
 เละสฺ) หลานฉันเป็นดำรวจ
 ปูว (โปว) โถกินปากแกงอย่างปากชวด
 เนื้อเหมือนโอง (มิใช้ในสมัยก่อน)

ปูวฐาน (โป่วอีตถาน) สถานที่ทำหรือ
ขายขนมของกินต่าง ๆ

ปูวเตา, พูเตา (โป่วเทา หรือ ปูเทา) ขวาน
แบบจีน (คำจีน)

เป็ก ๆ (เป็ก ๆ) ตูบ ๆ หนุบ ๆ

เป้ง (เป้ง) ปลิว ผ่ยอ กระเจิด ถลกขึ้น
เช่น กรูฐาสเป้งธลาคทาโกรมผุทะ
(กรูตอะสเป้งเทลิยักเติวโกรมเพติยะห์)
กระตาสผ่ยอปลิวตกไปใต้ถุน

เป้งเร้ง (เป้งเร้ง) โกร่น โกรงเกรง ไหรง
เหรง โปรง เช่น สกเป้งเร้ง (ซือก-
เป้งเร้ง) ผมโกร่น รบงเป้งเร้ง
(ร่วบองเป้งเร้ง) ร่วโปรง สมราส-
เป้งเร้ง (ซื่อมระสเป้งเล้ง) กิ่งไม้ที่
สะโหรงเหรง

เป้ง (เป้ง) เร็ว ๆ หลบไปหลบมา เช่น
เฎีรเป้งจะเป้งเพ้ง (เดอ์เป้งโอะห-
เป้งเล้ง) เคินหลบไปหลบมา เฎีรเป้งๆ
(เดอ์เป้ง ๆ) เคินเร็ว ๆ

เป้ม (เป้ม) ตู ป้ม

เป้ย (เป้ย) เจย เจยเมย

เปกษชน (เปกษะจวน) ผู้สมัครเข้าสอบแข่ง
ขัน เรียก นายจิ้ง (เนียยจ้อมน้อง)
ก็ได้

เปง (เปง) ทาง โป่ง เป้ง เช่น ฎีกที่ก-
เปงโพะ (เติกตักเปงบั่วะห์) ตีมน้ำ

ท้องกาง แล่ดเปง (แซดเปง) อิ่ม
ท้องกาง

เปงโปะ (เปงปะอะห์) มะเขือเทศ เขียน
เปงปส์ ก็มี

เปติกณฺท (เปติกะเพี้ยน) ทรัพย์มรดกที่
ได้จากทางฝ่ายบิดา

เปตี (แปเตีย) คำกลายมาจาก ปิติ (ปีเตะ)
มักใช้ในกาพย์กลอน

เปยฺยาละ (ไปยาละ) ไปยาด เครื่องหมาย
อย่างหนึ่ง ใช้ ๆ เป ๆ (เป) ก็ได้ หรือ
ๆ ละ (ละ) ก็ได้

เปลปาล (เปลปาล) ตูบปอง ๆ ลอยไป
ตามลม เช่น อดฺแฏตเปลปาล (อ้อน
แดตเปลปาล) ลอยตูบปอง ๆ เเหิรเปล
ปาล (เฮอ์เปลปาล) บินไปตามลม

เปว (เปว) เร็ว โดยรวกเร็ว ปุบปับ เช่น
รหสเปว (ร่วสะสเปว) รวกเร็ว เฉะ-
เปว (แซะห์เปว) ไหม้โดยรวกเร็ว
จั้งเปว (เค้งเปว) โกรธปุบปับ
ฉุนเฉียว

เปสทชน (เปสะกะจวน) คนรับใช้ พนักงาน
ผู้สื่อสาร

เปฟา (เปลา) ตะกร้า ทีบ ทีบเงิน
เปฟาธิการ (เปลาธิการ) เจ้าหน้าที่
รักษาเงินหรือทีบเงิน

แป (แป) ๑. เงินตราทำด้วยทองแดง ที่
ใช้ในจังหวัดพระตะบองสมัยโบราณ

๒. คำ ช่น ช้า ใช้ว่า เจมาแป (เคมาแป) คำคล้า ลอกแป (ล้อออกแป) ช่นคล้า ช้าแป (เจ้อมแป) ช้าเขี้ยว	ไปพำ (ไปล้า) แปรง เช่น สมฐิไปพำ (ซ้อมเตี้ยไปล้า) คำพูดแปรง นิยายไปพำ (นิเยียไปล้า) พุดแปรง
๓. เสียงแซ่ค แซ่แซ่ เช่น ขแซกคณาแป (จัวเจกเคนียแป) ถกเคี้ยงกันแซ่ค ตอญแป (โตญแป) บ่นแซ่แซ่	โป (โป/) ๑. โป การพนันแบบหนึ่ง (คำจีน) ๒. เชื่อง เช่น ธิโป (ทมโป) ใหญ่เชื่อง ไปซางคณาบุดิจ (โป-เจียงเคนียบือนเต็จ) เชื่องกว่ากันน้อย
แปก (แปก) ส่วน ฝ่าย เช่น แปกขางสุก้า (แปกคางซุด้า) ส่วนข้างขวา แปกขางเฉวง (แปกคางเซว) ส่วนข้างซ้าย แปง (แปง) คืด เตะ เช่น ฎีรึแปง (ค้อมเรียแปง) ข้างเตะ	โปก (โปก) ทันทึ เช่น เจอญเทาปุระ-โปก (เจือเตวีปุระเตยะห้โปก) ออกไปกระทบเข้าทันทึ
แปดตาราง (แปดตาราง) ซี่ไม้หรือไม้ไผ่ที่ขัดกันเป็นตาแปดตา (คำไทย)	โปง (โปง) ๑. โป่ง ๒. อีจู้
แปดสิบ (แปดเซิบ) แปดสิบ (คำไทย)	โปจ ๆ (โปจ ๆ) พล้าม เช่น นิยายโปจ ๆ (นิเยียโปจ ๆ) พุดพล้ามอยู่เรื่อย ๆ เรื่องเดียว
แปน (แปน) แป้นชักลวด แวนโรยขนมจีน แปล (แปล) พลั่วใหญ่ ใช้ว่า จบแปล (จอบแปล) ก็ได้	โปต (โปต) ปับน้ำ โปม (โปม) แอปเปิล (คำฝรั่งเทศ)
แปว (แปว) เป้ว เปี้ยว	โปย (โปย) ใจ (ด้าย หรือไหม) มีจำนวน ๑๐ เซ็ด
แปะ (แปะห้) ๑. เป่ง เสียงเคาะหรือตีของแข็งและเปราะเป็นต้น ๒. โพล่ง เช่น เกลี้ยแปะ ๆ (เซลดเยแปะห้ ๆ) คอบโพล่ง ๆ	โปราณ (โปราณ) แก่ โบราณ ปราชญ์ในสมัยก่อน
ไป (ไป) ๑. แหม เช่น ไปล่อนาสเต (ไปล่อนะส้เตอ) แหม สวยจริง ๒. บิดา ข้างบิดา (คำโบราณ)	โปรีภาษา (โปรีเพียซา) ภาษาของคนกรุงที่ออกเสียงตามตัวอักษร เช่น โถง (ไทง) มก (โมก) ยก (ยัก) รก

(รวิภ) แทนที่จะเป็น ไง โมะ ยวะกั
 รัวะกั ซึ่งถือเป็น คุรามภาษา (เกุรัม
 เพียชา) หรือ สามัญญภาษา (ขามัญ
 เพียชา) คือภาษาชาวบ้าน ภาษาสามัญ
 ภาษาตลาด

โปล (โปล) ลูกตึง ลูกตัม ตัม เช่น
 โปลนาฬิกา (โปลเนียลิกา) ลูกตัม
 นาฬิกา โปลต่งปฺรโยล (โปลต่ง
 ปฺรโยล) ตัมลูกตึงวักระกั

โปลโตก (โปลโตก) ๑. นกโพระก
 ๒. นาฬิกาแบบหนึ่งที่มีรูปนกโพ-
 ระกยื่นหัวออกมาร้องเวลาบอกโมงยาม

โปแพ (โปแพ) ทะลิ่ง ไม่มีสัมมาคารวะ
 บังอาจล่วงเกินโดยไม่เกรงกลัว ใช้
 มนุสสโปแพ (มนุสสโปแพ) คนทะ-
 ลิ่ง สมุญโปแพ (ซอมเตียโปแพ) คำ
 พุดทะลิ่ง มักใช้ โปแพปฺรโก (โปแพ
 ปฺรโก) หรือ ปฺรแพปฺรโก (ปฺรแพ
 ปฺรโก) ทะลิ่ง เหลวไหลละะทะ

เปา (เปา) ๑. ห่อ (คำจีน) ใช้เป็นลักษณ-
 นามก็ได้แปลว่า ห่อ เช่น แด ๑ เปา
 (แตมวยเปา) ซา ๑ ห่อ

๒. ยาฝอยที่ทำเป็นพับ ๆ รูปสี่-
 เหลี่ยม เรียก ถุนำเปา (ทุนำเปา) ใช้
 เป็นลักษณนาม หมายถึง แผ่นยาฝอย
 เช่น ถุนำมวยเปา (ทุนำมวยเปา) ยา

ฝอยพับหนึ่ง เปาถุนำ (เปาถุนำ) พับ
 ยาฝอยเป็นแผ่น

ปงสุกุกะ (ปงสุกุกะ) ชื่อ
 รูดอย่างหนึ่งของภิกษุที่นุ่งห่มด้วยผ้า
 เปื้อนฝุ่น

ปะ (ปะ) ๑. กระทบ ปะ จะ เช่น ปะ-
 มุขกนา (ปะหมุขเกนีย) ปะหน้ากัน
 เจอหน้ากัน ปะตฺรุตฺรตฺรตฺรตฺรตฺร
 (ปะตฺรตฺรตฺรตฺรตฺรตฺรตฺรตฺร) กระทบ
 ถูกตรึงกระตุกซี่โครง ปะพาร (ปะ
 เบียร์) ปะทะเต้มที่ อย่างเช่น ปะพาร
 เล็กระกาจ (ปะเบียร์เล็กระกาจ-
 กาจ) ประสบเคราะห์ร้าย ปะพาล์
 (ปะเป้อล) แทะตอง

๒. ปะ อย่างปะผ้า ใช้ ปะตฺพต
 (ปะตฺพตบ๊วด) ปะผ้า ปะไซ (ปะ-
 คอ) ปะกางเกง

๓. เทียมคู่ เช่น ทิมปะคณา (ติม
 ปะคณีย) เทียมคู่กัน

ปะปน (ปะปน) ปะปน ผสมผสมตามแต่ได้
 ปฎิ (ปะติ) สามิ คู่กับ ปฺรพนฺธ (ปฺร-
 บัณ) ภรรยา

ปฎิง (ปะติง) ฟ้อง ต่อว่า ปฎิงปฎิต
 หรือ ปฎิงผฎิต (ปะติงปฎิต หรือ
 ปะติงผฎิต) ฟ้องร้อง ฟ้องกันไปฟ้อง
 กันมา

ปฏฺร (โปตร์) แลก เปลี่ยน ปฏฺรชีวิต (โปตร์ชีวิต) แลกด้วยชีวิต เอาชีวิต เข้าแลก ปฏฺรณุปฏฺรแผล (โปตร์ ดองโปตร์แผล) กล้าต่อสู้โดยไม่เกรง กลัว ปฏฺรพญาจ หรือ พญาจปฏฺร (โปตร์ผัดจ หรือ ผัดจโปตร์) ตัดสินใจสู้ เสี่ยงเป็นเสี่ยงตายเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว กัน ปฏฺรสถาปปฏฺรธ (โปตร์ขลุบ-โปตร์ระวะส) สู้อย่างเอาเป็นเอาตาย

ปฏฺรณญา (ปฏฺรณญา) ปฏฺรณญา ปฏฺรณญาณ (กลายมาจากคำ ปฏฺรณญา ส.)

ปฏฺร (ปฏฺรอก) มุง เช่น ปฏฺรอกผะ (ปฏฺรอก เพี้ยะห) มุงหลังคาบ้าน

ปฏฺรบก (ปฏฺรอกอบ) ๑. ประกอบกัน ผสม กัน เช่น ก ปฏฺรบกนึ่ง ง ชา กง (กอบปฏฺรอกอบนึ่งจัวเจียกอง) ก ผสมกับ ง เป็น กง ยกกลุ่กกมกปฏฺรบกเฒา (ยัวกพุดกโมกปฏฺรอกอบเซอเคมา) เอา งข้างมาประกอบไม้ค้ำ

๒. ทำให้เจริญ ทำการงานให้เป็น มรรคผล เช่น ปฏฺรบกการบร (ปฏฺรอกอบการร์วบอร์) ประกอบการทำมาหา กิน ปฏฺรบกการลคณูร (ปฏฺรอกอบการ-ลคณูร) ประกอบการขายแลกเปลี่ยน ปฏฺรบกสถิกมม (ปฏฺรอกอบกเสะกัม) ประกอบการกสถิกกรรม

ปฏฺรบกนโย (ปฏฺรอกอบนโย) ประกอบด้วย เช่น ปฏฺรบกนโยเสจกณัฐซจมเร็น (ปฏฺรอกอบนโยซังเกตียสจจ้อมเร็น) ประกอบด้วยความสุขความเจริญ

ปฏฺรอกแผล (ปฏฺรอกแผล) หนีได้ไป

ปฏฺรอกพล (ปฏฺรอกป้อล) ปลุกเสกกองทัพให้มี โชคชัยหรือมีฤทธิ์มีอำนาจ

ปฏฺรอกพร (ปฏฺรอกปรม) เป็นแรงงานโดย เฉพาะในการทำบุญใหญ่ ๆ เป็น หัวหน้าตรวจตราการงาน หมายความว่า แม่งานก็ได้

ปฏฺรอก (ปฏฺรอกอล) ตั้ง เช่น ปฏฺรอกจง-กอราน (ปฏฺรอกอลจ้องกอราน) ตั้งเตา ปฏฺรอกกัณเฒา (ปฏฺรอกอลกัณเฒา) ตั้งท่อนไม้

ปฏฺรอกา (ปฏฺรอกา) ปากกา เช่นเดียวกับ ปาก กา (คำไทย)

ปฏฺรอกัก (ปฏฺรอกัก) คำใช้กับ ปฏฺรบก (ปฏฺรอกอบ) เช่น ปฏฺรอกักปฏฺรบก (ปฏฺรอกัก ปฏฺรอกอบ) ได้ประกอบด้วยมรรคผล ตามประสงค์

ปฏฺรอกจ (ปฏฺรอกจ) ชัก ชักดินชักงอ เช่น มานปฏฺรอกจสตรูส (เมื่อนปฏฺรอกจชอ-โซระส) ไก่ชักดินพรวด ๆ

ปฏฺรอกัน (ปฏฺรอกัน) ๑. ถือ ถูมัน เช่น ปฏฺรอกันขุลวน (ปฏฺรอกันขุลวน) ถูตัว

ปรกาน์ทิจฐิ (ปรอกันติดเถะ) คือ
ทิจฐิ ปรกาน์พวก (ปรอกันปวก) คือ
พวก ปรกาน์โทส (ปรอกันโตะส) คือ
โทส กล่าวโทษ

๒. เหมาไว้ เช่น ขณฺ์ลฺกฺชนอนก
มินบานเท โพระมานเคปรกาน์รวจ
เทหาเหีย (ขณฺ์มลฺวกฺจนเนียกฺมินบานเท
ปรวัหฺเมียนเกปรอกันรวจเตวีเฮย)
ฉินฺชามอบให้ไม่ได้หรือ เพราะเขา
เหมาไว้หมดแล้ว

ปรกาบ (ปรอกับ) พันกันและกัน ปรกาบ
ปรจก (ปรอกับปรจก) พันทางซึ่ง
กันและกัน รกสฺปฺนเคปรกาบ (รวก
ชีปนเกปรอกับ) หากินแข่งขันกัน

ปรการ (ปรการ) ประการ เช่น ปรการ
๑ ปรการ ๒ (ปรการมวย ปรการ
ป) ประการที่หนึ่ง ประการที่สอง
เจรินปรการ (เจรินปรการ) หลาย
ประการ

ปรกาส (ปรอกาส) ประกาศ ปรกาส
ปราบ (ปรอกาสปราบ) ประกาศบอก
แสรกปรกาส (แสรกปรอกาส) ร้อง
ประกาศ ปรกาสเทวดา (ปรอกาส
เตเวียะตา) ประกาศเทวดา บอกกล่าว
เทวดา ปรกาสสงคราม (ปรากาส
ช็องเกรียม) ประกาศสงคราม ปรกาส

ศาสนา (ปรอกาส์ชาชนะนา) ประกาศ
ศาสนาให้คนถือตาม ปรกาสเสกภู
(ปรอกาส์ชัจเกดฺย) แดงความ เจน
ปรกาส (เจนฺ์ปรอกาส์) ออกประกาศ
บิทปรกาสหาม (เบ็ดปรอกาส์ฮาม)
ปิดประกาศห้าม ปรกาสสารตฺรา หรือ
สารตฺรา (ปรอกาส์ซาร์ตฺรา หรือ ซาร์
ตฺรา) ประกาศสารตรา หรือสารตรา
ของเสนาบดีที่ประกาศให้ประชาชนรู้
พระราชปรกาส (เพรียะหฺเรียดเจียะ
ปรอกาส์) พระราชประกาศ พระบรม
ราชโองการ

ปรกาสกะ (ปรอกาส์ชะกะหฺ) ผู้ประกาศ
โทษ

ปรกาสนียบัตร์ (ปรอกาส์สะเนียะบัต)
ประกาศนียบัตร์

ปรกาสิต (ปรอกาเซ็ด) ปกาศิต ความที่
ประกาศไปแล้ว

ปรกิต (ปรอเก็ด) ติด ๆ เช่น เจนฺ์ปรกิต
(เจินฺ์ปรอเก็ด) ไล่ไปติด ๆ ฤษะปร
กิตคุนา (เพดียะหฺปรอเก็ดเคินฺ์) บ้าน
ติด ๆ กัน

ปรกิง (ปรอเก็ง) เตือนอย่างเร่งรัด เช่น
ปรกิงกิจจการ (ปรอเก็งเก็ดจการ)
เตือนเร่งรัดราชการงาน เตือนปรกิง
(เตือนปรอเก็ง) เตือนเร่งรัด

ปรกุน (ปรอกุน) ทำให้การงานขัดข้อง ขัด
ข้องในการดำเนินงาน มาประจบกัน

ปรกวต (ปรอกวต) ปรกวต แข่งขัน เช่น
ปรกวตกีฬาบาลาหัต (ปรอกวตกีฬา
บัลเลียด) แข่งขันกีฬาฟุตบอล ปรกวต
ปรกาน (ปรอกวตปรอกัน) ซึ่งตี ปร
กวตปรณัง (ปรอกวตปรอนัง) แข่ง
ขัน ปรกวตประชัน

ปรเกษ (ปรอเกษ) ก่ายกัน

ปรเกษก (ปรอเกษก) เคียงกัน กลอเคลีย
กัน แนบชิดกัน ปรเกษกปรกาน
(ปรอเกษกปรอกัน) ไม่ลดละ ปรเกษก
ปรเกษ (ปรอเกษกปรอเกษ) กอดก่าย
กันไม่ให้ห่าง ทำให้กอดก่ายกัน

ปรเกษง (ปรอเกษง) ๑. กลอเคลียกัน
๒. พุดเกลี้ยกล่อมให้เห็นตาม เช่น
เดียวกับ จงุเกษง (จงุเกษง) ๒.

ปรแกก (ปรอแกก) เคียง ปรแกกปรณัง
(ปรอแกกปรอนัง) ถกเคียง เคียงเอา
ชนะกัน ปรแกกแวกไฏ (ปรอแกก
แวกไฏ) ถกเคียงโดยยกไม้ยกมือ

ปรไก (ปรอไก) ปากไก เช่นเดียวกับ
ปากไก (คำไทย)

ปรโกะ (ปรอโกะห์) เกาะต่อ ๆ กันจาก
คนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง ติดตามกันไป
ติด ๆ ไม่ขาดสาย

ปรกั (ปรอกม) คำใช้กับ รั (รุม) พัน
เป็น รัปรกั (รุมปรอกม) พันกันยุ่งหา
ค้นหาปลายไม่พบ

ปรก้า (ปรอก้า) สายสูตรสำหรับผูกข้างป่า
(มักพันเป็น ๓ เกลียว) ใช้ ฎีหรือส-
ปรก้า (ด้อมเรียโอะสปรอก้า) ข้าง
ลากสายสูตร

ปรก้าง (ปรอก้าง) โรกลมตะกัง (คำไทย)
มี ๒ อย่าง คือ ปรก้างบายกก หรือ
ปรก้างตุง (ปรอก้างบายกก หรือ ปรอ
ก้างโตจ) ลมตะกังข้าวเย็นหรือลมตะกัง
เล็ก กับ ปรก้างฎี หรือ ปรก้างธ
(ปรอก้างด้อมเรีย หรือ ปรอก้างทม) ลม
ตะกังข้างหรือลมตะกังใหญ่

ปรกฐิติน (ปรอกรฐิติน) ปฏิทิน
ปรกฐิติน (ปรอกรฐิติน) ก็ว่า

ปรกฐิตี (ปรอกรฐิตี) ปรกฐิตี เช่น
เนาเหตุการตามปรกฐิตี (เนวิเหตุการ
ตามปรอกรฐิตี) ยังทำการตาม
ปรกฐิตี

ปรขง (ปรอขง) ประคอง ประคองเคียง
ข้าง (จาก ประคอง คำไทย)

ปรขบ (ปรอขบ) ประคบยี่ นานยา (แก้
โรค ((จาก ประคบ คำไทย)

ปรขำ (ปรอคำ) กัดกัน เช่น ฌมาปรขำ
คณา (ขมาปรอคำเค็นย) แมวกัดกัน

ปรกง (ปรอกลง) พาด วางพาด ปรกง-
ปรคาก់ หรือ ปรคาก់ปรกง (ปรอกลง
ปรอเกียก หรือ ปรอเกียกปรอกลง)
พาดกันยุ่ง

ปรคร (ปรอกรั้ว) กองเป็นชั้น ๆ เช่น ปร-
ครอูส (ปรอกรั้วโอะส) กองพื้นเป็น
ชั้น ๆ

ปรคล (ปรอกรั้ว) มอบ ปรคลการโอย
(ปรอกรั้วการโอย) มอบงานให้ ปร-
คลปรากัโอยภูลไญ (ปรอกรั้วปรัก
ออยดูลไต) มอบเงินให้ถึงมือ

ปรคาก (ปรอเกียก) ดู ปรกง

ปรคาบ (ปรอเกียบ) ค่าคบไม้ ใช้ ปร-
คาบเฒ (ปรอเกียบเขอ)

ปรเคน (ปรอเคน) ประเคน ใช้แก่พระ
ภิกษุสงฆ์ เช่น ปรเคนจงห่านโลก
(ปรอเคนจ้องห่านโลก) ประเคนอาหาร
พระ

ปรคิ (ปรอกุม) ประโคม เล่นดนตรีกรั้ม
คังใช้ ปรคิเกดง (ปรอกุมเพดง)
ประโคมหรือเล่นดนตรี ปรคิตนตรี
มวยวง (ปรอกุมคือนเตรียมวยวง)
ประโคมหรือเล่นดนตรีวงหนึ่ง

ปรครีว (ปรอกูรีว) ตะกริว เรียก กกริว
(กักกริว) ก็มี

ปร่ง (ปร้อง) คั้นปร่ง เม้มปร่ง (เม้ม
ปร้อง) หัวปร่ง

ปรจ (ปรอจ) ปรจต เสียงดังเช่นนั้น

ปรจกุต, ปรตยกุต (ปรอจก หรือ ปรอตยัก)
ประจักษ์ เช่น เหตุปรจกุต (แฮดปรอ
จก) เหตุที่ปรากฏ เฌญปรจกุต (เคญ
ปรอจก) เห็นประจักษ์ ฌึงปรจกุต
(เค็งปรอจก) รู้ประจักษ์แจ้ง มนุสส
ปรตยกุต (มนุสส์ปรอตยัก) กนรู้
กิจการชัดแจ้ง (พุดกลายเป็น ปรตยกุต
(ปรอเตะยัก) ไปก็มี)

ปรจจ (ปรอจจ) กระห่อง เช่น สกม-
ปรจจ (สกวมปรอจจ) ผอมกระห่อง

ปรจณท, ปรจณฐ (ปรอจัน) หึง สรีปรจณฐ
ปฎิ (เขรียปรอจันเปตีย) ผู้หญิงหึงผิว
ปรุสปรจณฐปรพนธ (โประสัปรอ
จันปรอขีวัน) ผู้ชายหึงเมีย โฉละ
โพระปรจณฐ (ขลัวะหัปรัวะหัปรอจัน)
ทะเลาะเพราะหึงหวง มานปรจณฐ
จิตต (เมียนปรอจันเจ็ด) มีใจหึงหวง

ปรจาก (ปรอจก) ๑. แทะกันไปมา ปร
จากปรคาบ (ปรอจกปรอกับ) ตีรัน
ฟันแทงกัน ปรคาบปรจาก (ปรอกับ
ปรอจก) ก็ว่า

๒. ตันไม้จำพวกตันเสม็ด แต่ตัน
เล็ก ๆ เรียก ฌึ่มปรจาก (เคิมปรอจก)

ผลิตปรจกั (ผลิตปรอจกั) เห็นกัน
 ปรยจกั

ปรจาบ (ปรอจาบ) ๑. จับพัดกัน เช่น คุรรูป
 สุวาปรจาปคุนา (คุรรูปขวาปรอจาบ-
 เคนีย) เขียนรูปถึงจับพัดกัน
 ๒. ยึดถือ

ปรจิตต (ปรอเจ็ด) ตรอมใจ กลุ้มใจ (คำ
 กลายมาจากคำ พรวยจิตต (ปรวยเจ็ด))
 เช่น คุปรจิตต (กมปรอเจ็ด) อย่างกลุ้มใจ

ปรจี (ปรอเจีย) ๑. สายเบ็ด รวสายเบ็ด
 ลั่น ๆ ที่ต่อจากรวสายเบ็ด เรียก ปร
 จีสนทจ (ปรอเจียซ็อนตจ)
 ๒. พันตะกรุดเบ็ด

ปรจิก (ปรอเจ็ก) จิกกันและกัน มักใช้
 สำหรับสัตว์ที่มีจะงอยปาก ได้แก่ ไก่
 และนก เป็นต้น เช่น สดวสุลาบปร-
 จิกคุนา (สดขลาบปรอเจ็กเคนีย) สัตว์
 ปีกก็ชนกจิกกัน

ปรจวบ (ปรอจวบ) ประจบ พุดประจบ ปร
 จวบปรแจง (ปรอจวบปรอแจง) ประจบ
 ปรแจง

ปรจวน, ปรชวน (ปรอจวน) พ้องกัน จ๊ะกัน
 ปรจวบ, ปรชวน (ปรอจวบ) พบกัน ประจวบ
 กัน

ปรเจียจ, ปรเขียจ (ปรอเจียจ) นกปากซ่อม
 ปรเจียว, ปรเขียว (ปรอเจียว) ค้างคาวหนู

ปรแจ (ปรอแจ) คำใช้กับคำ ปรจณหา
 (ปรอจัน) หึง เป็น ปรจณหาปรแจ
 (ปรอจันปรอแจ) หรือ ปรแจปรจณหา
 (ปรอแจปรอจัน) หึงหวง

ปรแจง (ปรอแจง) คุ ปรจวบ

ปรโจม (ปรอโจม) รุมกัน ล้อม

ปรจำ (ปรอจำ) ๑. เกียง เช่น ข้เรื่อการ
 เทากุปรจำคุนา (ค็อมเทวอการเด็วักม
 ปรอจำเคนีย) พยายามทำงานไปอย่า
 เกียงกัน
 ๒. ประจำ เช่น ราชวานปรจำแข
 (ราชวันปรอจำแข) ราชวัตรประจำเดือน
 ๓. คอย เฝ้า เช่น ปรจำชุน
 (ปรอจำชุน) คอยรับส่ง เช่น มนุสสุ
 ปรจำชุน (มนุสส์ปรอจำชุน) คนคอย
 รับส่ง ปรจำการ (ปรอจำการ) คอย
 ประจำการ เช่น แกนมนุสสุสมกปร
 จำการ (แกนมนุสส์โมกปรอจำการ)
 เกณฑ์คนมาประจำการ ยกรเทมก
 ปรจำการ (ยักรว้เตห้โมกปรอจำการ)
 เอาเกวียนมาคอยประจำการ

ปรละ (ปรอละห้) ๑. ไล่ อย่างไล่เทียน
 ไล่ตะเกียง ไล่ ปรละจกัเกียง (ปรอ
 ละห้จ้องเกียง) ไล่ตะเกียง ปรละ
 เทียน (ปรอละห้เตียน) ไล่เทียน
 ๒. ดินสุก คือดินตรงที่เผาป่า เป็น

ตัน เรียก ฎีประณะ (เตี้ยปรอแพะห์)
หรือ ประณะ (ปรอแพะห์)

ปรน้าง (ปรอข้ง) แข่งขัน ประชันกัน แย่งกัน

ปรณจิต (ปรอเข้งัด) โรคลมบ้าหมู เรียก
ขยล่ปรณจิต (ขย็อลปรอเข้งัด) (พูด
กลายเป็น ปรสนิต (ปรอเซ้นัด) ก็มี)

ปรนล่ (ปรอจ๊วล) ให้ชนกัน ประเชิญ

ปรนหา (ปรอเจีย) ประชา หมู่คน หมู่สัตว์
ปรนหากร หรือ ปรนหาชน (ปรอเจีย
กอร์ หรือ ปรอเจียจ๊วน) ประชากร
ประชาชน พลเมืองของประเทศ ปรนหา
ชาติ (ปรอเจียเจียด) ประชาชาติ ชาติ
ของมนุษย์ที่มีวงศ์ตระกูลและภาษาเป็น
อย่างเดียวกัน ปรนหาธิบตี (ปรอเจียทิ
ปะเตีย) ประชาธิบตี คือ พระราชา
ปรนหาธิปไตย (ปรอเจียทิปะไต)
การปกครองแบบประชาธิปไตย ปรนหา
นิกร (ปรอเจียนิกอร์) พวกประชา
ราษฎร เหล่ามนุษย์ ปรนหาปรี (ปรอ
เจียปรี) เป็นที่รักของประชาชน ที่
สำหรับประชาชนทั่วไป เช่น แลบบง
ปรนหาปรี (แลบบงปรอเจียปรี) การ
เล่นสำหรับประชาชน ปรนหาภิบาล
(ปรอเจียพิบาล) ผู้ปกครองประชาชน
(พระราชา) ปรนหาภิวัตน์ (ปรอ
เจียพิเวียด) ความเจริญพัฒนาของประ

ชาราษฎร ปรนหามติ (ปรอเจียมะเตะ)

ประชามติ ความเห็นหรือมติของประชา

ราษฎร ปรนหานานิต (ปรอเจียมานิด)

ที่ประชาชนเข้าใจรักใคร่และนับถือ ที่

เกี่ยวข้องกับประชาราษฎร และที่มีผล

ประโยชน์ถึงบรรดาประชาชนทั่วไป

ปรนหาราสตุร (ปรอเจียเรยะสั) ประ

ชาราษฎร พลเมืองในประเทศ ราสตุร

ปรนหา (เรยะสัปรอเจีย) ก็เรียก ปรนหา

สวนการ (ปรอเจียสะวะนาการ์) การ

ที่ประชาราษฎรเข้าพบคนใหญ่คนโตเพื่อ

สนทนาปราศรัยเรื่องต่าง ๆ การชุมนุม

ชำระตัดสินความของประชาราษฎร

เวลาที่ชุมนุมชำระความของประชาราษฎร

ปรนหานั (ปรอเจี้ยน) เกือบจะทัน หวดหวิด

จะทัน ใกล้ติด ๆ เช่น ฎีร์ปรนหานัแกง

(เดอร์ปรอเจี้ยนแกง) เดินเกือบจะทัน

คนเกินหน้า

ปรนหาบ (ปรอเจือบ) ติด ไม่คลาดจากกัน

ไปไหนไปด้วยกันไม่คลาดจากกัน

ปรอนวน (ปรอจวน) คู่ ปรจวน

ปรอนวบ (ปรอจวบ) คู่ ปรจวบ

ปรนัวส (ปรอจ๊วะสั) ที่ขึ้นซ้อนกัน เช่น

เทมญปรนัวส (เทมญปรอจ๊วะสั) ฟัน

ขึ้นซ้อนกัน

ปรนैया (ปรอเจียจ) คู่ ปรอเจียจ

ปรเชียด (ปรอเจียด) ที่แทรก

ปรเชียว (ปรอเจียว) คุ ปรเจียว

ปรแข่ง (ปรอเจง) แข่ง แย่งตักหน้ากัน
จึงก็ชิงเด่นกัน เช่น ปรแข่งยกชัชชมนะ (ปรอเจงยักเจียจวมเนี้ยะห์) แย่งชิงเอาชนะกัน

ปรหุ้ (ปรอหุ้) ประชุม ปรหุ้คณา (ปรอหุ้คณีนัย) ประชุมกัน ปรหุ้ชน (ปรอหุ้ชวิน) ประชุมชน คือคนที่กำลังประชุมกัน ที่ปรหุ้ (ต้ปรอหุ้) ที่ประชุม ปรหุ้ชาตก (ปรอหุ้เจียดอก) ประชุมชาตกา ประชุมเรื่องในชาติชาติ

ปรหุ้ย (ปรอหุ้ย) ฝั ปรหุ้ยกรหม (ปรอหุ้ยกรอหม) ฝัแดง ปรหุ้ยเขมา (ปรอหุ้ยเคมา) ฝัดำ

ปรหุ้วส (ปรอหุ้วส) สวน ทำให้สวนกัน เช่น ปรหุ้วสคณา (เดอ์ปรอหุ้วสคณีนัย) เดินสวนกัน ผูลวปรหุ้วสคณา (โพลวปรอหุ้วสคณีนัย) ทางสวนกัน

ปรหุ้ยต (ปรอเจียต) เบียด เบียดเสียดกันเข้าปะ ปรหุ้ยตจุกคณา (ปรอเจียตจอกคณีนัย) เบียดเสียดเข้าไป ปรหุ้ยตคณา (หวั้ปรอเจียตคณีนัย) ยืนเบียดกัน องคหุ้ยตคณา (องคหุ้ยตคณีนัย) นั่งเบียดกัน

ปรหม (ปรอหุ้ม) หันหน้าหากัน ประจัญหน้ากัน เช่น ปรหมมุขคณา (ปรอหุ้มมุขคณีนัย) ประจัญหน้ากัน เล็กทัพ ปรหมทลคณา (เล็กเตอ์ปรอหุ้มทลคณีนัย) ยกทัพประจัญหน้ากัน องคหุ้ยปรหมมุขรคณา (องคหุ้ยปรอหุ้มมุขรคณีนัย) นั่งหันหน้าหากัน

ปรหมวน (ปรอหุวน) ประชวร ใช้เป็นราชาศัพท์ คือ ทรงปรหมวน (ตริ้วปรอหุวน) หรือ ทรงพระปรหมวน (ตริ้วเพ็ญะห์ปรอหุวน) ทรงประชวร หรือทรงพระประชวร (จาก ประชวร คำไทย)

ปรโณละ (ปรอหุละ) ทะเลาะวิวาทกัน

ปรญปด (ปรอญั๊) บัญญัติ ใช้ บัญญัติ (บันญัด) ก็ได้

ปรญาบ (ปรอญั๊) รับประทาน เช่น ปรญาบโอยทานการ (ปรอญั๊บอยเตอ์นการ) รับประทาน การ ปรญาบบณดิจเพ็ง (เดอ์ปรอญั๊บบอนเตอ์จเพ็ง) เดินเร่งขึ้นหน่อย รับประทาน การ ปรญาบ (การปรอญั๊) งานค่าน ปรญาบปรญาล (ปรอญั๊บปรอญั๊) รับประทาน

ปรญาย (ปรอญาย) แย่งกันอุตลุดไม่มีระเบียบ เช่น เกมงปรญายสวายทุ (เกมงปรอญายสวายทุ) เด็กแย่งมะม่วงสุกกัน

ปรุณาล์ (ปรุณัล) คำใช้กับ ปรุณาบ
(ปรุณัณ) ดู ปรุณาบ

ปรุณิบ (ปรุณึบ) คำใช้กับ ปรุณาบ
(ปรุณัณ) เป็น ปรุณิบปรุณาบ (ปรุ
ณึบปรุณัณ) รับถ้วน (ค่านักลายมา
จาก ปรุณิกปรุณาบ (ปรุณิกปรุ
ณัณ)) ดู ปรุณิก

ปรุณิก (ปรุณิก) เร่ง รีบเร่ง เร่งถ้วน
เช่น กุปรุณิกเพก (กมปรุณิกเพก)
อย่าเร่งนัก เร็วการปรุณิก (เทวอการ
ปรุณิก) ทำงานรีบเร่งหรือเร่งถ้วน
การปรุณิก (การปรุณิก) งานเร่ง

ปรุณัก (ปรุณ็อก) ผอมพุงโร ไข้ สกม
ปรุณัก (ขกัวมปรุณ็อก) ผอมพุงโร

ปรุณา (ปรุณดา) คำใช้กับ ปรุณาบ (ปรุ
ณัณ) เครื่องใช้ เครื่องประดับ เป็น
ปรุณาบปรุณา (ปรุณัณปรุณดา) เครื่อง
ใช้ไม้สอยต่าง ๆ ดู ปรุณาบ

ปรุณาก (ปรุณัก) ต้นไม้ป่าชนิดหนึ่งมีลูก
กินได้

ปรุณากปรุณิต (ปรุณักปรุณิต) ประดัก
ประเดิด ร่อแร่ (จากคำไทย ประดัก
ประเดิด)

ปรุณากปรุณุก (ปรุณักปรุณุก) มีทุกชำลุ่ม
ออกกลุ่มไข้อยู่เรื่อย ๆ ไม่สร้างชำ ปรุ
ณุกปรุณาก (ปรุณักปรุณัก) ก็ว่า

ปรุณาณ (ปรุณดาณ) คำใช้ขยายคำ สาณ

(ชาณ) ยู่ หยาบ เช่น สาณปรุณาณ
(ชาณปรุณดาณ) ยู่หรือหยาบอย่างยู่

ปรุณาน (ปรุณัน) ที่ขัดกัน ช้อนทับกัน
พาดกันยู่ เช่น ฎาก่หีบปรุณานเล็
กุนา (ดักหีบปรุณันเลอเค้นย) วาง
หีบช้อนทับกัน

ปรุณาบ (ปรุณับ) ๑. ตกแต่ง ประดับ

๒. เครื่องมือ เครื่องใช้ไม้สอย

เช่น มานครบปรุณาบ่อสเหี้ย อิต-
ขวะอวีเท (เมียนกรั้วบปรุณัณบ่อส
เฮย เอ็ดควะห์เอวียเต) มีเครื่องใช้
ครบหมดแล้ว ไม่ขาดอะไรเลย

ปรุณาล์ (ปรุณัล) ชกกัน ต่อยกัน ชกตอย
กันอยู่เรื่อย ๆ กัน อย่างลมตันท้อง
เช่น ขยลปรุณาล์กุนงโพะ (ขย็อล
ปรุณัลคุนงบ๊ะห์) ลมกันในท้อง
ปรุณาล์ปรตบ (ปรุณัลปรุณตบ)
ต่อยตบกันไปมา

ปรุณิต (ปรุณิต) ๑. ตึก ๆ ติดตามไป
ตึก ๆ เช่น ปรุณิตตามโกรย (ปรุ
ณิตตามโกรย) ตามหลังไปตึก ๆ ตาม
ปรุณิต (ตามปรุณิต) ตามตึก ๆ

๒. พรรตึก เช่น เกิดปรุณิต (เกิด
ปรุณิต) เป็นพรรตึก กุลนปรุณิต
(กุลอนปรุณิต) โรคกระษัยกล่อ กับ
พรรตึก

ปฏิบัติประณี (โปรดัดโปรดั) ๑. ประดิษประ
คยย เช่น เจริญการปฏิบัติประณี (เทวอ
การโปรดัดโปรดั) ทำงานประดิษประ
คยย

๒. ที่เอาใจใส่ เช่น มนุสฺสปฏิบัติ
ประณี (มนุสฺสโปรดัดโปรดั) คนที่เอา
ใจใส่

ประณิส, **ประณิส** (โปรดะอะส) ฝ. เจตตะ เช่น
ขุทาสฺประณิส (เขตอะสโปรดะอะส)
ขัดฝ. ชักตะ

ประณิต (โปรดัด) กระห่อง ไข่ สกมประณิต
(ชุกัวมโปรดัด) ผอมกระห่อง ประณิต
ประณัก (โปรดัดโปรดัด) ผอมหยอง
กรอดหงว

ประณุประชา (โปรดัดโปรดัด) ช่วยทำนุ
บำรุง ผดุงเผติม เช่น ช่วยประณุประ
ชาวาฬ (จวยโปรดัดโปรดัดเวียพ้อง)
ช่วยทำนุบำรุงมันด้วย

ประณู (โปรดัด) ๑. เปรียบ เหมือน เช่น
กุประณูรูปขณูเทานิงรูปเก (กมโปรด
ัดิกรูปขณูเทานิงรูปเก) อย่าเปรียบ
รูปนั้นกับรูปเขา

๒. เสมือน ประคอง เช่น ประณู
สรโมล (โปรดัดโปรดัด) เหมือนเงา

ประณู (โปรดัด) ใส่กวก กวด ประณู
เชิง (โปรดัดเชิง) ชักเก็บเอาความ-

จริง ชักใช้ไล่เสียง ประณูโลก
(โปรดัดโลก) ประมุขราคา ประกวด
ราคา ประณูประณู (โปรดัดโปรด
ัด) ชักใช้ไล่ถามกัน ได้กัน

ประณู (โปรดัด) คำใช้กับคำ ประณู (โปรด
ัด) สั่งสอน เช่น ประณูประณู (โปรด
ัดโปรดัด) ว่ากล่าวสั่งสอน เช่น ประ
ณูประณูณโยยวามานสุชีวธรรม
(โปรดัดโปรดัดโกนออยเวียเมียนสุจี
เวียะเทอริ) ว่ากล่าวสั่งสอนเด็กให้มัน
ทำเนนชีวิตอย่างดีงาม

ประณู (โปรดัด) ต่อสู้กันอย่างเป็นศัตรู
กัน ประณูประณู (โปรดัดโปรดัด)
ฟันกันเหมือนจะจับเสียบ

ประณู (โปรดัด) ไล่กันด้วยวาจา หรือ
ตักกันด้วยสิ่งอื่น ๆ เช่นเดียวกับ ประ
ณูประณู (โปรดัดโปรดัด) ดู
ประณู

ประณู (โปรดัด) สั่งสอน ให้โอวาท หมั่น
ว่ากล่าวตักเตือน เช่น ครูประณูสัสย
(ครูโปรดัดอะส) ครูสั่งสอนศิษย์

ประณู (โปรดัด) ตักกัน ทบกัน ประณูประชา
(โปรดัดโปรดัดเทียก) หรือ ประณูประ
ณู (โปรดัดเทียกโปรดัด) ตีและตีกัน
ไปมา

ประณู, ประณิต (โปรดัด) ประณิษฐ์ (คำ
กลายมาจาก ประณิษฐ์)

ประณม (ปรอน้อม) การประณมมือ การ
 ยามือประณม ประณมมือ
ประณมย (ปรอน้อม) ประณมมือ
ปรณาก (ปรอนาก) มีคียบสำหรับหนีบหมาก
ปรณาม (ปรอนาม) การนอบน้อมการวะ
 การขบไล่ นอบน้อม ขบไล่
ปรณิงปรณง (ปรอนึ่งปรอนง) พระรุพระวัง
 ระโยระยาง อินฺทงฺกนัง เช่น จงปร
 ณิงปรณง (จงปรอนึ่งปรอนง)
ปรณิต (ปรอนิต) ดู ปรณิต
ปรณิธาน (ปรอนะเทียน) ๑. ปรณิธาน
 การตั้งความปรารถนา
 ๒. คำสาบาน คำสกด เช่น
 ดำสจฺจปรณิธาน (ตั้งสัจจะปรอ-
 นะเทียน) ตั้งสัจย์ปฏิญาณ สบถปร
 ณิชน (ขบัตถปรอนะเทียน) สบถ
 สาบาน คนพูดกลายเป็น ปฺราธาน
 (ปฺราเทียน) ตั้งใจว่า สบถปฺราธาน
 (ขบัตถปฺราเทียน)
ปรณิธิ (ปรอนะทิ) การตั้งความปรารถนา
 เช่น กุสลผลุฏฺถผลโยยตามปรณิธิ
 (โกะซ็อดผุฏฺถลพ็อดอยตามปรอนะทิ)
 กุศลส่งผลให้ตามการตั้งความปรารถนา
ปรณิบัติ (ปรอนะบัติ) การแสดงความ
 เคารพ การคำนับ การน้อมไหว้ ไหว้
 คำนับ เช่น สุมกราบปรณิบัติ

(โขมกราบปรอนะบัติ) ขอกราบ
 แสดงความเคารพ
ปรณิ (ปรอนิ) ปรานี
ปรณิต (ปรอนิต) ประณิต มีคำ สวขาม
 เจริญร่อย เช่น รบสปรณิต (รว-
 บอะสปรอนิต) ของประณิต มีคำ
 อาหารปรณิต (อาฮาร์ปรอนิต)
 อาหารมีรสเจริญร่อย ปรณิตปรณมย
 (ปรอนิตปรอนอม) ประณมมือน้อม
 กายเคารพ (เขียน ปรณิต ก็ได้)
ปรณเณปรโณง (ปรอนเณปรโณง) กระต่อง
 กระแตง โตงเตง เช่น แรกเอียวัน-
 ปรณเณปรโณง (แรกเอียวันปรอนเณ
 ปรโณง) ทาบของกระต่องกระแตง
ปรณัง (ปรอนัง) แข่ง เช่น ปรณังทุก
 (ปรอนังทุก) แข่งเรือ ปรณังสะ
 (ปรอนังสะ) แข่งม้า ปรณังปร-
 แขง (ปรอนังปรอง) แข่งขัน
 ปรณังวาสนา (ปรอนังเวียชนะนา)
 แข่งวาสนา
ปรตบ (ปรอด็อบ) ทบกันและกัน ปรตบ-
 ปรฎาล์ (ปรอด็อบปรอดัล) หรือ
 ปรฎาล์ปรตบ (ปรอดัลปรอด็อบ)
 ทบตีกันและกัน
ปรตาก (ปรอดาก) เประปะยน
ปรตาบปรณาล์ (ปรอดับปรอนุล) รีบเร่ง
 เร่งรัด

ปรตาย (ปรอตาย) ตบตีกันหยิกข่วนกัน
เช่น ปรตายทาล์แดรแฮกสัฟตร์แฮก
อาวอส (ปรอตายเต็ลลัแดรวัแฮก
ซ็อมบ็ัวครวัแฮกอวออะส) ตบตีกัน
หยิกข่วนกันจนถึงถึงเสียฉีกผ้าขาดหมด

ปรติกมม (ปรอเตกะม) ปฏิกริยาตอบโต้

ปรติกิริยา (ปรอเตกะเระเยีย) ปฏิกริยา
เช่นเดียวกับ ปรติกมม ใช้ ปรติกิริยา
ก็ได้ ปฏิกริยา ก็ได้

ปรตัญญู (ปรอเต็ด) ประดิษฐ์ แต่งเอาเอง
คิดเอาเอง ยาจคิดก็ได้ ดูก็ได้ เช่น
กัธอลเซเฟก โพรอะนกันนิยายจะ-
แดปรตัญญูตา ๆ เทาเท (กมออลเจือ
เป็กปรัวะห์เนี้ยกนิเยียจะห์แดปรอ-
เต็ดทา ๆ เด็วเต) อย่าเพิ่งเชื่อนัก เพราะ
คนพรัจกัแต่จะคิดเอาเองว่า ๆ ไปเท่า
นั้น เรื่องปรตัญญู (เรื่องปรอเต็ด)
เรื่องประดิษฐ์ เรื่องแต่ง (เขียน
ปรตัญญู ก็มี)

ปรติทิน (ปรอเตะติน) ปฏิทิน เช่นเดียวกับ
ปฏิทิน

ปรติปตติ (ปรอเตะบัตเตะ) ปฏิบัติ เช่น
เดียวกับ ปฏิบัติ

ปรติปทา, ปรติปัท (ปรอเตะปะเตีย, ปรอ
เตะบัต) ปฏิทา การปฏิบัติ เช่น
เดียวกับ ปฏิทา

ปรตัพพัท (ปรอเตะเป้อัด) ปฏิพัทธ์ รัก
ใคร่จับใจ เช่น มานปรตัพพัท (เมียน
ปรอเตะเป้อัด) มีความปฏิพัทธ์ มี
ความรักใคร่จับใจ จิตตปรตัพพัท
(เจ็ดปรอเตะเป้อัด) ใจปฏิพัทธ์

ปรตัพพน (ปรอเตะป้วน) ความรักจับใจ
เช่น มานปรตัพพน (เมียนปรอเตะ
ป้วน) มีความรักใคร่จับใจ

ปรตัพภาณ (ปรอเตะเพียน) ปฏิภาณ มีปัญญา
เฉลียวรวดเร็ว การรู้ทันทันทีทันใด
การไม่หลงลืมเลอะเลือน งามอาจแกแล้ว
กลับด้วยความรู้ เช่น มนุสสุमानปร-
ตัพภาณ (มนุสส์เมียนปรอเตะเพียน)
คนมีปฏิภาณ ประกอบโดยปฏิภาณ
(ปรอประกอบโดยปรอเตะเพียน) ประกอบ
ด้วยปฏิภาณ

ปรตัญญู (ปรอเตะพู) ผู้แทน ทนายความ
ปฏิญ ก็ใช้

ปรติมมา (ปรอเตะมา) ปฏิมา รูปเปรียบ
รูปแทน เช่นเดียวกับ ปฏิมา ปรติมมา-
กร (ปรอเตะมากอร์) ปฏิมากร ผู้
สร้างรูปเปรียบหรือรูปแทน เช่นเดียว
กับ ปฏิมากร

ปรติโลม (ปรอเตะโลม) ปฏิโลม ที่หวน
กลับ ตรงข้ามกับ อนุโลม เช่น
เดียวกับ ปฏิโลม

ประวัติเวท (ประวัติเวท) เพ็ญทูล กราบบังคมทูล ประการศให้รู้ บอกให้รู้ก่อน เช่น ถิขิตประวัติเวท (ถิเค็ดประวัติเวท) หรือ จดหมายเหตุประวัติเวท (จดหมายเหตุประวัติเวท) คือหนังสือกราบบังคมทูล

ประติสนธิ (ประติสนธิ) ปฏิสนธิ การเกิด เช่นเดียวกับ ปฏิสนธิ

ประติสฐาน (ประติสฐาน) ประติสฐาน มักใช้กับ อธิสฐาน (อะทิสถาน) เช่น ประติสฐานอธิสฐาน (ประติสฐานอะทิสถาน) กล่าวคำอธิสฐาน

ประติสฐาน (ประติสฐาน) ประติสฐาน การตั้งไว้ การสร้าง การก่อสร้าง

ปรตังอะ (ปรตังอะ) ที่ต่างออก ริมถ้วน ริมเรียงอย่างหมักยากจะพิจารณา ตั้งใช้ การปรตังอะ (การปรตังอะ)

ปรเตก (ปรเตก) คำใช้กับคำ ปรตาค (ปรตาค) เประอะเปอน เช่น ปรเตก ปรตาค (ปรเตกปรตาค) เลอะเทอะเปอะเปอน

ปรเตง (ปรเตง) คำใช้กับ ปรโตง (ปรโตง) โหน เป็น ปรเตงปรโตง (ปรเตงปรโตง) โหนจับไขว่คว้า

ปรโตก (ปรโตก) โย มีท้องใหญ่พุงโร ใช้ โพะปรโตก (บั่วห้ปรโตก) ท้องโยพุงโร โพะปรโตก ๆ (บั่วห้ปรโตก ๆ) ก็ได้

ปรโตง (ปรโตง) โหน เช่น ปรโตง แมกเม็ (ปรโตงแมกเม็) โหนกิ่งไม้

ปรตยกุล (ปรตยกุล) ประจักษ์

ปรตม (ปรตม) ประตม เช่นเดียวกับ ปฐม

ปรตาน (ปรตาน) คำใช้กับ ปรตย (ปรตย) เสียง เช่น ปรตยปรตาน (ปรตยปรตาน) เสียงตัวเองตามความคิดไม่ว่าจะเป็นอย่างไรก็ตาม

ปรตบ (ปรตบ) ประตบ (คำไทย) ใช้เป็นราชาศัพท์ว่า ทรงปรตบ (ตรึงปรตบ) ทรงประตบ ปรตบตราบ (ปรตบตราบ) ประตบตรา

ปรตจ (ปรตจ) กระทั่งหัน จุกเงิน หันที่หันใด เช่น สราบแตมกปรตจ (ซราบแตมกปรตจ) มาหันที่หันใดไม่ได้คาดฝัน โลแตปรตจ (โลแตปรตจ) บังเอิญในหันที่หันใด ไม่ได้คาดฝัน ปรตจญูจ (ปรตจญูจ) เร่งให้ทันการโดยด่วน ปรตจปรตจ (ปรตจปรตจ) เร่งรัดโดยทันที หันใด อย่างรีบเร่ง

ปรตขชน (ปรตขชน) ที่ประจวบกัน เร่งด่วน ปัจจุบันทันด่วน รีบเร่ง เร่งรัดเกินไป ก็พุงปรตขชน (ก็อมพุงปรตขชน) กำลังด่วน เร่งด่วนมาก

- การประดูชุน (การประดูทิจจวน) งานด้านเร่งมาก เพลประดูชุน (เปลประดูทิจจวน) เวลาเร่งด่วน เร่งจนเกินเหตุ เรื่องประดูชุน (เรื่องประดูทิจจวน) เรื่องเร่งด่วน เรื่องปัจจุบันทันด่วน (คำนี้กลายมาจากประดูชุน คุ ประดูชุน)
- ประดูย (ประดูทีย) เสี่ยง ตัดสินใจทำ กล้าสู้ไม่กลัวความเสียหาย เช่น ประดูยเชวี (ประดูทียเทวอ) เสี่ยงทำ ประดูยโอย (ประดูทียออย) เสี่ยงให้ไป ประดูยเทา (ประดูทียเตวี) ตัดสินใจไป ประดูยสุลาบ (ประดูทียซลับ) เสี่ยงตาย ประดูยปรถาน (ประดูทียปรอทาน) คุ ปรถาน
- ประดวน, ประรวน (ประอทวน) ทำให้ถ่วน ทำให้ครบ เพิ่มให้เพียงพอ
- ประถ (ประอทอม) เร่งรัก เช่น กุประถเพก (กมประอทอมเบ็ก) อย่าเร่งรักนัก
- ประทกลิน (ประอเตียกเซ็น) ประทักฉิน เช่น เชวีประทกลินวิหาร ๓ ชุ (เทวอประอเตียกเซ็นวิเฮียร์เบียจุม) ทำการประทักฉินโบสถ์ ๓ รอบ
- ประทง (ประอติง) ย็อกัน ประทงประทาญ (ประอติงประอเตียญ) ย็อกันไปมา ประทาญประทง ก็ว่า คุ ทง ๑.
- ปรทล (ปรอติวล) ย็อกัน เผชญ ปรทล่มุข (ปรอติวลมุข) เผชญหน้า พรปรทล (ปรุมปรอติวล) แคนต่อแคน ที่มีพรหม แคนต่อกัน ปรทล่ชรุก (ปรอติวลชรุก) เผชญหน้าไต่ยั่นยั่นให้เห็นผิกเห็นถุก
- ปรทาก (ปรอเตียก) ทำให้เกี่ยวโยงกัน พลวันชวกไขว่ ผูกเป็นตาข่ายหรือร่างแห ใช่ว่า ปรทาก่ชากรพา (ปรอเตียกเจียกรอลา) ปรทาก่ทงสูก (ปรอเตียกตวงสูก) ที่เกิดจากแม่เดียวกัน บงป้อนปรทาก่ทงสูก (บ้องโปอนปรอเตียกตวงสูก) พัน้องท้องเดียวกัน ปรทาก่ปรทง (ปรอเตียกปรอตวง) โดยปริยาย หมายถึง เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดสนิทสนม (อย่างผูกตะกรุดเบ็ด) ปรทาก่ปรเทิส (ปรอเตียกปรอเตอะส) ชวกไขว่ ตั้งใช่ว่า ฎีจะฎีเพ็งปรทาก่ปรเทิสคณา (เคอร์โจะห์เคอร์เลิงประเตียกปรอเตอะสเคนีย) เดินไปเดินมากันชวกไขว่
- ปรทาญ (ปรอเตียญ) จุกกันไปถึงกันมา ย็อกัน คุ ปรทง (ปรอติง)
- ปรทาน (ปรอเตียน) ประทาน ให้เป็นราชาศัพท์ หมายถึง ให้ ที่ให้ เช่น ทรงปรทาน (ตริวงปรอเตียน) ทรงประทาน รบส่ปรทาน (รวบอะล่ปรอเตียน) ของประทาน

ปรุทาล (ปรุอเตียล) ว่าน มีหนามชนิด
เช่น ปรุทาลกรเพี (ปรุอเตียลกร
เปอ) ว่านจระเข้ ปรุทาลกิ่งคก
(ปรุอเตียลกิ่งก๊วก) ว่านคางคก ฯลฯ

ปรุทาล (ปรุอเตียล) ๑. จนมุม จนหนทาง
๒. โดยลำพัง เช่น เชื้อการปรุ
ทาละขุลวน (เหวอการปรุอเตียลคุลวน)
ทำการโดยลำพังตัวเอง

ปรุทาส (ปรุอเตียล) เสือล่าแพนสำหรับ
ตากของเป็นต้น เช่น ปรุทาสตุส
(ปรุอเตียลสัระสัเชย) เสือล่าแพนไม้ไผ่

ปรุทาส (ปรุอเตียล) ขัดแย้ง ขัด ที่ขัดกัน
เป็นตา ขัดไขว้กัน เช่น สิตสกปรุ
ทาส์ตลาดบแกอก(เข็ดซ็อกปรุอเตียล
ตลาดบแกอก) หวีผมขัดกันเป็นปีกกา
คือตัดผมรองทรง บัดปลายทั้งสอง
ข้างไปข้างหลังเหมือนกับหัวปีกกา(แบบ
ผมนี้มีแต่ในสมัยโบราณเท่านั้น)

ปรุทาส์ก้า (ปรุอเตียลสัก้าเกีย) ขัดประ
เพณี โดยเฉพาะการมีภรรยาหรือสามี
ที่ต่างชั้นกัน เป็นการขัดประเพณี

ปรุทูป (ปรุอติบ) ประทีป โคม ตะเกียง
เช่น อุขปรุทูป (โอ้อปรุอติบ) จุด
ประทีป บนฉัตรปรุทูป (บ๊อนแดด
ปรุอติบ) ดยประทีป

ปรุทุกบปรุฎาก (ปรุอตุกปรุอดัก) ทุ ปรุ
ฎากปรุทุก

ปรุทูล ปรุทูล (ปรุอตุล) เป็นคเป็นน
ประทุร้าย หาเรื่องราวเหตุไต่พันาค
วอวาย ปรุทูลตปรุณ้าง หรือ ปรุ
ทูลตปรุท้าง (ปรุอตุลสัปรุอขัง หรือ
ปรุอตุลสัปรุอเตียล) หาเรื่องราวเหตุ
ก่อเรื่องร้าย

ปรุทูลร้าย (ปรุอตุลระวาย) ประทุร้าย
(คำไทย ประทุร้าย)

ปรุเทีล (ปรุอเตอะล) ที่เกะกะ ที่ทำให้
เกะกะ เช่น ถูฎากัแครปรุเทีลคณา
ย่างเนะ รกผลวเจญจุลมินบานเท
(กมดักแครปรุอเตอะลเคินียางนิห้
รวักโพลิวเจญจุลมินบานเต) อยู่วาง
เตียงเกะกะกันอย่างนี้ หาทางเข้าออก
ไม่ได้เลย

ปรุเทอ (ปรุอติจ) แข่ง ปรุทิฆฎาสา
(ปรุอติจพิตะชา) สาบแข่ง

ปรุเทส (ปรุอเตอะล) ประเทศ เช่นเดียวกับ
ปเทศ

ปรุโทสกาล (ปรุอโตะลสะกาล) เวลา
พลบค่ำ

ปรุท้าง (ปรุอเตียล) ที่ขัดแย้งกัน ที่ตรงกัน
ข้าม เช่น สมฎีปรุท้างคณา (ท้อม
เตียปรุอเตียลเคินีย) คำพูดขัดแย้งกัน
นิยายปรุท้างคณา (นิเยียปรุอเตียล
เคินีย) พุดขัดแย้งกัน

ประทะ (ประทะยะห์) พบ พบกัน พบปะ โดยไม่รู้ตัวมาก่อน เช่น ประทะขุลา (ประทะยะห์คุลา) ปะเสื่อ พบเสื่อ ประทะกนกณณณณณณณ (ประทะยะห์เค้นยีกอนตาลโพธิ์) พบปะกันกลางทาง ประทะกรากร (ประทะยะห์เกรียกรอ) พบคราวจน มินแกลประทะ (มินแกลประทะยะห์) ไม่เคยพบ มินแกลประทะแกน (มินแกลประทะยะห์เพน) ไม่เคยได้พบหน้าพบตา

ปรธาก (ปรธากียัก) ถีบกันไปมา เช่นเดียวกับ ปรฎิ (ปรธาค้อม)

ปรธากหงสูก (ปรธากียักต้วงขก) ที่เกิดจากท้องแม่เดียวกัน บงปอนปรธากหงสูก (บองโปอนปรธากียักต้วงขก) พี่น้องท้องเดียวกัน (แต่เดิมใช้เฉพาะพี่น้องฝาแฝด)

ปรธาน (ปรธากียัน) ประธาน เช่น ปรธานรรฐสภา (ปรธากียันเรียดละสะเพีย) ประธานรรฐสภา ประธานในประโยค เช่น มนุสสุตเฐียร มนุสสุชา ปรธาน เฐียร ชา กิริยา (มนุสส์เตอร์ มนุสส์เจียปรธากียัน เคอร์เจียเคะระะยา) มนุสย์เกิน มนุสย์เป็นประธานเกิน เป็น กริยา ที่สูงสุด ประเสริฐเลิศ ความพยายาม พระประธาน (เพรียะห์

ปรธากียัน) พระประธาน (ใช้หมายถึง พระประธานในวิหาร เป็นคำเรียกในสมัยโบราณ ปัจจุบันพระประธานเรียก พระชีว์ (เพรียะห์ชีว์) ตามที่สมมติเอาว่า พระพุทธเจ้ายังทรงมีพระชนม์ชีพอยู่)

ปรธานาธิบดี (ปรธากียันเนยทิปะเดีย) ผู้เป็นใหญ่ที่ประชาชนเลือกขึ้นมาเป็นใหญ่ในประเทศ (เป็นตัวแทนกษัตริย์) ปรธานาธิบดี ก็ใช้

ปรธวน (ปรธทวน) กู ปรธวน

ปรณียล (ปรณียัล) เกลือก เกล้า กลัง เกลือก เช่น กูณปรณียลแกบรมฎาย (โกณปรณียัลแกบรมฎาย) ลูกกลัง เกลือกข้างแม่

ปรบ (ปรอบ) ๑. ไกล เช่น ปรบผลูว (ปรอบโพธิ์) ไกลทาง ปรบขุลวน (ปรอบคุลวน) ไกลตัว

๒. ประจบ เช่น อนุกราษฎน-มินจะปรบ (เนียกปรากมินจะห์ ปรอบ) นักปราชญ์ไม่รู้จักประจบ

ปรบิจ (ปรอบัจ) เล้ม ทอด เช่น โคปรบ-บิจเสมา (โกปรอบัจเซมา) โคเล้มหญ้า จงวาปรบิจ (จงวาปรอบัจ) ปลาชิวทอด ปรบิจปรบิจ (ปรอบัจ ปรอบัจ) และเล้ม เล้มอยู่เรื่อย ๆ

ปรเบร (ปรอเบร) ริมฝีปาก ไซ้ ปรเบรมาด
(ปรอเบรเมือต)

ปรเบียด (ปรอเบียด) เบียดชิดกัน เช่น
ฉรปรเบียดคุดา (หวัรปรอเบียดเค้นย)
ยีนเบียดชิดกัน ฉกปรเบียดคุดา
(เตกปรอเบียดเค้นย) นอนเบียดชิดกัน

ปรเบะ (ปรอเบะห์) ๑. เก็บแล้วเก็บอีก
เก็บอยู่เรื่อย ๆ เก็บเต็ม

๒. แทบ จวน เกือบ หมิ่น เช่น
ปรเบะมาดจรง (ปรอเบะห์เมือตจรง)
แทบริมตลิ่ง ฉรปรเบะจูกาต
(ปรอเบะห์จกัก) ยินหมิ่น

ปรแบก (ปรอแบก) แยก โดยเฉพาะทาง
ใช้ว่า ผลุวปรแบก (โพลัวปรอแบก)
ทางแยก ใช้ ผลุวบแบก (โพลัว
บ้อมแบก) ก็ได้ ดู บแบก

ปรแบล (ปรอแบล) ปลากะเบน ปแบล
ก็ว่า

ปรโบจ (ปรอโบจ) ถอนแล้วถอนอีก
ถอนอยู่เรื่อย ๆ ใช้กับคำ ปรบิจ เป็น
ปรบิจปรโบจ ดู ปรบิจ

ปรผ่ง (ปรอผ้อง) ดู ปผ่ง

ปรผาด (ปรอผัด) จวนเจียน ใกล้จนแทบ
จะปะทะกัน แทบจะกระทบกระทั่งกัน
เช่น ฤทธิ์ปรผาดคุดา (เตอรปรอผัด
เค้นย) เกินแทบจะปะทะกัน โถงปร

ผาดมาดไฟพร (ไทงปรอผัดเมือตเฟรีย)
ตะวันจวนจะตกดิน ทักลิจปรผาด
รตผทะ (ตักลิจปรอผัดรตผเตียะห์
น้ำท่วมจวนจะถึงรอตบ้าน

ปรผาบ (ปรอผาบ) ไล่กวาดไปติด ๆ จน
แทบจะจับได้ ปผาบ ก็ว่า ดู ปผาบ

ปรผุด (ปรอผุด) หวิด ๆ เกือบ ๆ ปรผุด
ปรผุย (ปรอผุดปรอผุย) หวิดหวิด
จะถึงมีถึงแหล่ ดู ปผุด

ปรผูร (ปรอโพร) ที่ละเอียดยิ่ง ผุดผ่องยิ่ง
ดู ปผูร

ปรผณ (ปรอผณ) ต้นไม้เล็ก ๆ ชนิดหนึ่ง
ใบเล็ก ๆ เหมือนใบมะขาม มีดอก
และผลออกจากใบ มี ๒ ชนิด คือ ชนิด
ดอกขาว เรียก ปรผณญี (ปรอผณญี)
ชนิดดอกแดง เรียก ปรผณกรหม
(ปรอผณกรอฮอม)

ปรผะ (ปรอผะห์) สีเทา ใช้ว่า สมบุร
ปรผะ (ซ้อมโบรปรอผะห์) สีเทา
พฤษปรผะไฟทเมฆ (เบอรปรอ-
ผะห์เพตียเมฆ) สีเทาฟ้า

ปรผุล (ปรอโพนล) ลาง เช่นเดียวกับ
ผุล

ปรผนธ (ปรอปวิน) เมีย

ปรผันธ (ปรอเปิ่น) ๑. ผูกแน่น พันกัน
๒. ประพันธ์ ร้อยกรองคาถา

หรือกาพย์กลอน เช่น **ปรพัณธกาลา**
ลัศกริตฤฎากาลาบาลี (**ปรอเปี่ยนเกีย**
หาซ็องสเกีร์รือเกียทาบาเลีย) ประ
พัณธกาลาต้นสกฤตหรือกาลาบาลี **อนก**
ปรพัณธ (**เนี้ยกปรอเปี่ยน**) **ผู้ประพัณธ**

ปรพาก (**ปรอเปี้ยก**) **ซับซ้อน** **ซ้อนทับกัน**
 เช่นเดียวกับคำ **พพาก** **คู พพาก**
ปรพากปรพณ (**ปรอเปี้ยกปรอ**
เปี่ยน) **สลับซับซ้อน** **พันกันยุ่ง** **ปร**
พากปรพณ(**ปรอเปี้ยกปรอปุน**) **ชุดมุน**
วุ่นวาย **ซวกไขว่** เช่น **รดปรพาก**
ปรพณ (**รวดปรอเปี้ยกปรอปุน**) **วิ่ง**
ชุดมุน **ปรพากปรพาน** (**ปรอเปี้ยก**
ปรอเปี่ยน) **พาดพันกัน** **ซวกไขว่**

ปรพาค (**ปรอเปี้ยด**) **ประพาส** **ใช้เป็น**
ราชาศัพท์ เช่น **เสฏฐเจฏฐปรพาคไพร**
(ซัดเจฏฐปรอเปี้ยดเพ็รีย) **เสด็จออก**
ประพาสป่า **ปรพาส** **ก็ใช้**

ปรพาน (**ปรอเปี่ยน**) **ป็น** **พพาน** **ก็ว่า**
คู พพาน

ปรพาย (**ปรอเปี้ยย**) ๑. **ชื่อถั่วที่ใช้เป็นผัก**
มีชนิดต่าง ๆ เช่น **ปรพายซรุง**
(ปรอเปี้ยยจรุง) **ถั่วพู** **ปรพายแสบก**
(ปรอเปี้ยยแซบก) **ถั่วแปบ**

๒. **เครื่องมือสำหรับลากเส้นโค้ง**

ปรพาล (**ปรอเปี้ยล**) **แก้วหัวแหวนชนิด**

หนึ่ง **เรียก** **แก้วปรพาล** (**แก้วปรอ**
เปี้ยล) **แก้วประพาล** **ตบุงปรพาล**
(โตบุงปรอเปี้ยล) **พลอยหัวแหวนที่**
เป็นแก้วประพาล

ปรพาส (**ปรอเปี้ยะด**) **คู** **ปรพาด**

ปรพุน (**ปรอปุน**) **ชุดมุน** เช่นเดียวกับ
พพุน **คู พพุน**

ปรไฟ (**ปรอเปี้ย**) **สวย** **ถึงาม** **ลูกต๋อง**
เรียบร้อย **สะควกสบาย** เช่น **สาธุ**
ปรไฟเหี้ย (**ซาทุปรอเปี้ยเฮย**) **ก็แล้ว**
เรียบร้อยแล้ว **ล่ออปรไฟ** (**ล่ออ**
ปรอเปี้ย) **สวยหมดจาก**

ปรไฟณี (**ปรอเปี้ยนี**) **ประเพณี** **คู** **ปวณี**

ปรพริตติ (**ปรอพริต**) **ประพฤติ** **กระทำ**
 เช่น **การปรพริตติสุรา** (**การปรอ**
พริตซุรา) **การเสพย์สุรา** **ปรพริตติ**
นโยบาย (**ปรอพริตเนี้ยะโยบาย**) **กระ**
ทำนโยบาย **กูปริตติทจจริต**
(กมปรอพริตจจะเร็ด) **อยู่ประพฤติ**
ทจจริต **มนุสสปรพริตติสุจริตตรัม**
ตรูว (**มนะสปรอพริตชีจจะเร็ดเตรัม**
โตรว) **คนประพฤติสุจริตตจจ**
ปรพริตติการณ (**ปรอพริตเตะการ**)
หรือ **ปรพริตติเหตุ**(**ปรอพริตเตะเหตุ**)
ประพฤติการณ **หรือ** **ประพฤติเหตุ** **เหตุ**
เหตุการณ เช่นเดียวกับ **ปวตติการณ**

กับ ปวดติเหตุ ประพริตติสาสูตร
(*ปรอพริตเตชะส*) ประวัติศาสตร์
เช่นเดียวกับ ปวดติสาสูตร (*ปเวียด
เตชะส*) พงศาวดารของกษัตริย์

ปรภพ (*ปรอพูบ*) บ่อเกิด เช่น ตณหาชา
ปรภพในเสกกฎทุกขลำบาก (*ต้อน-
ฮาเจียปรอพูบเนี้ยชจเกิดยตุกลุมบาก*)
ค้นหาเป็นบ่อเกิดแห่งความทุกข์ลำบาก

ปรภสสุร (*ปรอเพื้อะซอร์ หรือ ปรอเพื้อะ
สระ*) ประภัสสร รัศมีแวววาว

ปรภา (*ปรอเพีย*) รัศมี ปรภากร (*ปรอ
เพียกอร์*) ผู้ทำแสงสว่างได้แก่ พระ
อาทิตย์ พระจันทร์ ไฟ ฯลฯ

ปรภาต (*ปรอเพียต*) เวลารุ่งเช้า

ปรภาพ (*ปรอเพียบ*) อำนาจ ใช้เป็นราชา
ศัพท์ เช่น พระปรภาพ (*เพรียะส
ปรอเพียบ*)

ปรภาส (*ปรอเพียะส*) ๑. พูด บอก ใช้
เป็นราชาศัพท์ และภาษาวรรณคดี
เช่น ทรงปรภาส (*ตริวงปรอเพียะส*)
ทรัส

๒. รัศมี (ใช้ในกาพย์กลอน)

ปรภู (*ปรอพู*) เจ้า เจ้านาย ที่องอาจ
ห้าวหาญ (ใช้ในกาพย์กลอน)

ปรเก็จ (*ปรอเพ็จ*) จับถึงไปถึงมา ปรเก็จ
ปรภาณ (*ปรอเพ็จปรอเตียณ*) จับถึง
ไปถึงมา ยื้อกัน

ปรเภท (*ปรอเพด*) ประเภท

ปรม่ง (*ปรอม้อง*) ๑. เทียวหากรรไกร
๒. ชาวประมง ใช้ พุรานปรม่ง
(*เปรียนปรอม้อง*) พุรานประมง

ปรมล (*ปรอม้อล*) ความคิด จิตใจ มักใช้
ตบปรมล (*ต้อบปรอม้อล*) กลุ้มใจ
กังวลใจ จนปัญญา มีทมนกอะไรไม่
ออก ตบปรมล (*ต้อบปรอม้อล*) ก๊ว

ปรมา (*ปรอมา*) ๑. ญาณ ความรู้แจ้ง
๒. ตกประหม่า ใช้ว่า ภาณปรมา
(*เพี้ยนปรอมา*) หรือ สลุตปรมา
(*โหลัดปรอมา*)

๓. เม่น กำปรมา (*กำปรอมา*)
ชนเม่น

๔. ชื่อปลาชนิดหนึ่ง เรียก ตริ
ปรมา (*เตรียปรอมา*) ใช้เคล้าเกลือก
ตากแดดให้แห้ง เก็บไว้กินนาน ๆ

ปรมาญ (*ปรอมัญ*) พุรานล้ำสั้ว

ปรมาณ (*ปรอมาน*) ประมาณ คณเน เช่น
เชวการมินสาคาลปรมาณ (*เทวการ
มินเสก้อลปรอมาน*) ทำการไม่รู้จัก
ประมาณ ปรมาณการมินตริว (*ปรอ
มานการมินตริว*) ประมาณการหรือ
กะการไม่ถูก

ปรมาณบุตร, ปรมาณเลขา (*ปรอมานบัต หรือ
ปรอมานเลขา*) หนังสือเดินทาง เช่น
เกี่ยวกับ สทุธิบุตร สทุธิลธิขา ลธิจิต

โกจร ลิขิตนลงแณ (สุดทิบัค
สุดทิลิชา ลิเช็ดโกจร ลิเช็ดนลงแณ)
 ปริมาณบุร (ปริมาณบุระส) ผู้พิพากษา
 ปริมาต (ปริมาตร) ที่ ของคนหรือสัตว์
 ปริมาตก่งแกบ (ปริมาตรก่งแกบ) ชื่อหญ้า
 ชนิดหนึ่ง ซึ่งเลื้อยไปกับดิน ไบ่ยน ๆ
 เหมือนตีกับ
 ปริมาตฎี (ปริมาตรเตี้ย) ชื่อหญ้าจำพวก
 เดียวกับ ปริมาตก่งแกบ แต่มีรสขม
 อย่างรสน้ำดี ใช้เป็นผักแกงชนิดหนึ่ง
 ซึ่งถือว่าเป็นแกงกินแก้ไอ
 ปริมาด (ปริมาตร) การเบียดเบียน ย้าย
 ทำให้ได้ทุกข์ยากลำบาก การทุหมิ่น
 เช่น มนุสสุปริมาดสตุว (มนุสส์
 ปริมาดสัค) คนเบียดเบียนสัตว์
 มนุสสุปริมาดจาต (มนุสส์ปริมาด
 จัส) คนทุหมิ่นคนแก่ ปริมาดกาต-
 ทาน (ปริมาดกาตเตียน) ทุหมิ่น
 เบียดเบียนให้เขาขาดลาภ ขาดประโยชน์
 ปริมาท (ปริมาตร) ความหลงลืม ประ
 มาทเลินเล่อ
 ปริเมก (ปริมาตร) คนขี้เมา คนติดเหล้า
 ปริมุข (ปริมาตร) ประมุข เช่น พระราชา
 ษาปริมุขในมนุสสุทำงาน(เพริยะที่
 เรียเจียเจียปริมุขเนี่ยมมนุสส์เตียยังลาย)
 พระราชาเป็นประมุขแห่งคนทั้งหลาย

ปรมจ (ปรอโม่จ) จับกดให้เตาะ ใช้
 จับปรมจ (จับปรอโม่จ)
 ปรมญ (ปรอโม่ญ) จับกดหรือตบให้ เช่น
 ปรมญวาทานิงฎี (ปรอโม่ญเวียเตวี
 นิงเตีย) จับกดมันลงไปกับดิน
 ปรมม, ปรมฺ (ปรอโม่ม) ทำให้เป็นมม
 ประกอบกันเป็นมม เช่น ปรมมชรุง
 เมทวาร (ปรอโม่มจรุงเมเทวียร์)
 ประกอบกรอบประตูเข้าเป็นมม
 ปรมุล (ปรอโม่ล) รวบรวม ประมวล
 ทะล่อมเข้าด้วยกัน เช่น ปรมุลสรวู
 (ปรอโม่ลโซริว) ทะล่อมข้าวเข้าด้วยกัน
 ปรมุลรบส (ปรอโม่ลรวบอะส)
 รวบรวมของ ปรมุลปราก (ปรอโม่ล
 ปรัก) รวบรวมเงิน
 ปรเมิล (ปรอเมิล) กอยสอดส่องดูจากที่ไกล ๆ
 หยั่งหรือคะเนหรือกะดูจากที่สูงหรือจาก
 ที่ไกล ๆ
 ปรเมียล (ปรอเมียล) ทำให้กลิ้ง กลิ้ง เช่น
 ปรเมียลฎิฎุม (ปรอเมียลคมทุมอ)
 กลิ้งก้อนหิน
 ปรเม (ปรอเม) แปที่สวมเชิงกลอนตรงหัว-
 เสา ทำให้มันคง
 ปรเมทโรค (ปรอเมทะโรค) โรคนิ้ว กล่อน
 เช่นเดียวกับ ปรเมะ
 ปรเมะ (ปรอเมะห์) โรคนิ้ว กล่อน มี

๒ อย่างคือ **ปรเมทักบาย** (*ปรอเมะห์
ติักบาย*) กล่อนน้ำหรือกล่อนเลือด
ปรเมศุราบ (*ปรอเมะห์เกร้อบ*)
นิ้วเป็นเม็ด

ปรณ (*ปรอณ*) กำกับ **ปรมูล** หรือ
ปรมม (*ปรอโมัด หรือ ปรอโม้ม*)
ปรณปรมูล (*ปรอณปรอโมัด*) รวบ
รวมของเบ็ดเตล็ดจากนี้บ้างนั้นบ้าง
ปรณปรมม (*ปรอณปรอโม้ม*)
ประสมประเสรวมให้พอเกิดขึ้นได้

ปรโมก (*ปรอโมก*) ๑. ติโปก ๆ อยู่เรื่อย ๆ
โดยปริยายหมายความว่า พุดอะอะบึงบึง
เหมือนเขาติโปก ๆ

๒. ฟอกเนื้อใหม่ให้สะอาดให้เป็น
เงาขาวอยู่เป็นปกติ ใช้ **ปรโมกสูตร**
(*ปรอโมกโชัด*) ฟอกใหม่

ปรโมท, ปรโมทย (*ปรอโมต หรือ ปรอ-
โมเตยะ หรือ เตยยะ*) ความเบิกบาน
ยินดี

ปรโมย (*ปรอโมย*) งวงช้าง

ปรโมณฐี (*ปรอโมยติ้อมเรีย*) หน้างวงช้าง
ต้นตั้ง ใบหนาย่น ๆ ดอกมีรูปร่างกลม
เป็นวงเหมือนงวงช้าง (บางคนเรียก
ตามจีนว่า **โมงซาง** (*โมงเจียง*))

ปรยงกุ (*ปรอย้อง*) คันประยงค์มี ๒ ประ-
เภท คือ **ปรยงกุธิ** (*ปรอย้องทม*)

ประยงค์ชนิดใบใหญ่ เหมือนใบต้นแก้ว
ปรยงคุดจ (*ปรอย้องโตจ*) ประยงค์
ชนิดใบเล็ก

ปรยัต (*ปรอยัต*) ที่ล้าง ชำระ ทำให้สะอาด
ที่มีความพยายาม ระมัดระวังไม่เลินเล่อ
เช่น มนุสสปรยัต (*มนุสส์ปรอยัต*)
กนระมัดระวัง **ปรยัตมินโอยบาต**
(*ปรอยัตมินออยบัต*) ระวังไม่ให้หาย
ปรยัตมาต (*ปรอยัตเมือัด*) ระวังปาก

ปรยัตน (*ปรอยัต*) ระวัง เช่นเดียวกับ
ปรยัต เช่น **ปรยัตนมินโอยธาตุก**
(*ปรอยัตมินออยเทลียัก*) ระวังไม่ให้ตก
ปรยัตนขุลวน (*ปรอยัตคุลวน*) ระวังตัว

ปรยทุท (*ปรอยด*) ต่อสู้กัน เช่น ฎีก
ถนำปรยทุทหนึ่งโรค (*เด็กทหน้าปรอ-
ยดหนึ่งโรค*) ต้มยาต่อสู้กับโรค โดย
ปริยายหมายความว่า เริงร่า เขียวเซื่อง

ปรยฐ (*ประโยร์ หรือ ประโยระ*) วงศ์ตระกูล
ปรยฐญาติ (*ประโยเรียะญีเยด*) ญาติ
วงศ์พงศาตระกูลเดียวกัน เช่นเดียวกับ
ปรยฐพงส หรือ **ปรยฐวงส** (*ประ-
โยเรียะปึง หรือ ประโยเรียะว้าง*)

ปรแยง (*ปรอแยง*) กำกับ **ปรยัตน**
(*ปรอยัต*) ระวัง **ปรยัตนปรแยง**
(*ปรอยัตปรอแยง*) ระมัดระวัง

ปรโยค (*ปรอโยก*) ๑. ประโยค

๒. น้อมจิตใจให้เกิดความสังเวช
ปรโยชน (**ปรโยชน**) **ประโยชน์**
ปรโยล (**ปรโยล**) ๑. ห้าง เช่น **กัณฐปรโยล**
เพก (**กมขัรปรโยลเป็ก**) ย้าย
 ยืนห่างนัก

๒. วัชระคัม (**ถ้วยลูกตั้ง**) ลูกตั้ง
 เรียก **เขตปรโยล** (**เขตปรโยล**)
 หรือ **กุนปรโยล** (**โกนปรโยล**) ก็ได้
ปรลง, ปรพง (**ปรอลอง**) สอบ สอบได้
 ประลอง แข่งกัน เช่น **ปรพงจีณะ**
 (**ปรอลองจีณนะ**) สอบความรู้
ปรพงฤวิไฏ (**ปรอลองเทวียไต**) ประ
 ลองฝีมือ **ปรพงวาสนา** (**ปรอลอง**
เวียชนะนา) แข่งวาสนา **ปรพงฤทธิ**
 (**ปรอลองริทธิ**) ทดลองฤทธิ์

ปรลง, ปรพง (**ปรอลอง**) แอ่งน้ำเล็ก ๆ
ปรลัษ (**ปรอล**) พินาศ บรรลัษ **ปรลัษ**
 กปฺป หรือ **ปรลัษกปฺป** (**ปรอลกับ**
 หรือ **ปรอลกัล**) คือความพินาศแห่งกปฺป
ปรลัษขนม (**ปรอลจวน**) ความตาย
ปรลุก, ปรลุก (**ปรอลูก**) ตะลุมบอน ๆ
ปรลุก

ปรลุล, ปรลุล (**ปรอลุล**) แหลม ๆ **ปรลุล**
ปรลุล, ปรลุล (**ปรอลุล**) เปื้อนเปื้อน
 มอมเหม **ปรลุล** (**ปรลุล**) ก็ว่า
ปรลุลลาก, ปรลุลลาก (**ปรอลุลเล็ก หรือ**

ปรลุลเล็ก) สีดำ ๆ แดง ๆ สลับ
 กัน ใช้ สมบุรปรลุลลาก (**ข้อม**
ปรลุลเล็ก) สีดำ ๆ แดง ๆ สลับ
 กัน **โอมมีลปรลุลลาก** (**โอมมีล**
ปรลุลเล็ก) ตัวต่อนิกหนึ่ง สีดำ ๆ
 แดง ๆ มีพิษมาก

ปรละ, ปรละ (**ปรอละ**) แกะ แกะออก
 ปลิดจากพวง ๆ **ปรละ**

ปรแลง, ปรแพง (**ปรอลัง**) หยอกกัน ๆ
ปรแพง

ปรโลม (**ปรอลอม**) ปะเหลาะ เล้าโลม
 ล่อหลอกโดยกลอุบาย เช่น **ปรโลมยก**
มนุสสรบสเก (**ปรอลอมยักมนุส-**
รวบะสเก) ล่อหลอกเอาคนของเขา
ปรโลมยกทพฺยเก (**ปรอลอมยัก-**
เทวียเก) ปะเหลาะเอาทรัพย์เขา
ปรโลมกุนเกนารตเทบาต (**ปร-**
โลมโกนเกเนอิมรวตเทวีย) ปะเหลาะ
 ลักเขาพาวิ่งหายไป

ปรโลมโลก (**ปรอลอมโลก**) เรื่องประโลม
 โลก เรื่องที่แต่งขึ้นประโลมใจคนโดย
 ไม่มีเรื่องราวปรากฏเป็นหลักฐานมา
 ก่อน ในสมัยก่อนเรียก **สาสุตราแลบง**
 หรือ **เรื่องแลบง** (**ชะตราแลบง หรือ**
เรื่องแลบง) หนังสือเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ
 มีชื่อต่าง ๆ เช่น **สังขติปชัย** **ลกสนะวง**

หงสนนต ชินวงศ์ ปัญญาสาตก ก็รวม
อยู่ในประเภทนี้ด้วย **ปรโลมโลก**
ในสมัยปัจจุบันมี ๓ ประเภทคือ **ปร-**
โลมโลกเสนาหา เป็นเรื่องรัก ๆ
ใคร่ ๆ **ปรโลมโลกกตางชีวภาพ-**
ขุลวน (**ปรโลมโลกกตางจีเวียะ-**
เพียบขุลวน) เป็นเรื่องสร้างตัว กับ
ปรโลมโลกปรวตติสาสูตร (**ปร-**
โลมโลกปรอเวียดะชะส) เป็นเรื่อง
ประวัติศาสตร์

ปรโละ, ปรโพะ (**ปรอลละห์**) ช้อง ช้วง
คู **ปรโพะ**

ปรล่ำปรกัว (**ปรอล่ำปรอโกว**) ที่ทำหยาบ ๆ
พอพัน ๆ ตัว **ปรพำปรกัว** ก็ใช้ คู
ปรพำปรกัว

ปรวัณจ (**ปรอวัณ**) ลวง หลอก เช่น
ปรวัณจยกทรพุกะ (**ปรอวัณยัก-**
เตรือบเก) ลวงเอาทรัพย์เขา

ปรวตติ (**ปรอเวียด**) ประวัติ เช่นเดียวกับ
ปวตติ กับ **ปรพริตติ** คู่ที่คำทั้งสองนี้
ด้วย

ปรวา (**ปรอวา**) คว่า เช่น **เกมงลงที่ก-**
ขัปรวาโตงทุก (**เกมงล้งตักก็อมปรอ-**
วาโตงตูก) เด็กจมน้ำพยายามคว่ำ
เหนียวเกาะเรือ **ปรวารสปรวาสุลาบ**
(**ปรอวารวะสปรอวาขุลบ**) ปางตาย

จวนตาย แทบตาย เช่น **ขณัฐพ-**
โถงปรวารสปรวาสุลาบเทาทะ
(**ขณัฐบโถงปรอวารวะสปรอวาขุลบ**
เตวีเต) จันทกวันนี้จวนตายไปเลย

ปรวาย (**ปรอวาย**) ตอบตีกันหยิกข่วนกัน
เช่น **เกมงโณละปรวายคณา** (**เกมง-**
ขลวะสปรอวายเคเนีย) เต็ก (หญิง) ทะ
เลาะ ตอบตีหยิกข่วนกัน **ปรวายปรตบ**
(**ปรอวายปรอด็อบ**) ทั้งตอบทั้งข่วนกัน
ไปมา

ปรวาล (**ปรอวาล**) ที่โล่งกว้างใหญ่แจ้งว่าง
สุดสายตา เช่น **ปรวาลสาคร** (**ปรอ-**
วาลชาทวี่) ทะเลแจ้งว่าง **ปรวาลวณู**
สงสาร (**ปรอวาลเวียดะชะส**)
การเวียนว่ายตายเกิด ไม่มีที่สิ้นสุด

ปรวาส (**ปรอวะส**) แบ่งผลประโยชน์กัน
เช่น คนหนึ่งมีของ อีกคนหนึ่งมีแรง
รวมกันทำงาน เช่น **กู่เชวอแสสรปร-**
วาส **กู่สงมฺพะจุลคณา** (**กมเทวอ**
แซรปรอวะสกมโขงเพตียะห์โจลเคเนีย)
อย่าทำนาแบ่งกัน อย่าสร้างบ้านเข้ากัน
(เพราะจะทะเลาะวิวาทกัน) **รกส์โถย**
ปรวาสปะปน (**รวัคชีโดยปรอวะส**
ปะห์ปน) หากินโดยแบ่งสรรปันส่วนกัน

ปรวินปรวาน (**ปรอเวินปรอวัน**) ตูบตักไป
เช่น **เฎีร์ปรวินปรวาน** (**เดอ์ปรอ-**
เวินปรอวัน) เดินตักไป

ปรวัก (ปรอเวัก) นกเป็ดน้ำ
ปรเว (ปรอเว) คำใช้กับ ปรวา (ปรอวา)
 เช่น ปรเวปรวา (ปรอเวปรอวา)
 ไชวักว่า
ปรเวณิ (ปรอเวณิ) เช่นเดียวกับ ปรเวณิ
 และ ปรไฟณิ คู่ที่คำทั้งสองนั้น
ปรเวง (ปรอเวง) ส่วนยาว ตามยาว ความ
 ยาว เช่น กุฎารปรเวงปรำเมตร
 (กุฎาร์ปรอเวงปรำเมตร) กระดานยาว
 ๕ เมตร ปรเวงณา (ปรอเวงนา)
 ยาวเท่าไหน
ปรส, ปรส ๆ (ปรอสะ, ปรอสะ ๆ) เสียง
 ดังเปาะ ๆ อย่างเวลาหักข้อนิ้ว หรือ
 ลั่นไกปืน
ปรส (ปรอสะ) ๑. ขังไว้เพื่อฆ่าในภายหลัง
 เช่น ปรสตุรี (ปรอสะตุรี) ขังปลา
 ปรสกุฎาม (ปรอสะกุฎาม) ขังปู
 ปรสลลก (ปรอสะลลวก) ขังนกเขา
 ตูรีปรส (ตุรีปรอสะ) ปลาที่ขังไว้
 โดยปริยายหมายความว่า ปรสให้พันทุกข์
 ช่วยให้พ้นทุกข์ ให้มีชีวิตต่อไปอีก
 เหมือนกับสัตว์ที่เขาขังไว้ให้มีชีวิตอยู่
 ต่อไป คุรุปรส (คุรุปรอสะ) หมอ
 ที่รักษาคณ ใช้หนักเพียบให้หายมีชีวิตอยู่
 ต่อไปอีก ปรอสปรส (ปรอสะปรอสะ)
 ปรส สงเคราะห์ เช่น พระพุทธทรง

ปรอสปรส (เพริยะหัพฺปุตฺตริวงฺโกปรอสะ
 ปรอสะ) พระพุทธเจ้าทรงปรส คุ
 ปรอส

ปรสบ (ปรอซอบ) เก่ง ชำนาญ เช่น
 มนุสฺสปรสบ (มนุสฺสปรอซอบ) คน
 เก่ง คนชำนาญ เจตมฺพฺพุตฺตมฺนิมฺมปร
 สบมว (เจตมฺพฺพุตฺตมฺนิมฺมปรอ-
 ซอบมว) สิบรู้ไม่เท่าชำนาญ

ปรสพ (ปรอซอบ) ๑. อยู่ร่วมทุกข์ร่วม
 สุขกัน เช่น ปฏิปรพนธต่างพีปร-
 สพพคณามกมินนฺตฺตภาโณละคณา-
 ภูตมฺภูงโสพะย (เปตฺติยปรอบบิวน-
 ตงฺปิปรอซอบเคนียโมก มินฺตฺตลลือ
 ขลฺวะหฺเคนียตฺตอลมฺตองขอหฺตฺตลย) ผัว
 เมียทั้งสองตั้งแต่อยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน
 มา ไม่เคยไต่ยนทะเลาะกันสักครั้งหนึ่ง
 เลย

๒. บรรจบกัน ยันกัน เช่น ทน
 เลปรสพพมฺข (ตฺวนเลปรอซอบมฺข)
 แม่น้ำบรรจบกัน ทิกปรสพพคณา
 (ตฺติกปรอซอบเคนีย) น้ำยันกัน

ปรสา (ปรอซา) ๑. ลูกเขย ลูกสะใภ้เรียก
 กุณปรสา (โกณปรอซา) บางทีเรียก
 กุณปรสาปรุส (โกณปรอซาปรอสะ)
 ลูกเขย และ กุณปรสาสุรี (โกณปรอ
 ซาเซวีย) ลูกสะใภ้

๒. ส่งภาษากัน (คำกลายมาจาก
ภาษา (เพียชา)) เช่น จินปราศานา
(เจนปราชาเคนีย) จินส่งภาษากัน
สถาปปราศานามินบาน (ขุดับปรา
ชาเคนียมินบาน) ฟังส่งภาษากันไม่ได้
ปราสาจ (ปราชาจ) เกล็ด กระเจ็ดกระเจิง
เช่น รตปราสาจ (รวัดปราชาจ) วัง
กระเจ็ดกระเจิง
ปราสาท (ปราชาต) ๑. เต้นประสาท
๒. เต็มใจ เช่น ปราสาทพร
(ปราชาตบัวร์) ให้พรด้วยความเต็มใจ
ปราสาทรูป (ปราชาเตียะหฺรูป) รูปที่รับสัมผัสกับอารมณ์ ได้แก่ จกขุปราสาท
(จักโขะปราชาต) โสตปราสาท (โขด-
ปราชาต) ฆานปราสาท (เคียนเยะ-
ปราชาต) จิวหาปราสาท (จิยาปรา
ชาต) กายปราสาท (กายะปราชาต)
ปราสาธน (ปราชาเทียะเนียะ) เครื่องประ
ดับกาย เช่น ปราฎาปกายโฎยปรา-
ธนะเผสง ฯ (ปรอดับกายโดยปรา
ชาเทียะเนียะเผสง ฯ) ประดับกายด้วย
เครื่องประดับต่าง ๆ
ปราสาสน์ (ปรอชะส์) คำสั่งของผู้ใหญ่หรือ
ผู้ที่เคารพนับถือ ที่เป็นสามัญชน เช่น
ททวลปราสาสน์โลก (ตัวทวลปรอ-
ชะส์โลก) รับคำสั่งท่าน

ปราสิทธิ (ปรอเซ็ด) ทำให้สำเร็จ ปลุกเสก
ให้ศักดิ์สิทธิ์ ให้มีสิริสวัสดิ มีโชคมีชัย
ใช้ว่า ปราสิทธิพรโยย (ปรอเซ็ดบัวร์
ออย) ประสิทธิพรให้ บงกกปราสิทธิ
(บ้องก๊อกปรอเซ็ด) ทำพิธีปลุกเสกให้
มีสิริสวัสดิมีโชคชัย
ปราสิทธิ (ปรอเซ็ดที้) การตกแต่ง การประ
ดับ การทำให้สำเร็จ เช่นเดียวกับ
ปราสิทธิ เช่น ปราสิทธิธำเนอโยยพูก
(ปรอเซ็ดที้ทำเนอโยยพูก) ปลุกเสกยา
ให้ศักดิ์สิทธิ์ขึ้น
ปราสินชา, ปราสินเบชา (ปรอเซินเจีย, ปรอ
เซินเบอเจีย) ถ้าว่า หากว่า
ปราสินนาเบ, ปราสินเบ (ปรอเซินนาเบอ,
ปรอเซินเบอ) ถ้าหากว่า ถ้าแม้ว่า
ปราสูต (ปรอโขด) ประสูติ กลอดลูก
(ใช้เป็นราชาศัพท์)
ปราสูติ, ปราสูติกมม (ปรอโขด, ปรอโขเตะกัม)
การประสูติ การกลอดลูก (ใช้เป็น
ราชาศัพท์)
ปรเสีร (ปรอเซอร์) ประเสริฐ เช่น ทุรพูย
ปรเสีร (เตร้อบปรอเซอร์) ทรัพย์
ประเสริฐ จัณีปรเสีร (จอมเนียปรอ
เซอร์) อาหารประเสริฐ มนุสสุปรเสีร
(มนุส์ปรอเซอร์) คนประเสริฐ
ปรเสจ (ปรอเซจ) คำใช้กับคำ ปราสาจ

เป็น ประสงค์ประสาจ(ปรอเซอปรอชาจ)
กระเจิดกระเจิง เกล็ดเปิดเปิง

ประแสง (ปรอแซง) คำที่ผู้ใหญ่เรียกผู้
น้อยในบังคับของตนอย่างสนิทสนม
พระแสง ก็เรียก ดู พระแสง

ประสนา (ปรอสะนา) ประสนา

ประสนิต (ปรอแซนิต) โรคลมบ้าหมู เป็น
คำกลายมาจาก ประณิต ดู ประณิต

ประสรย์ (ปรอสรย์) ปราศรย์ ความรัก
ความเคารพนับถือ เช่น มานประสรย์
นิงคณา (เมียนปรอสรย์นิงเคนย) มี
ความรักเคารพกันตรูวประสรย์นิงคณา
(ไตรีวปรอสรย์นิงเคนย) ต้องรักใคร่
นับถือกัน นิยายประสรย์นิงคณาเท-
วัญเทวมก (นิเยยปรอสรย์นิงเคนย-
เติรวัญเติว์ไม้ก) พุทปราศรย์กันไป
กันมา

ประสรวะ (ปรอสรวะเยะห้) ปัสสวะ เช่น
เดียวกับ ปสวะ ดู ปสวะ

ประหก (ปรอหก) สวม อย่างสวมมงคล
สวมเทียหรือแกนเข้าไปในรูที่เจาะ

ประหัก (ปรอหัก) คำใช้กับ ประแหล
(ปรอแฮล) เป็น ประหักประแหล
(ปรอหักปรอแฮล) คลับคล้ายคลับคลา

ประหาด (ปรอหาด) ๑. เผื่อน ปร่า กร่อย
ปากไม่รู้รส เช่น รสประหาด (รวัะส้

ปรอหาด) รสเผื่อน ประหาดมาต (ปรอ
หาดเมียด) ปากปร่า ปากไม่รู้รส
ประเหตุประหาด (ปรอเหตุปรอหาด)
รสเผื่อนมาก

๒. ชื่อปลาชนิดหนึ่ง

ประหาร (ปรอฮาร์) ประหารชีวิต ใช้ว่า
ประหารชีวิต (ปรอฮาร์ชีวิต) ประหาร
ชีวิต ประหาร หมายถึง ตี ตามความ
หมายของภาษาบาลีสันสกฤตก็ได้ เช่น
ประหารโณญบง (ปรอฮาร์โดยด้อม-
บอง) ที่ถ่วงตะบอง

ประหิต (ปรอเฮ็ด) ลูกชิ้น ทอดมัน เช่น
สมลประหิตตรี(ซ็อมล่อปรอเฮ็ดเต็รีย)
แกงลูกชิ้นปลา ประหิตทิก (ปรอเฮ็ดตัก)
ลูกชิ้นน้ำ (แกงจืด) ประหิตโคก (ปรอ
เฮ็ดโคก) ลูกชิ้นแห้ง

ประหุก, พรหุก (ปรอหุก หรือ พรวัหุก) ปลาร้า

ประหวัร (ปรอฮวัร์) แย่งกันใช้ ที่ฉีกขาด
ที่เก่าขาดรุ่งริ่ง ใช้ผสมกับคำ ประแหก
(ปรอแฮก) ฉีกของกันและกัน เช่น
ประแหกประหวัร (ปรอแฮกปรอฮวัร์)
ต่างฉีกของกันและกัน เช่น ประแหกประ
หวัรอวคณา (ปรอแฮกปรอฮวัร์อว
เคนย) ต่างฉีกเสื้อของกันและกัน

ประเหิร (ปรอเฮอร์) ๑. แกงอย่างหนึ่งคล้าย
แกงเลียง ใส่ตะไคร้กับกระชายเป็นหลัก

มีกลิ่นหอม จึงเรียกชื่อ สมุลปรเหิร
(ซ็อมลอปฺรเอฮอร์) แปลตามศัพท์ว่า
แกงหอม (ต่างกับแกงส้ม)

๒. หอม อย่างใบเตย ใบเนียม
และแกงอย่างข้างต้น ใช้ กุณินปรเหิร
(เคฺลินปฺรเอฮอร์) กลิ่นหอม ขุปรเหิร
(ทุมปฺรเอฮอร์) ได้กลิ่นหอม

ปรุเทศ (ปฺรอุเศต) คำใช้กับ ปรุหาด
(ปฺรอุฮาด) กุ ปรุหาด

ปรุแหก (ปฺรอุแหก) ฉีกกัน ฉีกของกันและ
กัน ปรุแหกปรุหวัร กุ ปรุหวัร

ปรุแหง (ปฺรอุแหง) คำใช้กับ ปรุโห่ง
(ปฺรอุโห่ง) ช่อง รู เช่น ปรุแหงปรุ-
โห่ง (ปฺรอุแหงปฺรอุโห่ง) ช่องเล็ก
ช่องน้อย รูเล็กรูน้อย

ปรุแหล (ปฺรอุแหล) ๑. เหมือน เหมือน
อย่าง ประมาณ ราว เช่น ปรุแหล-
ย่างอนกมินควร (ปฺรอุแหลยงเนี้ยก
มินกวัร) เหมือนอย่างคนไม่มีสัมมา-
การวะ ปรุแหล ๒๐ นาก (ปฺรอุแหล
เมฺพิยเนี้ยก) ราว ๒๐ คน

๒. เสมอกัน เท่ากัน พอกัน
เหมือนกัน เช่น มานจึณะปรุแหล-
คฺุณา (เมียน จัอมเนหฺปฺรอุแหลเคฺนึย)
มีความรู้พอกัน เฉิรเลือนปรุแหลคฺุณา
(เคอรฺเลือนปฺรอุแหลเคฺนึย) เดินเร็ว
พอกัน

ปรุแหล (ปฺรอุแหล) เดินเลื้อ ประมาท
เผอเรอ ปรุแหลเรวส หรือ เรวส-
ปรุแหล (ปฺรอุแหลสฺเทวะสฺ หรือ
เทวะสฺปฺรอุแหลสฺ) ปล่อยปละตะเลยตาม
เรื่องตามราว ปรุแหลบาตฺ ปรุยฺตันคง
(ปฺรอุแหลสฺบัตปฺรอุยฺตฺกั๊ว) เดินเลื้อ
หาย ระว่างคงอยู่ (คำเปรียบโบราณ)

ปรุโห่ง (ปฺรอุฮอง) ช่อง ล่อง รู ปรุโห่งโทส
(ปฺรอุฮองโทะส) โอกาสที่ท่าผิดให้เกิด
เป็นโทษ

ปรุหำง, ปาหำง (ปฺรอุฮัง, ปาฮัง) ดิบก
เรียก ตัณปรุหำง หรือ ตัณปาหำง
(ซ็อมนอปฺรอุฮัง หรือ ซ็อมนอปาฮัง)
เช่นเดียวกับ ดิบก (เตะปั๊ก)

ปรุพง (ปฺรอุลอง) สอบ สอบได้ ประลอง
แข่ง เช่น ปรุพงจึณะ (ปฺรอุลอง-
จัอมเนหฺ) สอบความรู้ สอบไล่ความรู้
ปรุพงถวิไญ (ปฺรอุลองเทฺวียไต) ประ-
ลองฝีมือ ปรุพงวาสนา (ปฺรอุลองเวีย
ชะเนีย) แข่งวาสนา ปรุพงฤทธิ
(ปฺรอุลองริดฺติ) ประลองฤทธิ์ ปรุลง
ก็ว่า

ปรุพ้ง (ปฺรอุด็อง) แอ่งน้ำเล็ก ๆ อย่างรอย
ตีนควาย ใช้ ปรุพ้งทัก (ปฺรอุด็องตัก)
ปรุลง ก็ว่า

ปรุพาก (ปฺรอุลัก) ๑. เกล้า กลุกเกลือกให้
เข้ากับเนื้อสัตว์ เช่น ปรุพากตุรี

(*ปรอลักเตอรี*) คลุกปลากับเกลือ *ปร*-
พาก์ *สาจ* (*ปรอลักซัจ*) คลุกเนื้อกับ
 เกลือ *ตรีปรพาก์* *สาจปรพาก์* (*เตริย*
ปรอลัก *ซัจปรอลัก*) ปลาคลุกเกลือ
 เนื้อคลุกเกลือ

๒. เป็อน เช่น *มุขปรพาก์* *ชฺยง*
 (*มุขปรอลักทฺยง*) หน้าเป็อนถ่าน เข็ง
ปรพาก์ *ภักสุรมก* (*เจิงปรอลักทก*-
ซุโรโมก) เท้าเป็อนโคลนเปราะ
ปรพาก์ *ปรพุส* (*ปรอลักปรอลิสะ*)
 เปราะเป็อนมาก มอมแมมมาก

ปรพาย (*ปรอลาย*) ทางน้ำเล็ก ๆ ร่องน้ำ
 ที่ขุดหรือน้ำเซาะเอง ทำให้เป็นทางระ
 บายน้ำเล็ก ๆ เช่น *ทีกุรตามปรพาย*
 (*ติกุไรร์ตามปรอลาย*) น้ำไหลตามร่อง
 น้ำ โดยปริยายหมายความว่า ร่องรอย
 ทำนอง ทาง ทำนองความต่าง ๆ ถึง
 ไขว้ เช่น *ปรพายเสกกุฎี* (*ปรอ*-
ลายซัจเกตุย) มาน*ปรพาย* เทียบ*ทีกุร*
 (*เมียนปรอลายเตบติกุไรร์*) มีช่องทาง
 ให้เขาว่าได้ (คำเปรียบโบราณ)

ปรพิงปรพ้าง (*ปรอลึงปรอลัง*) ปากไม่รู้รส
 ไม่ว่าจะเป็นรสเปรี้ยว เค็ม ขม หรือ
 เผื่อน ผาสุ เช่น *ปรพิงปรพ้างมาต่อส*
 (*ปรอลึงปรอลังเมือคอออะส*) ปากหมด
 รส

ปรพิมปรพู่ (*ปรอเล็มปรอลม*) ๑. ปลิ้น
 ปลิ้น ล่อหลอก

๒. เกร้า ๆ ลวก ๆ เช่น *เชวี*-
การปรพิมปรพู่ (*เทวอการ์ปรอเล็ม*
ปรอลม) ทำงานลวก ๆ

ปรพบบัจฉา, *ปรพบบรณา* (*ปรอลบบัจฉา*
 หรือ *ปรอลบปรอชา*) คลุกกะปะปน
 ผสมปนเปกันจนแยกไม่ออก

ปรพุก (*ปรอโลก*) ทะลุมบอน *ปรพุกปุกปาก*
 (*ปรอโลกโปกปัก*) ผสมปนเปกันจน
 ไม่รู้อะไรเป็นอะไร ทะลุมบอนกันวุ่น
 วาย *ปรพุกปรพาก์* (*ปรอโลกปรอลัก*)
 ปะปนกันเลอะเทอะ เช่น *ตีปะปนกับซัว*
ผิตปะปนกับตุก *บัณฑิตปะปนกับคน*
พาล *ปรลุก* ก็ใช้

ปรพญ (*ปรอโลญ*) ทึบแน่น แล่นไม่สมส่วน
 มักใช้เฉพาะหน้ากับปาก เช่น *มุขปร*
พญ (*มุขปรอโลญ*) หน้านั้นแล่น
ปรพญชฺญ (*ปรอโลญชฺญ*) ยื่น
 แล่นยิ่งนัก *ปรลญ* ก็ใช้

ปรพุล (*ปรอลิสะ*) มอมแมม เป็อนเปราะ
 เช่น *ขุลวนปรพาก์* *ฎีปรพุล* (*ความ*-
ปรอลักเตยปรอลิสะ) ตัวเป็อนดิน
 มอมแมม *ปรพาก์* *ปรพุล* (*ปรอลัก*
ปรอลิสะ) *คุ* *ปรพาก์* *พุลลุต* *กัว่า*
คุ *พุลลุต*

ปรพะ (ปรอและส์) แกะ แกะออก ปลิด
จากพวง เช่น ปรพะคุราบโพต
(ปรอและท์เกร้อบโปต) แกะเม็ดข้าว
โพต ปรละ กัว่า

ปรแพง (ปรอแลง) หยอกกัน เช่น เกมม
ปรแพงคณา (เกมมปรอแลงเคนย)
เค็กหยอกกันเล่น ปรแพงปรพุท
(ปรอแลงปรอโลก) หรือ ปรพุทปร-
แพง (ปรอโลกปรอแลง) หยอกกัน
นัวววย ปรแลง ก็ใช้

ปรแพปรโก (ปรอแลปรอโก) ดู โปแพ
และ โปแพปรโก

ปรแพส (ปรอแลซอก) ยอดอ่อนของต้น
ไม้ มียอดมะขามอ่อน เป็นต้น

ปรโพะ (ปรอลละห์) ช่อง ช่าง เช่น
จมงาม ๒ ปรโพะสตรแซสลัวต
(จ้อมงามปรีปรอลละห์ซอซอร์แซ-
ลัวส์) ห่างสองช่วงเสาโทรศัพท์
เชมญปรโพะโชมจ (เทมญปรอ
ลละห์โคมจ) ฟันห่าง ฟันขึ้นไม่ชิดกัน
โดยเฉพาะฟันหน้า ๒ ซี่ ปรโละ กัว่า

ปรเพา (ปรอเลา) ปลอกคอ เชือกผูกคอ
สัตว์เลี้ยง เช่น ปรเพาเคา(ปรอเลาโก)
เชือกผูกคอวัว ปรเพาแญก (ปรอเลา-
แซก) ปลอกคอหมา

ปรพ้างกาส (ปรอลังกะส์) ๑. เมงคาทะเล

โบราณใช้เป็นคำเปรียบผู้ชายที่ซึ้ง
ภรรยาไปไหน ต้องตามติดไม่ให้กลา
สยหายไปเลย เหมือนเมงคาทะเล กัง
ใช้ว่า ฎจสตวปรพ้างกาส (โดซัด
ปรอลังกะส์) เหมือนสัตว์เมงคาทะเล

๒. ไม่เข้าตำรา ไม่เข้าแบบเข้า
แผน ไม่เป็นรตเป็นชาติ เช่น สมุล-
ปรพ้างกาส (ซ็อมลอปปรอลังกะส์)
แกงไม่เป็นรตเป็นชาติ เพราะปรุง
เครื่องผิดแบบผิดแผน ฐ็วการปร-
พ้างกาส (เทวการปรอลังกะส์) ทำ
งานผิดแบบผิดระเบียบ ไม่เข้าแบบ
แผนเข้าตำรา

ปรพำปรภูว (ปรอลำปรอโก้ว) หยาบ ๆ
สักแต่ว่าทำ พอพันตัว เช่น ฐ็วการ-
ปรพำปรภูว (เทวการปรอลำปรอ-
โก้ว) ทำงานสักแต่ว่าทำพอพันตัว
สตรสรปรพำปรภูวโอยแตบาน
(ซอร์เซร์ปรอลำปรอโก้วออยแตบาน)
เขียนพอพัน ๆ ตัว เอาแต่ได้ ปรล่ำ
ก็ใช้

ปรอบ (ปรอ้อบ) ๑. ผอบ ภาชนะทำ
ด้วยโลหะก็มี ทำด้วยไม้ไผ่ (อย่าง
เครื่องเขิน) ก็มี มีฝาครอบใส่สิ่งต่างๆ
มีบุหรี หมาก ยา เป็นต้น ส่วนที่
เป็นตัวเรียก เม (เม) แม่ ส่วนฝา

เรียก กรุป (กร๊วบ) ที่มีหูก็มี ไม่มีหูก็มี ปุรอปมาต (ปุร้อบเมียด) ผอบ คือ ปาก เป็นคำใช้โดยปริยายหมายถึง ปาก เช่น ปุรยัตนปุรอปมาต (ปุรียัตปุร้อบเมียด) ระวังปาก

๒. ลักษณะนามสำหรับภาชนะบางอย่าง เช่น เมื่อกุส ๑ ปุรอป(เขอกุส มวยปุร้อบ) ไม้ขีดไฟ ๑ กลัก

ปุรอปเป็ง (ปุร้อบเป็ง) ตัวเท้ารวมทั้งฝ่าเท้ากับหลังเท้า

ปุรอปดรูป (ปุร้อบดรูป) กล้องถ่ายรูป

ปุรอป (ปุร้อบ) คำใช้กับ ปุรอป เช่น ปุรอปปุรอป (ปุร้อบปุร้อบ)

ผอบแบบต่าง ๆ ขนาดใหญ่บ้างเล็กบ้าง ราคาถูกบ้างแพงบ้าง ใส่ซ้อนกัน รวมกันเป็นอันเดียว

ปุรอป (ปุร้อบ) ลากกันไปลากกันมา ด้วยกำลังแรง ลากไว้ไม่ยอมปล่อย ปุรอปปุรอป (ปุร้อบปุร้อบ) จุดลากกันไปมา โดยปริยายหมายความว่า พุชชักรูปเร้าให้เชื่อตาม

ปุรอป (ปุร้อบ) ข้าวตุ เรียก น้ปุรอป (น้ปุร้อบ) มีคำเปรียบโบราณว่า ทาล์ฉูจเคอกปุรอปหวจ (เตี้อลโดจเคอกปุร้อบหวจ) จนปัญญาความ กิด หรือกลัวไม่กล้าเอ่ยปากพูดเหมือน

ตั้งเขาใส่ข้าวตุเข้าไปเต็มปาก ผัวปาก ไม่ได้ยินเสียง

ปุรอป (ปุร้อบ) กอดกัน ปุรอปปุรอป (ปุร้อบปุร้อบ) หรือ ปุรอปปุรอป (ปุร้อบปุร้อบ) กอดรัก ปุรอปปุรอป (ปุร้อบปุร้อบ) กอดรักกัน เกล้าคลึงกัน

ปุร (ปุร) ปลาสวาย เรียก ต่ปุร (เตี๋ยปุร) เจียตปุร (เจียตปุร) ปลาสวายแห้ง

ปุรเอียว (ปุรเอียว) ปลาไม่มีเกล็ดชนิดหนึ่ง พวกปลาสวาย แต่ตัวเล็กกว่า ยาวกว่า

ปุร (ปุร) จำ ใช้ขยาย กรหม (กรหม) แดง เช่น กรหมปุร (กรหมปุร) แดงจำ

ปุร (ปุร) เงิน ธนบัตร เช่น ปุร (ปุร) มวยเรียล (ปุรมวยเรียล) เงิน ๑ เหรียญ ธนบัตร ๑ เหรียญ ปุรปุร (ปุรปุร) ผอบเงิน

ปุร (ปุร) ที่เลี้ยงลือ ที่ปรากฏ ที่ชักแจ่ง แน่นนอน เช่น เสกฏปุร (ซ้กฏปุร) ความปรากฏ เหมปุร (เหมปุร) เห็น ปรากฏชัด ปรากฏหา (ปุรปุร) เป็นแน่นนอน เช่น ปุรปุร (ปุรปุร) ขานึงเทา

(*ปราก๊อดเจียเงิงเติร์*) เป็นแน่นอนว่า
จะไป ปรากฏปรชา(*ปราก๊อดปรอเจีย*)
แน่นอนทีเดียว เช่น นิยายปรากฏปร-
ชา (*นิเยียยปราก๊อดปรอเจีย*) พุด
แน่นอนทีเดียว (ใช้ *ปรกฏ (ปรอ๊อด)*
ก็มี)

ปรากการ (*ปราการ์*) ปรากการ

ปรากฤติ (*ปรากฤติ*) ภาษาปรากฤต ของ
อินเดีย

ปรามาต (*ปรากะยัค*) สงคราม การสู้รบ
มักใช้ในกาพย์กลอน

ปรารุค (*ปรารัง*) ปรารัง สดุดหรือปราสาท
มียอดสูง ใช้เป็นที่ไว้อัฐิ ไม่ใช่ปรา-
สาทที่มีคนอยู่

ปรารุคณ (*ปรารัง*) ที่ว่างอย่างกว้างหน้าบ้าน
หน้าปราสาท หน้าตำหนัก ชานชาลา

ปรารัจ, ปรารัจ ๆ (*ปรัจ หรือ ปรัจ ๆ*) เสียง
น้ำมันดังปุด ๆ อย่างเวลาที่กำลังเจียว
เป็นต้น

ปรารจิน, ปรารจิน (*ปราระจิน*) ปรารจิน ทิศ-
ตะวันออก มักใช้ ปรารจินทิศ (*ปราร-
ะจินดิส*) หรือ ปารจินทิศ (*ปาระจิน-
ดิส*) ทิศปรารจิน

ปรารษณ (*ปรารัช*) ๑. มีความรู้ความฉลาด
มีปัญญา เช่น มนุสสุปรารษณ (*มนุสส์-
ปรารัช*) คนมีปัญญา

๒. ปรารษณ อนุกัปรารษณ (*อนุกั-
ปรารัช*) นักปรารษณ ปรารษณมานมาร-
ยาท (*ปรารัชเมียนเมียระเยียด*) ปรารษณ
มีมารยาท คือ ประพฤติตามคลองธรรม
สำหรับนักปรารษณ ปรารษณโพรค หรือ
โพรคปรารษณ (*ปรารัชโพรค*) พุดไม่
โอ้อวด ไม่รู้จริง ปรารษณคณง หรือ
ปรารษณคินิต (*ปรารัชคณง หรือ ปราร-
กัวมินิด*) คมในฝัก ผู้รู้มีความรู้มาก
แต่ไม่ค่อยพุดให้ใครได้ยิน ปรารษณ-
สมณิ (*ปรารัชชอมเดียด*) ผู้เก่งการพุด

ปรารษญา (*ปรารัชญา*) ปัญญา เช่น มาน-
ปรารษญา (*เมียนปรารัชญา*) มีปัญญา
อิตปรารษญา (*เอ็ดปรารัชญา*) ไม่มีปัญญา
ปรารษญาณ (*ปรารัชญะยาน*) ญาณปัญญา

ปรารณ (*ปราราน*) สัตว์ ชีวิต ลมหายใจ กำลัง
จิณจิมปรารณ (*เจ็ญเจิมปราราน*) เลี้ยง
ชีวิต รกฐาปรารณ (*เร็ยักขาปราราน*)
รักษาวีชีวิต ขุลวนปรารณ (*คูลวนปราราน*)
ตัว ตัวที่มีชีวิต

ปรารัต (*ปรารัต*) ตัวตั้งแห่งเพราะถูกลมแรง
หรือเพราะถูกโคลนเปื้อนแห่งกรังตาม
ตัวทำให้รู้สึกกาย ๆ ปรารัตขุลวน
(*ปรารัตคูลวน*) ครั่นเนื้อครั่นตัว

ปรารตนา (*ปรารัทนา*) ปรารตนา เช่น มาน-
ปรารตนา (*เมียนปรารัทนา*) มีความ

ปรารภตามปรารถนา (ตามปรารถนา) ตามปรารถนา บานสมเด็จ
 ภูจปรารถนา(บานซุ้มเรือโคจปรารถนา)
 ได้สำเร็จดังปรารถนา ปรารถนาโอย-
 บานกุน (ปรารถนาออยบานโกน)
 ปรารถนาให้ได้ลูก

ปราบ (ปราบ) ทำให้ราบ ทำให้ราบคาบ
 ย่อมแพ้ เช่น ปราบสีก (ปราบเช็ก)
 ปราบศึก ปราบศัตรู (ปราบขัดโคตร)
 ปราบศัตรู ปราบปราม (ปราบปราม)
 ปราบปรามให้ราบคาบ ให้ยอมฟังคำ
 สั่งสอน

ปราบ (ปราบ) บอก เช่น ปราบไถล
 (ปราบไถล) บอกราคา ปราบผูลู
 (ปราบโพธิ์) ชี้ทาง บอกทาง ปราบ-
 ปรอง (ปราบปรอง) บอกส่งกันต่อ ๆ ไป
 ปราบสุขทุกข์ (ปราบสัด) บอก
 เล่าทุกข์สุขสู่กันฟัง

ปราบตาภิเสก (ปราบตาพิเสก) ปราบตา
 ภิเสก ใช้เฉพาะกษัตริย์ที่รับพระยศ
 และได้ครองราชย์

ปราม (ปราม) ปราม ห้าม ปราบปราม
 หรือ ปรามปราบ (ปราบปราม หรือ
 ปรามปราบ) ปรามปราม ปรามโดย
 การห้าม ดู ปราบ

ปรามิทย (ปรามิถ) ความยินดีเบิกบาน
 ใจ เช่นเดียวกับ ปาโมชช ดู ปาโมชช

ปราย (ปราย) ๑. ตีต อย่างม้า เช่น เสา-
 ปราย (แห่ที่ปราย) ม้าตีต

๒. ชัก สาก เช่น ปรายองกร
 (ปรายอังกอร์) ชักข้าวสาร ปราย-
 ลาช (ปรายเลี้ยว) ชักข้าวตอก

๓. ลูกปราย ลูกแตก ใช้ กราบ-
 ปราย (เกรียบปราย) ลูกกระสุนเป็น
 ชนิดหนึ่ง

ปรารพ (ปรารพ) ตั้งต้น เช่น ปรารพ
 การงาร (ปรารพการเงียร) ตั้งต้น
 การงาน ราชศัพท์ใช้ ทรงพระ-
 ปรารพ (ตรึงเพริเยที่ปรารพ)
 ทรงพระปรารภ คือมีพระดำรัสเริ่มต้น
 ทรงคำนึงถึง ทรงทำ เช่น ทรงพระ-
 ปรารพเทียนชัย (ตรึงเพริเยที่-
 ปรารพเทียนชัย) ทรงจุดเทียนชัยใน
 วันเริ่มพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรร-
 ษา เป็นต้น

ปราว (ปราว) เสียงกราว ๆ เป็นเสียงวัตถุ
 ที่เปราะหักได้ เป็นต้น

ปราศ (ปราศ) คลาดออก จากออก ปราศ-
 จาก (ปราศจาก) ปราศจาก เช่น
 จิตปราศจากมนสิล (จิตปราศจาก-
 มนสิล) จิตใจปราศจากมนสิล ปราศ-
 นิราศ (ปราศนิราศ) พลัดพราก
 จากกันไกลโดยไม่มีหวังจะได้พบได้เห็น

กันอีก ปราศพราด (ประสัเพร้อด)
หรือ พราดปราศ (เพร้อดประสั)
พลัพพจากบุคคลผู้เป็นที่รัก มักใช้
ในกาพย์กลอน

ปราส (ประสั) คำใช้กับ เปรี (เปรอ)
ใช้ เช่น เปรีปราส (เปรอประสั)
ใช้ทุกสิ่งทุกอย่าง ใช้ตามแต่จะได้พบปะ
ดู เปรี

ปราสาท (ปราชาด) ปราสาท

ปราศรัย (ปราไซร) ปราศรัย เช่นเดียวกับ
ปรสรัย ดู ปรสรัย

ปริจ (เปร็จ) ปร้อ ปรือ แผล็บเดียว เช่น
จาบเหรีปริจเจณูพิกุมโพตนะเทหา
(จาบเฮอร์เปร็จเจณูบักุมโปตนะเทวี)
นกกกระเจบบินปรือออกจากพุ่มไม้ขึ้นไป
เหรีปริจ ๆ (เคอร์เปร็จ ๆ) เดินปรือ
เหรีแตมววยปริจฎล (เคอร์แตมววย-
เปร็จค้อด) เดินแผล็บเดียวถึง

ปริจ ๆ (เปร็จ ๆ) หยิม ๆ เช่น รลิมปริจ ๆ
(รวลิมเปร็จ ๆ) ฝนตกหยิม ๆ

ปรัญ ๆ, พริญ ๆ (เปรัญ ๆ หรือ พริญ ๆ)
เยี่ยม อย่างน่าหรือเลือก ดู พริญ

ปริต (เปร็ด) เข้มงวดกวดขัน เช่น ตูรว-
ปริตบนตึงกัปณแถตบนญู (ไตุรว-
เปร็ดบือนเต็จกมบือนแดตบือนโดย)
ต้องเข้มงวดกวดขันสักหน่อย อย่าปล่อย
ปละละเลย

ปริตเปรียง (เปร็ดเปรียง) เข้มงวดกวดขัน
ให้ประพฤติดตามคติธรรมหรือตามกฎ-
หมาย

ปริตเปรียน (เปร็ดเปรียน) วางกฎให้พยา-
ยามเรียนอย่างมีกำหนดกฎเกณฑ์

ปริตเปรียบ (เปร็ดเปรียบ) เข้มงวดกวด
ขันให้มีระเบียบมีกฎเกณฑ์

ปรินปรุน (เปร็นปรุน) ทำท่าทางจ้อง ๆ
เช่น เหรีปรินปรุน (เคอร์เปร็นปรุน)
เดินท่าทางจ้อง ๆ

ปริบ, ปรีบ (เปร็บ หรือ เปรีบ) ๑. เสี่ยง
เกิดให้ขาดหรือแทงอะไรที่เปราะ

๒. กล้องเปรียะ เช่น เม็ดสาสุ-
ตราปริบ (เม็ดสะสัตราเปรีบ) ดูตำรา
กล้องเปรียะ สมภูฏีปริบ (ซ้อมเตีย
เปรีบ) พุดกล้องเปรียะ

ปริมปรีย, เปรมปรีย (เปรมเปรีย) ที่สกลไ
ยัมระริน พร้มเพรำนารัก ที่นารักยิ่งนัก
เช่น มุขมาตปริมปรีย (มุขเมือต-
เปรมเปรีย) หน้าตาสกลไสนารัก

ปรียปราย (เปรียยะปราย หรือ เปรียปราย)
คำพูดที่ชวนให้รัก ชวนให้อยากฟัง
(มักใช้ในกาพย์กลอน)

ปริล (เปร็ด) ปร้อ ปรือ เช่นเดียวกับ ปัด
ดู ปัด

ปรี (เปรีย) ปรีอ คือ ชื่อพืชชนิดหนึ่ง
จำพวกกก ใช้ถักมุงหลังคาหรือทำฝา-
บ้าน เรียก ปรูย (ไปรย) กันก็มีใน
ท้องที่บางแห่ง

ปรีชา (เปรียเจีย) ปรีชา ปัญญา การกา-
หนครู้ ความรู้ชัดแจ้ง ปรีชาญาณ
(เปรียเจียเจียน) ปรีชาญาณ ใช้เป็น
ราชาศัพท์ พระปรีชาญาณ (เพรียะห์
เปรียเจียเจียน) พระปรีชาญาณ

ปรีดา (เปรียดา) ปรีดา ปิตี ปรีดาปรา-
โมทย (เปรียดาปราโมท) ปรีดาปรา-
โมทย

ปรีक्षा (เปรีกัษา) ปรีक्षा ถกเถียงพิ-
เคราะห์กันให้เห็นเหตุเห็นเรื่อง

ปริง (เปรริง) เป่งกำลัง พากเพียรพยายาม
ไม่ถอย เช่น ปริงเรียน (เปรริงเรียน)
พยายามเรียน ปริงแปร่ง (เปรริง-
แปร่ง) พยายามเต็มกำลัง ชะมักเขม้น
หมั่นเพียร

ปรีถี (เปรอะถี) ปลถี แผ่นดิน

ปรีบ (เปริบ) กู ปรีบ

ปรีส (เปรอะส) งา อย่างงาไซหรือลอบ
เป็นต้น ใช้ ปรีสทฐ (เปรอะสทฐ)
งาไซ ปรีสลบ (เปรอะสลบ) งาลอบ

ปรีส ๆ, เพรีส ๆ (เปรอะส ๆ หรือ เพอะส ๆ)
อาการ (ไซ้) ตีขึ้น ค่อยยั้งชั่ว เช่น

เดียวกับ ปปรีส (ปอเปรอะส) หรือ
พเพรีส (ปัวเพอะส) เช่น ชั่งโนะ-
บานครานเปปรีส ๆ เทีย (จัวม-
ง่อนะห์บานเครีอันเบอเปรอะส ๆ เฮย)
โรคนั้นได้ทุเลาขึ้น ค่อยยั้งชั่วขึ้นแล้ว

ปรีสฎาญค (เปรอะสฎาญค) หลัง ใช้กลาย
เป็น ปรีสฎาญค (เปรอะสฎาญค)
เป็นราชาศัพท์ ใช้ พระปรีสฎาญค

ปรีะ ๆ (เปรอะห์ ๆ) เปาะเปะ เสียงฝนตก
หนักหน่อยลงมเบนหลังคาที่มุงด้วยคา
หรือใบไม้เป็นต้น ใช้ เกลี้ยงปรีะ ๆ
(เพลี้ยงเปรอะห์ ๆ) ฝนเปาะเปะ
รลุ่มปรีะ ๆ (รวลุ่มเปรอะห์ ๆ) ฝน
พรวดังเปาะเปะ

ปรุง (ปรุง) ๑. ระวังไว้ล่วงหน้า ตั้งใจ
เตรียมตัวไว้ เช่น เตรียมตัวก่อนออก
วิ่งกว่า ปรุง เช่น ปรุงขุดวน
(ปรุงคุดวน) เตรียมตัวไว้ล่วงหน้า
ปรุงสมาธิ (ปรุงขุมารเดีย) ตั้งสติ
ปรุงแปร่ง (ปรุงแปร่ง) เตรียมตัว
ระวังไว้ก่อน

๒. ตั้งใจ จงใจ เช่น ปรุงนึ่งเทา
(ปรุงนึ่งเตวี) ตั้งใจจะไป ปรุงนึ่งโอย
(ปรุงนึ่งออย) ตั้งใจจะให้

๓. ตระเตรียม จัดแจง เช่น
ปรุงเครื่องผูกตะ (ปรุงเกวี่อิงเผดียะห์)

ตระเตรียมเครื่องใช้ในการสร้างบ้าน
เครื่องปรุง (เครื่องปรุง) ทักษะการ
คือเครื่องที่คุมเข้าเป็นรูป ปรุงเปรียบเทียบ
(ปรุงเปรียบเทียบ) จัดแจงเตรียมไว้ก่อนงาน
ตามระเบียบงาน ปรุงเปรียบเทียบอาหาร
(ปรุงเปรียบเทียบอาหาร) เตรียมอาหาร
ก่อนแขกมาถึง

ปรุง ๗ (ปรุง ๗) จ้อง ย่นระย่อ

ปรุง, ปรุง ๗ (ไปริย หรือ ไปริย ๗)

๑. ไปริง โหรงเหรง หรือมแห่ม

๒. ปรีอ คล่องอย่างการพูด ปราศ
ไปโดยเร็ว

๓. ปรอย ๗ เฉพาะฝน ใช้
เกลี้ยงปุย ๗ (เกลี้ยงไปริย ๗)
ฝนปรอย ๗

ปฐ (ไประส) บุรุษ ผู้ชาย คู่กับ สตรี
(เชรีย) สตรี ผู้หญิง

ปุระ (ไประห) สว่างไสวไปทั่ว ไขยาย
พณฺธิ (ปวันธือ) ความสว่าง กับ ภุธิ
(พฺธือ) สว่าง เป็น พณฺธิปุระ (ปวัน-
ธือไประห) กับ ภุธิปุระ (พฺธือไประห)
มักใช้ในภาพลักษณ์ เช่น เสพคป-
ปราชญ์ปุระ (เสกคปปราชไประห)
เสพคณนักราชญ์ผู้รู้แจ้ง

ปรุง (ไปรง) ๑. คุม อย่างของหนักตกน้ำ
เช่น ทุลาที่ตกปรุง (เทลิยักตักไปรง)
ตกน้ำดังคุม

๒. ข้าวต้มเครื่องอย่างหนึ่งใส่ผัก
ผสมด้วย ใส่ตะไคร้กับกระชายด้วย
เรียก บบรปรุง (บอบอร์ไปรง)

ปรุง (ไปรง) ฟุ้งปรืด เช่น ทนสายเจญ-
ปรุงพิกนุงคุมโพตนะเทา (ตวัน-
ขายเจญไปรงปักนุงคุมโปดนะหฺเตวี)
กระต่ายฟุ้งปรืดจากพุ่มไม้หนีไป

ปฐ (ไประส) เสียงหกหล่ม ใช้ ภูวลปฐ
(ควลไประส) ล้มพรวด

ปรวก, พรวก (ปรีวก หรือ พรวก) ๑. ผล
เสียงแทงของเปราะหรือผุ

๒. ที่ผุ เปื่อยยุ่ยจนใช้การอะไรไม่
ได้ เช่น ผลานเฒ่าปรวก (พฺลานเชอ-
ปรีวก) แเปไม้ผุเฒ่าจ่าสมานสาจปรวก
(เชอจ่าสเมียนซ้อปรีวก) ไม้เก่าเนื้อ
ไม้ผุ พุกปรวก (ปุกปรีวก) ผุยุ่ย

ปรวญ (ปรวญ) ห่อ ย่อ เช่น ปรวญขุลวน
(ปรวญคุลวน) ห่อตัว ปรวญเสกภูฏี
(ปรวญซ้อเกตุย) ย่อความ

ปรวต, พรวต (ปรวต หรือ พรวต) ๑. กวบ
กันให้แน่น รุม ร่วมมือกัน เช่น
ปรวตเขสชาพีร (ปรวตเคซเจียปรี)
กวบเขอกสองเส้น ปรวตคณาวาย
(ปรวตเคณียไว) รุมกันตี ปรวตไฏกุนา
(ปรวตไดเคณีย) ร่วมมือกัน

๒. ผังโพรง แมลงชนิดหนึ่ง

คล้ายผึ้ง มีน้ำหวานคล้าย ชอบทำรังในโพรงไม้ ในโอ่ง ในกระโถมเป็นต้น

ปรวม, พรวม (*ปรวม หรือ พรวม*) ทำให้รวมนำมารวมกัน รวม ทำให้เรียว เช่น ปรวมนุ่นโทะ (*ปรวมนุ่นตัวห้*) รวบคอก บิถนุ่นโทะปรวมาจางจูง-โอยตุจขางขางคล่ (*เบ็ดบ่อนตัวห้-ปรวมคางจางออยโตจเจียงคางกั่วล*) รวบคอกให้ทางปลายเรียวกว่าทางโคน

ปรวล (*ปรวล*) คำใช้กับ แปร (*แปร*) แปร แปล กลับกลาย เช่น แปรปรวล (*แปรปรวล*) แปรปรวน เปลี่ยนกลับไปกลับมา เปลี่ยนแปลงไปจากปกติ

เปรี (*เปรอ*) ใช้ เปรี่ปราศ (*เปรอประสั*) ดู ปราศ

เปรีศ (*เปรอระสั*) กวางประเภทหนึ่ง มีเขาแตกแขนงเป็นง่าม

เปรื่อง (*เปรื่อง*) เหลืองนวล เช่น สเปรื่อง (*ขาวเหลืองนวล*) กรหมเปรื่อง (*กรหมเปรื่อง*) แดงเหลืองนวล

เปรียจ, เพี้ยจ (*เปรียจ หรือ เพี้ยจ*) แพล่ตเสียงเหยียบของอ่อน ๆ อย่างผลไม้สุกเป็นต้น

เปรียน (*เปรียน*) ๑. ทำให้เรียน ผักเปรียนปรุเภา (*เปรียนปรุเภา*) พุทสั่งสอนให้ฝึกให้เรียนให้รู้จักการต่าง ๆ เช่นเดียวกับ ปรีต (*ปรีต*)

๒. คำใช้กับ เอียน (*เอียน*) อาย เช่น เอียนเปรียน (*เอียนเปรียน*) เอียงอาย อายมัวน้วน

เปรียบ (*เปรียบ*) เปรียบ เทียบ เปรียบเทียบ (*เปรียบเทียบ*) เปรียบเทียบ เปรียบพุ่ม (*เปรียบพุ่ม*) เทียบเคียงกัน เปรียบปราย (*เปรียบปราย*) เปรียบเปรย นิยายเปรียบปราย (*นิยายเปรียบปราย*) พุดเปรียบเปรย จาญเปรียบเค (*จัญเปรียบเค*) แพ้เปรียบเขา มานเปรียบเล็เค (*เมียนเปรียบเลอเค*) ได้เปรียบเขา

เปรง (*เปรง*) ๑. น้ำมัน เช่น เปรงกาด (*เปรงกาด*) น้ำมันก๊าด เปรงกฐ (*เปรงโดง*) น้ำมันมะพร้าว เปรงสน-แฉก (*เปรงซ็อนแตก*) น้ำมันถั่ว เปรงลง (*เปรงลงัว*) น้ำมันงา

๒. ต้นเถาว์ต้ยเปรียง

เปรต (*เปรต หรือ แปรต*) เปรต สัตว์นรก เปรตโลก (*เปรตะโลก*) โลกเปรต เปรตวิสัย (*เปรตวิไส*) การเกิดเป็นเปรต ที่อยู่ของพวกเปรต

เปรมปรีย (*เปรมปรีย*) ดู ปริมปรีย

เปรว (*เปรว*) คำใช้กับคำ ปราว (*ปราว*) เสียงกราว ๆ เช่น เปรวปราว (*เปรว-ปราว*) เสียงกราว ๆ

แปรสัต (แปรเซ็ด) ทุต ทุตนำสารไปประ-
เทศอื่น **แปรสัตวิสามณฺญ** (แปรเซ็ด-
วิสามณฺญ) ทุตพิเศษไปกำเนินการเจรจา
กิจการพิเศษ

ประ (ประหฺ) ร้าว ปรี เช่น เกิดทุกข-
เหตุที่ประทุร (เกิดตุกเสตอ์ประหฺ
ตฺรฺ) มีทุกข์จนนอกแทบจะปรี

แปร (แปร) แปร แปล พลิก กลาย
กลัดกลาย เช่น **แปรขุลวน** (แปร-
คฺลวน) พลิกตัวจากข้างหนึ่งไปอีกข้าง
หนึ่ง **แปรคินิต** (แปรคิวนิต) เปลี่ยน
ความคิด เปลี่ยนหวัคิต **แปรจิตต**
(แปรเจ็ด) เปลี่ยนใจ ใจหันเหแปรทํ-
นุก (แปรตฺมฺนุก) เปลี่ยนทำนองร้อง
แปรธาตุ (แปรเทียด) แปรธาตุ
แปรปฺรวล (แปรปฺรวล) คุ ปฺรวล
แปรพากย (แปรเปี้ยก) **แปรสมภู**
(แปรซ็อมเดย) กลับคำ **แปรภาสา**
(แปรเพียชา) แปลภาษา **แปรรย**
(แปรรวย) แปลร้อยแก้ว (จากภาษา
บาลีเป็นเขมร) **แปรสาจแปรณาม**
(แปรซัจแปรเชียม) ผีพรรณเปลี่ยน
แปลงไปจากเดิม อาจแปลงปลั่งขึ้น
หรือซบซึ้งลง **แปรสมบุร** (แปรซ็อม
โบร์) เปลี่ยนสติจากเดิม **แปรทิก-**
มฺข (แปรตักมฺข) แปรตีหน้า

แปรก (แปรก) ๑. แปรก เครื่องเกี่ยว
ส่วนหนึ่ง **แปรกตรัง** (แปรกตร็อง)
แปรกขวางทาง ทักันทางข้างหน้าข้าง
หลัง **แปรกง** (แปรกงว) แปรกบัง
คือแปรกอกที่กั้นทางด้านข้างทั้งสองข้าง

๒. คำใช้กับ **โปรก** (โปรก) เสี่ยง
ผัวะ อย่างเสี่ยงเหวี่ยงหรือปาอะไรไป
ในป่าเป็นต้น เป็น **แปรกโปรก**
(แปรกโปรก) เสี่ยงบินหรือวิ่งฝ่าไปใน
ที่รก

แปรง (แปรง) ๑. ขนหมู เรียก **แปรงชฺรูก**
(แปรงจฺรูก) จำเพาะขนยาว ๆ ตามหลัง
และต้นคอ

๒. ขนตาที่คุดเข้าไปในตา เช่น
แถนกฺฎะแปรง (เพนฺกโคตะหฺแปรง)
ตามีขนคุดเข้าไป **แปรงจากแถนก**
(แปรงจักเพนฺก) ขนแทงตา

๓. แปรง ทำด้วยขนหมูสำหรับ
ซักและถูหรือหวีค้ายเป็นต้น

๔. คำสำหรับใช้กับ **ปฺริง** (ปฺริง)
หรือ **ปฺรุง** (ปฺรุง) เช่น **ปฺริงแปรง**
(ปฺริงแปรง) คุ ปฺริง กับ **ปฺรุงแปรง**
(ปฺรุงแปรง) คุ ปฺรุง ๑

ประ ๆ (ประหฺ ๆ) เสี่ยงผัวะเหวี่ยง อย่าง
เสี่ยงเกลือคว่ำปะทุหรือเสี่ยงคว่ำข้าวโพด
เป็นต้น

ไปร (ไปร) เกม เช่น รสไปร (รวัสะไปร) รสเค็ม สมลไปร (ซ็อมล่อไปร) แกลง เค็ม กุฎามไปร (กุฎามไปร) ปูเค็ม ตรีไปร (เตรียไปร) ปลาเค็ม ขุทิมไปร (ขุติมไปร) กระเทียมคอง โดยปริยาย ไปร หมายถึง มีอำนาจ มีฝีมือ เช่น มนุสสไปร (มนุสไปร) คนมีอำนาจ สมภูไปร (ซ็อมเตียไปร) คำพูดคมคาย ทักมาตไปร (ตักเมียดไปร) น้ำคำคมคาย

ไปรสนีย์ (ไปรสนีย์) การไปรษณีย์ เช่น เฝอญี่ลับุตรตามไปรสนีย์ (เพญี่ลับุตรตามไปรสนีย์) ส่งจดหมายทางไปรษณีย์ กรสวงไปรสนีย์นิงทุรคมนาคนัน (กรอของไปรสนีย์นิงคูละกั๊วนากั๊วน) กระทรวงไปรษณีย์กับโทรคมนาคม

ไปรก (ไปรก) ผลัวะ เสียงวักเหวี่ยงหรือปาสิ่งใดสิ่งหนึ่งเข้าไปในป่า เสียงบินหรือวิ่งฝ่าเข้าไปในรก เป็นต้น

ไปรส (ไปรัส) ๑. ไปรด ช่วยเหลือ สงเคราะห์ เช่น พระพุทธทรงไปรสสตว (เพริยะที่ปุดตวัรงไปรัสซัด) พระพุทธเจ้าทรงไปรดสัตว์ เสด็จทรงไปรสพระราชทานรวงวน (ซัดอตุวัรงไปรัส เพริยะที่เรียคเจียะเตียนวัน)

พระเจ้าแผ่นดินทรงไปรดพระราชทานรางวัล ไปรสปราณ (ไปรัสปราณ) ไปรดปราณ ไปรดให้มีชีวิต ไปรดด้วยความเมตตาปราณี (ใช้เป็นราชาศัพท์) ไปรสสตว (ไปรัสซัด) คำที่ถนัดถื่นกล่าวนิมนต์ภิกษุสามเณรที่กำลังเดินบิณฑบาตให้หยุดรับบาตร เช่น โลกมจาสะ นิมนตไปรสสตวสิน (โลกมจาสะสินันไปรัสซัดเซ็น) พระคุณเจ้า นิมนตไปรดสัตว์ก่อน

๒. คำลงท้ายคำเพ็ดทูลที่ใช้ต่างกันตามชั้นของบุคคล เช่น สุมทรงพระเมตตาไปรส (โชมตวัรงเพริยะที่เมตตาไปรัส) ขอทรงพระเมตตาไปรด ใช้เฉพาะเพ็ดทูลพระราชา สุมทรงเมตตาไปรส (โชมตวัรงเมตตาไปรัส) ขอทรงเมตตาไปรด ใช้สำหรับพระราชวงศ์ สุมทานเมตตาไปรส (โชมเตียนเมตตาไปรัส) ขอได้เมตตาไปรด ใช้สำหรับข้าราชการผู้ใหญ่ชั้นรัฐมนตรี ทานไปรส (เตียนไปรัส) ขอได้ไปรดใช้สำหรับข้าราชการผู้ใหญ่อื่น ๆ

๓. ปล่อย เนรเทศ เช่น ไปรสมนุสสโทส (ไปรัสมนุสสโตะส) เนรเทศคนโทษไปอยู่ที่ใดที่หนึ่งสักแห่ง

เช่นที่เกาะในทะเล ยกมาเอาโปรส
(ยึกมาเดวีโปรส) เอาแมวไป
ปล่อย

โปร (โปร) ๑. ประพรม เช่น
โปรที่ถูกรูป (โปรที่ตักกรอโอบ)
พรมน้ำหอม โปรที่กอบ (โปรที่-
ตักอ้อบ) พรมน้ำอบ

๒. เปราะ เรียก เม็มโปร
(เม็มโปร) หัวเปราะ ใช้เป็นเครื่อง
ยาและเครื่องหอม

โปรพร (โปรที่พรม) ประพรมอยู่เรื่อยๆ

โปรสวา (โปรที่ขวา) เปราะชนิดหนึ่ง
ใบสด ใช่ว่าก็ได้ เป็นผักแกงก็ได้
ผักจิ้มก็ได้ เช่น ญาโปรสวา (ญอัม
โปรที่ขวา) ยำเปราะหรือกะทือซ่า

ปรา (ปรา) จำนวนห้า

ปราง (ปราง) ถูกลง แลงฝน เช่น รฎา-
ปราง (รโดวปราง) ถูกลง แลงปราง
(แลงปราง) เตือนแลง แลงปราง
(แลงปราง) นาปราง คือนาที่ทำในฤดู
แลง สรวปราง (โซรวปราง) ข้าวปราง
กับ โปตปราง (โปตปราง) ข้าวโพด
ปราง คือข้าวกับข้าวโพดที่ปลูกในฤดู
แลง โดยปริยายหมายความว่า ตระหนี่เหนียว
แน่น มีคนมาขอทาน ก็ไม่เคยให้ทาน
เรียก มนุสสุปราง หรือ มนุสสุแ-

ปราง (มนุสสุปรางหรือมนุสสุแลงปราง)
คนแลงหรือคนเตือนแลง คือคน
ตระหนี่เหนียวแน่น (พูดกลายเป็น
ปราง (ปราง) แลงปราง (แลงปราง) หรือ
มนุสสุรา้งเกลี้ยง (มนุสสุเรี้ยงเพี้ยง)
หรือ ร้างเกลี้ยง (เรี้ยงเพี้ยง) ก็มี)
แลงปรางร้างฤส (แลงปรางเรี้ยงริส)
เตือนแลงที่ตื่นแลงเกรียมไปหมดทุกที่

ปราธาน (ปราเทียน) สบถสาบาน เช่น
เดียวกับ ประณิธาน (ประณิเทียน) ดู
ประณิธาน ๒

ปราบี (ปราเบีย) จำนวนแปด

ปราบวน (ปราบวน) จำนวนเก้า

ปราฟิร (ปราฟิร) จำนวนเจ็ด (ออกเสียง
กลายเป็น ปราฟิด หรือ ปราฟิด
(ปราฟิด หรือ ปราฟิด)

ปรามว (ปรัมว) จำนวนหก

ประ (ประ) ๑. ทอดตัว ใช้ ประเฏก
(ประเทก) ทอดตัวลงนอน

ประปราน (ประปราน) ทอดตัวลงเกลือก
เช่น ยัมประปราน (ยัมประที่ปราน)
ร้องให้ทอดตัวลงเกลือกประเฏกประ-
เชิง (ประที่ไดประเชิง) ทั้งมือทั้งเท้า
เพราะอ่อนเพลียมากหรือเพราะร้อนร่ำ
กระสับกระส่าย

ปลก, ปลก ๆ (พลือก, พลือก ๆ) เสียง

อะไรหล่นลงในช่องคังผลหรือเสียงท้อม
แต่มีอย่างหมาตะกายในน้ำเป็นต้น

ปลต (พลอด) กลากัน ไม่มี ไม่พบ เช่น
ไถงเนะปลต (ไทงนิะห้พลอด) วันนั
ปลอด เถียรเทาปลตทเท (เตอร์เตี๊ว-
พลอดตัวเต) เดินไปกลากัน (คำไทย
ปลอด)

ปลน (พลื่อน) ปลัน

ปลบ, ผลบ (พลือบ) เสียงงับ ชุบ หรือ
เป็บเข้าในปากเป็นต้น

ปลม (พลอม) ปลอม แกล้ง เช่น ปลม-
จูลเถก (พล้อมโกลเถก) แกล้งเข้า
นอน ปลมสี่ (พลอมสี่) แกล้งกิน
ตีกิน มนุสสปลม (มนุสส์พลอม)
มนุษย์จอมปลอม รบส่ปลม (รวบอะสั
พลอม) ของปลอม

ปลาจ, ปลาจ ๆ (พลัจ, พลัจ ๆ) เสียงก้ง
บับ บ้า

ปลาญ (ปลาญ) ที่แหะ ๆ ลื่น ๆ และ ๆ
เช่น ทำปลาญ (ตัวมเบ๊ยะปลาญ)
เกี้ยวแหะ ๆ สมญี่ปลาญ (ซ็อมเต๊ยะ
ปลาญ) คำพูดแหะ ๆ มาตปลาญ ๆ
(เมืออัดปลาญ ๆ) ปากแหะ ๆ ผลาญ ๆ
(ปลาญ ๆ) ก็ใช้

ปลาต (ปลาต) พลาต พลังพลาต ผิต
กำหนด ผิตที่หมาย เช่น จาบญี่โกล-

มานปลาทเทาตุรวเอพางทัก (จับ-
คมเต๊ยะโกลเมื่อน์พลาตเตี๊วโต๊รวเอ-
เบ๊ยะตัก) จับก้อนหินปาไก่อพลาตไปถูก
ข้างโองน้ำ ปลาทสมญี่ (พลาตซ็อม-
เต๊ยะ) พลังปาก

ปลาทุ (ปลาทุ) ปลาทุ เช่น ปลาทุจัญ
(ปลาทุจ็อมโฮ๊ยะ) ปลาทุหนึ่ง ปลาทุเจียน
(ปลาทุเจียน) ปลาทุทอด (คำไทย
ปลาทุ) ชาวกำปอด เรียก ตริกำมุง
(เต๊รียกามง)

ปลาบ (ปลาบ) แบ่งเวลาเจียดไปพักหนึ่ง
เลยกำหนดไปแวนหนึ่ง

ปลาบ, ผลาบ (พลับ) ผับ ผัวะ เสียงตี
เตะ ต่อย เป็นต้น

ปลาย (พลาย) กว่า ปลาย เช่น อายุ ๒๐
ปลาย ๓๐ ปลาย ๔๐ ปลาย ๕๐ ปลาย
(อาโยะเม๊ยะพลาย ขามเข็บพลาย ซึ
เข็บพลายฮาเข็บพลาย ฯลฯ) อายุ ๒๐
ปลาย ๓๐ ปลาย ๔๐ ปลาย ๕๐ ปลาย
(เกิน ๑๐ ไม่ค่อยใช้) (คำไทย ปลาย
หมายความว่า กว่า)

ปลิก ๆ, ปลิก ๆ (เพ็ลิก ๆ หรือ เพ็ลิกี้ ๆ)
เสียงระลอกน้ำกระทบกันเป็นต้น

ปลิจ (เพ็ลิจ) ปรี๊ด อย่างเวด ฉิตน้ำพุ่งออก
ไปโดยเร็ว แวบ เป็นไปโดยรวดเร็ว
เช่น เลื่อนปลิจ (เลื่อนเพ็ลิจ) เร็วแวบ

ปลื้ม (เพฺลิมฺ) โผล่ให้เห็นปรากฏ เช่น
 เลจปลื้มมก (เลจเพฺลิมฺไมก) โผล่
 ออมา ปลื้ม ๆ (เพฺลิมฺ ๆ) ผลุบ
 โผล่ เช่น เงื้อมปลื้ม ๆ (เดอ์เพฺลิมฺ ๆ)
 เงินผลุบเข้าผลุบออก

ปลุก (พฺลุก) ๑. เสียงโยนหรือทำสิ่งใดสิ่ง
 หนึ่งหล่นลงไปไหลเป็นต้น

๒. ผลุบ เช่น จูปลุกกุนงบน-
 ทบ (จูปลุกกุนงบนตบ) ผลุบเข้า
 ในห้อง

ปลุง (พฺลุง) ๑. มอบ ปลง เช่น ปลง-
 ขุลวน (พฺลุงคฺลวน) มอบตัว ปลุงจิตต
 (พฺลุงเจ็ด) ปลงใจเชื่อสนิท ปลุงชีวิต-
 ชามวย (พฺลุงชีวิตเจียมมวย) ตูตายเป็น
 อันหนึ่งอันเดียวกัน (คำไทย ปลง)

๒. ถอบทำการไม่ให้คนรู้ชื่อตน
 เช่น ปลุงสับบุตร (พฺลุงซ็อมบุตร) ทั้ง
 บัทรสนเทห์ ปลุงโนนต (พฺลุงโนนต)
 ปีกประกาศ (สำหรับผู้ร้าย)

๓. ทอดผ้าป่า เช่น ยกจีวรมวย-
 ไตรเทภาฎากปลุงกุนงวตุดจ้เพาะสงฆ
 (ยึกเจียวอรัมวยไตรเทวีตักพฺลุงกุน-
 เว็ดจ้อมบวระห้ซ้อง) เอาจีวร ๑ ไตร
 ไปวางทอดผ้าป่าในวัดเฉพาะสงฆ์

๔. แห้ว ไซ้ เม้มปลุง (เม้มพฺลุง)
 โรคที่เป็นแกตันท้าวชนิดหนึ่ง ที่ออก

เป็นใบกลม ๆ แล้วตาย ก็เรียก ปลุง
 (พฺลุง) ถ้วย ไซ้ว่า สรุวเก็ดปลุง
 (ไซ้รวเก็ดพฺลุง) ข้าวเป็นโรคทั้งกล่าว

ปลุง ๆ (พฺลุง ๆ) ริมหรือ เช่น เก็ดปลุง ๆ
 (เพฺลึงพฺลุง ๆ) ไฟริมหรือ

ปลุก, ปลุก ๆ (โพฺลก, โพฺลก ๆ) จ่อม
 ป้อม เสียงของหนัก ๆ ตกน้ำ หรือ
 เสียงลุยน้ำยกเท้าสูง ๆ เช่น ชูลากัก้า-
 บิตบตเทากุนงทักปลุก (เพฺลียักก้า
 เบ็ดบ๊อดเตวีคฺนงตักโพฺลก) ทำมีดพับ
 ตกน้ำป้อม ลุยทักปลุก ๆ (ลุยตัก-
 โพฺลก ๆ) ลุยน้ำจุ่ม ๆ

ปลูจ, ผลูจ (โพฺลจ) ปรี๊ด สั้นจับไม่ติด
 เช่น รอลปลูจ (รวเอลลโพฺลจ) สั้น
 ปรี๊ด

ปลวก, ผลวก (ผฺลวก) เสียงติดหล่ม หรือ
 บุกเข้าไปในอะไรและ ๆ เช่น เงื้อมลุย-
 ภาปลวก ๆ (เดอ์ลุยพัวกผฺลวก ๆ)
 เงินลุยโคลนสวบ ๆ

เปลิก ๆ (เพฺลิก ๆ) งก ๆ เช่น เงื้อมเปลิก ๆ
 (เดอ์เพฺลิก ๆ) เกล็ง ๆ

เปลียก ๆ (เพฺลียก ๆ) อาการที่มองจ้อง
 หรือชำเลื่องดูไม่วางตา เช่น เมล-
 เปเลียก ๆ (เมลเพฺลียก ๆ) ดูไม่วาง
 ตา สมลึงเปลียก ๆ (ซ็อมเลึง
 เพฺลียก ๆ) จ้องมองไม่วางตา

เปลี่ยว (เพฺลี่ยว) พรึบ แผล้ว เช่น รหส-
เปลี่ยว (รวัชระสัพเพฺลี่ยว) รวตเร็ว
(คำไทย ปลิว)

เปลง (เพฺลง) ถ่วงน้ำจะให้ตายหรือให้หาย
สูญ เช่น จงกแกกนิงอุ้มอุ้มโดยแขส-
เปลงกนุงทีก (จองกอกแกกนิงคตมอุมอ
โดยแขสเพฺลงคตมคตีก) ใช้เชือกผูกคอ
หมากับก้อนหินถ่วงในน้ำ

เปลงโปลง (เพฺลงโพลง) ลอยทุบป่อง ใช้
อณฺเฏตเปลงโปลง (อ็อนแตตเพฺลง-
โพลง) ลอยทุบป่อง

เปละโปละ (เพฺละหฺโพละหฺ) เหลาะเหละ
โดยอาการหยอกล้อ ทำหน้าตาชวนขัน
เช่น ถูกเปละโปละ (รึกเพฺละหฺ-
โพละหฺ) มารยาทเหลาะเหละ สมุฏี
เปละโปละ (ซ็อมเตียเพฺละหฺโพละหฺ)
คำพูดเหลาะเหละ นิยายเปละโปละ
(นิเยียเพฺละหฺโพละหฺ) พูดเหลาะเหละ

เปลก (เพฺลฺก) แปลก เช่น มนุสฺสเปลก
(มนุสฺสเพฺลฺก) คนแปลก របស់แปลก
(รวับอะสฺเพฺลฺก) ของแปลก ยล่แปลก
พีเค (ย็วลเพฺลฺกปีเก) คุแปลกจากเขา
เจาะแปลก (เจาะหฺเพฺลฺก) รู้แปลก

เปลง (เพฺลง) แปลง เปลี่ยนจากสภาพ
เดิม เพศเดิม เช่น แปลงขุลวน
(เพฺลงคฺลวน) แปลงตัว แปลงเพศ

(เพฺลงเพต) แปลงเพศ ความหมาย
คล้าย แกล้ง (แกล้ง) คุ แกล้ง

แปลน (เพฺลน) เบ่ง กางอย่างท้องกาง เช่น
ແອດแปลนโพ (ແອດแปลนบั่วหฺ)
อิมท้องกาง สี่ทาด์แตแปลนโพ
(ซึ่เต้อัดแตแปลนบั่วหฺ) กินจนท้องกาง

แปลม ๆ, แพลม ๆ (เพฺลม ๆ) แผล็บ ๆ
เช่น ลิทฺธอณฺฎาตแปลม ๆ หรือ
แปลม ๆ (ลิตฺอ็อนดาดเพฺลม ๆ)
แลบลิ้นแผล็บ ๆ

โปลก (โพลก) ๑. กระเพาะอย่างกระเพาะ
หมู กระเพาะปลา ใช้ โปลกขรุก
(โพลกขรุก) กระเพาะหมู โปลกตุรี
(โพลกตุรี) กระเพาะปลา อ้นทะ
ใช้ พงโปลก (พวงโพลก)

๒. ผักตบชวาชนิดหนึ่ง เรียก ตูร-
เกียตโปลก ก็มี ตูรเกียตกโปลก ก็มี
ตูรเกียตโปง ก็มี (ตูรเกียตโพลก
หรือ ก้อมโพลก หรือ โปง)

๓. พริกชนิดหนึ่งเม็ดใหญ่ ๆ เรียก
เมทสโปลก (เมตฺสะโพลก)

โปลง, โปลง, (โพลง) พุ่งโถ่งขึ้น เช่น
โปลงเทาเล่ (โพลงเตวีเลอ) พุ่งโถ่ง
ขึ้นข้างบน โจดโปลง (โจดโพลง)
โยนโถ่งขึ้น

โปลง ๆ (โพลง ๆ) ตัყ ๆ ใช้กับการ

เกี่ยว ใช้ ทำพาโพลญ ๆ (ตัวมเบีย-
โพลญ ๆ) เกี่ยวตุ้ย ๆ

โปลต, โพลต (โพลัด) แผลัว อาการโศก
อย่างรวดเร็ว เช่น กงแกบโปลตโปลต
(ก้องแกบโศกโพลัด) กบกระโศกแผลัว
ทนุสายโปลตโปลต(ตัวนชายโศกโพลัด)
กระถ่ายกระโศกแผลัว โปลตโปลตจะ-
โปลตเพ็ง(โปลตโพลัดโจะห์โพลัดเลิง)
กระโศกโศกเด่นไปมา ความหมาย
เช่นเดียวกับ ปโปลต หรือ ปโพลต

ปล่า (พฺล่ำ) ซ้อมกำลัง ทดลองกำลัง เช่น
ปล่าจุบบ่า (พฺล่ำจุบบ) ซ้อมปล่า
ปล่ามาน (พฺล่ำเมอัน) ซ้อม (กำลัง)
ไก่ ปล่าตุ๋ยกริม (พฺล่ำเต๋ยกริม)
ซ้อม (กำลัง) ปลากัด

ปฺลอน (โพอน) น้อง ปฺลอนปฺรส (โพอน-
โปรส) น้องชาย ปฺลอนสุรี (โพอน-
ซูรี) น้องสาว ปฺลอนบงเกิด (โพอน
บ้องเกิด) น้องทัว ปฺลอนบงเกิดโพะ-
มวย (โพอนบ้องเกิดบัวะห่มวย) น้อง
ท้องเดียวกัน ปฺลอนบงเกิดมฤดาที่ไท
(โพอนบ้องเกิดมฤดาที่ไต) น้องต่าง
มารดา ปฺลอนบงเกิดอาพุกที่ไท
(โพอนบ้องเกิดอาปุกที่ไต) น้องต่าง
บิดา ปฺลอนไถลปฺรส (โพอนไถล-
โปรส) น้องเชย ปฺลอนไถลสุรี
(โพอนไถลซูรี) น้องสะกั ปฺลอนชี-
ณมวย (โพอนจีโดนมวย) น้องที่
เป็นลูกพี่ลูกน้อง ปู่ตาเดียวกัน ปฺลอน-
ธรรม (โพอนเทือร์) น้องบุญธรรม
ปฺลอนสุ (โพอนชม) น้องขอมมาเลี้ยง

บิ

บิ (บัว) อักษรนี้ คือ บ เสียงก้อง เขมร
กำหนดขึ้นใช้เขียน คำภาษาต่างประเทศ
ที่ใช้สะกดคำเขมรก็มี
บิร (เบือร์) เนย ขุลาญบิร (คฺลัญเบือร์)
น้ำมันเนย (จาก Beurre เนย คำฝรั่งเศส)
บิก (บิก) ปากกาลูกกลิ้ง บิกเปี้ยว (บิก
เคี้ยว) ปากกาน้ำเงิน บิกกรหม
(บิกกรอชอม) ปากกาแดง บิกไบตง

(บิกไบตอง) ปากกาเขียว (จาก Bic
ยี่ห้อปากกาแบบนี้)

บิสควิต (บิเซกฺวิ) ขนมปังกรอบ บิสกิต
(จาก Biscuit คำอังกฤษ)

บิฟติก (บิฟเต็ก) สเต็กเนื้อ (จาก Bifteck
คำภาษาฝรั่งเศส)

บิเซ (บิเซห์) เฉียด หวัก แทบ จวน เกือบ เช่น
วาโจลพีข้างตบุงมกบิเซหนึ่งครวชญู

(เงี้ยว) ปักกางโตบงโมกบะห์หนึ่งโตริว-
ชญม) มันปมาจากข้างหัวมาเกือบจะถูก
ฉัน ฉี่รงนบิะหนึ่งสุลาบ (ชื่อหัววัน
บิะหนึ่งขลับ) เจ็บหนักจวนจะตาย

บิ๋น

(บิ๋น) โดเล็ก หรือ ลักจันคือหม้อ
น้ำอย่างที่พระรุดงค์ใช้ มีจุเป็นฝา
ครอบมีเชือกให้หัวหรือสพายได้ ส่า-
หรับใช้ใส่น้ำเวลาเดินทาง กะตึกน้ำ
ใช้เป็นลักษณะนามก็ได้เช่น ทีกมว-
บิ๋น (ตีกมวบิ๋น) น้ำ ๑ กะตึก
หรือ ๑ หม้อ (จาก Bidon กะตึกน้ำ
ชวคน้ำอย่างทหารใช้)

บิเระ, บิเระ (บิเระ, บิเระ) เบียร์
เขมรมักเรียก สุราเบียร์ (ซุรนบิเระ)
เหล้าเบียร์ บางคนเรียก ฟาบเระ
หรือ ฟาบเระ (ลับเระ หรือ ลับเระ)
(จากคำฝรั่งเศส La bière)

บิตุ (บิตุ) ชื่อพลอยอย่างหนึ่งมีสีเหลือง
(จาก บุษราคัม คำไทย)

บิ้อะ (บิ้อะ) ทิงมาก เช่น ติงบิ้อะ
(เติงบิ้อะ) ทิงเปรี้ยว แณบิ้อะ
(แนบบิ้อะ) แน่นอัด ใช้ ฟุ้อะ ก็ได้
กู ฟุ้อะ (กลายมาจากคำ ฟุ้อะ)

ผ

ผลคุณ, ผลคุณ (ผักคุณ หรือ ผ้อลคุณ) เตือน
๔ ตามจันทรคติ

ผง (ผอง) ๑. ค้าย ทั้งปวง ทั้งผอง เช่น
ววยผงเจรผง (ไวผองเจรผอง) ตีค้าย
ค่าค้าย จานผงฉน้างผง (จานผองห้ง
ผอง) จานค้ายหม้อค้าย ขวากผงถูตง-
ผง (ขวักผองถูตงผอง) ตามอดค้าย
หนูหนวกค้าย พวกผง (ปวกผอง)
พวกผ้อง พวกเดียวกัน อนุผง
(เนี้ยกผอง) คนทั้งปวง ชนผง
(จวนผอง) ปวงชน อนุผงทำผอง
(เนี้ยกผองเตี้ยปวง) คนทั้งผองทั้งปวง

๒. ของ ใช้แทนคำ ใน (เนี้ย)
เช่น เนรบส่ผงขลุ (นิะห้รวบอะส-
ผองคฺญม) นี้ของของฉัน (ออกเสียง
สั้นเป็น ผง (ผ้อง) ก็มี กลายเสียงเป็น
ผน (ผ้อน) ก็มี ผิน (เพิน) ก็มี
แต่เวลาเขียนยังเขียน ผง)

ผง (ผ้อง) ๑. ละเอียดเป็นผง ใช้ขยาย
ลือต (เลือต) ละเอียด เป็น ลือตผง
(เลือตผ้อง) ละเอียดเป็นผง

๒. ผง เช่น ผงอังกาญ (ผ้อง-
อังกัญ) ผงตันขี้เหล็ก ผงฎีส (ผ้อง-
เตี้ยขอ) ผงดินขาว

ผต (พอด) ๑. บุ่ม ทอบ แฝบ เช่น
อุพาลผต (อุบือ้อลพอด) แก้มทอบ
ผตโปง (พอดปอง) แฝบกับบ้อง
สาจผต (ซัจพอด) เนื้อหว่า

๒. แหม่ว อย่างแหม่วท้อง ใช้
ผตโพะ (พอดบั่วหี่)

ผรุสวาจา (พระรุสะเวียจา) ผรุสวาท คำ
หยาบ ผรุสวาท (พระรุสะเวียด) ก็ใช้

ผล (พ็อล) ผล เช่น กम्मโยยผล (กัม-
ออยพ็อล) กรรมให้ผล ผลกาล
(พะละกาล) ฤดูที่ต้นไม้ออกผล ผล-
สิทธิ (พะละเซ็ด หรือ พะละเซ็ดทิ)
การสำเร็จผล ผลนินสงส (พะลนินซ้อง)
ผลนินสงส์ ความสุขความเจริญที่เกิด
จากผลของความดี ผลอาหาร (พะลาฮาร์)
ผลอาหาร ผลไม้ที่เป็นอาหาร

ผล่สุม (พ็อลชะมา) หัวไหล่ (ราชาศัพท์)

ผลิก (พะเล็ก หรือ เฟลิก) แก้วผลิก

ผลิตกम्म (พะเละตะกัม) ผลิตกรรม ผล
ทำให้ได้ผล สำเร็จผล

ผลิตผล (พะเละตะพ็อล) ผลิตผล ผลที่ทำ
ได้สำเร็จ

ผส (พอะส์) ผัวะ เสียงเปราะแตกหรือ
กระทบกัน

ผส่ส, ผส่สะ (พะส่, พะชะ) สัมผัสต่าง ๆ
คืออารมณ์ที่มากระทบอายตนะ

ผากราบ (ผากราบ) ผ้ากราบ ผ้าที่รองมือ
เวลากราบพระ (คำไทย ผ้ากราบ)

ผาง (พาง) ๑. มีตบางสำหรับหั้นสิ่งต่าง ๆ
เรียก กำบิตผาง (กำเบ็ดพาง)

๒. ผาง เสียงตบ หรือ เสียงเคาะ
สิ่งที่หนาและแน่น ใช้เป็นลักษณนาม
แสดงเสียงนั้น เช่น ทะ ๑ ผาง (เดี่ยะหี่
มวอยผาง) ตบผางหนึ่ง (ผ้าง (ผ้ง) ก็ใช้)

ผาทิบ (พาทิบ) ผ้าติบ (คำไทย ผ้าติบ)

ผาณิต (พาเน็ด) น้ำตาล น้ำอ้อย น้ำตาล
โตนด

ผาด (ผัด หรือ พัด) ๑. ผัดปลาแห้งหรือ
เนื้อแห้งที่ตำละเอียดกับน้ำมันหมู

๒. บัตตอก กัตตอก เช่น ผาด-
ว้างน (ผัดเวียงนวน) แหวกมัน
ผาด่องกร (ผัดอ่องกอร์) เลือกข้าว
ผาด่สับกเจญ (ผัดซ็อมบอญ)
กัตตอกเลือกออก หรือหักเอาหน้าหนัก
ภาชนะทองออก ดู สับก ผาด่เจญมิน-
ยกชาการ (ผัดเจญมินยักเจียการ์)
กัตตอกไม่เอาใช้งาน

๓. ผัด ทา เช่น ผาด่เมุสา
(ผัดเมุซา) ผัดแบ่ง ผาด่ถุน่า (ผัดทุน่า)
ทายา ทาสี

๔. พัด เช่น ขยูล่ผาด่พพก
(ขยูล่ผัดบั่ววก) ลมพัดเมฆ ขยูล่

ผาดักเกิดเลี้ยง (ขุ้ยอลผัดตักเพื่อง)
ลมพัดน้ำฝน

ผาดิกมม (ผาตะกัม) ผาดิกรรม การเพิ่ม
การเพิ่มทวขึ้น การพินิจพิจารณาของ
ที่ราคาดูกผสมกันเฉลี่ยแลกเอาของดี
ของมีราคา

ผาบ (พับ) ใช้เป็นลักษณนาม เช่น ผาติบ
๑ ผาบ (ผาติบมวพับ) ผาติบ ๑ พับ
(คำไทย พับ)

ผาป่า (พาป่า) ผ่าป่า (คำไทย ผ่าป่า)

ผามวง (พามวง) ผ้าม่วง ผ่าไหมเนื้อเกลี้ยง
ไม่มีลวดลาย ใช้นั่ง ว่าแต่เดิมทำใน
เขมร (คำไทย ผ้าม่วง)

ผาย (พาย) ๑. วังตะโพง วังห่อ เช่น
เสะผาย (แซะหัพาย) ม้าห่อ (เช่น
เดียวกับ บัผาย (บัอมพาย) ห่อ)
โคผายทมุลากัน (โกพายตัมเลี้ยก-
นัม) วัววังตะโพงสลัดแอก

๒. ผาย อย่างผายลม ใช้ ขยลผาย
หรือ ผายขยล (ขุ้ยอลพาย หรือ
พายขุ้ยอล) ผายลมหรือเรือ

๓. หนี เช่น ผายเจญ่ปี่ปู้
(พายเจญ่ปี่เบ๊ตย) หนีจากสาม ผายผิต
(พายเพ็ด) นอกใจสาม

๔. เสือกรุย เรียก อาวผาย
(อาวพาย)

ผาโยง (พาโยง) ผ่าโยงบังสกุล (คำไทย
ผ่าโยง) สัพทงู (ข้อมบ๊วดตงู) หรือ
ทงู (ตงู) ก็ใช้

ผาล (พาล) ๑. ผาลไถนา
๒. อวัยวะที่กลายเป็นโรคมีรูปร่าง
เหมือนผาลอยู่ตรงปลายกระดูกซี่โครง
เช่น จุกผาล (จุกผาล) ปวด (เมื่อย)
ตรงปลายกระดูกซี่โครง

ผาว (พาว) ประทัด (คำจีน)

ผาส (พะส) ๑. วังอ้าวไม่เหลียวหลัง ใช้
รตผาสแข็ง (รวัดพะสเจิง) หรือ ผาส-
กรญา (พะสกรญา)

๒. ล้า ใช้ ผาสไถผาสแข็ง
(พะสไถพะสเจิง) มือล้าเท้าล้า

ผาสุก (พาสก) ความสุข

ผาสูกา (พาโสะกา) กระดูกซี่โครง ใช้เป็น
ราชาศัพท์ว่า พระผาสูกา (เพรียะหะ-
พาโสะกา)

ผาหุม (พาอม) ผ่าห่ม ผ่าไหมหรือแพรที่
ใช้ห่มหรือสพายบ่า มักเย็บติดกัน
สำหรับห่มในฤดูหนาว

ผิต (เพ็ด) นอกใจ ใช้ สรีผิตปู้ (เซรีย-
เพ็ดเบ๊ตย) ผู้หญิงผิตสาม (คำไทย ผิต)

ผิก (เพ็ก) ต้ม เช่น ผิกทัก (เพ็กตัก)
ต้มน้ำ ผิกถุน้ำ (เพ็กทุน้ำ) ต้มยา
ผิกสุรา (เพ็กโซระ) ต้มเหล้า สี่ผิก

หรือ ผักสี่ (ขี้เพ็ก หรือ เพ็กขี้) ต้มกิน
เลี้ยงอาหาร

ผิง (เพ็ง) เซนติเมตร ปี่ผิง (เบ๊ผิง)
สามเซนติเมตร (คำฉวน)

ผิต (เพ็ด) ผะยอ ผีต ก็ใช้ ดู ผีต

ผุก ๆ (ผก ๆ) ทุบ ๆ

ผุ (พ) ๑. ถล่มลง จมลง เช่น ภูธรปร
ยัตินแกร่งผุ (เดอร์ปรอยด์แกร่งพ)
เดินระวัง กลัวถล่มลง ผุขบวน
(พงคฺลวน) หลวมตัว ตกอยู่ได้อานาจ
เขา ผุคินิต (พงกัวมนิต) ถัดผิด
ผุไก (พงไก) พลาดไก ผุไถผุเชิง
(พงไถพงเชิง) ถล้ามือถล้าเท้า ถิลลง
ผุไก (ลิจฉิงพงไก) ล่มจมจนแก
ตัวไม่รอด

ผุด (พด) สุก สิ้น สิ้นสุด เช่น ผุดตรัม-
ปุลณิง (พดเตรัมปนเนจ) สิ้นสุด
เพียงแค่นั้น

ผุย (พ้ย) ๑. เปื่อย เช่น สัมผัสผุย (ซ็อม
บิวคพ้ย) ผ้ามเปีย ผุยผุย (แคชพ้ย)
เชือกเปีย

๒. ตรงไปเลย เช่น เกจผุยเทา-
ขางลิจเทาวิญ (เกจพ้ยเตวีคางลิจ-
เตวีวิญ) หลบหลีกตรงไปทางตะวันตก
เลย

๓. ปุย ๆ ลักษณะนาม สำหรับการ
ดูตบหรือครั้งหนึ่ง ๆ ใช้ ผุย ๆ เช่น
ชกบารับงหุยแผ่ส่งผุย ๆ (จิวกบา-
เรียบ้องโฮยแผ่ซงพ้ย ๆ) ดูตบหรือพัน
คว้นปุย ๆ

ผุยผาย (พ้ยผาย) อีล้วยจุยแจก สรุ่ยสรุ่ย
เช่น สรุ่ยผุยผาย (เซรียพ้ยผาย) ผู้
หญิงสรุ่ยสรุ่ย ภริยาผุยผาย (พริเยีย
พ้ยผาย) ภรรยาสรุ่ยสรุ่ย

ผุร, ผูล (โพร์, โพล์) ปด ๆ เฉพาะน้ำเดือด
ฟุ้งออก เช่น บบรผุร (บอบบอร์โพร์)
ข้าวต้มปด ๆ สุธุรผุร (โซคโพร์)
ไหมฟุ้งออก

ผุส (โพะส์) ๑. ผุด ทั้งจากน้ำจากดิน
เช่น กัมบ์ผุส (กัอมบ์โพะส์)
ชุมทรัพย์ผุสขึ้น ทักผุส (ตักโพะส์)
น้ำพุ ผุสคินิต (โพะส์กัวมนิต)
ความกึกผุสขึ้น

๒. ฟุ มีน้ำฉ่ำในเนื้อโดยเฉพาะ
ผลไม้ เช่น โอวพิกผุส (โอว์เลกโพะส์)
แตงโมไส้ลัม

ผุสสุรารค (โพะส์สะเรียก) บุษราคัม เรียก
ตบุงผุสสุรารค (โตบุงโพะส์สะเรียก)

ผุก (โพก) ผูก ใช้เฉพาะหนังสือบาติสันสกฤต
เช่น สาสตุรามวยผุก (ชะส์ตุรามวย-
โพก) หนังสือหนึ่งผูก (คำไทย ผูก)

ผุง (โพง) โผง โป่ง เสียงปะทุ เสียงแตก
เสียงกระทบกระทั่งกัน ผุงผาง (โพง
ผาง) เสียงโชนบ้าง โผงผาง สุกุโอยผุงๆ
(เขียดออยโพงๆ) พุดโป่งๆ พุด
ขวานผ่าซากอย่างไม่ขี้กัยบั้ง

ผุย, ฝุย (โฝย) โฝย กระดาษที่เขียนตัว
หอยทาก ๓๖ ตัว สำหรับให้คนแทง
(คำจีน)

ผุกร่อง (โพธิ์พ้อง) ผุกร่อง ผ่องใส เช่น
 मुखผุกร่อง (मुखโพธิ์พ้อง) หน้าผุกร่อง
จิตผุกร่อง (เจ็ดโพธิ์พ้อง) จิตผ่องใส

ผุส (โพธิ์ส) โพละ เสียงแตกเสียงปะทุ

ผวย (พวย) ผ่าผวย (คำจีน) เขียน กวาย
ก็ได้ ออกเสียงอย่างเดียวกัน ในปาฏิ-
โมกข์ ใช้ สนฺนุต (ซ็อนท้อด) ดู สนฺนุต

เผิง (เพิง) กระดาษ อ่างน้ำ เช่น เผิงผูกา
(เพิงผูกา) กระดาษไม้ดอก ตูรแป-
มววยเผิง (ตูรแปมววยเผิง) ข้าวหมาก
อย่างหนึ่ง

เผ็ด, ผีต (เพ็ด) ๑. เผยอขึ้น

๒. ตบๆ กระพือมๆ เช่น
ญัรโพะเผ็ดๆ (ญัรโพะบ๊ะห้เพ็ดๆ)
ท้องตันกระพือมๆ

เพิ่ม (เพิม) ๑. มีท้อง ตั้งท้อง (คำสุภาพ
ใช้ มานโผทโพะ (เมียนเผ็ดบ๊ะห้)
หรือที่ใช้กันเป็นสามัญ ใช้ว่า มาน-
โพะพุง (เมียนบ๊ะห้ปุง)) ราชศัพท์

สำหรับเจ้านายใช้ มานคัรูก (เมียน-
เกือร์) พระราชินี ใช้ ทูรงคัรูก
(ตูรงเกือร์) เพิ่มไพร (เพิ่มเพริย)
ท้องนอกสมรส สรวุเพิ่ม (โซรวุเพิม)
ข้าวตังท้อง

๒. แผลชนิดหนึ่งเป็นที่ฆ่าเท้าหรือ
สันเท้า กลัดหนองข้างใน ทำให้หนัง
เท้ามีสีเหลืองๆ เรียก ภูมิเบาเพิ่ม
(ค้อมเบาเพิม)

เผีย (เพีย) ๑. หับเผย แผลหน้าถึง เวลา
เปิดต้องใช้ไม้ค้ำ

๒. รุสลัก รุทิสต์ว์อยู่ ตอนปลาย
มีทางออกเวลาเม็ดตกเงิน เรียก
รณฺเฝีย (รวันเพีย) โดยเฉพาะ
รณฺเฝียกณฺณูร (รวันเพียกอนโคร์)
รุสลักหนุ รณฺเฝียชาส (รวันเพีย-
เจียะส) รุสลักแย

เผือก (เผือก) คนเผือก ที่มีผิวหนังขาว
ขนขาว ผมหขาว ขนตาขาว เรียก
มนุสฺสเผือก (มนุสฺสเผือก) (คำไทย
เผือก)

เผง (เพง) ทาขังแบบหนึ่งสำหรับช่างทอง
เรียก ชญูซึ่งเผง (จิวญูซึ่งเพง)(คำจีน)

เผร (เพร์) ถียิบ เช่น ลูติตเผร (เลอติตเพร์)
ละเอียถียิบ กนฺทวลเผร (กอนทวลเพร์)
ขึ้นแนวถียิบ

เผล (เพะห์) ขี้เฒ่า โรยปรียาย หมายถึง
 ตื่นหวัง ความหวังเป็นขี้เฒ่าไปหมดแล้ว
 ไม่มีทางเป็นไปได้ ใช้อูทานว่า เผละ!
 เผละกณฐาลจงกราน (เพะห์! เพะห์-
 ก้อนดาลจ้องกราน) ขี้เฒ่า! ขี้เฒ่ากลาง
 เตา มินเผละเท (มินเพะห์เต) โดย
 ปรียายหมายว่า ทำไม่ได้เลย หมายถึง
 ไม่มีอะไรกิน ก็ได้ ใช้น้ำ สี่เผละ
 (ขี้เพะห์) สี่เตเผละ (ขี้เตเพะห์)
 กินขี้เฒ่า กินแต่ขี้เฒ่า (ดู สี่)

แผล (แพ) ๑. แผล ทบหรือติโลนะให้แผลบาง
 เช่น แผลปราก (แพประก) แผลเงิน
 แผลมาศ (แพเมยะส์) แผลทอง (คำ
 ไทย แผล)

๒. แพ ผุทะแผล (เผดัยะห์แพ)
 เรือนแพ พระอุณากัแผล (เพรียะห์-
 ค้อมนั๊กแพ) หรือ อุณากัแผล (ค้อม-
 นั๊กแพ) พระตำหนักแพ หรือ ตำหนัก
 แพ สำหรับพระราชเสด็จประทับ ตาม
 ฤๅษกาล แผลกปาล (แพ กบัล) แพ
 สำหรับขึ้นลงเรือกลไฟ (คำไทย แพ)

๓. เผล การพนันชนิดหนึ่ง เรียก
 เลงแผล (เลงแพ) เล่นเผล เบี้ยแผล
 (เบี้ยแพ) ไพ่เผล (คำจีน)

แผลง (แผลง) แผลง เช่น โรงบ่างแผลง
 (โรงบักแผลง) โรงใช้แผลงทำผ้า กนุเทล-

แผลง (ก๊อนเตลแผลง) เสื่อทอกล้วยตอก
 ขลุ่ยข้างแผลง (จิวญเอียงแผลง) ฝา
 บ้านที่ใช้แผลง

แผลด (แพด) ฟู ๆ เสียงพ่นน้ำ เช่น พรวัวส
 แผลด หรือ แผลด ๆ (พรวัวส์แพด หรือ
 แพด ๆ) พ่นฟู ๆ

แผลน (แพน) ๑. แผลน บีก เช่น แผลนกุฎาร
 (แพนกุฎาร์) แผลนกระตาน แผลนถั่ว
 (แพนเตียว) แผลนดิน แผลนพิภพ
 (แพนบัพ) แผลนพิภพ ภาพแผลน
 (พูปแผลน) ก๊ว แผลนสววย (แพน-
 ขววย) มะม่วงแผลน ส้มลัม แผลนสุกร
 (แพนซุกอร์) น้ำตาลบีก สุกรโตนต
 ๑ แผลน (ซุกอร์โตนตมววยแพน) น้ำ
 ตาลบีก ๑ บีก

๒. คำใช้กับคำ แบบ เป็น แบบ
 แผลน (แบบแพน) แบบแผลน แบบ
 อย่าง (คำไทย แผลน)

แผลนการ (แผลนการ) แผลนการณ เช่น
 เชื้อตามแผลนการ (เทวอตามแผลนการ)
 ทำตามแผลนการ แผลนการ ๕ ฉุน้ำ
 (แผลนการปรัวขุน้ำ) แผลนการ ๕ ปี

แผลนที่ (แพนตี้) แผลนที่ เช่น แผลนที่โลก
 (แพนตี้โลก) แผลนที่โลก แผลนที่ผุทะ
 (แพนตี้เผดัยะห์) แผลนที่บ้าน

แผลล (แพล) แผลลบ เผลน เช่น ตูรีแผลล

(เตุรียแพล) ปลาแลบตัว แผลเพลิง- ชะเสะ (แพลเลิงจ๊ะห์แซะห์) แผ่นชั้น ซีม้า	ผ้าง ผุกา	(ผ้าง) กู ผ้าง (ผุกา) ๑. ดอกไม้ ดอก เช่น ลำพู่- ผุกา (ช้อมบิวดผุกา) ผำดอก แพร- ผุกา (แพรผุกา) แพรดอก
แผลทีก (แผลตีก) สวาม ส่วนร่างกายของ สัตว์ระหว่างตะโพกกับกระดูกเชิงกราน ของวัวควาย เช่น แผลทีกโคกรูป (แผลตีกโคกรอบี๊) สวามโคกระบือ		๒. ระดู เช่น สตรีมานผุกา (เชตริยเมียนผุกา) ผู้หญิงมีระดู ๓. ชื่อการทำบุญอย่างหนึ่งที่ทายก ทายิกาแห่ดอกไม้ไปบูชาพระ และถวาย ไทยทานพระสงฆ์ด้วย เรียก บุญผุกา (บนผุกา) งานบุญดอกไม้ แห่ผุกา (แฮผุกา) แห่ดอกไม้
แสะ (แพะห์) เพาะเพาะอย่างเสียงประทัด เล็ก ๆ ดัง เป็นต้น		๔. ออกดอก มีดอก เช่น กล้วยผุกา (โดงผุกา) มะพร้าวออกจั่น กล้วยผุกา (เชอผุกา) ต้นไม้ออกดอก
โผฎฐัพพะ (โผถับเบียะห์) โผฎฐัพพะ การสั ผัง	ผุกามรุง	(ผุกาก้อมรุง) ดอกไม้ที่ร้อยกรอง พวงดอกไม้ ผุกากุง (ผุกากุง) ก็เรียก หรือเรียก กมรุงผุกา (ก้อม- รุงผุกา) ก็ได้
โผม (โหม) ๑. ผายลม คำสุภาพใช้ อุณเริขยล (ด้อมเนอ์ขย็อล) หรือ อุณเริขยลโกรม (ด้อมเนอ์ขย็อล โกรม)	ผูกาจันท์	(ผูกาจัน) ๑. รูปดอกจัน ๒. ผักแห้งอย่างหนึ่ง มาจาก ประเทศจีน ใช้ทำยาแก้ร้อนในก็ได้
เผ (เพา) ๑. เผา วงศ์ตระกูล เช่น มนุสฺสมวยเผา (มนุสฺสมวยเผา) มนุขย์เผาหนึ่ง ญาตีเผา (ญะยเตะเผา) ญาตีวงศ์ เผาสนุดาน (เพาซันตาน) เผาพันธุ์ เผาพงส (เพาพวง) เผาพงศ์	ผูกาจารย์	๓. ต่างหูแบบหนึ่งทำด้วยทองหรือ เงินเป็นรูปดอกจัน ใช้กันในสมัยก่อน
๒. ชื่อกับข้าวอย่างหนึ่งเรียก กพิ เผา (กะบิเผา) คือกะบิที่ตำกับ เครื่อง เผาให้สุกแล้วผัดกับน้ำมันหมู (คำไทย เผา)		๑. ดอกทองกวาว ๒. ชื่อเรือชนิดหนึ่ง มีรูปร่าง เหมือนกลีบดอกทองกวาว เรียก

ทุกพกาจารย์ (ตูกพกาจารย์) เรือตอก-
ทองกวาว

พกาเจก (พกาเจก) ดอกไม้จีนมาจากเมือง
จีน ที่เรียก พกาเจก (คือตอกกั่ว)
ก็เพราะมีรูปร่างคล้ายกัน ใช้ทำยาแก้
ร้อนในได้ เช่นเดียวกับ พกานันทน์

พกาณุก (พกาณุก) คำที่แม่ทเรียกลูกใน
ท้อง โดยเปรียบเป็นตอกบัว ถ้ายังเล็ก
อยู่ก็เรียก พงจาบ (พวงจาบ) ใช้นก
กระจาบ

พกาณเฐ (พกาเชอ) ฝักราช เป็นคำเลี้ยง
ไม่กล่าวคำ อุต (อด) อันเป็นชื่อโรคนี้
โดยตรง เพราะถือเป็นคำนำกลัว จึง
ใช้ พกาณเฐ ที่หมายความว่า ดอกไม้ อัน
เป็นความเปรียบ

พกาณูร์ (พกาณูร์) ดอกไม้ไหว ดอกไม้
ประดิษฐ์ ทำด้วยกระดาษหรือกระดาษ
ทองอังกฤษ มีก้านทำด้วยลวดดอก-
ไม้ไหว

พกาณูเบา (พกาต้อมเบา) ชื่อโรคชนิดหนึ่ง

พกาแตรง (พกาแตรง) ระลอกน้ำที่ชาวเป็น
เงาจับดูเหมือนดอกเลา จึงเรียก พกา-
แตรง ที่หมายความว่า ดอกเลา ใช้น้ำ
รลคพกาแตรง (รลลวคพกาแตรง)
ระลอกดอกเลา รลคแบกพกาแตรง
(รลลวคแบกพกาแตรง) ระลอกแตก
ดอกเลา

พกาบ (พกาบ) คำว่า เช่น พกาบ่มุข
(พกาบ่มุข) คำว่าหน้า พกาบ่จาน
(พกาบ่จาน) คำว่าจานสาม ตรงข้ามกับ
พกาบ (พกาบ) หงาย โดยปริยาย
พกาบ่มุข หมายความว่า สนทนเน้นพื้น
เชื่อพกาบ่มุข (เชื่อพกาบ่มุข) เชื่อ
สนิทไม่กลับใจหรือเปลี่ยนแปลง สุร-
พาณพกาบ่มุข (ซุรลลพกาบ่มุข)
รักหลงไหลลุ่มลิ้ม

พกาบิณท (พกาเบ็น) เครื่องประดับประดา
ในพิธีทำบุญชาวบิณฑ ทำด้วยกระดาษ
ทองอังกฤษ มีด้ามเสียบได้

พกาบ่มุข (พกาบ่มุข) บั้นแปะ ออกหัว
หรือก้อย เรียก พกาบ (พกาบ) คำว่า
หรือ พกาบ (พกาบ) หงาย ใช้น้ำ
เลงพกาบ่มุข (เลงพกาบ่มุข)
เล่นบั้นแปะ

พกาเกลิง (พกาเพลิง) ประกายไฟ

พกามาส (พกาเมยะส) ดอกไม้ทอง โดย
ปริยายหมายถึงหญิงโสเภณี เรียก
สุรพกามาส (ซุรพกาเมยะส) เช่น
เดียวกับคำ ฎกทง (ดอกตวง) ฎกทง

พกา (พกา) ดาว รูปดาว เช่น พิตาน-
รายพกา (ปิตานเรียวพกา) เพดาน
เรียงรายด้วยดาว พากัสกติพกาอมวย
(เปัยกชักพกาอมวย) ติดยศดาว

ดวงหนึ่ง โคผูกกายกบาล (โกผูกกาย-
กบาล) วัวต่างเป็นรูปดาวตรงหัว
ผูกกายผูกกนทุย (ผูกกายโคะห้ก๊อนตฺย)
ดาวหาง ผูกกายพริก (ผูกกายพริก)
ดาวประกายพริก ดาวรุ่ง ที่ขึ้นเวลา
ใกล้รุ่ง มีแสงรุ่งเรืองกว่าดาวดวงอื่นๆ
ผูกายนพพโคระ (ผูกายนนบเปี้ยะ-
กัระห้) ดาวนพเคราะห์

ผลการัง (ผูการัง) เชือกทองหรือเชือกเงิน
มีรูปร่างเหมือนผลการังหรือดอกจิกนา
ชนิดที่ใช้เป็นผักจิ้ม เรียกแซสผลการัง
(แซสผูการัง) เชือกดอกจิกนา

ผลการ (ผูกาขอ) ต้นไม้ต้นเล็ก ๆ ใบละเอียดๆ
ดอกสีขาว ใช้แกงชนิดที่เรียก สมุล
กกูร (ซ็อมลอกอโกร์) ได้

ผลการบิล (ผูกาอ้อมเบิ้ล) ซึเกลื้อเหงื่อ

ผลง (ผูกวง) ๑. ตระเตรียม เตรียมไว้
ล่วงหน้า เช่น ผลงजारทุกโยย (ผูกวง
เจียร์ตูกออย) ตระเตรียมงานไว้ให้
ผลงคณิตถาณังเรูการโนะ (ผูกวง-
กัวมนิตถาณังเรูการโนะห้) เตรียมคิด
ว่าจะทำการนั้น ผลงภูบงจำวาย
(ผูกวงค้อมบองจำวาย) เตรียมตะบอง
คอยตี

๒. ประทับบ่า เช่น เด็กกำเริ่ง-
ผลงสุมา (เล็กกำเพลิงผูกวงขมา)

ยกเป็นประทับบ่า เล็ง ขึ้นอย่างขึ้นหน้า
ไม้ เช่น ผลงสนาณังบาญ (ผูกวง-
ขนานังบัญ) ขึ้นหน้าไม้จะยิง

ผลง (พักัง) อุปการะ ส่งเสีย เช่น ผลง-
เครื่องเปรีปราส (พักังเครื่องเปรี-
ประส) ส่งเสียเครื่องใช้ไม้สอย ผลง-
เสบียง (พักังเสบียง) ส่งเสบียง
ผลงจุนหาน (พักังจ้องฮัน) ส่งอาหาร
พระ

ผลต (พักัด) คำใช้กับ ผลง เป็น ผลตผลง
(พักัดพักัง) ทำนุบำรุงไม่ขาด

ผลต (พักัด) คำใช้กับ ผลง เป็น ผลตผลง
(พักัดพักัง) ทำนุบำรุงไม่ขาด
ผลตเกณน (พักัดเกณน) นั่งขัดสมาธิ
ผลร (พักัร) ฟ่าส้น ใช้ ผลรถาน (พักัร
เลี่ยน) ผลรถานเลี่ยนดูลง (พักัร-
เลี่ยนเขลยขล้อง) ฟ่าส้นครึนครัน

ผลาก (เพกียัก) มีดหวด

ผลาบ (เพกียับ) แสดงความเคารพ ประน-
นิบัติ เอาอกเอาใจผู้อื่น ทำให้เป็นที่
ถูกใจของผู้อื่น เช่น ผลาบมนตรี
(เพกียับมนตรีย) ประนนิบัติข้าราชการ
ผู้ใหญ่ ผลาบมูญาเยมก (เพกียับ
มูญาเยมก) ประนนิบัติเอาใจแม่ยาย
หรือแม่ผัว ผลาบจิตต (เพกียับเจ็ด)
เอาใจ

ผลาม (เพกียัม) กราม

ผลุน (พุกุน) คำใช้กับ ผลาบ เป็น ผลาบ

	ผูก (เพ็ญผูก) พยายามปรน- นิบัติเอาอกเอาใจ เพื่อให้ได้ประโยชน์ แก่ตน ประจบประแจง
ผูก (ผูก) เทียบ เทียบคู่ เปรียบคู่ จัด ให้เป็นคู่ เช่น ผูกจับ (ผูกจับ) เปรียบมวยปล้ำ ผูกทุกปราง (ผูก- ทุกปราง) เปรียบเรือแข่ง	ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก)
ผูก (ผูก) จัดแจงให้มีคู่ครอง	ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก)
ผูก (ผูก) ควบคู่ ควบกัน เช่น ผูกจบเจต (ผูกจบเจต) ควบเส้นด้าย ผูกจบเขต (ผูกจบเขต) ควบเชือก ผูกจบไถ (ผูกจบไถ) รวบจับ รวบมือ	ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก)
ผูก (ผูก) ทำค้ำค้ำ ฝ่าฝืนคำสั่งหรือ ข้อบังคับ ทำให้เป็นที่เจ็บอกเจ็บใจ เช่น ผูกอินโอยฉีฉี (ผูกอิน- โอยฉี) ทำฝ่าฝืนให้เป็นที่เจ็บใจ	ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก)
ผูก (ผูก) ประคบ ประทับ ประสานกัน เช่น ผูกการ (ผูกการ) ประสานงาน ผูกแฉก (ผูกแฉก) ประทับเหล็ก เข้าด้วยกัน ผูกผูก (ผูกผูก) เข้าลิ้นไม้กระดาน ประทับหน้ากระดาน ผูกไถ (ผูกไถ) ประณมมือ ผูกผูก (ผูกผูก) จัดแจงแต่งงาน	ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก)
ผูก (ผูก) ๑. ลูกประจำ ๒. ต้นโกงกาง ใช้ทำพื้น	ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก)
ผูก ๆ (ผูก ๆ) งก ๆ ผูก สัปหงก เช่น	ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก) ผูก (ผูก)

เผง (เพง) ทำให้เงย จับให้เงย เช่น
 เผงเพ่ง (เพงเลิง) ทำให้เงยขึ้น
 จាប់เผง (จับเพง) จับให้เงย
 (ถ้าจะใช้ เภง (เพง) ตามที่เกิด
 ของคำว่า ทำให้เงย ก็เห็นจะได้)

ผ้ง (พ้ง) ดงข้าว ไร่ ผ้งบาย (พ้งม-
 บาย) โดยปริยายหมายความว่า เอื่อยเฉื่อย
 เฉย มีอาการเหมือนเขาคงข้าว (ถ้าจะ
 ใช้ ผ้ง (พ้ง) ตามที่เกิดของคำ
 ว่า ง (งม) ทำให้ระอู ก็เห็นจะได้)

ผ้ง (พ้ง) ตั้งใจทำโดยประณีตบรรจง
 ผ้งทำ ผ้งจิตต (พ้งเจ็ด) ตั้งใจ
 อย่างแน่น

ผ้ง ๑, **ผ้ง** ๑ (พ้ง ๑ หรือ พ้ง ๑)
 เสียงตุดปากจับ ๑

ผ้ง (พ้ง) ผลักให้กันกระแทก หรือให้
 ยันติดพัน

ผ้ง (พ้ง) ทำให้แพ้ ผ้งผ้งผ้ง
 หรือ ผ้งผ้งผ้ง (พ้งผ้งผ้ง หรือ
 ผ้งผ้งผ้ง) ทำให้เซ็ดหลาบ สัปหงก

ผ้ง ๑ (พ้ง ๑) คู ผ้ง ๑

ผ้ง (พ้ง) ทำให้เซ็ดหลาบ เช่น
 สงมผ้งภิกขุ แกล้งมานมานะบั้ง-
 รังรุส (ซ้องพ้งพิกโขะแดลเมียน-
 เมียนเนยะหิ้วเว้งรังรุส) พระสงฆ์ทำ
 ให้ภิกษุที่มีมานะกล้าแข็งเซ็ดหลาบ

ผ้ง (เพ้ง) สะคือ ผ้งผ้งผ้ง (เพ้ง-
 แดนเดีย) สะคือแผ่นดิน ศูนย์กลาง
 แดนดิน

ผ้งผ้ง (เพ้งผ้ง) ทำอย่างประณีต
 บรรจง เช่น เชื้อการผ้งผ้ง (เพ้ง
 การเพ้งผ้ง) ทำการอย่างประณีต
 บรรจง

ผ้ง (เพ้ง) ไม่เต่ง

ผ้ง (โพ้ง) อัด ยัด ยัดเยียดให้ เช่น
 บ้างผ้ง (บ้างโพ้ง) ยัดอัด ภาวักผ้ง
 (ดักโพ้ง) ใส่อัด

ผ้งผ้ง (พ้งพ้ง) เกือกกล เช่น มาตา-
 ปิตาผ้งผ้งผ้งผ้งผ้งผ้งผ้งผ้งผ้ง
 (เมียดาเบียดาพ้งพ้งผ้งผ้งผ้งผ้งผ้งผ้ง
 การร่วกซี้) พ่อแม่เกือกกลลูกให้ทำการ
 หากิน

ผ้ง (โพ้ง) จับไม่ตาย จับจุดสำคัญ
 ผ้งผ้ง (โพ้งผ้ง) จับจุดตามไม่
 ให้คันหลก

ผ้ง (โพ้ง) จ่อลง ยิงปัก เช่น พรวน-
 ผ้งถ้ำถ้ำถ้ำถ้ำถ้ำถ้ำถ้ำถ้ำถ้ำถ้ำ
 ชรุกไฟ (เบรียนโพ้งถ้ำถ้ำถ้ำถ้ำถ้ำ
 เหนียะหิ้วข้อมเดาจรูกเพรีย) นาย
 พรวนจ่อปืนจากบนห้างยิงปักลงมุ้งที่
 หมูป่า

ผ้ง ๑ (พ้ง ๑) เสียงแหะ ๑ เช่น

ผฏิต (เพ็ดต) ๑. ชับ ยัด เช่น ผฏิตทัก-
เขมา (เพ็ดตติกเขมา) ชับหมึก
ผฏิตรูป (เพ็ดตโรบ) อัครูป

๒. กระดาษขับ เรียก กรฐาส
ผฏิต (กรอดะสเพ็ดต)

ผฏิต (เพ็ดต) ตัดให้เห็น เช่น ผฏิตบิ-
ผุตพูน (เพ็ดตบ้อมพตปูน) ตัดให้เห็น
พืชพันธุ์ ถาปผฏิต (กัปปเพ็ดต) ตัด
ให้เห็น

ผฏิต ๆ (เพ็ดต ๆ) กระแต็ก ๆ กระตืบ ๆ
เช่น เถียรลยภักผฏิต ๆ (เดอรลยพัก
เพ็ดต ๆ) เงินลยโกลนกระตืบ ๆ

ผฏิตผฏัก (เพ็ดตพัตตอก) ดู ผฏากผฏิต

ผฏิส (โพตะส) ขึ้น

ผฏุต (โพตต) ผด ตุ่ม เม็ดผ่นกัน

ผฏูร (โพดร์) แดง

ผฏวจ (พุดว) ริ ก่อตั้ง ตั้งขึ้นก่อน
ผฏวจผฏีม (พุดวเพดิม) ริเริ่ม
ริอ่าน

ผฏวล (พุดวล) ทำให้ล้ม เช่น ผฏวลขุลวน
(พุดวลขุลวน) ล้มทั่ว โดยปริยายหมาย
ว่า ทำให้พินาศ เช่นผฏวลโอยธลัก-
ยสสัทธิ (พัตวลออยเทธิยักยวะสสัทธิ)
ทำให้พินาศเสื่อมยศศักดิ์ ผฏุกผฏวล
(เพดกพุดวล) ดู ผฏุก

ผฏีม (เพดิม) ประเดิม เริ่มต้น เช่น

ผฏีมกสาธสาธาเรยน (เพดิมกอซาง
ซาลาเรยน) เริ่มต้นก่อสร้างโรงเรียน

ผฏียก (เพดียก) ต้นไม้ใหญ่ชนิดหนึ่ง
ใบคล้ายกับใบต้นยาง

ผฏียง (เพดียง) นิมนต์ เพดียงสงฆ์

ผฏียงผฏง (เพดียงพุดอง) พุดเปรียบเปรย
พุดกระทบกระเทียบ พุดแซะ

ผฏียจ, ผฏียจ ๆ (เพดียจ, เพดียจ ๆ)
แหะ ๆ และนำสะอึกสะเอียน

ผฏุก (เพดก) จับให้นอนลง เอนลง เช่น
ผฏุกกุน (เพดกกอน) จับลูกให้นอน
ผฏุกสสร (เพดกซอซอร์) จับเสื่อให้
นอนลง ผฏุกจิตต (เพดกเจ็ด) ใฝ่ใจ
ผฏุกผฏิต (เพดกเพ็ดต) บังใจด้วยความ
รักใคร่ เช่น สรพาทญผฏุกผฏิต
(ซรอลัญเพดกเพ็ดต) รักบังใจ ผฏุก
ผฏวล (เพดกพุดวล) มอบทั้งกายใจ
ด้วยความรัก ผฏุกสรว (เพดกไซรว)
นอบ (ตัน) ข้าว

ผฏูจ (เพดจ) เผล็จ ดู ผฏาจ (คำโบราณ)

ผฏุสผฏาส (เพดะสเพดะส) เหลวไหล
เพื่อเจ้า เรื่อยเปื่อยไม่มีระเบียบแบบ
แผน เช่น นิยายผฏุสผฏาส (นิเยย
เพดะสเพดะส) พุดเหลวไหล เพื่อเจ้า
เรวผฏุสผฏาส (เทวอเพดะสเพดะส)
ทำเหลวไหล

แผน (แพด) คำใช้กับ **ผญาจ๋** (ผุดจ๋)
 หรือ **ผญา** (พูด้า) เช่น **ผญาจ๋แผน**
กุนเงา (พูดจ๋แพดโกนเงา) ตั๊ดลูกสาว
 หลานสาวที่ท้องขึ้น **แผนผญา** (แพดพูด้า)
 ตั้งเสีย ตั้งแล้วตั้งเล่า

แผนภูมิ (แพดค บางถิ่นเรียก **เพดค**)
มอบธุระ มอบภาระให้ แผนภูมิขุการ
(แพดคขุการ) มอบหน้าที่

แพฏกเวร (แพตคเวร) ส่งเวร มอบเวร

แฟกซ์ (แฟกซ์) หน้าบ้าน เช่น แฟกซ์วิหาร
(แฟกซ์วิเชียร์) หน้าบ้านโบสถ์

โผฏฐ (โผฏฐิต) พุ่งลง บั๊กหัวตั้งลง เช่น
โผฏฐจงกำบัต (โผฏฐจงกำเบ็ด)
บั๊กปลายมีคตง โผฏฐจิตตุ (โผฏฐจิตเจ็ด)
บั๊กใจ

โผฏฐม ๆ (โพธิ์ต้ม ๆ) ปลก ๆ เช่น สัมพะ-
โผฏฐม ๆ (ข้อมเบ๊ยะหื้อโพธิ์ต้ม ๆ)
ให้วัปลก ๆ

โผฏฐะผฏฐ (พุตตะหัพพุตอง) พุตอัมคัม
 พุคเป็นนัย ใช้ โผฏฐะผฏฐโอยถึง
 (พุตตะหัพพุตองออยเติง) พุคอัมคัม
 ให้รู้

เผญา (เพฺดา) หวาย มีชนิดต่าง ๆ คือ
เผญาแกรก (เพฺดาแกรก) หวายตะค้า
เผญาฉว้าง (เพฺดาเชวีย้ง) หวายชะว้าง

ศุภ (ทุตม) เขามารวมเป็นกอง รวมเป็น
กอง กองไว้ เช่น ศุภกัณนาเนามุขพุทธะ

(พุดมเค็ญญเญีวุมุขเพ็ญยะห์) กองกัน
อยุ่ที่หน้าบ้าน

ณัฏฐา (พุด้า) สั่ง ณัฏฐาเผญญี (พุด้าเพญญอ)
สั่งฝากไว้ สั่งฝากฝัง ณัฏฐาปรุณา
(พุด้าปรุเอดะ) พุกสั่งสอนให้จดจำต่อ
ไป แผลภูณัฎฐา (แพดพุด้า) ดู แผลภู
ผุกรณัฎฐากุณามขยง (พักรวัรวพุด้ากตาม
คยอง) ฟ้าร้องครืน ๆ ไกลรุ่งตอน
ปลายฤดูฝน เหมือนดังจะสั่งพวกหอย
ปู ว่าจวนจะหมดฝนอยู่แล้ว

ผุดกั (พุด็อก) โยนไกล ๆ เติ้งให้ตรงที่หมาย
เช่น ผุดกัไอยจัม (พุด็อกออยจอม)
โยนให้ตรง (จำเพาะที่หมาย) บาญ-
ผุดกัไอยชฎากัจจีเญา (บัญญัติ-
ออยเทญีจักจอมตีเคา) ยิ่งเติงให้ตก
จำเพาะที่หมาย

ผลิตภัณฑ์ (เพ็คคิโพตัง) ยงโย่งหยก กลิ้ง
ไคไค เช่น กล้วยผลิตภัณฑ์ (ควล-
เพ็คคิโพตัง) ล้มกลิ้งไคไค สัมผัสผลิตภัณฑ์
ผลิตภัณฑ์ (ซ็อมเปะยะที่เพ็คคิโพตัง) ไหว
ยงโย่งหยก

มุติล (เพ็ศล) ขันน้ำ เช่น มุติลลงหิน
(เพ็ศลดั่งเอน) ขันลงหิน มุติลสรีรวิ
(เพ็ศลข้อมเร็ด) ขันสำริด มุติลเชิง
(เพ็ศลเอิง) ขันเชิง มุติลสุพาน
(เพ็ศลเขบั่น) ขันทองเหลือง

ผุ่ตึก ๆ (เพื่ตึก ๆ) หายใจรวย ๆ

ผุ่ตึก ๆ (เพื่ตึก ๆ) รึก ๆ

ผุ่ตต ๆ (เพื่ตต ๆ) รวย ๆ โดยอ่อนกำลัง
ปลก ๆ (ไหว)

ผุ่ทก (พฺทฺว) ปลาช่อนตั้งแต่ยังเล็กจนโต
เท่าข้อมือ เรียก ตูรีผุ่ทก (เตุรียพฺทฺว)

ผุ่ทญ (พฺทฺญ) โลให้จน ทั้งจนหนทางจน
ถ้อยคำ เช่น เกษุทญกณฎาลจโณม
(เกพฺทฺญก๊อนดลจ๊อมโนม) เขาโลไป
จนกลางที่ชุมนุมชน

ผุ่ทบ (พฺทฺบ) ขนาบ สะกักกัน

ผุ่ทล (พฺทฺล) กำใช้กับ ผุ่ทบ (พฺทฺบ) เป็น
ผุ่ทบผุ่ทล (พฺทฺบพฺทฺล) กำจน

ผุ่ทา (พฺทฺทา) สันดอนกลางน้ำ

ผุ่ทต (เพื่ตต) ตีต ตีตนิ้ว ใช้ ผุ่ทต-
มรามไข (เพื่ตตเมุรียมไค) กำพิส-
ผุ่ทตโลตพราต (ก๊อมป๊ะสเพื่ตต-
โลดเปุรียค) กุ้งตีกตัวกระโตคพราต
ผุ่ทตเผุที่ยง (เพื่ตตเพุ่ตตยง) หรือ
เผุที่ยงผุ่ทต (เพื่ตตยงเพื่ตต) เทียบ
คู่ให้เทียบแท้

ผุ่ทาน (เพื่ตอัน) เท่ากัน รู้เท่ากัน

ผุ่ทาบ (เพื่ตอับ) เรียงซ้อน เกม เช่น
สมเปุรีบริโลกผุ่ทาบนิ่งผุ่อกตริไปร
(ชะมอเปุรีบอระโปกเพื่ตอับนิ่งพ้ออก
เตุรียไปร) สมอใช้กินเกมกับปลา
เจ้าปลาเกม

ผุ่ทาร (เพื่ตยร์) เลื่อยให้เป็นแผ่น ใช้
อารผุ่ทาร (อาร์เพื่ตยร์) เลื่อยไม้ให้
เป็นแผ่น

ผุ่ทาล (เพื่ตยล) ๑. ทำให้ทุ้ง

๒. อัง ผิง อย่างผิงขนม

ผุ่ทาล (เพื่ตยล) ๑. จำเพาะตัว ส่วนตัว
ตัวต่อตัว ส่งถึง เช่น โออผุ่ทาลขุฉวน
(ออยเพื่ตยลคฺฉวน) ให้ส่งถึงตัว ทูทล
ผุ่ทาลไข (ตัวทลเพื่ตยลไค) รับจาก
มือ นิยายผุ่ทาลม่าต (นิเยยเพื่ตยล
เมือต) พุดปากค่อปาก ฐะการผุ่ทาล
ขุฉวน (เทวอการเพื่ตยลคฺฉวน) ทำ
การส่วนตัว เรียนผุ่ทาลม่าต (เรียน
เพื่ตยลเมือต) เรียนจากปาก (ครู)

๒. ทำให้จนมุม ขัดคอ ย้อนให้

ผุ่ทญผุ่ทล (พฺทฺญเพื่ตยล) โลให้จน
(พฺทฺ) ผักโหม มีชนิดต่าง ๆ คือ ผุ่ท
บนุลา (พฺทฺบ๊อนลา) ผักโหมหนาม
ผุ่ทถม (พฺทฺทุมอ) ผักโหมหิน ผุ่ท-
อจมีมาน (พฺทฺอจมีอ) ผักโหมสวน
ผักโหมซี่ไก่

ผุ่ทง (พฺทฺง) ๑. ทำให้หกละเมนที่ลังกา

๒. ถันเต็มที ออกแรงเต็มที

เช่น ฐะการผุ่ทงเต ๑ โถงเหี้ยเสุรจ
(เทวอการพฺทฺงแตมวยไทฺงเฮยขุรจ) ทำ
งานออกแรงเต็มทีแต่เพียงวันเดียวแล้ว
เสุรจ

๓. จับเทให้น้ำไหลออกจนหมด
ไม่เหลือ ใช้ ผุทังโอยอส์ (ผุตังออย
อะส) จับเทให้หมด

ผุทม (ผุทม) เทียมกัน เทียบกัน ผุทม-
เผที่ยง (ผุทมเผตียง) เทียบกันดู
เปรียบผุทม (เปรียบผุทม) เปรียบ
เทียบกัน

ผุที (ผุที) กระทือ (บางถิ่นเรียก ขุที
(ขุตี) บางถิ่นเรียก ขุที (ขุตี))

ผุทุก (ผุทุก) บรรทุก เช่น ผุทุกสุรว
(ผุทุกโซรว) บรรทุกข้าว ผุทุกทนิญ
(ผุทุกตนิญ) บรรทุกสินค้า ผุทุก-
เผทร (ผุทุกเผตร) หรือ เผทรผุทุก
(เผตรผุทุก) ลำเลียงจากที่หนึ่งไป
ใส่อีกที่หนึ่ง

ผุทย (ผุทย) ที่ตรงกันข้าม เช่น พากุย
ผุทย (เปี้ยกผุทย) คำตรงกันข้าม
เถกผุทยกบาลกนา (เถกผุทยกบาล
เก็นย) นอนกลับหัวกัน (ตรงข้ามกับ
สุรบ (ซุรบ) คล้อยตามกัน)

ผุทร (ผุทร) ประทุรณ (เรียกเป็น ผุตุล
หรือ ผุทร (ผุตุล หรือ ผุทร) ไปก็มี)

ผุทะ (ผุทะ) ปะทุ ระเบิด การผุทะ
(การผุทะ) การระเบิด วัตถุแตกผุทะ
(เวียดโอะแตกผุทะ) วัตถุระเบิด

ผุฐ (ผุฐ) คำใช้กับ เผทร (เผตร)

เช่น เผทรผุทร (เผตรผุทร) ถ่ายไปมา
ขึ้นลงเพื่อทำให้เบาลง

ผุทวน (ผุทวน) ซ้ำ เช่น พากุยผุทวน
(เปี้ยกผุทวน) คำซ้ำ โพลผุทวน ๆ
(โปลผุทวน ๆ) พุดซ้ำ ๆ พุดซ้ำซาก

เผที่ยง (เผตียง) พินิจพิจารณาเทียบดูให้
แท้เที่ยง ให้ถูกต้องตามแบบ สอบทาน
สอบดูให้แน่ เช่น เผที่ยงสาสุตรา
(เผตียงชะสุตรา) เทียบทานตำรา
เผที่ยงธรรม (เผตียงเทื่อ) สอบธรรม
เผที่ยงผุทาด ดู ผุทาด

เผทร (เผตร) ถ่าย ลำเลียง เช่น เผทร-
องกร (เผตร้องกร) ถ่ายข้าว
เผทรสมุล (เผตร้อมล) ถ่ายแกง
เผทรผุทุก ดู ผุทุก เผทรผุทร ดู
ผุทร

ไผท (เผตีย) พันทอ้ง ผืน ไผทโกรม
(เผตียโกรม) ผืนแผ่นดิน (คำโบราณ)
ไผทสัพต (เผตียซอมบัต) ผืนผ้า
ไผทพิตาน (เผตียปัตาน) ผืนพาดาน
ไผทแฉนฉี (เผตียแฉนฉี) ผืน
แผ่นดิน ไผทเมฆ (เผตียเมฆ) ท้องฟ้า
มานไผทโพ (เมียนเผตียบว๊ะ) มีกรรม

ไผทง (โพตง) ๑. เชิงกลอน (ของบ้าน)
๒. ที่เสียไป ย้ายไป

๓. ปลาเข็ม เรียก ตูรีโผทง (เตรียโผทง)	ผุนง (พุน้อง) เนื้อหมูสามชั้น เรียก ผุนง- ขรุก (พุน้องขรุก)
โผทล (โผทล) ต้นไม้ชนิดหนึ่งใช้ทำพื้น เรียก อุตโผทล (โอะสโผทล)	ผุนงทีก (พุน้องตีก) พิธีเสกน้ำมันต์
ผุท (พุดม) บรรทม นอน (ราชาศัพท์) เช่น พระราชาทรงผุท (เพ็ญะห์เรีย เจียต้วรงพุดม) พระราชาทรงบรรทม	ผุนต์ (พุน้อง) ๑. กลีบผ้า รอยพับ ผืน หรือแผ่นที่พับไว้ เช่น ผุนต์สัพต์ (พุน้องซอมบัก) ผืนผ้าที่พับไว้ หรือ รอยพับในผ้า สัพต์ ๑ ผุนต์ (ซอม บักมวยพุน้อง) ผ้า ๑ พับ
ผุท่าง (เพ็ญะห์) แผ่นใหญ่ ผืนใหญ่ แถบ เช่น ขนข้าง ๑ ผุท่าง (จีวญเจียงมวย เพ็ญะห์) ผืนแถบหนึ่ง ผุท่างจีวร (เพ็ญะห์เจียวอร์) กระทงจีวร	๒. ปล้อง อย่างปล้องคอ เรียก ผุนต์ก (พุน้องคอก) รอยย่นอย่างที่ต้อง ใช้ว่า ผุนต์โพะ (พุน้องบักะห์)
ผุทะ (เพ็ญะห์) บ้าน เรือน ผุทะเฒ (เพ็ญะห์เซอ) บ้านไม้ ผุทะสลัก (เพ็ญะห์เซลิก) บ้านมุงใบไม้ ผุทะ- สุมว (เพ็ญะห์โซบัก) บ้านมุงแฝก ผุทะเกบ้อง (เพ็ญะห์เกบ้อง) บ้าน มุงกระเบื้อง ผุทะอิฐฐ (เพ็ญะห์เอ็ด) หรือ ผุทะถม (เพ็ญะห์ทมอ) ตึก ใช้หมายถึงเรือนนาฬิกา เรียก ผุทะ- นาฬิกา (เพ็ญะห์เนียลิกา) หรือถั่วรด เรียก ผุทะรด (เพ็ญะห์รูด)	ผุนาล ๗, แผนล ๗ (พุนาล ๗, แพนล ๗) เหยา ๗ หยอย ๗ เช่น กุรบีโบล- ผุนาล ๗ (กุรอเบียโบลพุนาล ๗) ควายวิ่งตะโพงมาเหยา ๗ โลดผุนาล ๗ (โลดพุนาล ๗) กระโดดหยอย ๗
ผุนักทีก (พุนักตีก) ภูเขาชนิดหนึ่ง อยู่ใน น้ำ ต้นเปราะ ดอกกลม เวลาบาน ออกสีเหลือง (บางถิ่นเรียก เสมา- ปราสาท (เขมาปราสาท) หรือ ภูม- ปราสาท (เดิมปราสาท))	ผุนกขสาจ (โพนกคัก) เนินทราย หาด- ทรายเช่นเดียวกับผุนรขสาจ (โพนร- คัก) (คำโบราณเรียก ตบุงขสาจ (โตนบุงคัก) ห้วยทราย)
	ผุนต (โพนต) ปาน
	ผุนร (โพนร) ที่ฝังศพที่ทำเป็นเนินดินพูน ขึ้น หรือก่ออิฐ เรียก พูนผุนร (ปุน โพนร) หรือ ผุนรโขมจ (โพนรโขมจ)
	ผุนรขสาจ (โพนรคัก) ๑ ผุนกขสาจ
	ผุนล (โพนล) ลาง เช่น มานผุนลไอยถึงมุน (เมียนโพนลไอยถึงมุน) มีลางให้รู้ก่อน

สนุก (สนุก) ผมมว้ย ผมทีเกิ้ลัว ใ้ว่า
สนุกสั (สนุกซึอก)

ผุนวตก (ผุนวตกอ) ขนสร้อยคอสัตว์ เช่น
ผุนวตกโก่งก (ผุนวตกอโก่งก) ขน
 สร้อยคอนกยูง

ขุนวสิ (พุนวะส) ผนวช ราชาศัพท ไช
ทรงพระผนวช(ตริวงเพริยะห์พุนวะส)
 ทรงพระผนวช

เผ่นียง (เพ่นียง) ๑. หัวหมู่ใด เรียก
เผ่นียงนงักัด (เพ่นียงเนียงเก้อัด)
เรียกกลายไปเป็น เผ่นียงองักัด
(เพ่นียงอ้องเก้อัด) ก็มี (บางถิ่นเรียก
ขุ่นมั่ว (ขงโม้ว))

๒. ทนพระเนียง

แผ่นใย (เพนัียร์) เครื่องเกวียน เรือก
แผ่นยรรทะ (เพนัียร์รวะเตห์)

แผนก (เพฺนฺก) แผนก กลุ่ม พวก เช่น
แผนกที่ ๑ (เพฺนฺกตี๋มว้ย) แผนกที่ ๑
รบสัเนะมว้ยแผนก (รวบอะสันิะมว้ย
เพฺนฺก) ของนี้พวกหนึ่ง

แผนล ๗ (แผนล ๗) กุ ฝนล ๗

โผนด ๆ (โพนด ๆ) หย่า ๆ ใช้กับ โลด (ลอด) กระโดด หรือ โบล (โบล) วิ่งตะโพง เช่น โลดโผนด ๆ (ลอด-โพนด ๆ) หรือ โบลโผนด ๆ (โบล-โพนด ๆ) เช่นเดียวกับ ผุนาด ๆ กับ แพนด ๆ

โผนะ (พฺนอะห์) ๑. เครื่องปั่นฝ้าย เรียก
โผนะกบฏาต (พฺนอะห์กับบ๊ะส)

โผนะกุราน (พุนะห์กุราน) ๑. กระตูก
เชิงกรานของสัตว์ ๔ เท้า เช่น โค
กระบือ เช่น โผนะกุรานโค (พุนะห์
กรานโค)

๒. การจับมือคนไข้วหลังขัดไว้

โศณะกราน, โศณะจงกราน (พุนะห้กราน,
พุนะห้จงกราน) แม่เตาไฟ

ผลบัพ (ผลสืบ) อาการรับ อุบหรือเป็นข้าว
เข้าปากคู้ๆ เช่นเดียวกับ ปลบปลบ
ปลบ

มูลาง (มูลาง) - เปรี้ยว เช่น โคลมูลาง
 (โกมูลาง) วัวเปรี้ยว ตรงข้ามกับ
 ต้าง (ขัง) หรือ ต่ำ (เขื่อม) เชื่อง

พฺลฺลาณ (พฺลฺลาณ) ๑. พฺลฺลาณ ทำให้พินาศ เช่น พฺลฺลาณชีวิต (พฺลฺลาณจิวิต) ฆ่าตาย พฺลฺลาณทรพฺพ (พฺลฺลาณเตฺรวิปป) ทำลาย ทรพฺพ พฺลฺลาณทรพฺพ (ปัจจุบันใช้ บัพฺลฺลาณ (บัมพฺลฺลาณ) มากกว่า)

๒. แว็บ แพล็บ ปรี๊ด พลัน
เช่น ตูรีโลกตฤณ (เตรียโลกตฤณ)
ปลาโคตแพล็บ รือลตฤณ (รวีเอ
ตฤณ) สิ้นปรี๊ด

ผลาญ ๆ (พลาญ ๆ) แหะ ๆ (เคี้ยวหรือ
พูด) ใช้ว่า ทำพาผลาญ ๆ (ดื่ม-

เปี้ยพลาญ ๆ) เคี้ยวแหะ ๆ นิยาย-
 พลาญ ๆ (นิเียยพลาญ ๆ) พุดแหะ ๆ
 ไข่ ปลาญ ๆ (พลาญ ๆ) ก็มี คูปลาญ
ผฺลาน (พฺลาน) เป้ เรียก ผฺลานผฺทะ
 (พฺลานเพฺตียะห์) เป้เรือน
ผฺลาบ (พฺลับ) ผับ ผัวะ เสียงตี เตะ ต่อย
 เป็นต้น เช่นเดียวกับ ปฺลาบ คูปฺลาบ
ผฺลาส (พฺลสะ) ผลัด เปลี่ยน ย้าย เช่น
 ผฺลาสสํพตฺ (พฺลสะสํข้อมบิวด) ผลัด
 ผ้า ผฺลาสกนฺแลง (พฺลสะกัณณแลง)
 เปลี่ยนที่ ย้ายที่
ผฺลิต (เพฺลิต) พัด ผฺลิตไฏ (เพฺลิตไต)
 พัดค้ำจิว ผฺลิตสฺลาบสฺตว (เพฺลิต-
 ขฺลาบซัด) พัดชนนถ ผฺลิตสฺลิกฺโกตฺนต
 (เพฺลิตเชลิกฺโกตฺนต) พัดใบตาล ผฺลิต-
 ทาญ (เพฺลิตเตียญ) พัดชัก ผฺลิตจามร
 (เพฺลิตจามอ์) พัดใบจามร ผฺลิต-
 อคฺคิสฺสนี (เพฺลิตอะกะสะนี) พัดลม
ผฺลจ (โพฺลิจ) ปรี๊ด ตื่นจับไม่ติด เช่น
 เดียวกับ ปฺลจ คูปฺลจ
ผฺลน (โพฺลัน) จำนวนสี่สิบ สำหรับนับผล
 ไม้หรือของกลม ๆ ให้เป็นกอง กองละ
 สิบ และ ๑๐ โพฺลัน คือจำนวนสี่ร้อย
 เป็น ๑ สฺลิก (เชลิก) คูปฺลน
ผฺลว (โพฺลัว) ทาง ผฺลวโคก (โพฺลัวโกก)
 ทางบก ผฺลวนุการ (โพฺลัวนุการ) ทาง

ลาลอง (ในป่า) ทางเพียงให้เดินไ้
 สะดวก ผฺลวเซ็ง (โพฺลัวเซ็ง) ทางเท้า
 ทางเล็ก ๆ เดินสวนกันไม่ได้ ผฺลวตร-
 แพงแกง (โพฺลัวตรอแลงแกง) ทางแยก
 ตัดกันเป็นสี่แยกหรือ ๒ แยก ผฺลวทิก
 (โพฺลัวติก) ทางน้ำ ผฺลวธฺลา (โพฺลัว-
 เทลีย) ทางเกวียน ผฺลวบตฺ (โพฺลัว-
 บิวด) ทางคดเคี้ยวกววน ผฺลวแบก
 (โพฺลัวแบก) หรือ ผฺลวบิแบก (โพฺลัว-
 บิอมแบก) ทางแยกเป็นสองหรือสี่ทาง
 ผฺลวหลวง (โพฺลัวหลวง) ทางหลวง
 ทางสำหรับพระราชเสด็จเข้าออก หรือ
 ทางใหญ่สำหรับเสด็จออกจากพระราชวัง
 ไปนอกกรุง ผฺลวขุส, ผฺลวตรู
 (โพฺลัวโคะส, โพฺลัวโคะรว) ทางผิด
 ทางถูก ผฺลวเฉวง, ผฺลวสุภา (โพฺลัว
 เชวง, โพฺลัวสุดำ) ทางซ้ายทางขวา
 ผฺลวขันวญ (โพฺลัวขันวญ) ทาง
 การค้า ผฺลวสํวรค (โพฺลัวสํวร) ทาง
 สวรรค์ ผฺลวนรค (โพฺลัวนํวรค) ทาง
 นรก ผฺลวบุญ (โพฺลัวบุญ) ทาง
 บุญ ผฺลวบาป (โพฺลัวบาป) ทางบาป
 ผฺลวสฺลาบ (โพฺลัวสฺลาบ) ทางตาย
 ผฺลวรตฺ (โพฺลัวรตฺ) ทางรอดให้มี
 ชีวิตอยู่ ผฺลวเสกฺกฺ (โพฺลัวเสกฺก) การ
 ทำเนนความ ผฺลวการ (โพฺลัวการ) ทาง
 การ

ผลวก (ผลวก) กู ปลวก

ผลวต, ภาวต (ผลวต) หมายถึงเดียวกับ
กัฏฏ (กัฏฏพวน) ผลวตไฏ (ผลวต
ไฏ) คือ กัฏฏไฏ (กัฏฏพวนไฏ)
แขนท่อนล่าง แต่ข้อศอกถึงปลายมือ
ผลวตเชิง (ผลวตเชิง) น่อง เช่น
เดียวกับ กัฏฏเชิง (กัฏฏพวนเชิง)

ผลลิส (ผลลิส) เกินขอบเขต เช่น นิยาย
ผลลิส (นิยายผลลิส) พุดเกิน
ขอบเขต

ผลลียก (ผลลียก) ขึ้นมาหายใจ ใช้เฉพาะปลา
จึงใช้ว่า ตริผลลียก (ตริผลลียก)
ปลาขึ้นมาหายใจ

ผลลก (ผลลก) ๑. แววาว วาบวับ ใช้
กลัผลลก (ผลลกผลลก) สว่างวาบวับ
พณผลลก (พณผลลก) แสงสว่าง
วาบวับหรือแววาว

๒. ชื่อแก้ววิเศษอย่างหนึ่ง มีรัศมี
สีแสงสว่างวาบวับ เรียก แก้วผลลก
(แก้วผลลก) แก้วผลึก (คำกลายมาจาก
ผลึก ของบาลี)

ผลลกบนุโหร (ผลลกบนุโหร) ฟ้าแถบ
มหารีก หรือ สุวณุกัจฉะเจียน
(มหารีก หรือ ขวณุกัจฉะเจียน) ก็เรียก

ผลลกโผละ (ผลลกผลลิส) ที่เหาะลี้ดะ
ล่อง (ใช้ในกาพย์กลอน)

ผลล (ผลล) ๑. ผลไม้ ผล ลูก เช่น
ผลลสุวาย (ผลลสุวาย) ลูกมะม่วง
ผลลเทียบ (ผลลเทียบ) ลูกน้อยหน้า

๒. ผลเป็น

๓. ทำให้เกิดเป็นผลเป็น โดย
ปริยายหมายความว่า กูไม่วางตา หรือพูดสั่ง
สอนไม่หยุดปาก เหมือนมีผลเนื้อปูด
ขึ้นในดวงตา หรือที่ปาก คงใช้ว่า เม็ด
เส้ที่รผลลเกน (เม็ดเส้ที่รผลล-
เกน) กับ สฎฐีปรุเกนเส้ที่รผลลมาต
(เส้ที่รปรุเกนเส้ที่รผลลมาต)

๔. ตัวเครื่องศัสตราวุธ ที่อยู่ติด
กับคัม เราเรียกใบ เช่น ผลลกำบัต
(ผลลกำบัต) ใบมีด ผลลภาว (ผลล
ภาว) ใบดาบ ผลลจบ (ผลลจบ)
ใบเลียม

๕. ออกลูกออกผล เช่น ให้นำ
เนะสุวายผลลเจรินชางให้นำมูช
(ให้นำเนะสุวายผลลเจรินเจียงให้นำมูช)
ป็นมะม่วงออกลูกมากกว่าปีที่แล้ว

ผลล (ผลล) ยิง ผลล (ราชาศัพท์) เช่น
ผลลจทรงผลลสร (ผลลจทรงผลลสร
จอร์) เสด็จทรงผลลสร

ผลลอายุ (ผลลอายุ) ขนมห่มขาว เรียก
น้ผลลอายุ (น้ผลลอายุ) หรือ
บัพวนสุกร (บัพวนสุกร) ที่เรียก

นั้แผ่ลอย หมายถึงขนมผลไม้ทางนี้
 เพราะว่าในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระ
 พระหริรักษ์รามาสิตราธิบติ มักนิยม
 เอาขนมชนิดนี้ติดไว้กับกิ่งไม้หรือกิ่งไม้
 แล้วเสียบไว้กับท่อนหยวก เขาติดขนม
 เรียงเป็นแถวจนดูเหมือนไม้ต้นมีผล
 จึงเรียก นั้แผ่ลอย ก็คือขนมผลไม้ทางนี้
 ไม่ใช่ผลไม้ที่เก็บมาจากต้น ทางนั้น

โผลง (โพลง) กู โปลง

โผลด (โพลด หรือ พลัด) กู โปลด

โผละ (พลอะห์) กระโถกข้าม เช่น
 โกลโผละรบบง (โกลพลอะห์รวบอง)
 วัวกระโถกข้ามวัว

ผลุ (พลม) เป้า เช่น ผลุเกดถึง (พลม
 เพดถึง) เป้าไฟ ผลุปี (พลมเบ๊ย)
 เป้าปี ผลุสุไฟ (พลมชวอไล) เป้าปี
 ชวา ผลุแดตร (พลมแดตร) เป้าแดตร
 ผลุสังข (พลมซัง) เป้าสังข ผลุสุลิก
 (พลมเชลิก) เป้าใบไม้

ผลง (ผลอง) เสียง ผลงกุศล (ผลอง-
 โกะซ็อล) หรือ ผลงบุญ (ผลองบน)
 เสียงบุญกุศล ผลงเพรง (ผลองเพรง)
 เสียงบุญวาสนาในกาลก่อน

ผลงผลุ (ผลองโพซุ) รังรือ รือรือ ผลุสุ
 ผลง (โพซุโพซง) ก็ใช้

ผลพพ (พหุชอบ) ๑. การสัมผัสแตะต้อง

๒. ทำให้เอิบอาบซึมซาบทั่วทุก
 ส่วน เช่น ยกทีกเทาสุพพพุดนำชก-
 โยยทน์ เฌมปีโยยมูรบาเรีสุรวล
 (ยัวกติกเตวีพหุชอบทุนำจัวก ออยตวัน
 เตมเบ๊ยออยมูรบาเรีสุรวล) เอน้ำไป
 พรหมยาสูบให้อ่อน เพื่อให้มวนบุหรีง่าย

ผลพพผลุสาย (พหุชอบพหุสาย) แพร่หลายไป
 ทั่ว เอิบอาบซึมซาบทุกส่วน เช่น
 ปิตีบานผลพพผลุสายกุนงสรพางก-
 ภาย (เบ๊ยเตะบานพหุชอบพหุสายกุนงขอ
 เร๊ยะเบ๊ยงกาย) ปิตีได้เอิบอาบซึมซาบ
 ไปทั่วสรรพางค์กาย

ผลา (พหุ) ๑. แสบ ผลาโหลจ (พหุ
 โคลจ) หรือ โหลจผลา (โคลจพหุ)
 เค็ดคเนื่อร้อนใจ เพราะอาลัยเสียตาย

๒. เพราะ โดยเหตุที่ ตามแต่
 เช่น ผลานึงบาน (พหุหานึงบาน) ตาม
 แตะจะไค้ (คำใช้ในกาพย์กลอน)

๓. เสี่ยงตามบุญตามกรรม ตาม
 บุญวาสนา (คำใช้ในกาพย์กลอน) ตาม
 ประสา เช่น ผลาซาอุนกัถมุสตุ้ทุรคต
 (พหุเจ๊ยเนี้ยกัถมุสตุ้ทุรคตเร๊ยะกั๊วด)
 ตามประสาปากประสาจน

ผลาย (พหุขาย) เผยแพร่ กระจาย เช่น
 ผลายภูณึ่ง (พหุขายค้อมเน็ง) เผยแพร่
 ข่าว ผลายตีเพง (พหุขายช้อมเลง)
 กระจายเสียง

ผุสาร์ (พฺหฺวาร์) ๑. ตลาด (กลายมาจากคำต่างประเทศ ปะหุสาร์ โบราณใช้คำอับัน (อะบ็อน)) ผุสาร์โผส (พฺหฺวาร์ พฺหฺขอ) ตลาดใหญ่มั่งคั่งกับตลาดเบ็ตเตล็ดอยู่รวมกัน เช่น เทาผุสาร์โผสรกทัญญอวาน (เตวีพฺหฺวาร์พฺหฺขอรวก-คัญญอเยวัน) ไปตลาดแบบบนหาซื้อของ

๒. บัฏกรี เช่น ผุสาร์ณาง-สฺพาน (พฺหฺวาร์ขฺนังเสปอื่น) บัฏกรีหม้อทองเหลือง ผุสาร์พตสังกส (ผุสาร์ลอคขังกะเซย) บัฏกรีหลอตสังกส

ผุสิง (เพฺซิง) ค. ผุสิง

ผุสิต (เพฺซิด) ๑. เห็น ผุสิตกญฺจฺร (เพฺซิด-กัญจฺร) เห็นโคน ผุสิตจํเบ็ง (เพฺซิด-จ้อมเบ็ง) เห็นฟาง ผุสิตตฺรเจียกกณ-ญฺร (เพฺซิดตฺรเจียกกอนโดร์) เห็นหุหน

๒. รา ฎะผุสิต (โตะห์เพฺซิด) ขันรา เช่น สัพตฎะผุสิต (ข้อมบวดโตะห์เพฺซิด) ผ้าขันรา กนฺเทลฎะผุสิต (ก๊อนเตลโตะห์เพฺซิด) เสื้อขันรา นํมูมฎะผุสิต (นมโพมโตะห์เพฺซิด) ขนมบุดขันรา

ผุสีก (เพฺซิก) ๑. ให้สีก บังคับให้สีกจากพระ

๒. ขัดถูหม้อดินที่ยังไม่ได้ใช้ให้เรียบสนิทเป็นเนื้อเดียว น้ำจะซึมออกมาไม่ได้ เช่น ผุสีกนํางถุมิ (เพฺซิกขฺนังเทมฺมีย) ขัดหม้อใหม่

ผุสฺรผุสฺง, ผุสฺงผุสฺร (โพฺหฺรพฺหฺของ, พฺหฺของโพฺหฺร) รังร่อ รือร่อ เช่น เจญฺณาบมกฺกผุสฺร-ผุสฺง (เจญฺณบมกกมโพฺหฺรพฺหฺของ) ออกมาไว ๆ อย่างรังร่อ (คำใช้ในกาพย์กลอน)

ผุสฺม (เพฺซิม) ทำให้ขึ้น พรมน้ำให้ขึ้นบนผุสฺม (บ็อนเสิม) ก๊ว คู บนผุสฺม

ผุสฺง (เพฺซง) ต่าง ต่างจากัน แปลกจากัน ผุสฺงคฺนา (เพฺซงเคฺนีย) ต่างกัน ผุสฺง ๆ (เพฺซง ๆ) ต่าง ๆ เช่น รบสผุสฺง ๆ (รวบอะสฺเพฺซง ๆ) ของต่าง ๆ นิยายผุสฺงพีกฺนา (นิเยยเพฺซงปีเคฺนีย) พดต่างจากัน (โบราณเขียน ผุสฺง แต่มักออกเสียงเป็น เพฺซง เหมือนกั้เขียน ผุสฺง)

ผุสฺ (แพฺช) คำใช้กับ ผุสฺ (พฺซฺอม) เช่น ผุสฺผุสฺ (แพฺชพฺซฺอม) เก็บเล็กผสมน้อย ผสมผุส

ผุสฺง (แพฺซง) กวัน ผุสฺงเกฺลึง (แพฺซงเพฺลึง) กวันไฟ ผุสฺงหฺยทฺรโลม (แพฺซงโฮยฺทฺรวโลม) กวันขันโขมกตลบ ผุสฺงหฺยเจญฺพีม่าต (แพฺซงโฮยฺเจญฺปีเมือต) กวันโขมกออกจากปาก โดย

บรรยาย ไซ้ ขแซกแบกแผ่สง (จัวแจก
แบกแพซง) คือเดียวกันหน้าดำหน้าแดง
ต่างก็ว่าของทนถูก แผ่สงแถมก
(แพซงเพนท) คาฟางอะไรไม่ซัด
ถพุดแผ่สงซาญ์ (ทูปุดแพซงเจียม)
บั้นน้ำเป็นทัว คุ ถพุด แผ่สงฉาส
(แพซงนะส) กวันจั้ง (ไซ้อูทานเวลา
กวันเช้าทา)

แผ่ส, แผ่ส ๗ (แพซด, แพซด ๗) เสี่ยง
ล้าลันน้ำ หายใจพิศฟาด

แผ่ส (แพซ) กำไซ้กับ ไพโร (เพรีย) ป่า
เป็น ไพโรแผ่ส (เพรียแพซ) ป่าเล็ก ๆ
โดยปริยายหมายว่า ผิดทางผิดทำนอง
เช่น คณิตไพโรแผ่ส (กัวมนิตเพรีย-
แพซ) ความคิดป่า ๆ ผิดทางผิดทำนอง
สมญาไพโรแผ่ส (ซ็อมเตียเพรียแพซ)
คำพูดป่า ๆ ไม่ถูกต้องตามคตินิยม

โพส (พซอ) กำไซ้กับ ผุสาร์ (พซาร์)
เป็น ผุสาร์โพส (พซาร์พซอ) ทลาค
ใหญ่มั่งคั่งกับทลาคเบ็ดเตล็ด คุ ผุสาร์

โพส (โพซด) ปลาโลมา

โพส (พซอ) ทำให้จึกซัด ทำให้หมก
รซชาติ โพสประโยชน์ (พซอ) ปรอโยด)
มีความหมายโดยปริยายว่า
ปิดทางหรือปิดบัง ทำให้เขาเสียหรือไม่
ได้รับประโยชน์จากหน้าที่การงานหรือ

ที่ใช้ให้ทำการ บนโพส (บ็อนพอ) ก็ใช้ คุ บนโพส

ผุส (พซ็อม) ๑. ผสม ประกอบ ประ
เช่น ผุสเครื่องสมถ (พซ็อมเครื่อง-
ซ็อมล) ประเครื่องแก ผุสสำเฒ
(พซ็อมซัจเชอ) ประกอบเนื้อไม้ ผุสผุค
(พซ็อมพุกุม) จัดการให้ได้แต่งงานกัน
ผุสสำเฒ (พซ็อมซัจ) โกล่เกลี่ยให้
เหมาะสม เช่น นิยายผุสสำเฒ (นิเยีย
พซ็อมซัจ) พุดโกล่เกลี่ย ผุสสี่ (พซ็อม
ซัจ) ประจบกัน เช่น นิยายผุสสี่
(นิเยียพซ็อมซัจ) พุดประจบกัน
แผ่สผุส (แพซพซ็อม) คุ แผ่ส

๒. เครื่องทอผ้าแบบหนึ่ง มีรูป
เป็น ๔ เหลี่ยม วางบนไม้งามห่มเสา
ก็ทั้งสองข้าง เพื่อม้วนผ้าที่ทอแล้ว

ผุส (พซำ) ซ้ำกันไม้ เช่น ผุสแม่กลุมต
(พซำแม่กลุมต) ซ้ำกึ่งละมุด แม่กลาก
เนะบุญเจญอุสลุมมกาคัยกเทผุสสำ-
เหีย (แม่กลากน๊ะหับญเจญริสลุมม-
กัตยวกเตวีพซำเฮย) ถึงตอนนี้อกราก
พอดักเอาไปชำได้แล้ว

ผุส (เพซ็อม) ทำให้ชิน ทำให้คุ้น ทำ
ให้เชื่อง ผุสไถ (เพซ็อมไถ) ทำ
ให้ชินมือ ผุสมือให้กลอง ผุสจิดต
(เพซ็อมเจ็ด) ทำให้ใจเชื่อง เอาใจ

- ผุ่สำสาจ (เพ็ซั่มซัจ) ทำให้เนื้อชิน
กับยา
- ผุ่สำง (พุซัง) ทำให้เชื่อง หายเปรี้ยว เช่น
ผุ่สำงลลก (พุซังลลวก) ทำให้นก
เขาเชื่อง
- ผุ่สะ (พุสะห์) ทำให้หาย รักษาให้หาย
เช่น ลาบถุ่ผุ่สะถุ่เบา (เลียบทุ่ผุ่
พุสะห์ด้อมเบา) ทายรักษาให้แผลหาย
บนุสะ (บ้อนชะห์) ก็ใช้ ดู บนุสะ
- ผุ่สะผุ่สา (พุสะห์พุซา) ไกล่เกลี่ย เรื่อง-
ผุ่สะผุ่สา (เรื่องพุสะห์พุซา) เรื่องที่
ต้องไกล่เกลี่ย
- ผุ่อก (พุ่อก) ปลงเจ้า ผุ่อกกัฟัส (พุ่อก
กัอมบัส) กั่งเจ้า กั่งส้ม
- ผุ่อง (พุ่อง) คำใช้กับ ผุ่เอียง (พุ่เอียง)
ทำให้เอียง ตะแคง เป็น ผุ่เอียงผุ่อง
(พุ่เอียงพุ่อง) เอียงคอหันซ้ายหันขวา
ส่ายไปมาช้า ๆ
- ผุ่อบ (พุ่อบ) ตาม เช่น ผุ่อบแปรกรทะเล
(พุ่อบแปรกรรวเตห) ตามแปรก
เกวียน
- ผุ่อร (พุ่อร์) แสงร้านชนิดหนึ่ง เรียก
ตาตักผุ่อร (ตาซ็อกพุ่อร์) หรือ
ตุรตักผุ่อร (ตุรซ็อกพุ่อร์) ตาตัก-
ผุ่อรกัญเชริยบ (ตาซ็อกพุ่อร์กัญ
เชริยบ) แสงกวาลูกเล็ก ๆ
- ผุ่อก (พุ่อก) พักไว้ งดไว้ เช่น ผุ่อก-
การบานพื้บปีโล่งสิน (พุ่อกการบาน
ปีร์ไท่งเซ็น) พักงานได้สองสามวัน
- ผุ่อกผุ่เอ็ก (พุ่อกเพือก) กระโดดกระโดด
กระดกขึ้นลง เฝิบ ๆ พระอิตพะอม
เช่น เจะเตผุ่อกผุ่เอ็กกรกกลังจอร์
(เจะห์เตพุ่อกเพือกกรักกัอลังจอร์)
เอาแต่พระอิตพะอมแทบจะอาเจียน
- ผุ่อบ (พุ่อบ) ทำให้อบ คือปิดฝาไว้
อัดเอาไว้ ทำให้ผิวพรรณซีดเผือด ทำ
ให้ต่ำต้อยตกอับ อดไว้ไม่ให้ขึ้นราคา
ได้ เช่น ผุ่อบปุ่ริพุ่รท (พุ่อบปุ่ริ
พุ่รท) อัดปลาร้าไว้ ผุ่อบทัณญ
(พุ่อบทัณญ) อดราคาสินค้าไว้ไม่
ให้ขึ้น
- ผุ่อาว (พุ่อาว) ชี้อันไม้ต้นเล็ก ๆ เตี้ย ๆ
ชนิดหนึ่ง ใช้ทำเสื่อได้ ยอดอ่อน
แกงกินได้ ลวกกินได้
- ผุ่เอ็ก ๆ (พุ่เอ็ก ๆ) เค้นตัก ๆ อย่างใจ เช่น
เตียวกับ ผุ่อก ดู ผุ่อก
- ผุ่เอิบ (พุ่เอิบ) วางแนบชิด เรียงซ้อน
ผุ่เอิบบุมรมาต (พุ่เอิบบอโบร์เมอียด)
เม้มริมฝีปาก ฎากผุ่เอิบ (ดักพุ่เอิบ)
เรียงซ้อนให้แนบชิด
- ผุ่เอะ, ผุ่เอะ (พุ่เอะห์) อีตอัดเพราะ
แน่นท้อง หรือ อีตอัดใจเพราะกลัวและ
วิตก เช่น ตังโพะผุ่เอะ ๆ (เต็งบู่ะห์

เพอะอะห์ ๆ) แน่นท้อง อึดอัด ภัยพิบัติ ๆ
(เพี้ยเพอะอะห์ ๆ) กลัวอึดอัดใจ

ฝุ๊บ ๆ (เพ๊อบ ๆ) ง๊อกร้าง ๆ โดยเฉพาะ
ของที่อ่อนพับไปพับมา โง่งเงง โงก
เงก เช่น ทาญฝุ๊บ ๆ (เตี้ยญเพ๊อบ ๆ)
ถึง ง๊อกร้าง ๆ ฝุ๊บลุยภักฝุ๊บ ๆ
(เคอร์ลุยพิวกเพ๊อบ ๆ) เค้นลุยโคลน
โง่งเงง ๆ

ฝุ๊ก (โพ๊ก) ใจเต้นตึก ๆ บั่นป่วนในท้อง
เพราะกลัวมากวิตกมาก เช่น ญัรโพะ-
ฝุ๊ก ๆ (ญื่อรปัะห์โพ๊ก ๆ) ท้อง
บั่นป่วน ฝุ๊ก ๆ (เพ๊อิก ๆ) ก็ใช้

ฝุ๊ง (โพ๊ง) ทองหลางใบมน เรียก
รลั๊วฝุ๊ง (รลั๊วสะโพ๊ง)

ฝุ๊จ ๆ (โพ๊จ ๆ) ที่เป็นลายพร้อย ไม่
บริสุทธิ์

ฝุ๊ก (โพ๊ก) ๑. กรุ่นกิด คำหนึ่ง ใช้
ฝุ๊กนิก (โพ๊กนิก) ฝุ๊กฝุ๊อะ หรือ
ฝุ๊อะ (โพ๊กเพอะอะห์) กรุ่นกิด อึด
อัดใจ (คำใช้ในกาพย์กลอน)

๒. น่วม ฟู เช่น ฝุ๊ตจ่าฝุ๊ก
(เขอซำโพ๊ก) ไม้เนื้อฟู เกือบจะฝุ
ข้างใน

ฝุ๊จ ๆ (โพ๊จ ๆ) คิตร้าไป คิกอยู่เรื่อยไป
ใช้ นิกฝุ๊จ ๆ (นิกโพ๊จ ๆ) นิกร้าไป
นิกจ้งบานฝุ๊จ ๆ (นิกจ้งบานโพ๊จ ๆ)
นิกอยาไรร้าไป

ฝุ๊ม (โพ๊ม) บุค เช่น บายฝุ๊ม (บาย
โพ๊ม) ข้าวบุค กุลินฝุ๊ม (เคุลิน
โพ๊ม) กลิ่นบุค ฐุ๊ฝุ๊ม (ทุมโพ๊ม)
ไค้กลิ่นบุค

ฝุ๊ว (พ้อว) เป็นรัง เพราะเก็บไว้นาน
เช่น องกรฝุ๊ว (อ็องกอร์พ้อว)
ข้าวเป็นรัง กลิ่นเหม็นคืด ใช้ กุลิน-
ฝุ๊ว (เคุลินพ้อว)

ฝุ๊วส ๆ (พ้อวะส ๆ) ฝืด ๆ เช่น เลบ-
บายฝุ๊วส ๆ (เลบบายพ้อวะส ๆ)
กลืนข้าวฝืด ๆ กระตือกร ๆ อย่างว่า
น้ำ ใช้ แหลทิกฝุ๊วส ๆ (แฮลติก-
พ้อวะส ๆ) ว่ายน้กระตือกร ๆ

ฝุ๊ก (เพ๊อิก) ขมับ

ฝุ๊ล (เพ๊อิล) ตื่น แตกตื่น อลงหม่าน เช่น
โคฝุ๊ล (โกเพ๊อิล) วัวตื่น มนุสสุ
ฝุ๊ลณูร (มนุสสุเพ๊อิลขุขอร์) คน
ตื่นชื้อ

ฝุ๊อะ (เพอะอะห์) ดู ฝุ๊อะ

ฝุ๊ยง (เพ๊อยง) ทำให้เอียง เอียง ตะแคง
เช่น ฝุ๊ยงตฺรเจียกสุฎาบ (เพ๊อยง
ตฺรเจียกขุตับ) ตะแคงหูฟัง เอียงหูฟัง
ฝุ๊ยงกอม (เพ๊อยงกอม) เอียง
กระอม กอมฝุ๊ยง (กอมเพ๊อยง)
กระอมตะแคง ฎากฝุ๊ยง (ตักเพ๊อยง)
วางตะแคง ฎุกฝุ๊ยง (เดกเพ๊อยง)

นอนตะแคง เฝ้อยังผอง (เพ้อยังพอง) คุ ผอง	
เผอะ ๆ (เพอะห์ ๆ) แน่นอึดอัด หายใจ อึดอัด ไข้ ภูกฏงเหิมเผอะ ๆ (ดอก ต้องเheimเพอะห์ ๆ) เช่นเดียวกับ ผุ้อะ กับ เผื่อะ	แผ่อม (แพ่อม) หวาน เช่น กรุ่นแผ่อม- มาต์ (กรุ่นแพ่อมเมือ๊ด) ไข้ปากหวาน โรคชนิดหนึ่ง ทำให้ปากหวาน ไม่รู้รส ชาติอาหาร ภัยแผ่อมมาต์ (เพี้ย- แพ่อมเมือ๊ด) ตกใจกลัวจนคอแห้ง เหมือนมีอาการหวานที่ปาก สมุญแผ่อม (ซ้อมเคี้ยแพ่อม) ถ้อยคำอ่อนหวาน
แผ่อก (แพ่อก) ฟิง ฟังฟิง เช่น องคุย- แผ่อก (อึ้งคุยแพ่อก) นังฟิง กิตเต แผ่อกมกเถเเองซามฎาพยาพุกเทาวัญ (กิตเตแพ่อกโมกเลอเองเจียมุดายอา- ปุกเตวีวัญ) กิตเตฟิงฟิงแม่พ้อเรื่อยไป	โผ่อง (โพ้อง) โขม่ง ฟัง เช่น หุญญีโผ่อง (โฮียเคี้ยโพ้อง) คินฟัง
แผ่อบ ๆ (แพ่อบ ๆ) ๑. เบะปาก ปะงาบ ๆ เช่น ยี่แผ่อบ ๆ (ยุมแพ่อบ ๆ) ร้องให้ เบะปาก	โผ่อบ (โพ้อบ) ประกบ เช่น จาบโผ่อบ (จ๊ับโพ้อบ) จับมือรวบเข้าด้วยกัน
๒. ปุก ๆ เช่น บายพะแผ่อบ ๆ (บายปะห์แพ่อบ ๆ) ข้าวเคียดปุก ๆ	โผ่อะ (โพอะห์) ชืด จึกชืด ไม่มีรสชาติ เช่น นึ่งเบ็เรียนโผ่อะ (น่มบั้งเบ็เรียน โพอะห์) ขนมนึ่งแห้งไม่มีรสชาติ